

**ANALIZA USPJEŠNOSTI
SVEUČILIŠNIH STUDIJSKIH PROGRAMA
EKONOMSKOG FAKULTETA U SPLITU**

Split, veljača / ožujak 2022. godine

Dokument su izradili članovi radne skupine za sveučilišni studij:

Preddiplomski studij

1. Doc. dr. sc. Davorka Mikulić
2. Izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević
3. Prof. dr. sc. Ivica Pervan
4. Izv. prof. dr. sc. Ivan Matić
5. Izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić Perić
6. Izv. prof. dr. sc. Bruno Ćorić
7. Izv. prof. dr. sc. Zoran Mihanović
8. Prof. dr. sc. Marijana Ćurak

Diplomski studij

1. Doc. dr. sc. Ante Mandić
2. Izv. prof. dr. sc. Ana Kundid Novokmet
3. Prof. dr. sc. Željana Aljinović Barać
4. Prof. dr. sc. Snježana Pivac
5. Izv. prof. dr. sc. Marina Lovrinčević
6. Prof. dr. sc. Maja Pervan
7. Doc. dr. sc. Goran Dedić
8. Izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević (*sudjelovala u izradi komparativne analize, iako formalno nije imenovana u radnu skupinu*)

1. UVODNA RAZMATRANJA (koordinatori radnih skupina)

Ovaj dokument sadržava analizu uspješnosti sveučilišnih studijskih programa, koji su na Ekonomskom fakultetu u Splitu (krat. EFST) u primjeni od 2006. godine do danas. Turbulentna društvena i gospodarska zbivanja, aktualne i buduće potrebe tržišta rada, domaći i međunarodni akreditacijski standardi, zahtjevi regulatora u području visokog obrazovanja (kvalifikacijski okvir – HKO), kontinuirani prijedlozi studenata za uvođenjem poboljšanja, nove znanstvene spoznaje i koncepti podučavanja, kao i promjenama podložne poslovne prakse odredili su potrebu preispitivanja adekvatnosti ponuđenih sveučilišnih studijskih programa postojećoj i anticipiranoj potražnji za istovjetnim ili usporedivim obrazovnim sadržajima. Nastavno na prethodno, predmetna analiza imala je za cilj identificirati ključne **snage, slabosti, prilike i prijetnje** postojećih sveučilišnih studijskih programa EFST-a.

Uvažavajući relevantne podloge za rad te smjernice o fazama (elementima) procesa analize dobivene od Uprave EFST-a, koordinatori radnih skupina za preddiplomski i diplomski sveučilišni studij razradili su i sa članovima radnih skupina potvrdili zajedničke kriterije predmetne analize. Ujednačavanje kriterija imalo je za cilj konzistentan i sinkroniziran pristup ovoj problematici te izradu komplementarnih komparativnih analiza za preddiplomsku i diplomsku razinu sveučilišnih studijskih programa. Dodatno, primjena takvih kriterija bila je preduvjet za objektivnu i činjeničnu utemeljenost analize. Dijelom analize koji je **direktno** vezan uz uspješnost studijskih programa uvijek su i dosljedno bila obuhvaćena tri elementa:

- 1) Uspješnost upisa studija / tijekom studiranja,
- 2) Zadovoljstvo studenata cjelokupnom razinom studija te
- 3) Struktura i sadržaj studijskih programa.

Uspješnost upisa studija / tijekom studiranja aproksimirala se internim podacima EFST-a priređenim od strane studentske službe te je uvijek uključivala podatke o: 1) broju upisanih studenata prema upisnim generacijama (i vezano uz to upisnim kvotama), 2) postotku završenja studija prema inicijalnom upisnom statusu (i obrnuto postotku odustajanja od studija), 3) prosječnom vremenu potrebnom za završetak studija te 4) prosječnoj ponderiranoj ocjeni studenata koji su završili studij. Svi podaci uključivali su razdoblje od akademske godine 2014./2015. do posljednje dostupnih podataka.

Zadovoljstvo studenata cjelokupnom razinom studija izvedeno je iz rezultata anketa cjelokupne uspješnosti za sve studijske programe i to isključivo ponavljajućih opisnih komentara/sugestija upućenih od strane anketiranih studenata, a koje je dostavila menadžerice kvalitete. Anketni podaci obuhvaćaju razdoblje od akademske godine 2016./2017. do 2020./2021.

Struktura i sadržaj studijskih programa EFST-a bili su predmet komparativne analize pri čemu je inicijalno dogovoreno da kao benchmark za komparaciju studijskih programa treba uzeti u obzir najmanje pet sveučilišta sljedeće strukture: 1 sveučilište iz SAD-a, 1 sveučilište iz UK-a, 1 sveučilište iz kontinentalnog, zapadnog dijela Europe, 1 sveučilište iz srednje Europe te 1 sveučilište iz Hrvatske. Pri tome je trebalo uzeti u obzir sveučilišta rangirana prema QS rangiranju sveučilišta (<https://www.topuniversities.com/>) i to prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja. No, obzirom da sveučilišta nisu imala jednaku transparentnost studijskih i izvedbenih programa, a uzimajući u obzir i percipiranu važnost određenih sveučilišta sukladno ocjeni članova radne skupine, zaključilo se i da treba omogućiti određenu slobodu izbora relevantnih sveučilišta u okviru zadanih kriterija i strukture. Nadalje, kako bi analiza preddiplomske i diplomske razine bila koherentna i smisljena, dogovoreno je i da se članovi

radne skupine po području interesa s preddiplomske i diplomske razine radne skupine trebaju interno dogovoriti o istom benchmarku unutar studijskih programa. Također, proizvoljno se moglo odabrati i više od pet sveučilišta za usporedbu. U svakom slučaju osnovna ideja je bila da se kod usporedbe studijskih programa identificira:

- ❖ broj/omjer općih te specijaliziranih kolegija na svakom smjeru,
- ❖ broj specijaliziranih smjerskih kolegija na preddiplomskoj i diplomskoj razini,
- ❖ broj podudarnih kolegija EFST-a i izabranih benchmarka (u nazivu, sadržaju, razini i drugim relevantnim obilježjima kolegija),
- ❖ te opisno istaknu drugi uočeni inovativni nastavni sadržaji i načini podučavanja te provjera znanja koje benchmark posjeduje u odnosu na EFST – tzv. primjeri najbolje prakse.

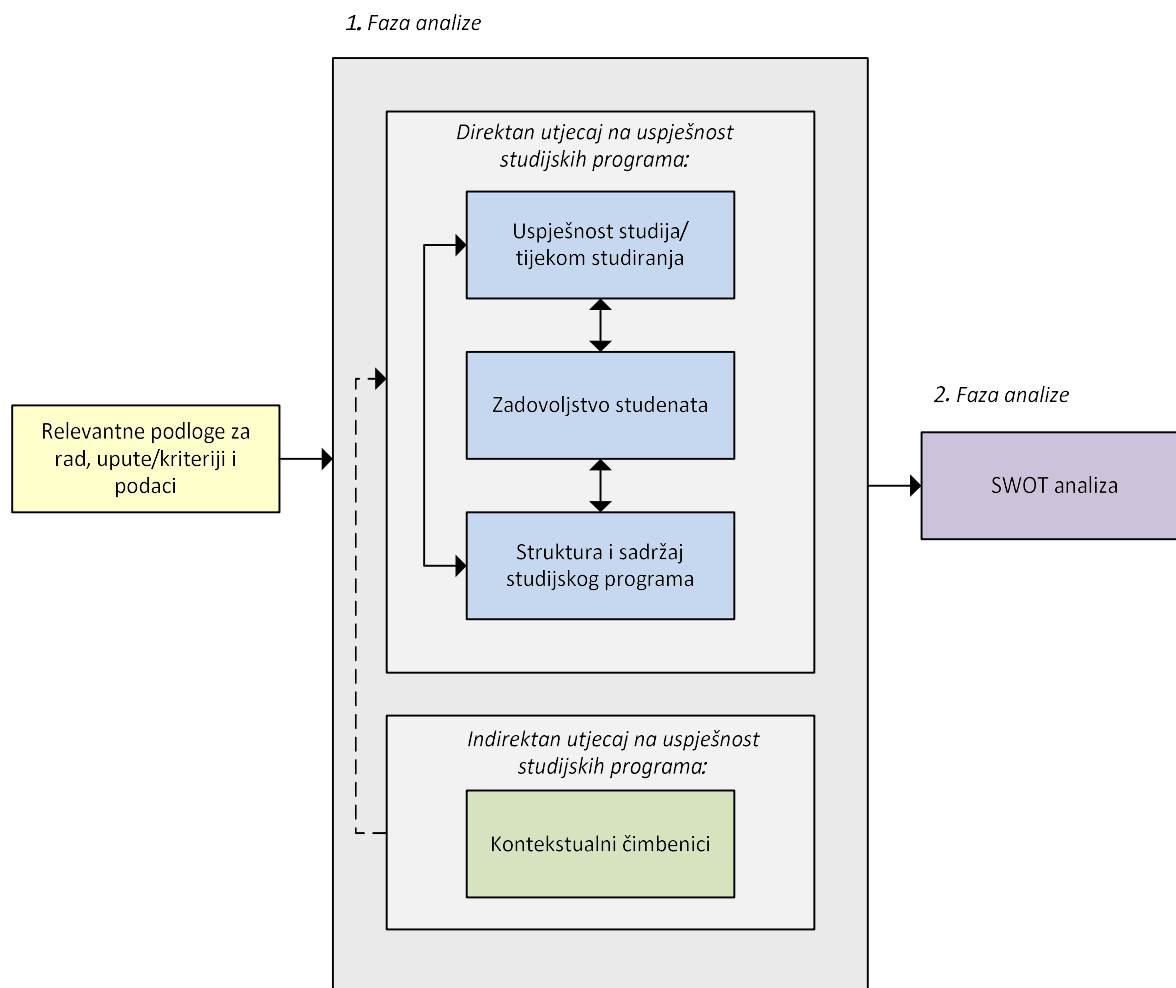
U cilju provođenja komparativne analize sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studijskih programa EFST-a **u razmatranje je uzeto ukupno 106 usporedivih studijskih programa iz inozemstva i Hrvatske** i to prema sljedećoj strukturi:

- ❖ **preddiplomski studij Ekonomija 6 studija; diplomski studij Ekonomija 7 studija,**
- ❖ **preddiplomski studij Poslovna ekonomija 7 studija bez smjera i 32 studija sa smjerom/specijalizacijom; diplomski studij Poslovna ekonomija 42 studija sa smjerom/specijalizacijom,**
- ❖ **preddiplomski studij Turizam 6 studija; diplomski studij Turizam i hotelijerstvo 6 studija.**

Dijelom analize koji je **indirektno** vezan uz uspješnost studijskih programa obuhvaćeni su **kontekstualni čimbenici** i to institucionalno okruženje te relevantni trendovi na nacionalnoj i međunarodnoj razini. Iako je inicijalno bilo zamišljeno da se analiziraju i buduće potrebe tržišta rada te zapošljivost studenata, koordinatori su se usuglasili da je za ove tematske cjeline potrebno dobiti osvrt stručnjaka iz područja tržišta rada, ali i konkretne povratne informacije poslodavaca te alumnijs. U dogovoru s Upravom iskomunicirano je da će ovaj aspekt biti obuhvaćen budućim analizama, ukoliko se za početak utvrdi nezadovoljavajuća uspješnost postojećih studijskih programa u ostalim promatranim aspektima (uspješnosti i zadovoljstvu studenata te strukturi i sadržaju studijskih programa). Naime, kako se paralelno izrađuje i izvješće o napretku EFST-a u odnosu na postavljene zahtjeve akreditacijskih institucija, što je potaklo sustavno prikupljanje podataka o zapošljivosti studenata, ali i dovršava HKO projekt, koji sadrži zaključke i preporuke vezane uz određene standarde ekonomskih zanimanja, konstatirano je da će nakon dovršenja ovih aktivnosti postojati kvalitetnija osnova za svaku daljnju ocjenu primjerenosti postojećih studijskih programa EFST-a za trenutne i buduće potrebe tržišta rada.

Nakon prikupljenih doprinosa svih članova radne skupine i distribuiranja objedinjene verzije dokumenta analize istima uz kratak podsjetnik na osnovna polazišta SWOT analize, koordinatori su utvrdili format izrade SWOT analize. Nastavno na prethodno, krajem veljače 2022. godine održana je četverosatna radionica u kojoj je sudjelovala većina članova radne skupine i koja je rezultirala identifikacijom ključnih snaga, slabosti, prilika i prijetnji postojećih sveučilišnih studijskih programa. Skraćeni prikaz osnovnih značajki, elemenata i faza provedene analize razvidan je iz sheme 1. Povezanost analizom obuhvaćenih elemenata je intuitivno pretpostavljena te nije dokazivana klasičnim znanstvenim metodama.

Shema 1. Osnovne značajke, elementi i faze provedene analize uspješnosti postojećih sveučilišnih studijskih programa

Mišljenja smo da su svi prethodno opisani i primijenjeni koraci rezultirali objektivnim i činjenično utemeljenim dokumentom analize uspješnosti postojećih sveučilišnih studijskih programa te da bi njegove zaključke bilo uputno koristiti isključivo u interne svrhe i to kao podlogu za buduće strateško odlučivanje o: 1) opravdanosti daljnje ponude postojećih studijskih programa u nepromijenjenom obliku te 2) smjeru potencijalno potrebnih strukturnih i sadržajnih inovacija u studijskim programima. U ime članova radne skupine i svoje osobno, nadamo se da će tako i biti.

Izv. prof. dr. sc. Ana Kundid Novokmet
Izv. prof. dr. sc. Marina Lovrinčević
Prof. dr. sc. Ivica Pervan

2. ANALIZA INSTITUCIONALNOG OKRUŽENJA (prof. dr. sc. Snježana Pivac)

2.1. Akreditacijske preporuke AZVO-a

U srpnju 2019. godine Fakultet je primio akreditacijske preporuke AZVO-a.

Što se tiče uvjeta propisanih Zakonom i Pravilnicima (kvantitativni uvjeti), utvrđeno je da omjer između ukupnog broja nastavnika (uračunati su svi nastavnici u znanstveno-nastavnom zvanju, u nastavnom zvanju te suradnici koji sudjeluju u izvođenju nastave (broj suradnika je pomnožen s koeficijentom 0,5) i ukupnog broja upisanih studenata iznosi 1:27,50 i da Fakultet ispunjava navedeni omjer.

Na temelju uvida u prikupljene dokaze i dostupne pokazatelje ocijenjen je svaki standard, a na temelju ocjene standarda unutar teme ocijenjena je i svaka tema (ocjene su: nezadovoljavajuća razina kvalitete, minimalna razina kvalitete, zadovoljavajuća razina kvalitete i visoka razina kvalitete).

Sve teme su ocijenjene ocjenom **zadovoljavajuća razina kvalitete**:

1. **Interno osiguranje kvalitete i društvena uloga visokog učilišta,**
2. **Studijski programi,**
3. **Nastavni proces i podrška studentima,**
4. **Nastavnički i institucijski kapaciteti,**
5. **Znanstvena/umjetnička djelatnost.**

Fakultet je donio petogodišnji akcijski plan u cilju unapređenja kvalitete sukladno preporukama (finalni dokument **dorade akcijskog plana Fakulteta od 21.12.2021.**).

2.2. Akreditacijske preporuke EPAS-a za studij Poslovne ekonomije

U **listopadu 2019. godine** Fakultet je primio akreditacijske preporuke EPAS-a za sveučilišni preddiplomski studij Poslovne ekonomije i sveučilišni diplomski studij Poslovne ekonomije.

Za **sveučilišni preddiplomski studij Poslovne ekonomije** detektirane su **prednosti**:

- ❖ ERS initiatives including service learning,
- ❖ Individualised learning support from faculty,
- ❖ Programme reputation in the local context.

i **slabosti**:

- ❖ Relatively low progression rates,
- ❖ Limited promotion of the programme with international students in mind.

Prema navedenome za sveučilišni preddiplomski studij Poslovne ekonomije su identificirana *Areas of Required Improvement*:

- ❖ Increase the number and proportion of students gaining international experience,
- ❖ Increase the number and proportion of visiting faculty and practitioners with international experience teaching on the programme,
- ❖ Improve student completion rates.

Isto tako dane su **preporuke**:

- ❖ Increase the number of adjunct faculty or guest speakers teaching on the programme to give students more practical depth to their studies,
- ❖ Improve the quality of information (marketing, academic, etc.) available for international students,
- ❖ Continue to create greater awareness of ILOs and their importance within the School.

Za sveučilišni diplomski studij Poslovne ekonomije detektirane su **prednosti**:

- ❖ Coverage of ERS and the Service Learning Project,
- ❖ Programme reputation regionally.

i **slabosti**:

- ❖ The lack of a formal management team to drive changes in the programme,
- ❖ Lack of academic depth in work of certain students, especially in their dissertations,
- ❖ The lack of a student handbook.

Prema navedenome za sveučilišni diplomski studij Poslovne ekonomije su identificirana *Areas of Required Improvement*:

- ❖ Improve the international dimension of the programme in all respects (faculty, international opportunities, recruitment, etc.),
- ❖ Increase the Faculty's focus on developing a deeper relationship with strategic partners,
- ❖ Improve the academic depth of the students' work, particularly with respect to the final dissertation.

Isto tako dane su **preporuke**:

- ❖ Create a dedicated Career's Service for the Faculty,
- ❖ Improve alumni initiatives for graduates.

Fakultet je donio akcijski plan u cilju unapređenja kvalitete sukladno preporukama (finalni dokument **dorade akcijskog plana Fakulteta od 21.12.2021.**).

2.3. Kvalifikacijski okvir HKO

Hrvatski kvalifikacijski okvir (krat. HKO) je reformski instrument kojim se uređuje cjelokupni sustav kvalifikacija na svim obrazovnim razinama u Republici Hrvatskoj kroz standarde kvalifikacija temeljene na ishodima učenja i usklađene s potrebama tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini.

HKO je instrument za ostvarivanje strateških ciljeva kvalitetnog obrazovanja, relevantnog u odnosu na potrebe tržišta rada, pojedinca i društva u cjelini. Okosnica HKO-a je Registar HKO-a u kojem su upisani standardi zanimanja, skupovi kompetencija, standardi kvalifikacija i skupovi ishoda učenja koje su u postupku vrednovanja odobrila povjerenstva za vrednovanje sastavljena od nepristranih stručnjaka.

Fakultet je nositelj HKO Projekta: **Izvrsnost i učinkovitost u visokom obrazovanju u polju ekonomije - E4** (E4, od 22.03.2019. do 22.03.2022.).

Partneri na projektu su svi relevantni javni ekonomski fakulteti i sveučilišni odjeli u Hrvatskoj, s dugogodišnjim iskustvom u provedbi sveučilišnih studijskih programa (preddiplomskih, diplomskih i poslijediplomskih) iz polja ekonomije, posebice poslovne ekonomije i turizma.

Partnerske institucije E4 projekta su:

- 1. Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet**
- 2. Sveučilište u Rijeci, Ekonomski fakultet**
- 3. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**
- 4. Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet**
- 5. Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**
- 6. Sveučilište u Zadru**
- 7. Sveučilište u Dubrovniku**
- 8. Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.**

Ovo je partnerstvo uspješno realiziralo projekt **ECONQUAL: Usvajanje načela HKO u visoko obrazovnim institucijama u polju ekonomija**.

Svaki od partnera ima bogatu znanstvenu produkciju, vlastiti znanstveni časopis, organizira međunarodne i domaće znanstvene skupove te aktivno sudjeluje u ERASMUS+ i drugim relevantnim programima EU.

Cilj projekta **E4** je poboljšanje kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti visokog obrazovanja kroz razvoj standarda zanimanja i standarda kvalifikacija u polju ekonomije te unapređenje studijskih programa uz razvoj i korištenje modernih metoda učenja i poučavanja. Ostvarenje specifičnih ciljeva projekta temeljit će se na ESG standardima i HKO-u, a obuhvatit će jačanje kompetencija nastavnog i nenastavnog osoblja, rad centara za razvoj karijera, gospodarskih savjeta, informiranja javnosti te svekolikog unapređenja sustava kvalitete (stvaranje institucionalnih i financijskih okvira održivosti).

Projekt se fokusira s jedne strane, na standarde zanimanja (SZ) i odgovarajuće standarde kvalifikacija (SK) sveučilišnih studijskih programa (SP) (7.1 sveučilišna razina) iz polja ekonomije, specifično iz područja poslovne informatike, turizma, računovodstva, poduzetništva, međunarodnog poslovanja te, s druge strane, na podizanje institucionalnih kapaciteta za osiguranje kvalitetnog, interaktivnog, efikasnog nastavnog procesa.

Razlozi odabira upravo ovih područja su u nastavku.

Hrvatsko gospodarstvo je malo i otvoreno (udio izvoza u BDP-u 2016. bio je 26,6%, a uvoza 42,58% - DSZ), koje se mora uključiti u globalne ekonomske procese. Većinu gospodarskih subjekata čine mala i mikro poduzeća (udio poduzeća sa do 10 zaposlenih u ukupno aktivnim poduzećima bio je 2015. godine 91,49%) s niskom stopom preživljavanja (udio onih starih 3 godine je 5,29%, a starih 5 godina je samo 4,09%), a još je niži udio (3,92%) u ukupnoj zaposlenosti (EUROSTAT). Turizam je jedna od rastućih gospodarskih djelatnosti (sudjeluje od 4,55% u najužem obuhvatu (NKD – sektor I), do oko 20% u ukupnom obuhvatu), sa stopom rasta BDV od 5% u 2016. No, u ukupnoj zaposlenosti sudjeluje sa tek 6,8%, a od toga je tek 6,5% visokokvalificiranog kadra. S druge strane, udio nezaposlenih u radno sposobnom stanovništvu RH iznosio je 2016. godine 6,73%, od čega je 57,5% u dobnoj skupini od 25-49 godina (DZS), s varijacijama po županijama. To upućuje na pitanje obujma i strukture ponude radne snage, a odatle i programa obrazovanja uopće, te posebno visokog obrazovanja na pojedinim područjima (Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije (SOZT), cilj 1, podcilj 1.1, mjera 1.1.1).

Visokoobrazovni kadrovi iz područja poslovne informatike i računovodstva, prema podacima iz samoanalize projektnih partnera, zapošljavaju se u roku od najviše 6 mjeseci. Stoga i ne čudi postojanje velikog broja studijskih programa (SP) (i prijedloga SZ i SK) orijentiranih poduzetništvu, računovodstvu, poslovnoj informatici, međunarodnom poslovanju, turizmu.

Trenutno, sveučilišni SP iz ovih područja nisu usustavljeni po zahtjevima HKO-a. Ne postoje ni SZ ni SK. Stoga se postavljaju zahtjevi razvoja takvih SP koji će imati ne samo jasno definirane ishode učenja (IU) i načina njihove provjere (SOZT-podcilj 1.2., mjere 1.2.1., 1.2.4., 1.2.5; ESG-standard 1.2), već će direktno odgovoriti na potrebe gospodarstva, uvažavajući lokalne i regionalne specifičnosti (COM(2016)381- prioritet 2.3., mjera 9), te osigurati, dugoročno, fleksibilnost stečenih kompetencija unutar zadanih kvalifikacija (COM(2017)247-prioritet 2.1., mjere 2 i 4).

Problem koji se uvijek javlja, bez obzira na kvalitetu IU, jest zainteresiranost studenta za studij i studiranje. Navedeni problem ima implikacije u izvedbi nastavnog gradiva, ocjenjivanja IU, istraživanju, jasnim mogućnostima razvoja karijere. Stoga su osnovani Gospodarskih savjeta (GS) i Centri za razvoj karijera (CRK) (SOZT-cilj 2, podcilj 2.7, mjera 2.7.1.).

CRK prvenstveno je orijentiran prema studentima (praćenje karijera (COM(2016)381 - prioritet 2.3., mjera 10; COM(2017)247-prioritet 1, mjera 1); razvoj ključnih (poduzetničkih) kompetencija (COM(2016)381-prioritet 2.1., mjere 2 i 4)) i prema nastavnicima (jačanje pedagoških i metodičkih kompetencija) (COM(2017)247-prioritet 1, mjera 4 i 5; prioritet 3, mjera 11; ESG-standard 1.3 i 1.5; SOZT cilj 3, podcilj 3.1, mjera 3.1.3).

Projekt definira dvije ciljne skupine: nastavno i nenastavno osoblje (podizanje kompetencija), te (partnerske) institucije (podizanje kapaciteta), a sve aktivnosti u suštini rezultiraju povećanjem kvalitete, relevantnosti i učinkovitosti SP kod svih projektnih partnera.

2.4. Standardi zanimanja iz projekata ECONQUAL i E4

Uvažavajući smjernice, metodologiju i okvire Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) u okviru projekta **ECONQUAL** predloženo je 4 standarda zanimanja (SZ):

1. Ekonomski analitičar,
2. Financijski savjetnik,
3. Projektni menadžer,
4. Voditelj/voditeljica marketinga.

Standard zanimanja Voditelj/voditeljica marketinga je od 30.07.2020. odobren i upisan HKO registar.

Ostala 3 SZ su još u postupku vrednovanja.

Uvažavajući smjernice, metodologiju i okvire Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) u okviru projekta **Izvršnost i učinkovitost u visokom obrazovanju u polju ekonomije - E4** predloženo je 6 standarda zanimanja (SZ):

1. Ekonomist/ekonomistica za međunarodno poslovanje,
2. Stručnjak/stručnjakinja za poslovni razvoj,
3. Rukovoditelj/rukovoditeljica poslovne informatike,
4. Rukovoditelj/rukovoditeljica računovodstva,
5. Stručnjak/stručnjakinja za upravljanje turističkom destinacijom,
6. Menadžer/menadžerica ugostiteljskih poduzeća.

Standard zanimanja Rukovoditelj/rukovoditeljica računovodstva je od 10.12.2021. odobren i upisan HKO registar. Ostalih 5 SZ su još u postupku vrednovanja.

2.5. Standardi kvalifikacija iz projekata ECONQUAL i E4

Uvažavajući smjernice, metodologiju i okvire Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) u okviru projekta **ECONQUAL** predložena su 4 standarda kvalifikacija (SK):

1. Magistar ekonomije,
2. Magistar/magistra poslovne ekonomije za financije,
3. Magistar/magistra poslovne ekonomije za marketing,
4. Magistar/magistra poslovne ekonomije za menadžment.

Nakon što je odobren standard zanimanja Voditelj/voditeljica marketinga, standard kvalifikacija Magistar/magistra poslovne ekonomije za marketing je poslan na vrednovanje.

Ostala 3 SK su unesena u HKO sustav i čeka se daljnji postupak.

Uvažavajući smjernice, metodologiju i okvire Hrvatskog kvalifikacijskog okvira (HKO) u okviru projekta **Izvršnost i učinkovitost u visokom obrazovanju u polju ekonomije - E4** predloženo je 6 standarda kvalifikacija (SK):

1. Magistar/magistra ekonomije za međunarodno poslovanje,
2. Magistar/magistra poslovne ekonomije u poduzetništvu,
3. Magistar/magistra poslovne ekonomije za poslovnu informatiku,
4. Magistar/magistra poslovne ekonomije za računovodstvo,
5. Magistar/magistra poslovne ekonomije u turizmu,
6. Magistar/magistra poslovne ekonomije u ugostiteljstvu.

Nakon što je odobren standard zanimanja Rukovoditelj/rukovoditeljica računovodstva, standard kvalifikacija Magistar/magistra poslovne ekonomije za računovodstvo je poslan na vrednovanje. Ostalih 5 SK su uneseni u HKO sustav i čeka se daljnji postupak.

Na temelju izrađenih 6 SZ i 6 SK u tijeku je postupak unapređenja 11 studijskih programa kod odgovarajućih projektnih partnera.

Polazište za izradu unaprijeđenih studijskih programa su:

- ❖ Skupovi ishoda učenja (SIU) za predloženi standard kvalifikacije,
- ❖ Matrica usklađenosti ishoda studija postojećih programa sa obveznim SIU za predloženi standard kvalifikacije,
- ❖ Matrica doprinosa pojedinačnih kolegija SIU za predloženi standard kvalifikacije.

Predviđeno je da odgovarajuća dokumentacija unaprijeđenih studijskih programa bude kompletirana do kraja veljače 2022.

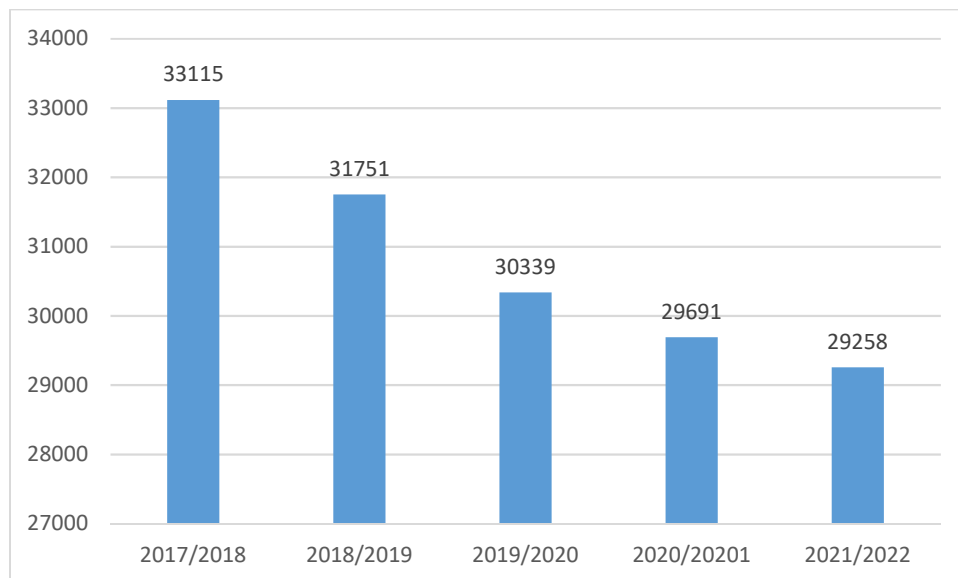
3. ANALIZA RELEVANTNIH TRENDOVA NA NACIONALNOJ I MEĐUNARODNOJ RAZINI (izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić-Perić)

3.1. Demografski trendovi i interes za studij maturanata iz Hrvatske

Već duže vrijeme u Hrvatskoj je prisutan trend smanjenja broja stanovništva. Prema Popisu stanovništva iz 2011. godine broj stanovnika je iznosio 4.284.880, a prema Popisu stanovništva iz 2021. godine broj stanovnika iznosi 3.888.529. Iako je pad stanovništva djelomično uvjetovanjem iseljavanjem ljudi radi pronalaska boljih uvjeta za život u drugim zemljama, veći problem je pad nataliteta u Hrvatskoj. Pad nataliteta se odražava na smanjivanje broja djece u osnovnim i srednjim školama, a samim time i broj potencijalnih studenata.

U razdoblju od 2017/2018. do 2020/2021. školske godine broj učenika u završnim razredima se kontinuirano smanjivao. U razdoblju u pet školskih godina broj učenika se smanjio za 3.424 ili za 11.65%.

Grafikon 3.1.1. *Ukupno učenika u četvrtim i petim razredima srednjih škola u Hrvatskoj*

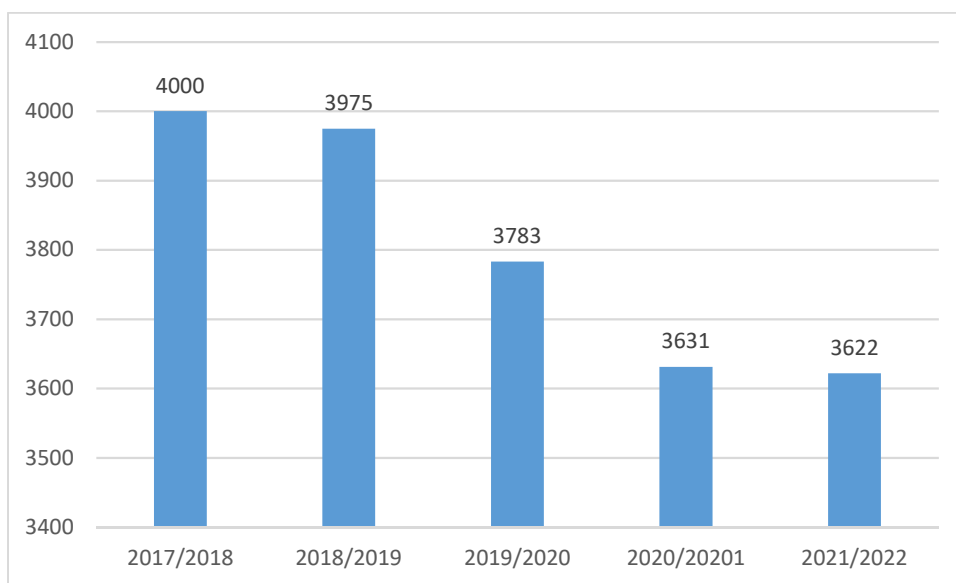

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-2/2045>

S obzirom da su maturanti Splitsko-dalmatinske županije u najvećem postotku studenti Ekonomskog fakulteta u Splitu daje se i grafički prikaz kretanja broja maturanata u srednjim školama Splitsko-dalmatinske županije.

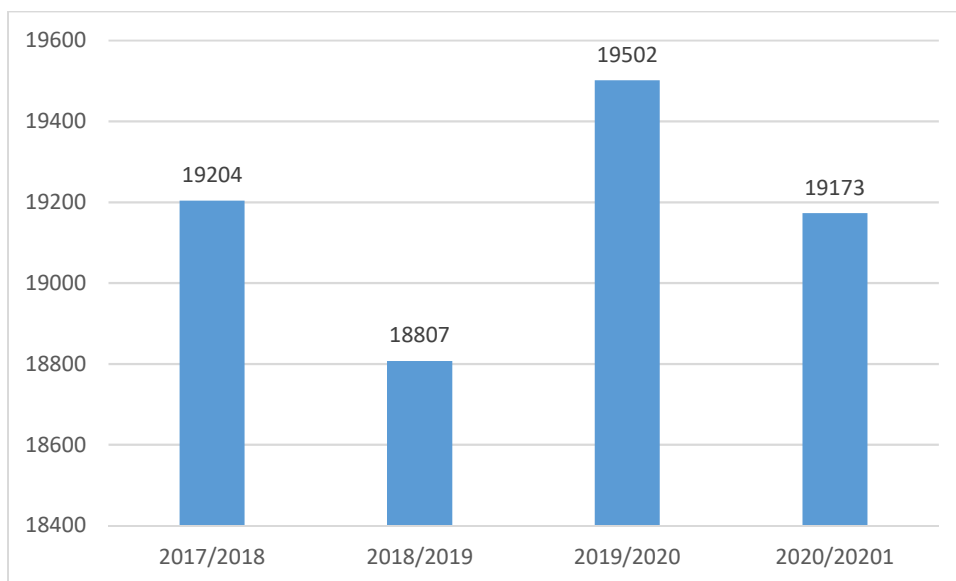
Kako i kod kretanja maturanata na nacionalnoj razini, na županijskoj razini zabilježen je kontinuirani pad. Broj maturanata se u pet školskih godina smanjio za 378 maturanata ili za 9.45%. S druge strane, broj maturanata u Hrvatskoj koji nastavlja studiranje ne prati silazni trend. Dakle, može se zaključiti da se sve veći postotak maturanata koji položi državnu maturu odlučuje na nastavljanje školovanja na nekom visokom učilištu. Zanimljivo je da je postotak maturanata koji upisuju visoka učilišta narastao sa 67.06% na 73.03% u razdoblju od četiri školske godine.

Grafikon 3.1.2. *Ukupno učenika u četvrtim i petim razredima srednjih škola Splitsko - dalmatinske županije*

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-2/2045>

Grafikon 3.1.3. *Ukupno učenika koji su upisali visoka učilišta*

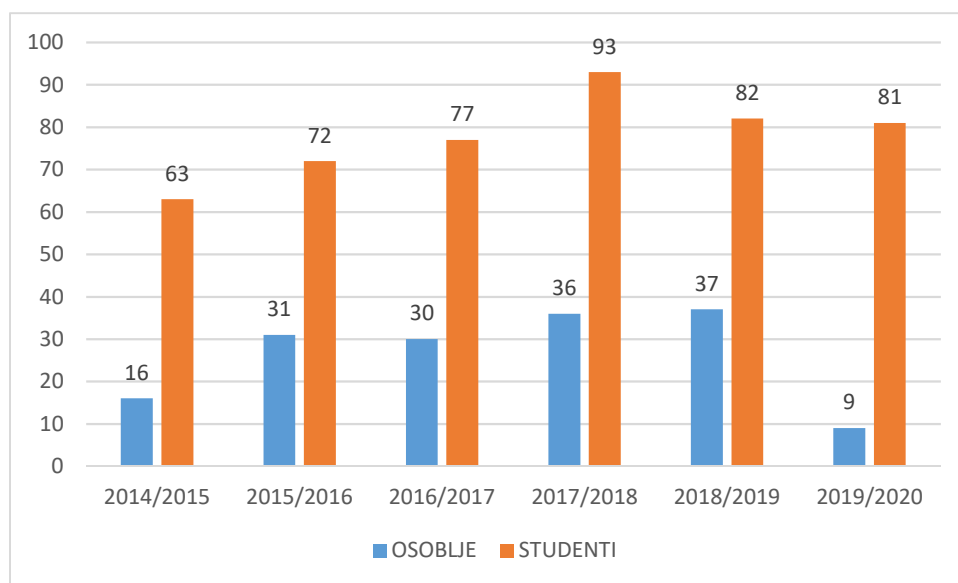

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

3.2. Interes za studij stranih studenata

Ekonomski fakultet već duži niz godina nudi inozemnim studentima nastavu na engleskom jeziku. Do akademske 2016./2017. godine na engleskom se jeziku izvodilo oko 100 kolegija preddiplomske i diplomske razine, u pravilu u malim grupama i u vidu konzultacijske nastave. Međutim, zadnje dvije akademske godine nastava na engleskom jeziku odvija se na oko 40 kolegija, u punoj satnici i u posebnim grupama. S obzirom da fakultet trenutno nema studijske programe na engleskom jeziku koji bi privlačili strane studente, studiranje na Ekonomskom fakultetu u Splitu strani studenti mogu ostvariti preko raznih programa mobilnosti.

Grafikon 3.2.1. Dolazna mobilnost studenata i osoblja EFST-a

Izvor: dokument Samoanalize EFST-a

U razdoblju od 2014/2015. do 2017/2018. godine bilježi se rast dolaznih studenata sa 63 na 93 studenta, dok se od 2018/2019 ustalio na oko 80 dolazaka studenata. Dolasci stranog osoblja su se od 2014/2015 do 2018/2019 više nego udvostručili, tj. broj dolazaka je narastao s 16 na 37 dolazaka stranog osoblja. U 2019/2020 je zabilježen pad koji je zasigurno posljedica pandemije.

4. ANALIZA USPJEŠNOSTI UPISA I STUDIRANJA NA SVEUČILIŠNIM STUDIJIMA

4.1. Analiza uspješnosti upisa na studije EFST-a u odnosu na konkurente iz Hrvatske (izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić Perić)

Prije same analize upisa na EFST važno je napomenuti ulazne parametre tj. zahtijevane razine položene mature za upis na EFST. Naime, EFST kao uvjet za upis na svoj preddiplomski studij zahtijeva A razinu iz dva obavezna predmeta, a to su Engleski jezik i Hrvatski jezik. Ako usporedimo zahtijevane razine sa ostala tri najveća ekonomska fakulteta u Hrvatskoj vidljivo je da EFST postavlja najveće standarde za upis.

Tablica 4.1.1. *Razina mature koja se traži za upis na ekonomske fakultete u Hrvatskoj*

	Hrvatski jezik	Engleski jezik	Matematika
Split	A	A	B
Rijeka	B	B	B
Osijek	B	B	B
Zagreb	A	B	B

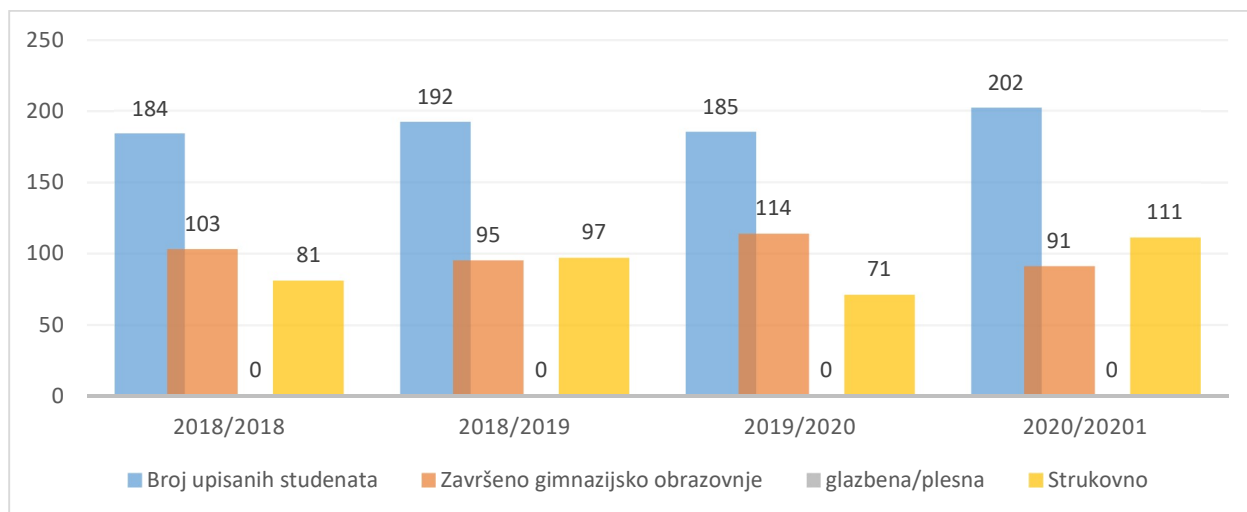
Izvor: <https://e-skola.hr/wp-content/uploads/2019/11/Paketi-za-fakultete-NOVA.pdf>

Naime, zagrebački Ekonomski fakultet zahtijeva razinu A iz Hrvatskog jezika, dok ostala dva fakulteta traže B razinu za sva tri predmeta. Svakako težeći kvaliteti studenata koje upisujemo postavljanje većih zahtjeva bi moglo osigurati kvalitetu studenata koji upisuju EFST. Međutim, tijekom godina vidljiv je pad interesa za studiranje na Ekonomskom fakultetu u Splitu. Mjesta na preddiplomskom studiju se popunjavaju i na jesenskom roku te je očito da podizanjem kriterija ne podižemo kvalitetu upisanih studenata, već gubimo potencijalne studente kojih je iz prethodnih podataka, vidljivo sve manje.

Ako pogledamo tablice u kojima je prikazana struktura studenata po završenom srednjem obrazovanju na sva tri studija Ekonomskog fakulteta vidljivo je da je broj studenata koji su završili strukovno obrazovanje postao veći od broja studenata koji su završili gimnaziju.

Preddiplomski studij Poslovne ekonomije nakon mature održane u 2017/2018. upisalo je 184 studenta, njih 103 je imalo završeno gimnazijsko obrazovanje, što je činilo 55.98% ukupno upisanih studenata. Broj upisanih gimnazijalaca je tijekom godina padao te je nakon državne mature održane 2020/2021. studij Poslovne ekonomije upisao 91 student sa završenim gimnazijskim obrazovanjem, što je 45.05% od ukupno 202 upisana studenta.

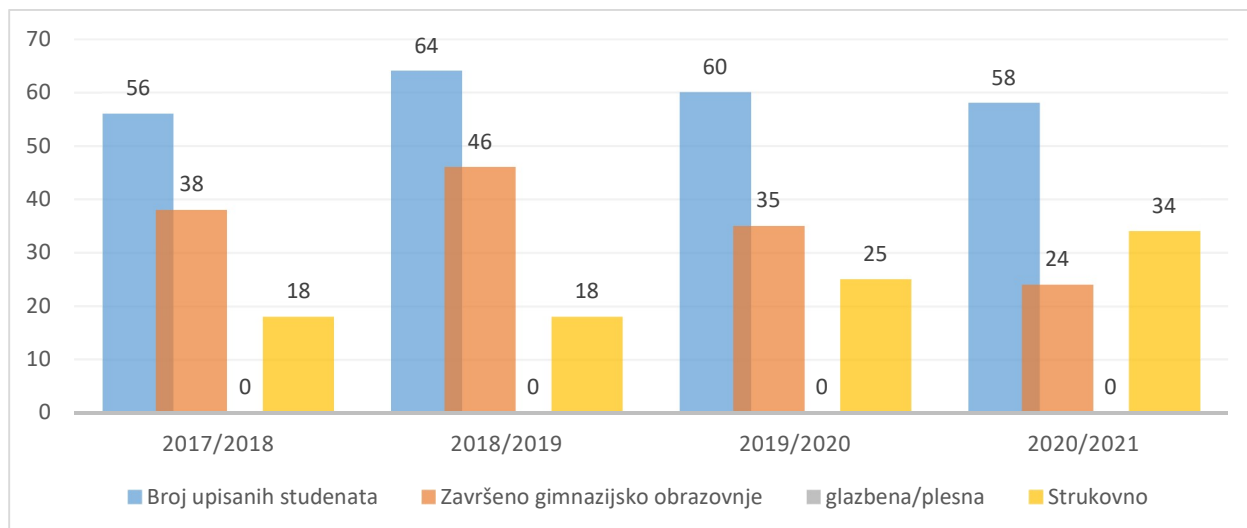
Grafikon 4.1.1. Ukupan broj upisanih studenata i broj upisanih s obzirom na vrstu srednjoškolskog obrazovanja na preddiplomski studij Poslovne ekonomije

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

Studij Turizma je gimnazijalcima u školskoj godini 2017/2018. bio zanimljiviji od studija Poslovne ekonomije te je od 56 upisanih studenata čak njih 38 imalo završeno gimnazijsko obrazovanje, što čini 67.85%. Tijekom godina postotak novoupisanih studenata s gimnazijskom obrazovanjem se držao iznad 50%, dok je značajan pad interesa gimnazijalaca uočen tek 2020/2021. godine, kada je pao na 41.37%.

Grafikon 4.1.2. Ukupan broj upisanih studenata i broj upisanih studenata s obzirom na vrstu srednjoškolskog obrazovanja na preddiplomski studij Turizma

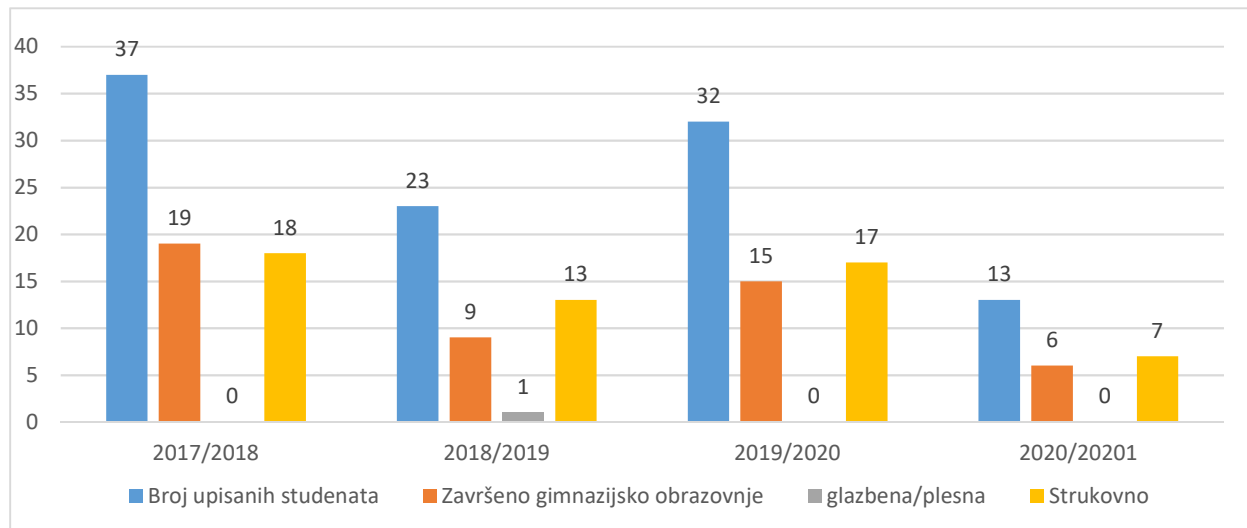

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

Kod studija Ekonomije, osim promjene u strukturi upisanih studenata, očit je pad uopće interesa maturanata za sam studij. Naime, u školskoj godini 2017/2018. 37 studenata je na državnoj maturi izabralo studij ekonomije, dok je 2020/2021. studij Ekonomije izabralo samo 13

studenata. Također interes gimnazijalaca za studij pada, tako da se 2017/2018. postotak gimnazijalaca sa 51.3% smanjio na 46.15%.

Grafikon 4.1.3. Ukupan broj upisanih studenata i broj studenata s obzirom na vrstu srednjoškolskog obrazovanja na preddiplomski studij Ekonomije

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

Pogledamo li strukturu maturanata iz 2020./2021. na četiri ekonomska fakulteta u Hrvatskoj za studij Poslovne ekonomije vidljivo da jedino Zagreb ima veći postotak studenata sa završenim gimnazijskim obrazovanjem, nego sa strukovnim. Svi ostali fakulteti imaju veći postotak studenata sa strukovnim obrazovanjem, nego s gimnazijskim.

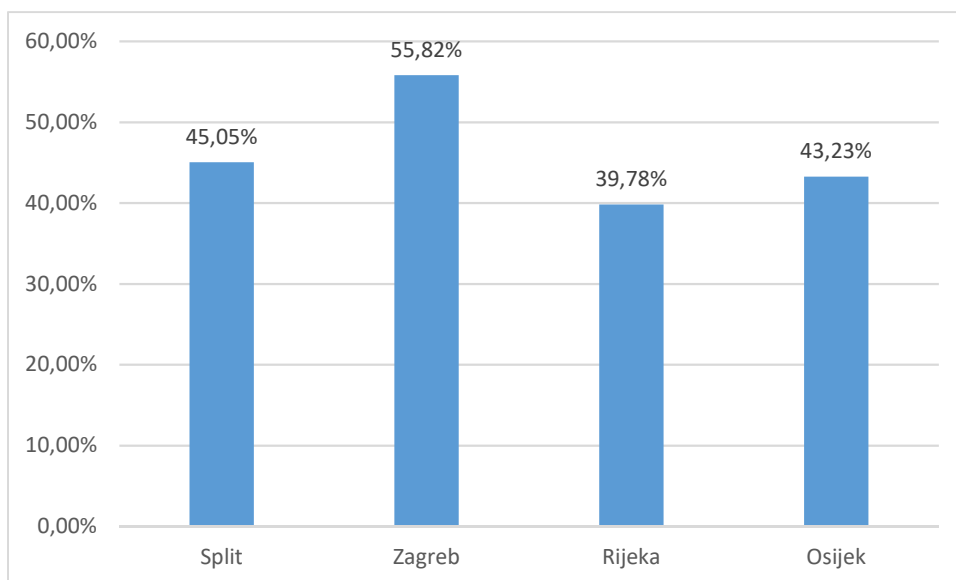
Dakle, veći je interes maturanata strukovnih škola, nego gimnazijalaca za studijske programe Poslovne ekonomije. Međutim, naš fakultet bi trebao istražiti razloge pada interesa za Ekonomskim fakultetom u Splitu kod gimnazijalaca, a s druge strane trebao bi zadržati i dodatno potaknuti interes maturanata iz strukovnih škola za Ekonomskim fakultetom u Splitu. Naime, na državnoj maturi 2020./2021. u strukovnim školama 49.03% maturanata je na ljetnom roku polagala B razinu Hrvatskog jezika, a čak 52.05% maturanata je polagalo B razinu Engleskog jezika. Dakle, zahtijevanjem A razine iz ta dva predmeta Ekonomski fakultet u Splitu je izgubio polovinu potencijalnih studenata iz strukovnih škola. Postavljanjem A razine Engleskog jezika i Hrvatskog jezika gubi se oko 15% potencijalnih studenata sa završenim gimnazijskim obrazovanjem.

Ako kao pokazatelj atraktivnosti studija promatramo omjer studenata kojima je studij prvi izbor na jedno slobodno mjesto, preddiplomski studiji Ekonomskog fakulteta su jako nisko rangirani. Iako je Ekonomski fakultet drugi po veličini u Hrvatskoj, najpopularniji preddiplomski studij EFST-a Turizam nalazi se na 10. mjestu, Poslovna ekonomija na 19. mjestu, a studij Ekonomija na 23. mjestu od 36 ekonomskih smjerova.

Posebno je zanimljivo da je smjer stručnog studija Menadžment malog poduzeća najbolje rangirani smjer Ekonomskog fakulteta u Splitu, a smjer stručnog studija Turističko poslovanje je rangiran na 17. mjestu, što je bolje od preddiplomskih studija Poslovna ekonomija i Ekonomija.

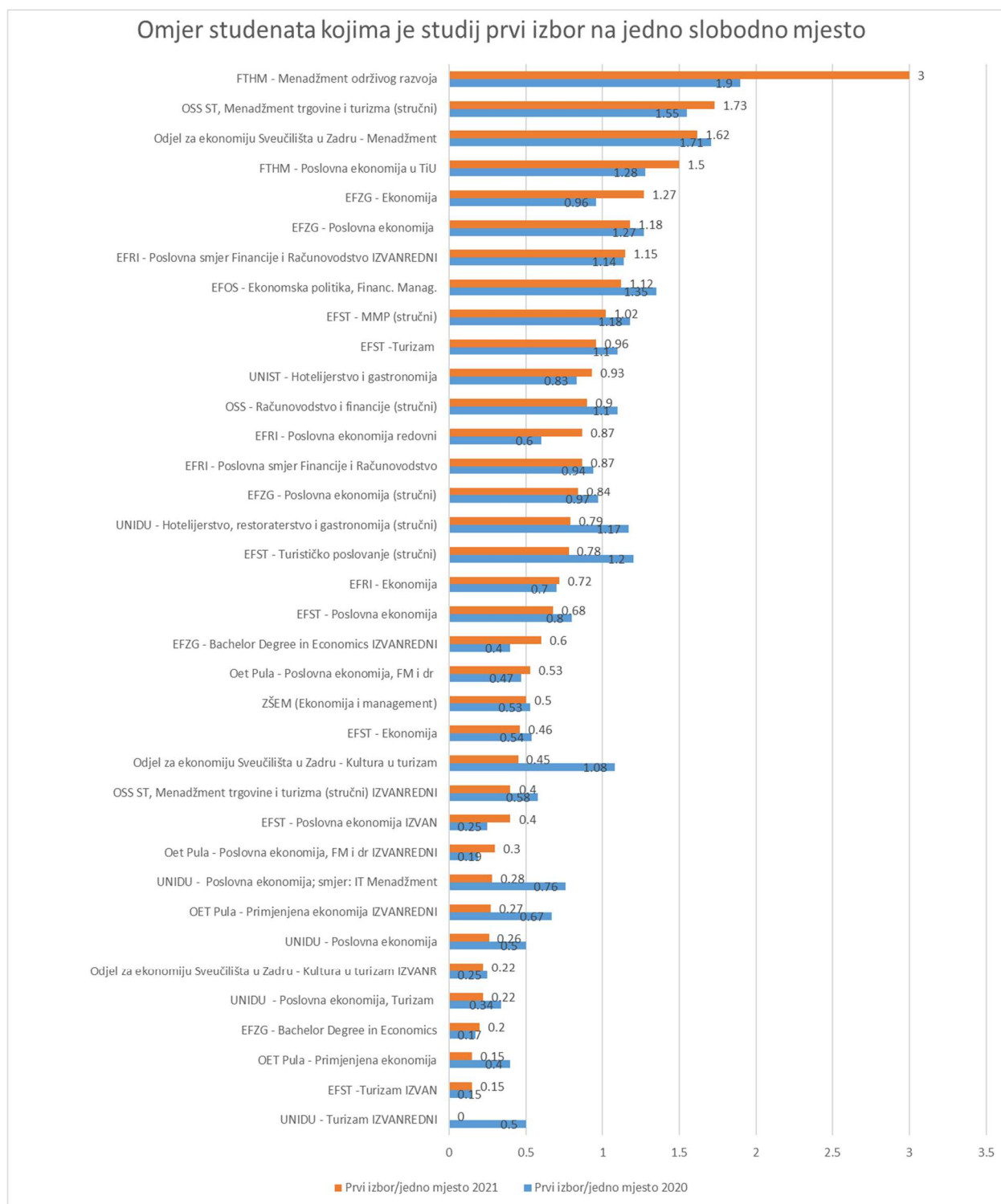
Jedan od mogućih razloga boljeg rezultata stručnih studija je postavljanje A razine mature za predmete Hrvatski jezik i Engleski jezik, čime kako smo već napomenuli gubimo više od polovine potencijalnih studenata iz strukovnih škola.

Grafikon 4.1.4. *Postotak upisanih studenata sa završenim gimnazijskim obrazovanjem na ekonomskim fakultetima u Hrvatskoj*

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

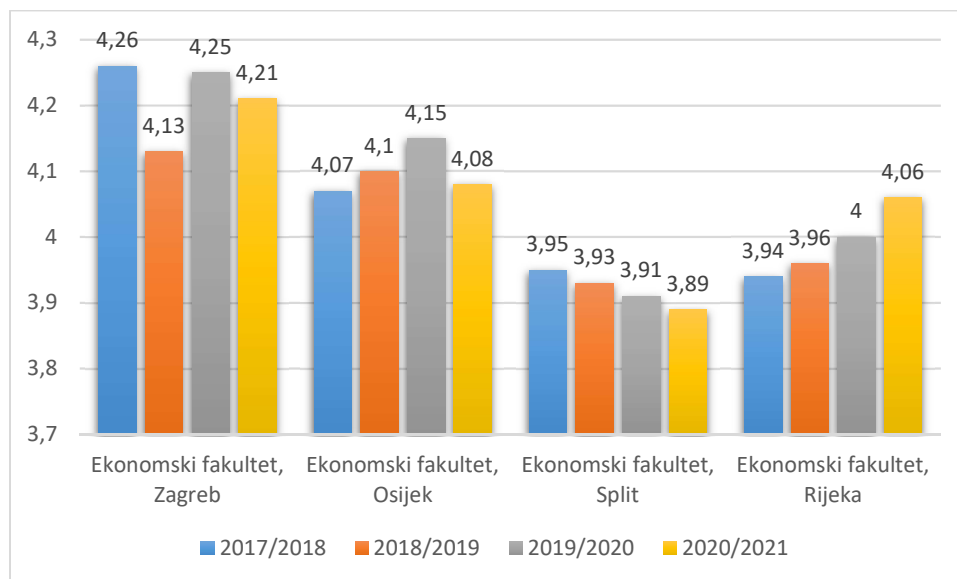
Grafikon 4.1.5. Omjer studenata kojima je studij prvi izbor na jedno slobodno mjesto

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

Ako pogledamo kretanje prosječne ocjene u četvrtom razredu maturanata koji upisuju Ekonomski fakultet u Splitu vidljivo je da Ekonomski fakultet privlači studente s lošijim prosjekom od ostalih fakulteta u Hrvatskoj. U sve četiri promatrane godine prosječna ocjena

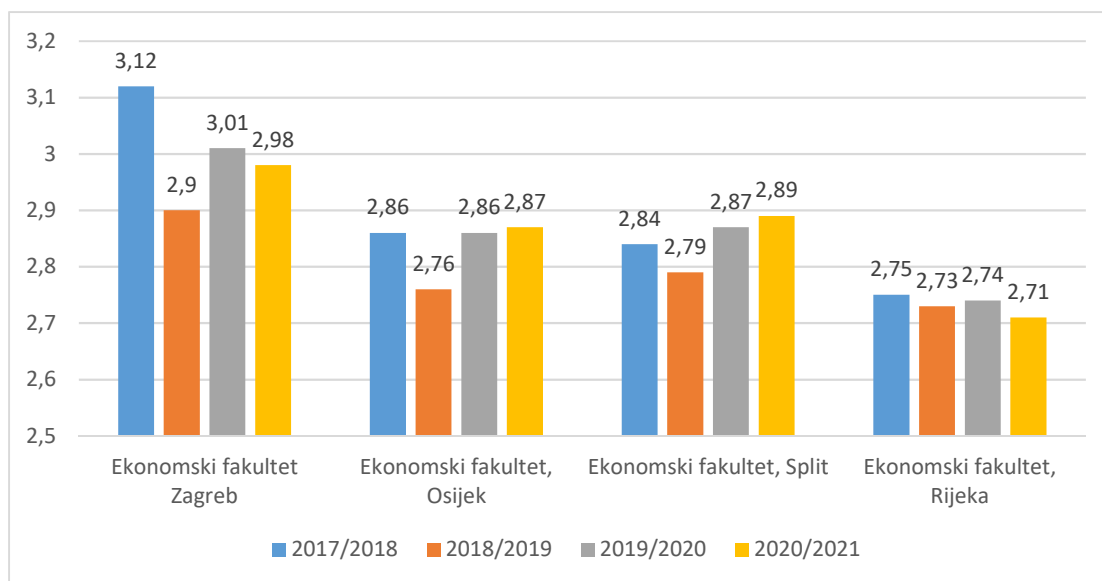
četvrtog razreda maturanata koji su upisali naš fakultet je ispod 4.0. Ekonomski fakultet u Zagrebu upisuje maturante s najvećom prosječnom ocjenom.

Grafikon 4.1.6. *Prosječna ocjena 4. razreda upisanih studenata*

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

Grafikon 4.1.7. *Prosječna ocjena na maturi upisanih studenata*

Izvor: <https://mzo.gov.hr/vijesti/ser-skolski-e-rudnik-vol-3/3404>

S druge pak strane, pogledamo li prosječne ocjene na maturi tijekom posljednje četiri školske godine, Ekonomski fakultet u Splitu je nešto malo bolji od Osijeka, dok je Zagreb i dalje na prvom mjestu. Najlošije rezultate na maturi postižu budući studenti Ekonomskog fakulteta u Rijeci. Ova znakovita razlika između redoslijeda fakulteta s obzirom na uspjeh u školi i na državnoj maturi se može djelomično objasniti činjenicom da velika većina naših studenata dolazi iz splitskih srednjih škola, koje možda drže malo veće standarde, što se odražava lošijim uspjehom u školi, međutim nešto boljim uspjehom na državnoj maturi.

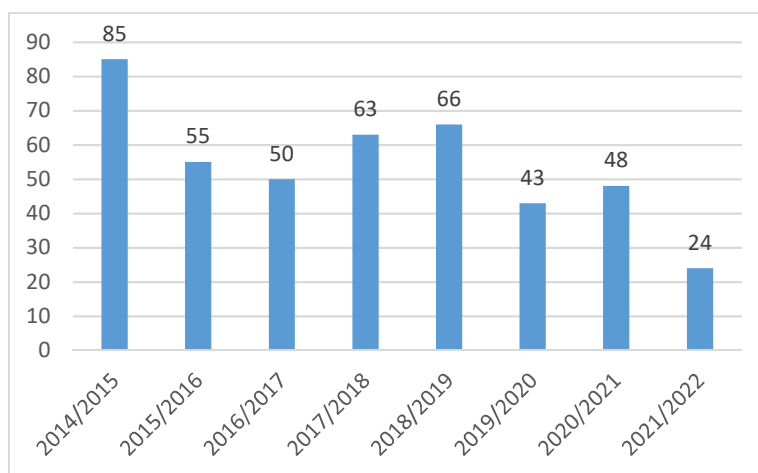
4.2. Analiza uspješnosti studiranja na sveučilišnim studijima EFST-a

4.2.1. Analiza uspješnosti studiranja na preddiplomskim sveučilišnim studijima

4.2.1.1. Analiza uspješnosti studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomija (izv. prof. dr. sc. Bruno Ćorić)

Preddiplomski studij Ekonomije bilježi drastično smanjenje broja upisanih studenata po generacijama u razdoblju analize (Grafikon 1). Broj upisanih studenata u posljednjoj godini analize (2021/2022) je čak 3.5 puta manji od broja studenata upisanih u prvoj godini analize (2014/2015). Broj upisanih studenata se sa 85 u akademskoj godini 2014/2015 smanjio na samo 24 studenta u akademskoj godini 2021/2022. Negativan trend smanjenja broja upisanih studenata posebno je izražen u posljednje tri godine. Broj upisanih studenata u posljednjoj upisanoj generaciji je čak 2.7 puta manji nego broj upisanih studenata tri godine prije (2018/2019).

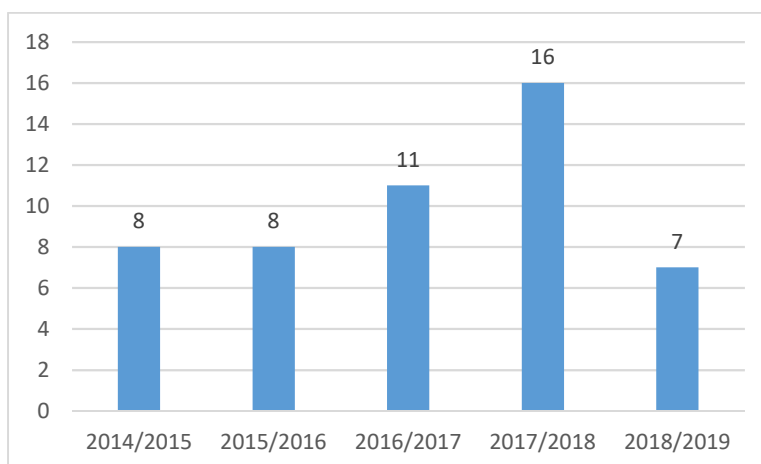
Grafikon E-PRED-1. Broj upisanih studenata na preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije

Izvor: Interni podaci EFST-a

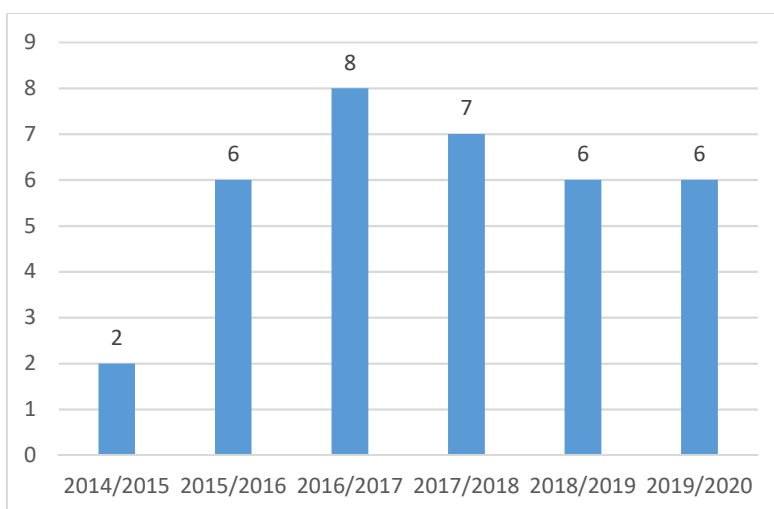
Broj upisanih studenata na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije, **smjer Novac i financije** kao i **smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija** je relativno stabilan, ali **izrazito mali** (Grafikoni 2 i 3). Uz dvije iznimke (smjer Novac i financije, akademska godina 2016/2017, 2017/2018) **broj studenata koji upisuju svaki od dva navedena smjera je jednoznamenkast**. Usporedba broja studenata koji upisuju studij Ekonomije sa brojem studenata koji na trećoj godini studija upisuju dva navedena smjera pokazuje također kako veliki postotak studenata koji upisuju preddiplomski studij Ekonomije napušta studij prije treće godine. Nizak postotak završavanja studija (Grafikon 4) sugerira kako bi **u naredne 2 do 3 godine broj studenata koji upisuju treću godinu preddiplomskog studija Ekonomije mogao biti toliko mali da će doći u pitanje mogućnost održavanja nastave, ne za dva već i za samo jedan smjer**.

Grafikon E-PRED-2. Broj upisanih studenata na preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije, smjer Novac i financije

Izvor: Interni podaci EFST-a

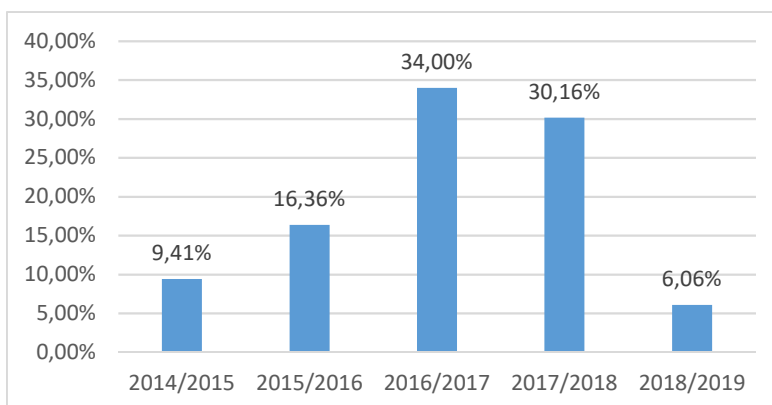
Grafikon E-PRED-3. Broj upisanih studenata na preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije, smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Jedan od indikatora uspješnosti studiranja je postotak završavanja studija u statusu redovitog studenta. **Podaci za preddiplomski studij Ekonomije pokazuju kako vrlo mali postotak upisanih studenata završi studij** u statusu redovitog studenta (Grafikon 4). U prve tri godine analize bilježi se rast postotka završavanja studija sa 9.4% na 34%, međutim u posljednje dvije godine taj se postotak ponovo smanjuje na samo 6% u akademskoj godini 2018/2019. Navedeni postotak za posljednju godinu će se vjerojatno povećati, ali ne značajno jer još samo 10% studenata te generacije studira. Podaci pokazuju kako se relativno mali postotak upisanih studenata prebacuje u status izvanrednog ili na neki drugi studij EFST-a (postotak po godinama se kreće u rasponu od 16% do 32%) te kako većina studenata koji upisuju preddiplomski studij Ekonomije odustaje od studiranja (postotak po godinama se kreće u rasponu od 32% do 66%).

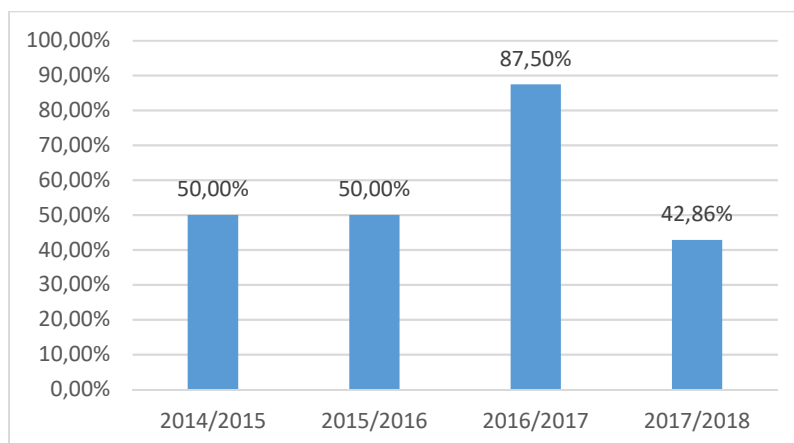
Grafikon E-PRED-4. Završenje (%), preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije

Izvor: Interni podaci EFST-a

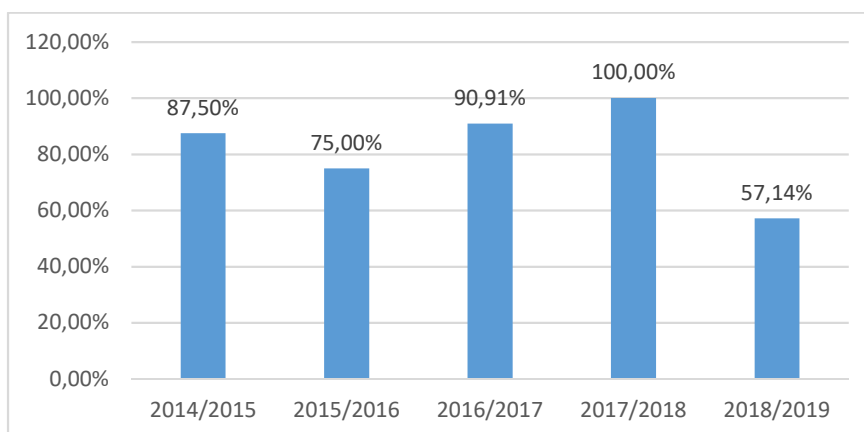
Usporede li se podaci o postotku završavanja preddiplomskog studija Ekonomije sa podacima o postotku završavanja smjera Nacionalna i međunarodna ekonomija (Grafikon 5) i smjera Novac i financije (Grafikon 6) primjećuje se velika razlika. Postotak završavanja oba smjera navedenog studija je značajno veći. Postotak završavanja smjera Nacionalna i međunarodna ekonomija se kreće na razini od otprilike 50%, uz iznimku akademske godine 2016/2017 kad je iznosio 87.5%. Postotak završavanja još je veći na smjeru Novac i financije gdje se taj postotak kreće u rasponu od 75% do 100%. Podaci za zadnju generaciju upisa (2018/2019) pokazuju da je samo 57% završilo studij, ali je prilikom tumačenja ovog podatka potrebno u obzir uzeti podatak kako 43% studenata te generacije još studira.

Grafikon E-PRED-5. Završenje (%), preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije, smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija

Izvor: Interni podaci EFST-a

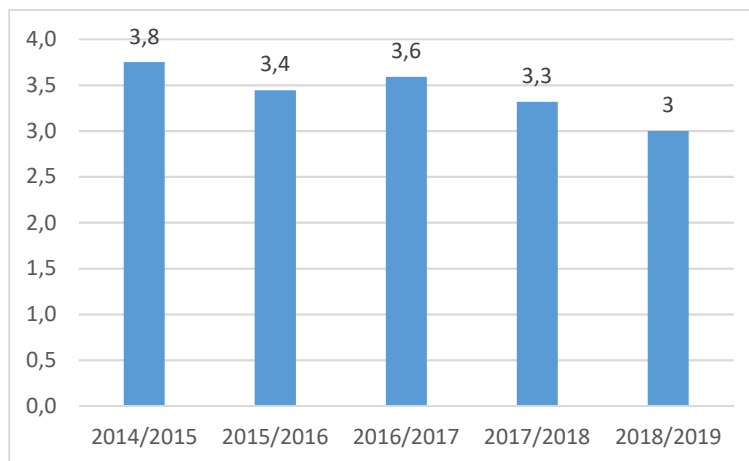
Grafikon E-PRED-6. Završenje (%), preddiplomski sveučilišni studij Ekonomije, smjer Novac i financije

Izvor: Interni podaci EFST-a

Usporedba podataka o završavanju preddiplomskog studija Ekonomije i završavanju smjerova istog studija pokazuje kako se odustajanje od studija događa prvenstveno tokom prve i druge godine studija. Većina studenata koja upiše treću godinu studija i odabere jedan od dva navedena smjera, pogotovo smjer Novac i financije, uspješno završava studij.

Grafikon E-PRED-7. Prosječno trajanje studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije

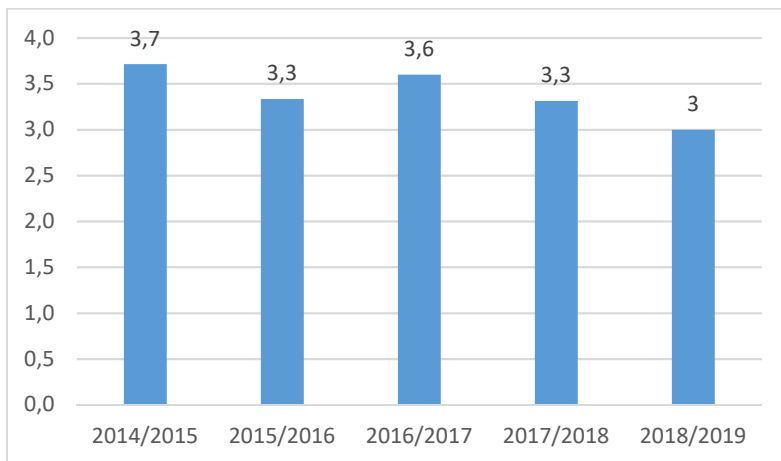

Izvor: Interni podaci EFST-a

Samo dio studenata preddiplomskog studija Ekonomije završava studiranje u redovitom roku od 3 godine. Veći dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja. Podaci za preddiplomski studij Ekonomije pokazuju kako se prosječno trajanje studiranja smanjuje tokom analiziranog razdoblja sa 3.8 godina (školska godina 2014/2015) na 3 godine za studente koji su upisali studij u akademskoj godini 2018/2019 (Grafikon 7). Međutim, zbog pravila studiranja i mogućnosti produženja studija pri interpretaciji ovih podataka potrebno je uzeti u obzir kako se broj studenata koji još studiraju povećava kako se podaci primiču kraju analiziranog perioda. Za generaciju 2018/2019. trenutno izračunato prosječno trajanje studija od 3.0 godine odražava prosjek za samo one studente koji su studij završili u redovitom roku od tri godine. Kada bi se

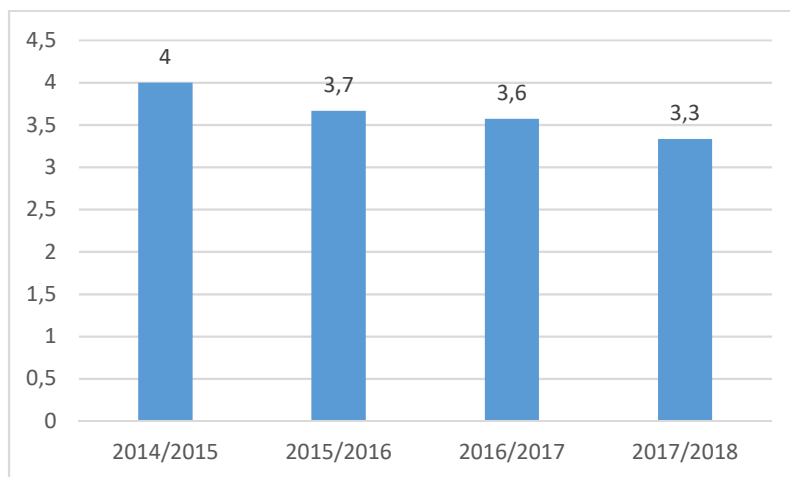
ovaj podatak izračunavao za jednu ili dvije godine od danas prosječno razdoblje bi sigurno bilo zasigurno duže jer bi u izračun ušli i oni studenti koji su produžavali razdoblje studiranja prema pravilima EFST-a. Kada se u obzir uzme ova činjenica može se zaključiti kako **prosječno trajanje studiranja stagnira na razini od otprilike 3.5 godina ili se u najboljem slučaju blago smanjuje tokom promatranog razdoblja.**

Grafikon E-PRED-8. *Prosječno trajanje studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije, smjer Novac i financije*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon E-PRED-9. *Prosječno trajanje studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije, smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija*

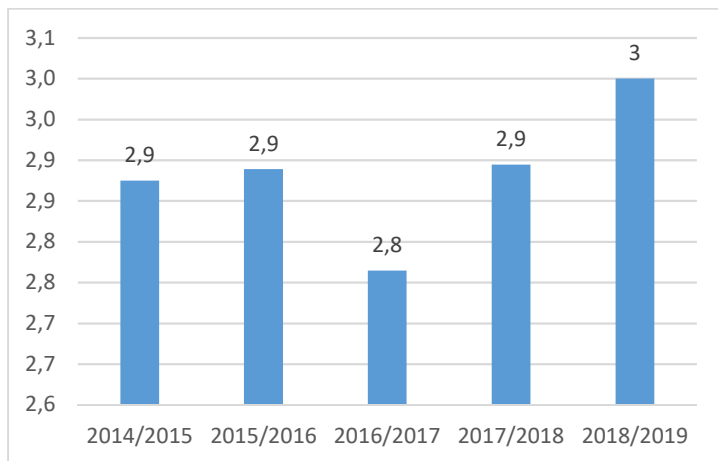
Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje studiranja na smjeru Novac i financije i smjeru Nacionalna i međunarodna ekonomija svojom dužinom i trendovima prati podatke koji su navedeni za preddiplomski studij Ekonomije te po pitanju dužine studiranja ne primjećuju značajnijih odstupanja u odnosu na podatke studija.

Prosječna ponderirana ocjena na preddiplomskom studiju Ekonomije je relativno stabilna, ali izrazito niska i kreće se oko 2.9. Podaci za prosječnu ponderiranu ocjenu tokom studiranja izračunati su prema generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij,

te se ocjene ne odnose na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ocjena ponderirana je prema broju ECTS bodova položenog predmeta. Blago pozitivnu dinamiku možemo uočiti u posljednje 3 analizirane godine kada prosječna ocjena raste sa 2.8 (akademska godina 2016/2017) na 3 (akademska godina 2018/2019).

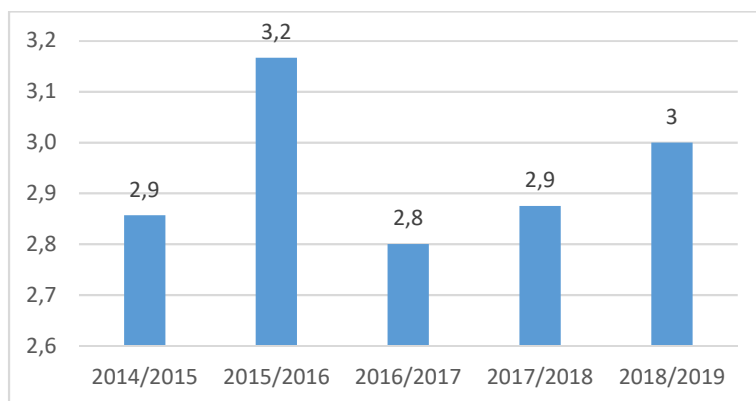
Grafikon E-PRED-10. *Prosječna ponderirana ocjena na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije*

Izvor: Interni podaci EFST-a

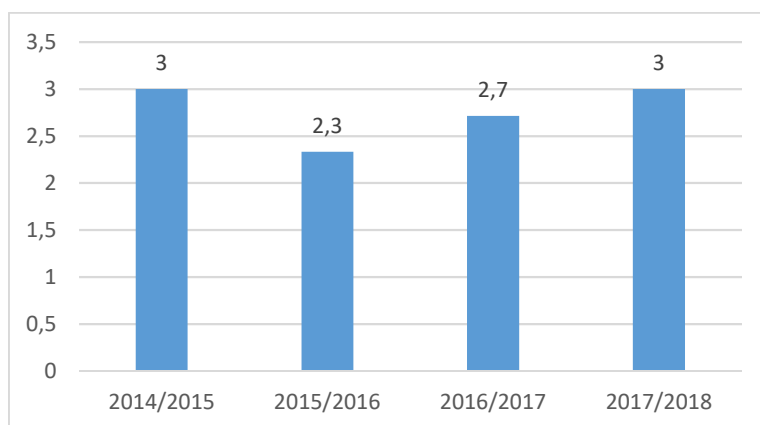
Prosječna ponderirana ocjena na smjeru Novac i financije i smjeru Nacionalna i međunarodna ekonomija ne odstupa značajno od prosječne ocjene navedene za studij Ekonomije. Blago pozitivnu dinamiku rasta prosječne ocjene u posljednje 3 godine možemo također uočiti za oba promatrana smjera. Dinamika rasta prosječne ocjene je nešto izraženija za smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija, ali je dostignuta prosječna ocjena za oba smjera u zadnjoj godini analize identična (3.0).

Grafikon E-PRED-11. *Prosječna ponderirana ocjena na preddiplomskom sveučilišnom studiju Ekonomije, smjer Novac i financije*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon E-PRED-12. *Prosječna ponderirana ocjena na preddiplomskom studiju Ekonomije, smjer Nacionalna i međunarodna ekonomija*

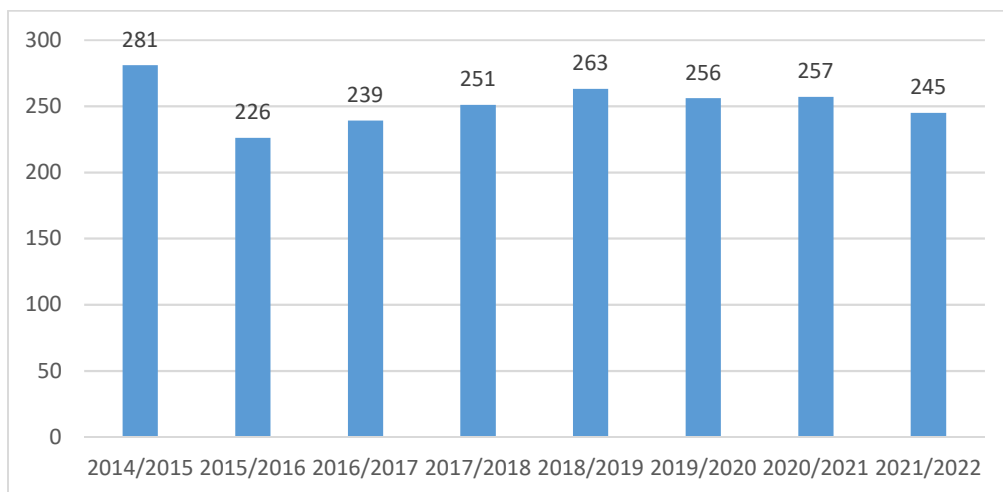

Izvor: Interni podaci EFST-a

4.2.1.2. Analiza uspješnosti studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija (izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić Perić)

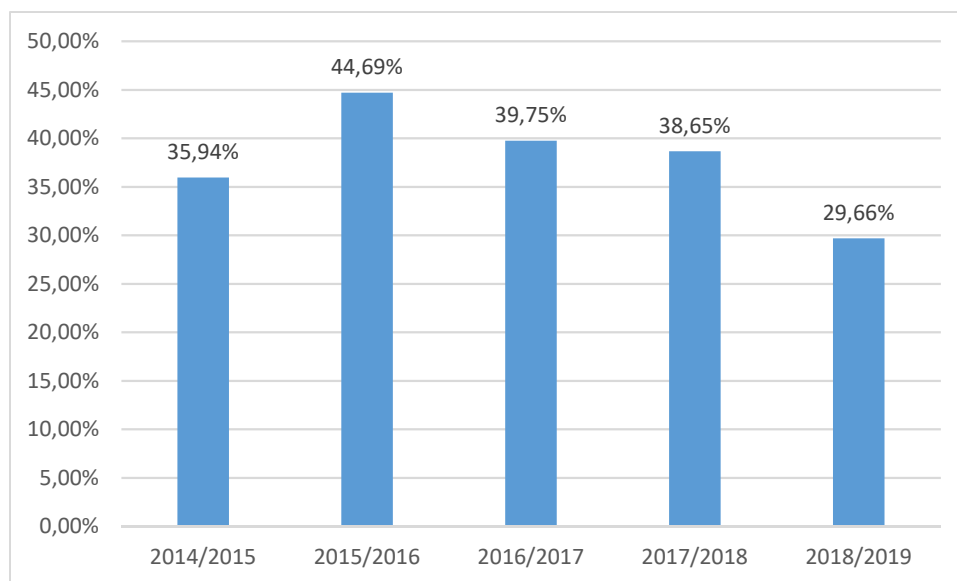
Broj studenata upisanih na preddiplomski studij Poslovne ekonomije najveći je bio 2014/2015 godine. Nakon toga broj upisanih studenata se smanjio na 226 u akademskoj godini 2015/2016. U sljedećim godinama je zabilježen blagi rast te se broj upisanih kreće oko 250.

Grafikon PE-PRED-1. *Broj studenata prema generacijama upisa studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon PE-PRED-2. Završenje studija (%)

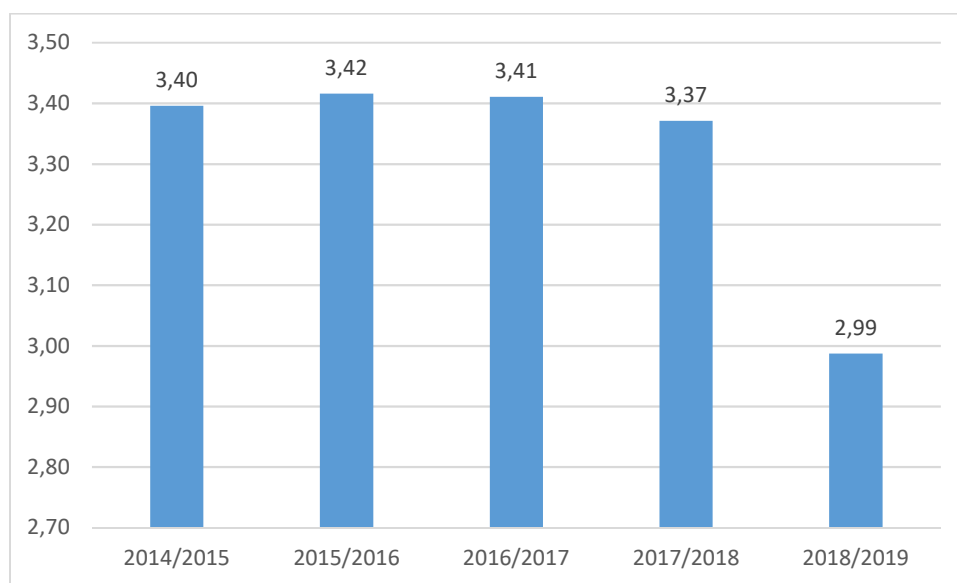

Izvor: Interni podaci EFST-a

Postotak završavanja studija Poslovne ekonomije se kreće u postotku od 29.66% u akademskoj godini 2018/2019 do 44.69% u akademskoj godini 2015/2016. Ipak slabi postotak završavanja studenata u 2018/2019. godini treba uzimati s rezervom jer iz te generacije aktivno studira još 27% studenata. Naime, ovaj podatak nam govori da je samo 29.66% studenata završilo studij u roku. Iz 2016/2017. i 2017/2018. postotak aktivnih studenata se kreće između 2-3% tako da se ovi rezultati mogu smatrati relevantnima.

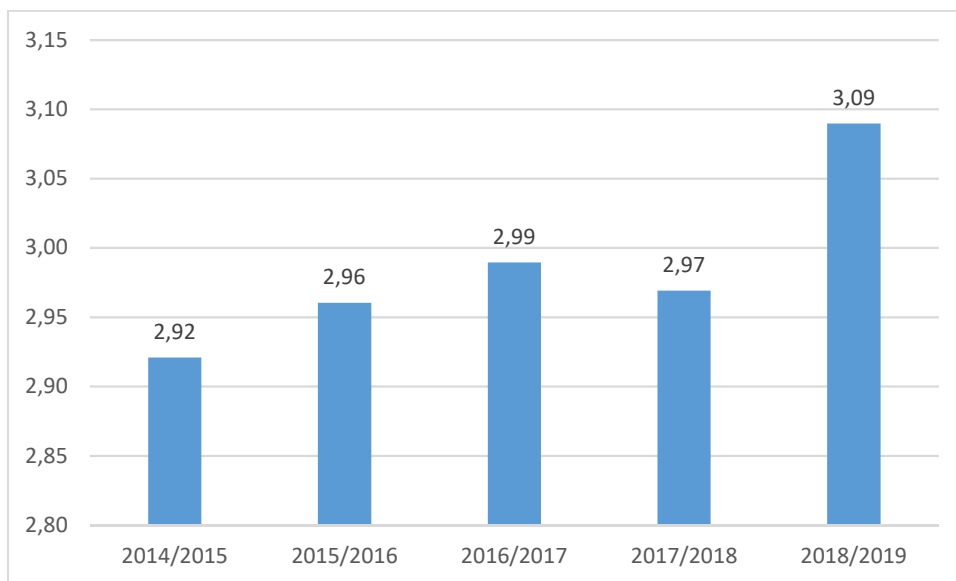
Prosječno trajanje studija Poslovne ekonomije je stabilno i kreće se oko 3.4. Nešto manje su studirali studenti koji su upisali 2017/2018. Za 2018/2019. za sada su dostupni podaci za studente koji su diplomirali u roku. Dopunjavanjem podataka iz ove akademske godine rezultati će zasigurno biti relevantniji.

Grafikon PE-PRED-3. Prosječno trajanje studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon PE-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

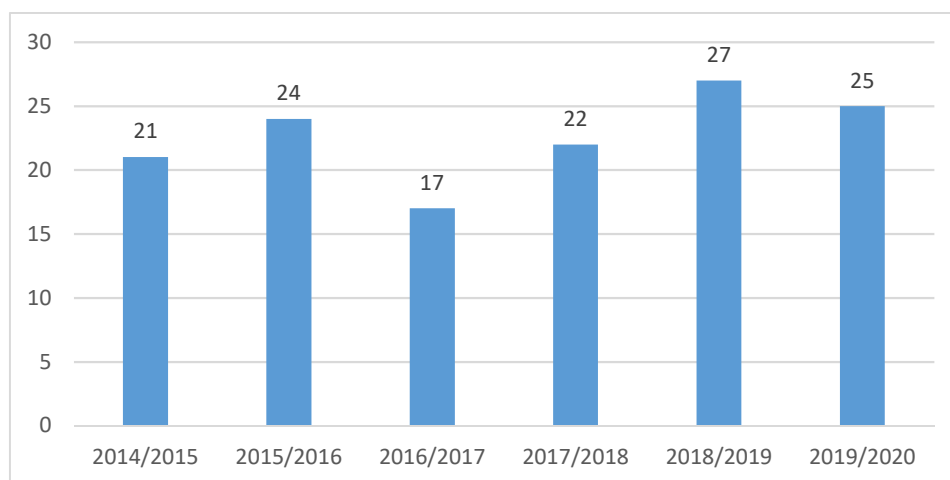
Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ponderirana ocjena studija izračunata je samo za one studente koji su završili studij. Ona se kreće od 2.92 do 2.99. Ipak u godini 2018/2019 zabilježen je mali rast što je zasigurno posljedica postojanja još uvijek aktivnih studenata koji su produžili studiranje te će kroz sljedeću godinu zasigurno doći na razinu prethodnih godina jer studenti koji završavaju u roku u pravilu imaju i nešto veći prosjek ocjena.

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija** (prof. dr. sc. Ivica Pervan)

Osnovni indikator interesa za studijski smjer Računovodstvo i revizija odražava **broj upisanih studenata** prema generacijama. Broj studenata po generacijama upisa na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija relativno je stabilan u razdoblju analize. Najmanji broj studenata smjera zabilježen je iz generacije upisa studija 2016/2017. (17 studenata), najveći broj studenata upisan je iz generacije 2018/2019. (27 studenata), dok je u zadnjoj godini analize (iz generacije upisa 2019/2020) smjer upisalo 25 studenata. U promatranom razdoblju analize broj studenata smjera je porastao za 19%.

Grafikon RIR-PRED-1. *Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija*

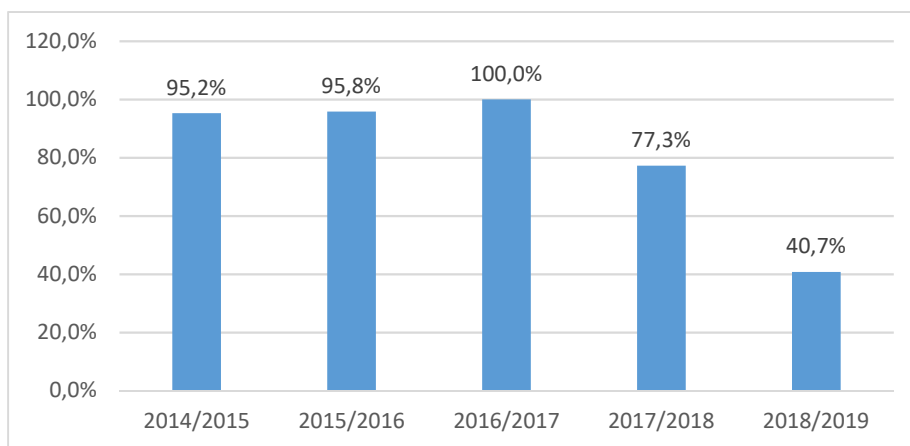

Izvor: Interni podaci EFST-a

Jedan od najvažnijih indikatora uspješnosti studiranja je **postotak završenosti studija** u statusu redovitog studenta. Podaci za prve tri generacije upisa pokazuju vrlo visoki stupanj završenosti u statusu redovitog studenta i to u rasponu od 95% do 100%. Odustajanja od studiranja nema, dok se u prve dvije generacije oko 5% studenata prebacilo u status izvanrednog studenta ili na neki drugi studij EFST-a. Završenost redovitog studija za generaciju 2017/2018. pada na 77,3% upisanih, odustajanja od studiranja nema, dok je preostalih 22,7% studenata izvršilo prijelaz (uglavnom u status izvanrednog studenta).

Podaci za zadnju generaciju upisa 2018/2019. pokazuju da je 40,7% upisanih studenata završilo studij u redovitom roku od tri godine (bez produženja u statusu redovitog studenta). Najveći dio preostalih studenata iz generacije 2018/2019. trenutno aktivno studira (51,85%), dok je 7,41% izvršilo prijelaz (status izvanrednog studenta ili drugi studij). Odustajanja od studiranja nema niti u zadnjoj generacije upisa za koje se provodila analiza.

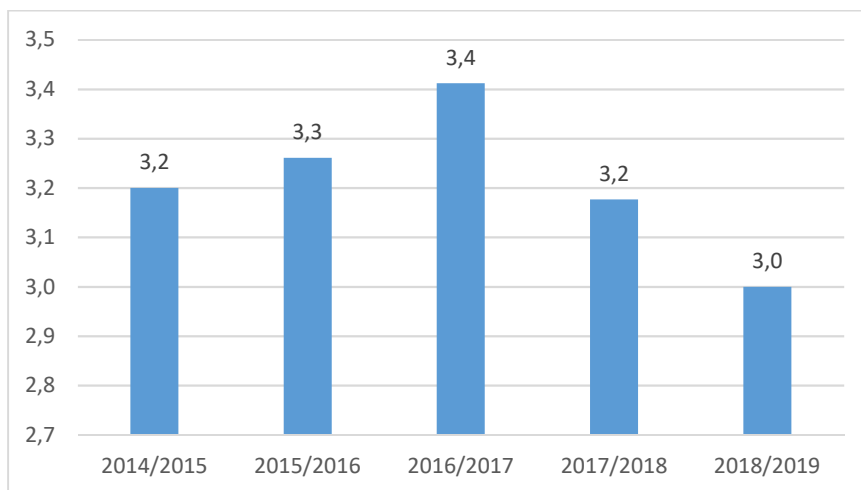
Grafikon RIR-PRED-2. Završenje studija (%)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prethodno navedeni podaci ukazuju da nakon upisa na smjer treće godine Računovodstvo i revizija odustajanja nema, ali da samo dio studenata studij završava u redovitom roku od 3 godine, dok dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja. Zbog pravila studiranja i mogućnosti produženja studija valja odvojeno analizirati generacije u kojima više nema aktivnih studenata od generacija u kojima još uvijek ima aktivnih studenata. U razdoblju analize za prve četiri upisane generacije (od 2014/2015. do 2017/2018.) na studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija više nema aktivnih studenata te se uočava da se **razdoblje završetka studija** produžilo sa 3,2 godine na 3,4 godine, da bi se u generaciji 2017/2018. ponovo spustilo na raznu od 3,2 godine.

Grafikon RIR-PRED-3. Prosječno trajanje studija

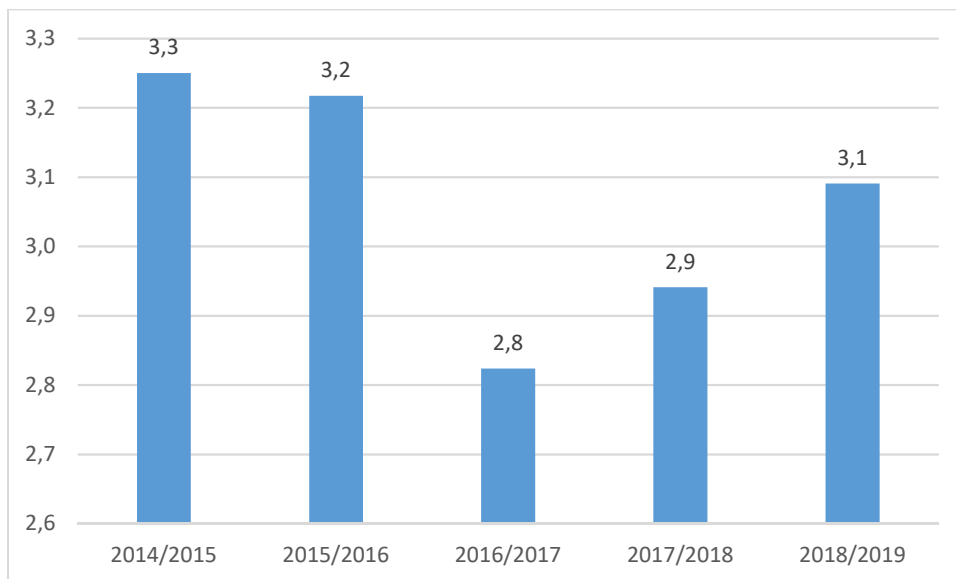
Izvor: Interni podaci EFST-a

Razdoblje trajanja studija za zadnju upisanu generaciju (2018/2019.) valja razmatrati uz činjenicu da je dio studenata završio studij, a da je dio studenata iskoristio mogućnost produženja studija te su još uvijek aktivni studenti. Za generaciju 2018/2019. trenutno izračunato prosječno trajanje studija od 3,0 godine označava samo one studente koji su studij završili u redovitom roku od tri godine. Kada bi se ovaj podatak izračunavao nakon dvije ili tri

godine prosječno razdoblje bi sigurno bilo duže jer bi u izračun ušli i oni studenti koji su produžavali razdoblje studiranja prema pravilima EFST-a.

Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij te se ocjena ne odnosi na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena na studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija u prve je dvije generacije na stabilnoj razini iznad 3,2, dok se u generaciji 2016/2017. uočava pad na razinu 2,8, nakon čega slijedi porast prosječne ponderirane ocjene do razine od 3,1 u generaciji 2018/2019.

Grafikon RIR-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

Izvor: Interni podaci EFST-a

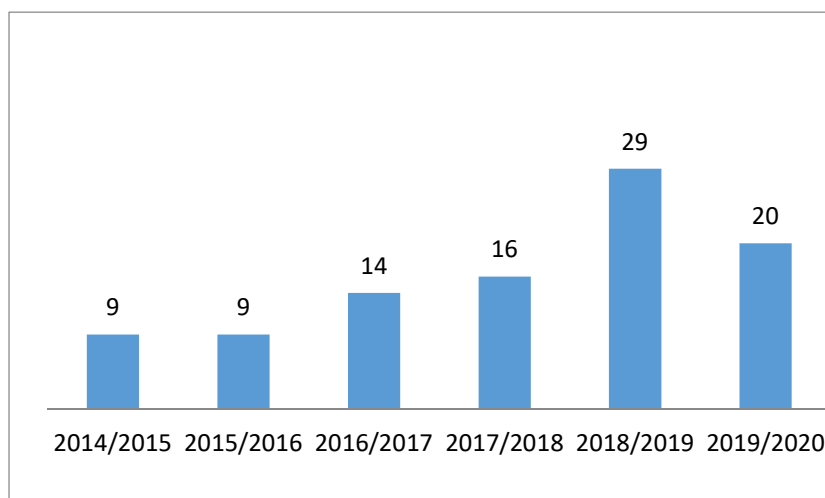
Zaključci:

- ❖ Kretanje broja upisanih studenata na studijskom smjeru Računovodstvo i revizija ukazuje na veliki interes studenata, koji se ogleda u značajnom porastu broja studenata od 19% u razdoblju analize.
- ❖ Podaci ukazuju da samo dio studenata završava studij u roku od 3 godine, dok je prosječno vrijeme završetka studija 3,2 godine (uz manje oscilacije).
- ❖ Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja iznosi 3,1 (uz manje oscilacije).

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Informatički menadžment** (izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević)

Broj studenata po generacijama upisa na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, smjer Informatički menadžment pokazuje tendenciju rasta od prve godine upisa 2014/2015 do 2018/2019. (Grafikon 1). Najmanji broj studenata smjera zabilježen je u prve dvije upisane generacije (9 studenata), najveći broj studenata upisan je u generaciji 2018/2019 (29 studenata), dok je u zadnjoj godini analize (generacija upisa 2019/2020) smjer upisalo 20 studenata.

Grafikon IM-PRED-1. Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija

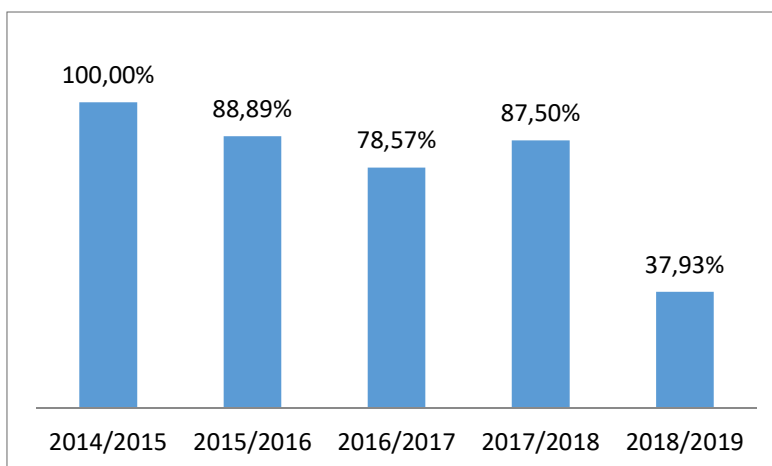

Izvor: Interni podaci EFST-a

Jedan od najvažnijih indikatora uspješnosti studiranja je postotak završenosti studija u statusu redovitog studenta. Podatci za prve tri generacije upisa pokazuju vrlo visoki stupanj završenosti u statusu redovitog studenta i to u rasponu od 78% do 100% (Grafikon 2). Odustajanja od studiranja nema, s tim da se u drugoj generaciji 11% studenata, odnosno u trećoj generaciji njih 21%, prebacilo u status izvanrednog studenta ili na neki drugi studij EFST-a. Završenost redovitog studija od 78% za generaciju 2016/2017 raste na 87,5% u narednoj godini.

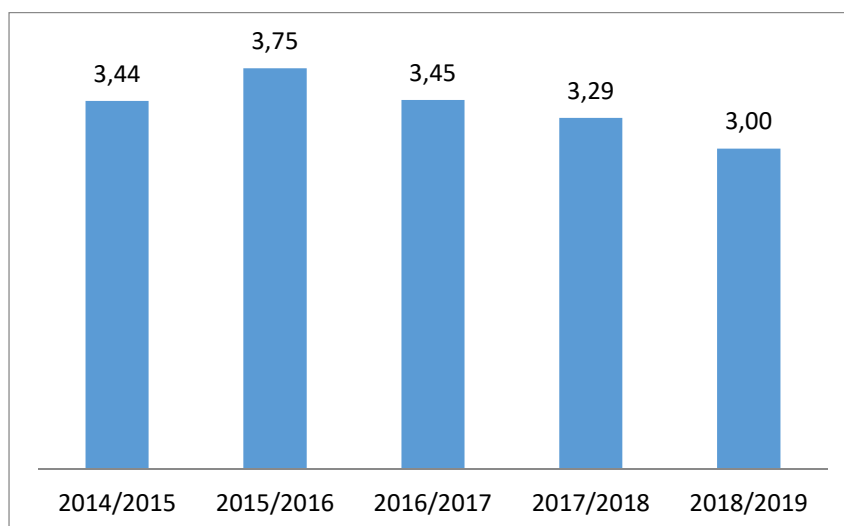
Podaci za generaciju upisa (2018/2019.) pokazuju da je samo 37,93% upisanih studenata završilo studij u redovitom roku od tri godine (bez produženja razdoblja studiranja u statusu redovitog studenta). Najveći dio preostalih studenata iz generacije 2018/2019. još studira (58,62%), dok je 3,45% izvršilo prijelaz (status izvanrednog studenta ili drugi studij). Odustajanja od studiranja nije bilo niti u zadnjoj generaciji upisa za koje se provodila analiza.

Grafikon IM-PRED-2. Završenje studija (%)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon IM-PRED-3. Prosječno trajanje studija

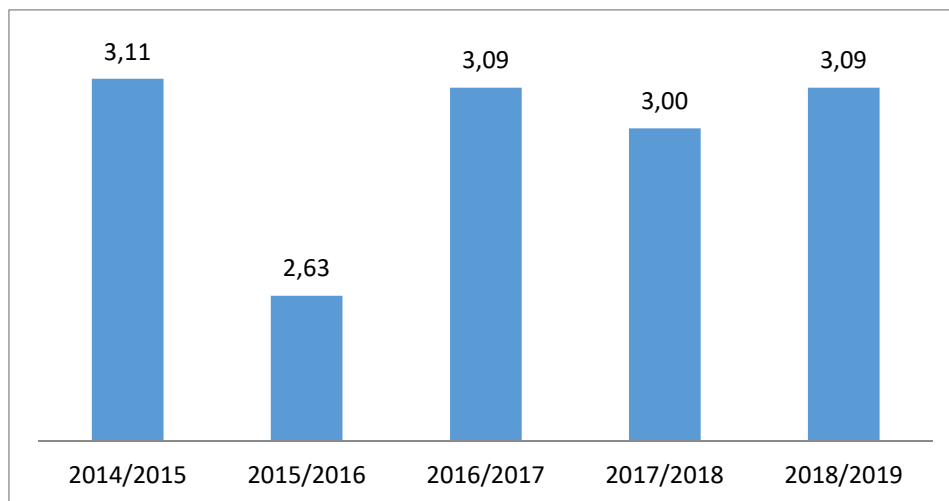

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prethodno navedeni podaci ukazuju da nakon upisa na smjer treće godine Informatički menadžment unatoč ne-odustajanju od studija, samo dio studenata završava u redovitom roku od 3 godine uz prosječno vrijeme studiranja od 3,5 godine (Grafikon 3), dok dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja. Zbog pravila studiranja i mogućnosti produženja studija treba odvojeno analizirati generacije u kojima više nema aktivnih studenata od generacija iz kojih studenti još studiraju. Drugim riječima, razdoblje trajanja studija za generaciju studenata upisanih 2017/2018, odnosno 2018/2019 treba razmatrati uz činjenicu da je dio studenata završio studij, a da je dio studenata iskoristio mogućnost produženja studija, te da trenutno ima studentski status 6,25% studenata, odnosno 58,62%. Za navedene generacije trenutno izračunato prosječno trajanje studija od 3,29 odnosno 3,0 godine odražava prosjek samo onih studenata koji su studij završili u redovitom roku od tri godine. Kada bi se ovaj podatak izračunavao za jednu ili dvije godine prosječno razdoblje bi bilo duže budući bi u izračun ušli i oni studenti koji su produžavali razdoblje studiranja prema pravilima EFST-a.

Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij (Grafikon 4), te se ocjena ne odnosi na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena na studiju Poslovna ekonomija, smjer Informatički menadžment je na 3 (iznimka je bila generacija 2016/2017 kada je zabilježena vrijednost iste od 2,6).

Grafikon IM-PRED-4. Prosječna ponderirana ocjena

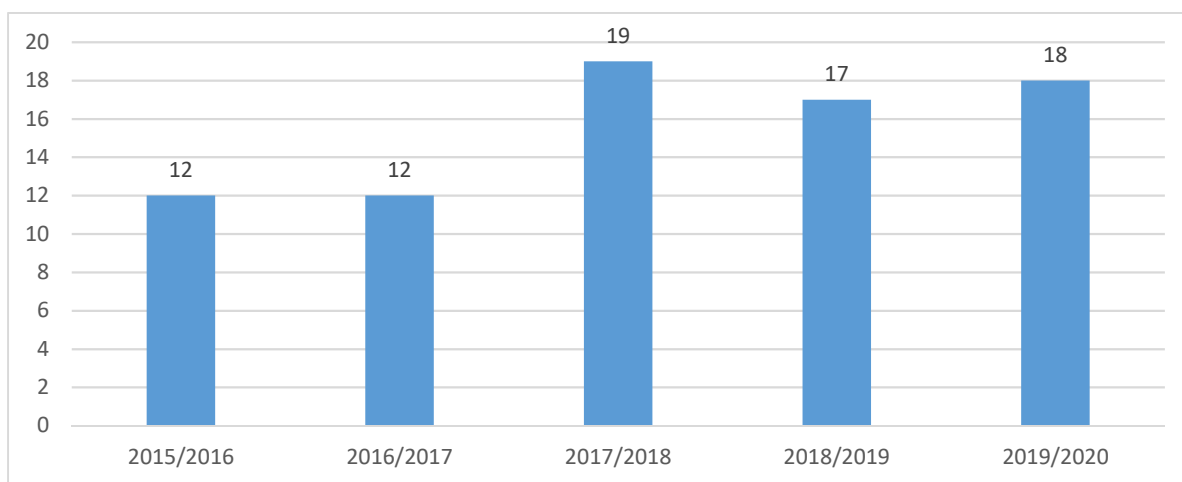

Izvor: Interni podaci EFST-a

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Menadžment** (izv. prof. dr. sc. Ivan Matić)

Nakon nekoliko godina neizvođenja, preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, smjer Menadžment, se počeo ponovno izvoditi, startavši od akademske godine 2015/2016. Stoga analiza ovog studijskog usmjerenja, za razliku od analiza ostalih usmjerenja sveučilišnog studija EFST-a, zahvaća četverogodišnje, a ne petogodišnje razdoblje. U prve dvije akademske godine nakon revitalizacije ovog studijskog usmjerenja, broj upisanih studenata je bio identičan (12), da bi od akademske godine 2017/2018 zabilježio značajan porast broja upisanih studenata od 58% (19), koji je ostao približno konstantan i u naredne dvije akademske godine (17 i 18).

Grafikon MAN-PRED-1. *Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija*

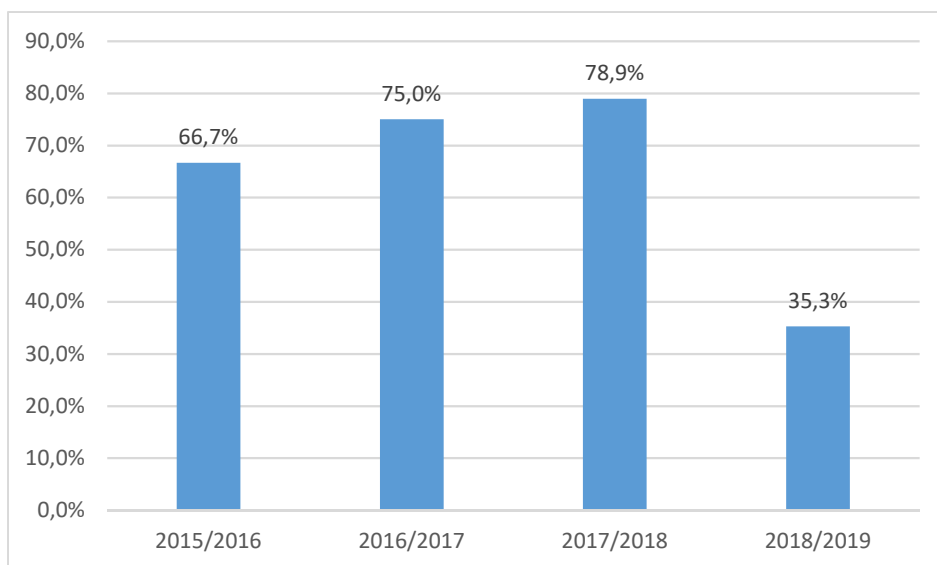

Izvor: Interni podaci EFST-a

Kada je riječ o indikatorima uspješnosti studiranja, postotak završenosti studija u statusu redovitog studenta je svakako jedan od najvažnijih. Od inicijalnog osrednje dobrog, ali ne i izvrsnog postotka završavanja studija za generaciju 2015/2016 (66,7%), studenti smjera Menadžment bilježe porast uspješnosti studiranja po ovom indikatoru od 18% kroz naredne dvije generacije studenata 2016/2017 – 2017/2018 (78,9%), dok odustajanja od studiranja u navedene tri akademske godine nema. S druge strane, usporedno s porastom uspješnosti završavanja studija, bilježi se pozitivan trend pada prelazaka u status izvanrednog studenta koji nastavlja studirati isti smjer ili na neki drugi studij EFST-a, sa inicijalnih 33,3% (2015/2016) na 15,79% (2017/2018).

Kada je riječ o zadnjoj generaciji upisanih studenata za koju se može izvršiti analiza uspješnosti studiranja, generaciju 2018/2019, podatci govore o skromnom postotku završenosti studija u redovitom roku od tri godine, bez produženja razdoblja studiranja u statusu redovitog studenta (35,3%). Svi preostali studenti iz ove generacije, koji nisu završili studij u najkraćem mogućem roku nakon upisa, još aktivno studiraju (produžili su studiranje) na ovom smjeru (64,7%), sukladno pravilima studiranja. Ovo je veoma ohrabrujući podatak koji govori da je nastavljen i dovršen pozitivan trend smanjenja prelazaka (u status izvanrednog studenta ili na neku drugi studij) sa 15,79% na 0,0%. Logična posljedica upravo navedenih brojki je da, i kod generacije 2018/2019, nema odustajanja studenata od studiranja.

Grafikon MAN-PRED-2. Završenje studija (%)

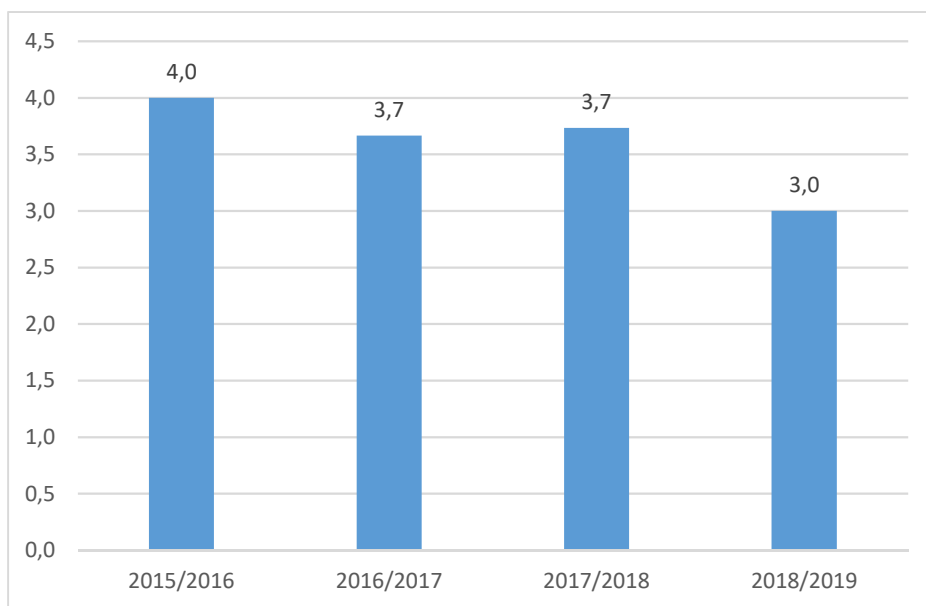
Izvor: Interni podaci EFST-a

Kada je riječ o prosječnom trajanju studiranja na smjeru Menadžment, realna analiza može biti izvršena tek za tri generacije studenata (2015/2016-2017/2018) i to s određenom dozom opreza jer mali udio studenata (jedan student ili 8,33% iz generacije 2016/2017 i jedan student ili 5,26% iz generacije 2017/2018) još uvijek studira. Imajući u vidu navedeno, prosječno vrijeme studiranja na smjeru se u periodu 2015/2016-2017/2018 smanjilo s pune 4,0 godine na 3,7 godina ili cca 3,75 godina (kada se uključe u analizu dva studenta koji još studiraju). Iako je sami trend u promatrane tri akademske godine umjereno pozitivan, prosječno trajanje studiranja na smjeru je samo po sebi na skromnoj razini, tj. poželjno je da ovo vrijeme bude kraće i što bliže, koliko je god to moguće, idealnom trajanju od 3,0 godine.

Vrijeme studiranja za zadnju analiziranu generaciju, onu upisanu 2018/2019, je idealnih 3,0 godina iz razloga što ovaj rezultat obuhvaća samo studente koji su završili studij u ovom, gotovo najkraćem mogućem roku (njih 35,3%), odnosno ne uključuje studente (njih 64,7%) koji su nastavili studirati sukladno pravilima studiranja (još uvijek aktivni studenti na smjeru).

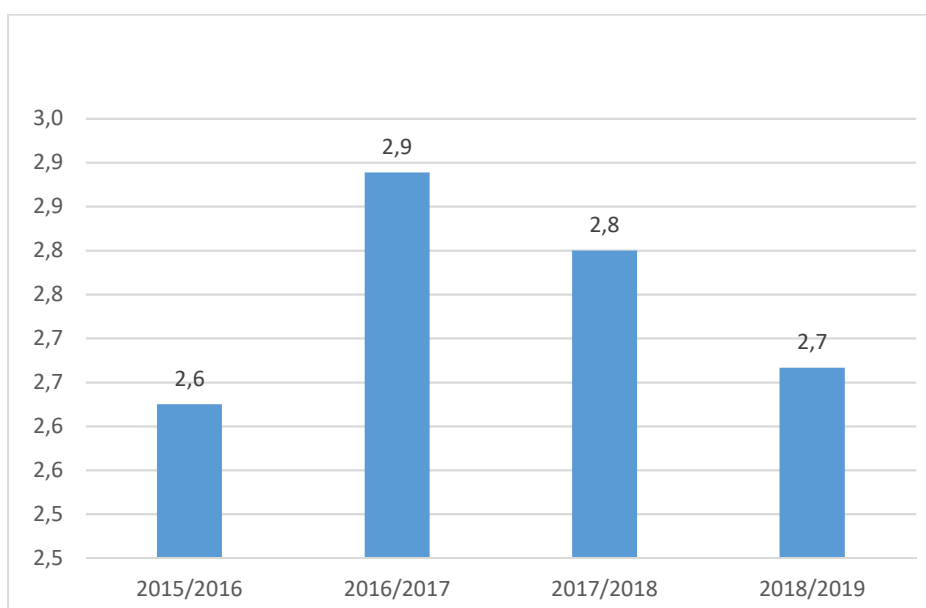
Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij, te se ova ocjena ne odnosi na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena na studiju Poslovna ekonomija, smjer Menadžment, je generalno na skromnoj razini (2,6 – 2,9). Nakon obećavajućeg rasta prosječne ponderirane ocjene za generaciju 2016/2017 sa 2,6 na 2,9 (u odnosu na generaciju 2015/2016), prosječna ponderirana ocjena je počela lagano 'kliziti' unatrag prema nižim razinama (na 2,8 za generaciju 2017/2018, pa zatim na 2,7 za generaciju 2018/2019). Osim generalno niskih prosječno ponderiranih ocjena tijekom studiranja na smjeru Menadžment u promatranim akademskim godinama, prisutan je i negativan trend njihovog laganog pada, što su svakako razlozi za promišljanje i poduzimanje unapređenja na ovom smjeru.

Grafikon MAN-PRED-3. *Prosječno trajanje studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon MAN-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

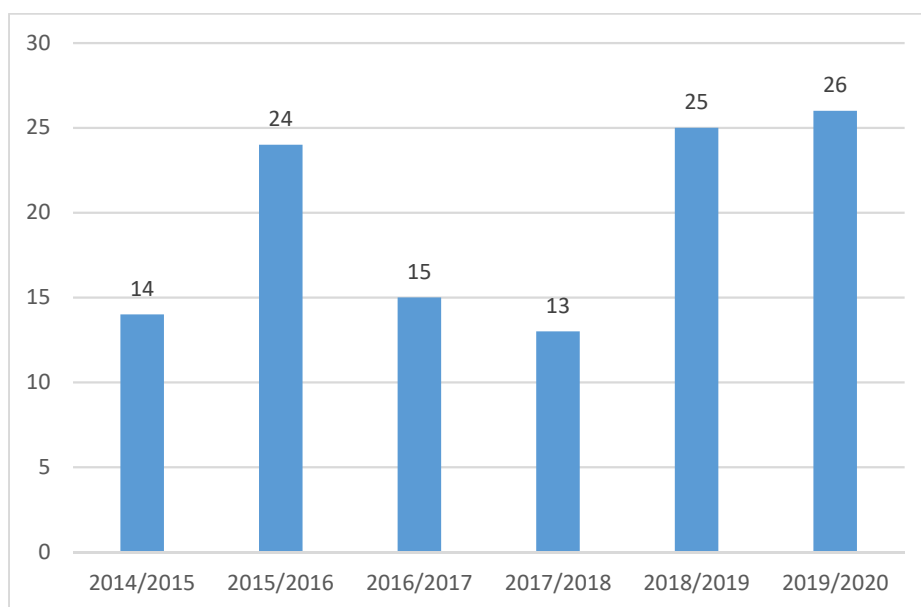

Izvor: Interni podaci EFST-a

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Marketing** (izv. prof. dr. sc. Zoran Mihanović)

Broj upisanih studenata prema generacijama osnovni je indikator interesa za studijski smjer Marketing. Broj studenata po generacijama upisa na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, smjera Marketing varira i ima izraženi trend rasta. Najmanji broj studenata smjera zabilježen je u generaciji upisa studija 2017/2018. (13 studenata), najveći broj studenata upisan je u generaciji 2019/2020. (26 studenata). Značajan rast broja studenata zabilježen je u generaciji 2015/2016, nakon čega opet dolazi do značajnijeg pada u naredne dvije godine upisa, da bi u zadnje dvije generacije 2018/2019 i 2019/2020 broj upisanih studenata značajno porastao i stabilizirao na 25 tj. 26 upisanih studenata.

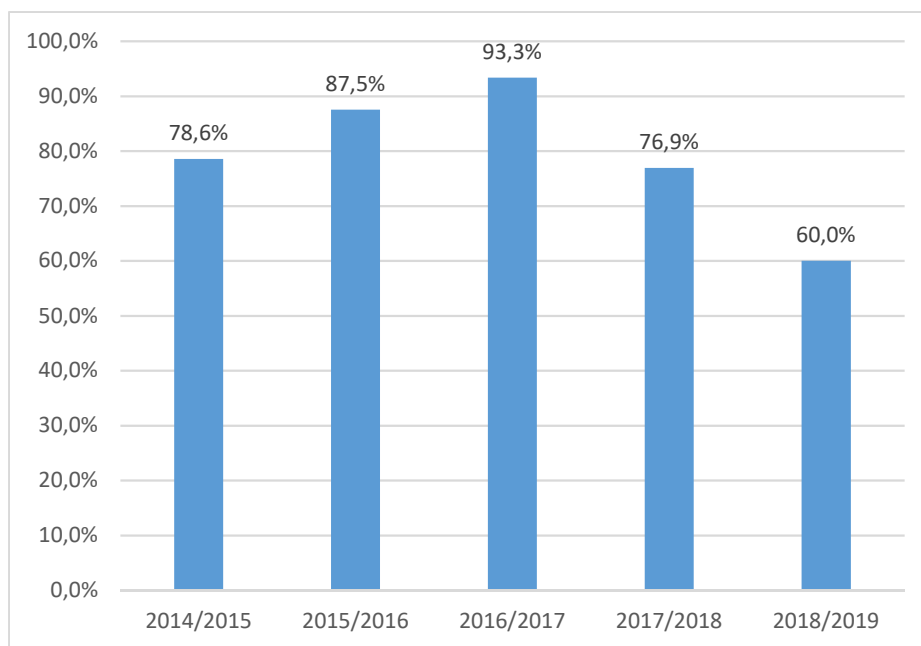
Grafikon MAR-PRED-1. *Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

U nastavku ove analize može se vidjeti važan indikator uspješnosti studiranja kroz **postotak završenosti studija** u statusu redovitog studenta. Podaci za prve tri generacije upisa pokazuju rast u stupnju završenosti u statusu redovitog studenta i to od 78,6% do 93,3%. U prvoj generaciji 21,43% studenata se u većoj mjeri prebacilo u status izvanrednog studenta, dok se manji dio prebacio na neki drugi studij EFST-a. Odustajanja nije bilo. U drugoj analiziranoj generaciji 2015/2016 postotak završavanja raste na 87,5% gdje se 8,3% studenata prebacilo u status izvanrednog studenta ili na neki drugi studij EFST-a. 4,17% studenata je odustalo od studija. U ovoj generaciji zabilježen je i značajan porast broja upisanih studenata od 24 upisana studenta. U trećoj generaciji, 2016/2017 broj upisanih studenata pada na 15 s dodatnim rastom završenosti od 93,33%. Odustajanja i prijelaza nema, a manji dio od 6,67% još studira. U četvrtoj analiziranoj generaciji 2017/2018, broj upisanih studenata dodatno pada na 13, ali pada i postotak završenosti na 76,92%. Odustajanja nema, dok se 23% studenata prebacilo u većoj mjeri u status izvanrednog studenta, a u manjoj mjeri na neki drugi studij EFST-a. U petoj analiziranoj generaciji 2018/2019 broj upisanih studenata značajno raste na 25 s 60% završenosti studija. Odustajanja nema, a 8% studenata se prebacilo, uglavnom u status izvanrednog studenta.

Grafikon MAR-PRED-2. Završenje studija (%)

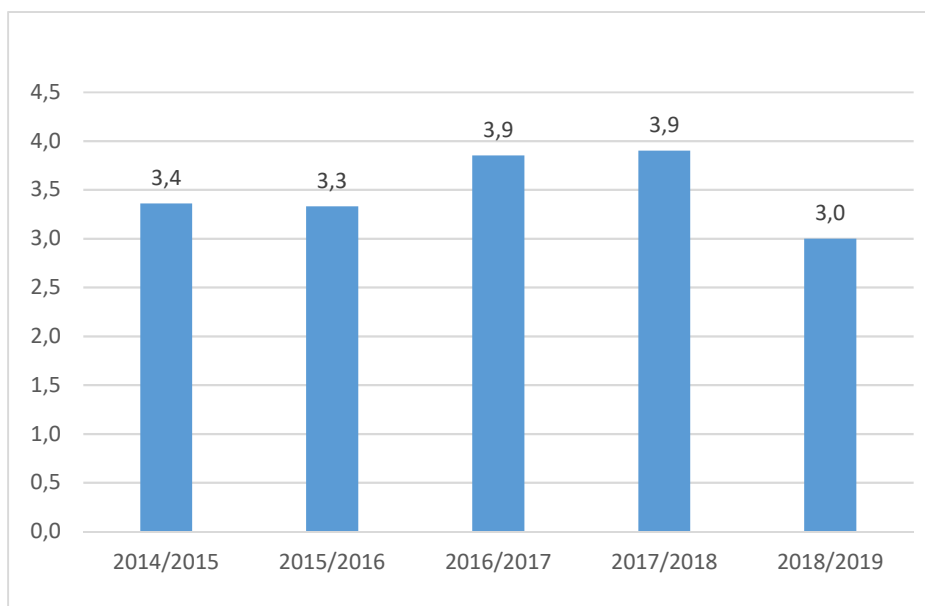

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prethodno navedeni podaci ukazuju da nakon upisa na smjer treće godine, za smjer Marketing, odustajanje je minimalno i to samo u generaciji 2015/2016. Samo dio studenata studij završava u redovitom roku od 3 godine, dok dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja. Zbog pravila studiranja i mogućnosti produženja studija valja odvojeno analizirati generacije u kojima više nema aktivnih studenata od generacija u kojima još uvijek ima aktivnih studenata. U razdoblju analize za prve četiri upisane generacije (od 2014/2015. do 2017/2018.) na studiju Poslovna ekonomija, smjer Marketing aktivnih studenata ima samo iz generacije 2016/2017 kada je upisan i značajno manji broj studenata s obzirom na prethodnu generaciju. U navedenom razdoblju prve četiri generacije uočava se da je u prve dvije analizirane generacije **razdoblje završetka studija** na 3,4 tj. 3,3 godine, da bi se u generaciji 2016/2017 i 2017/2018 popelo na 3,9 godina. Razdoblje trajanja studija za zadnju upisanu generaciju (2018/2019.) valja razmatrati uz činjenicu da je veći dio studenata završio studij (njih 60%), a da je dio studenata iskoristio mogućnost produženja studija te su još uvijek aktivni studenti. Za navedenu generaciju 2018/2019. trenutno izračunato prosječno trajanje studija od 3,0 godine označava one studente koji su studij završili u redovitom roku od tri godine. Kada bi se ovaj podatak izračunavao nakon dvije ili tri godine, prosječno razdoblje bi sigurno bilo nešto duže jer bi u izračun ušli i oni studenti koji su produžavali razdoblje studiranja prema pravilima EFST-a.

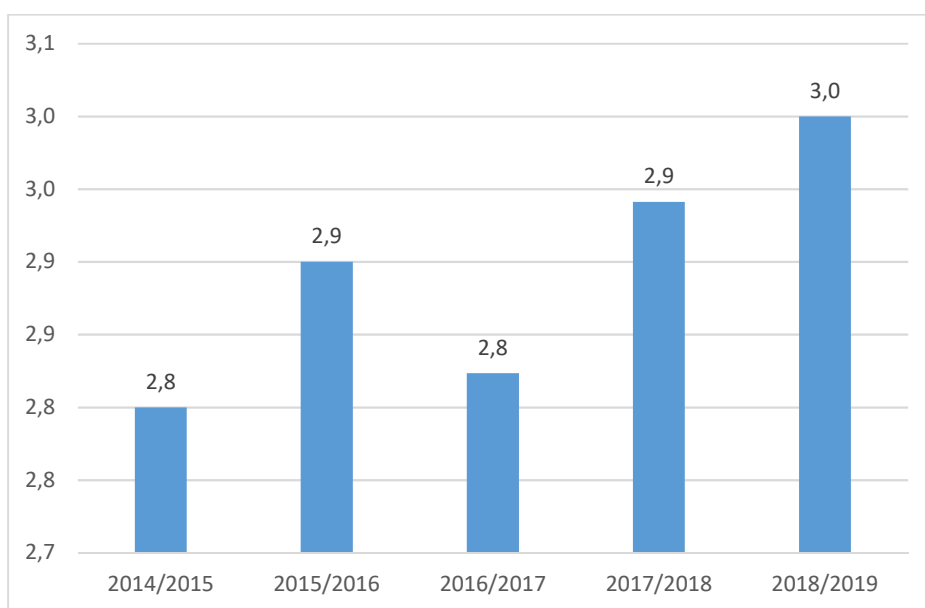
Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij te se ocjene ne odnose na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena na studiju Poslovna ekonomija, smjer Marketing u prve četiri generacije varira iznađu 2,8 i 2,9 te u zadnjoj generaciji 2018/2019 raste na 3,0.

Grafikon MAR-PRED-3. *Prosječno trajanje studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon MAR-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

Izvor: Interni podaci EFST-a

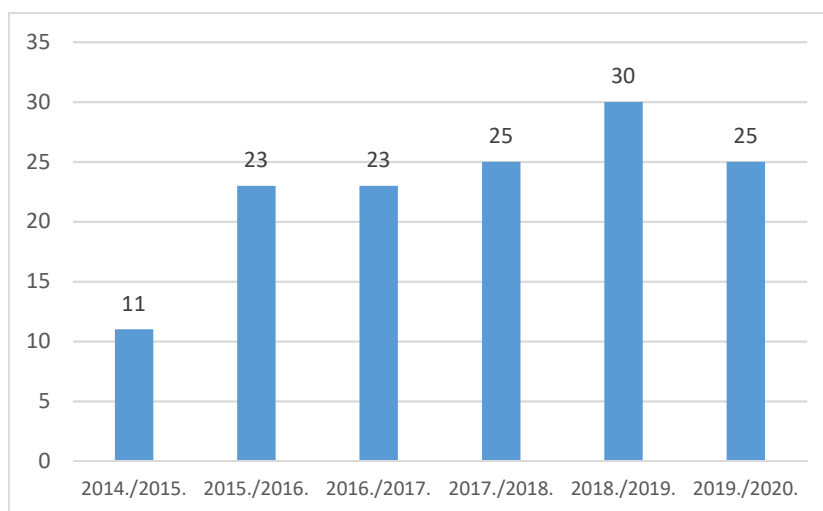
Zaključci:

- ❖ Kretanje broja upisanih studenata na studijskom smjeru Marketing ukazuje na veliki interes studenata, koji se ogleda u značajnom porastu broja studenata u posljednje dvije generacije 2017/2018 i 2018/2019.
- ❖ Podaci ukazuju da samo dio studenata završava studij u roku od 3 godine, dok je prosječno vrijeme završetka studija 3,5 godina.
- ❖ Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja iznosi 2,9 (uz manje oscilacije).

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije - smjer Financijski menadžment** (prof. dr. sc. Marijana Ćurak)

Broj studenata upisanih na preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment u razdoblju od 2014./2015. do 2019./2020. akademske godine prikazan je grafikonom 1. U odnosu na početnu analiziranu godinu, kada je bilo upisano samo 11 studenata, u sljedećoj godini broj upisanih studenata bio je dvostruko veći i povećavao se do akademske godine 2018./2019. kada je ovaj studijski smjer upisalo 30 studenata. U zadnjoj analiziranoj godini, ukupno je 25 studenata izabralo studijski smjer Financijski menadžment.

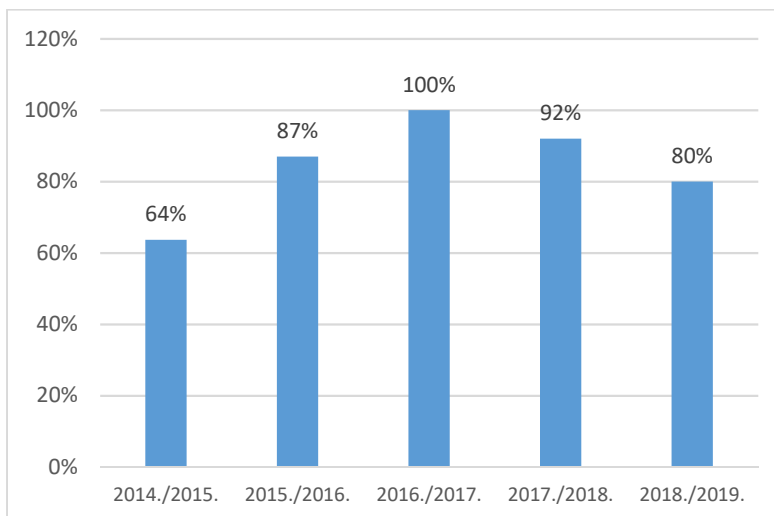
Grafikon FM-PRED-1. Broj studenata upisanih na preddiplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment

Izvor: Interni podaci EFST-a

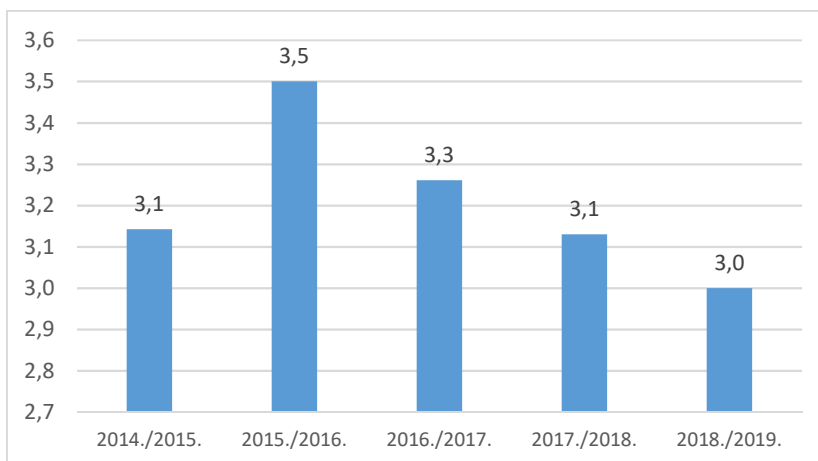
Broj studenata koji su studij završili u redovitom roku od tri godine u odnosu na ukupan broj upisanih studenata prikazan je sljedećim grafikonom. Ovaj se pokazatelj uspješnosti studiranja povećavao sa 60% za one upisane u akademskoj godini 2014./2015. godini na 100% za studente upisane u 2016./2017. godini. Za upisane u sljedeće dvije analizirane godine, udio studenta koji završavaju studij u roku od tri godine se smanjuje na 92% za generaciju studenata 2017./2018. odnosno na 80% za generaciju studenata 2018./2019. godini. Udio studenata koji su promijenili status iz redovitog u izvanrednog studenta ili su zamijenili prvotno upisani studijski program nekim drugim na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Splitu, u ukupnom broju upisanih studenata, smanjio sa 36,4% za upisane u prvoj analiziranoj godini na 13% za one upisane u 2015./2016. odnosno 0% za generaciju 2016./2017., dok je za studente upisane u zadnje dvije analizirane godine iznosio 4% odnosno 3,3%. U niti jednoj od generacija upisanih u analiziranim akademskim godinama nije se dogodilo odustajanje od studiranja.

Grafikon FM-PRED-2. *Udio studenata koji su studij završili u redovitom roku od tri godine u ukupnom broju studenata upisanih na preddiplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon FM-PRED-3. *Prosječno trajanje studiranja studenata preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment*

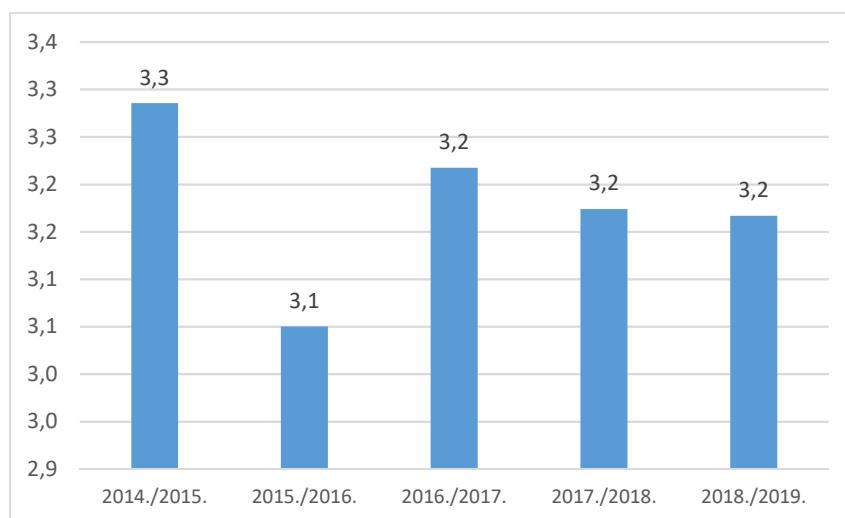

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje studiranja se povećalo za prve dvije analizirane generacije studenata s 3,1 godinu na 3,5 godina, a potom se smanjuje te za studente upisane u zadnjoj godini obuhvaćenoj analizom, iznosi 3 godine. U izračunu je obuhvaćeno trajanje studiranja studenata koji su završili studij. To su svi studenti upisani u prve tri analizirane godine, dok za one upisane u zadnje dvije godine nisu obuhvaćeni svi, budući da njih 4% odnosno 16,7% još aktivno studira.

Posljednjim grafikonom prikazane su prosječne ponderirane ocjene studenata koji su završili preddiplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment upisanih u akademskim godinama od 2014./2015. do 2018./2019. Nakon pada prosječne ponderirane ocjene sa 3,3 na 3,1 za prve dvije generacije studenata, za one upisane u sljedećim akademskim godinama ocjene su relativno stabilne na razini od oko 3,2.

Grafikon FM-PRED-4. Prosječna ponderirana ocjena ostvarena na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment

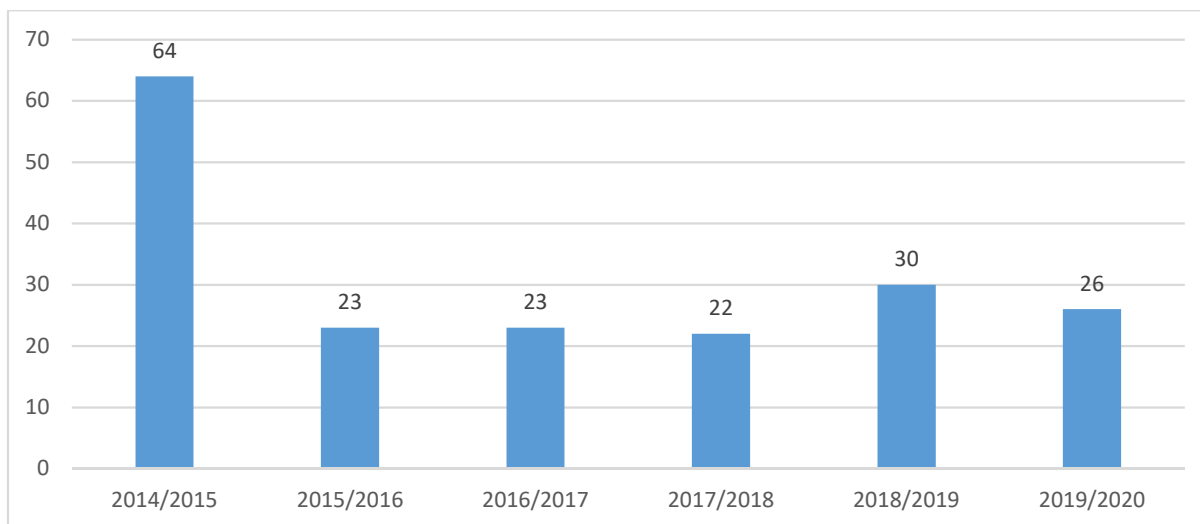

Izvor: Interni podaci EFST-a

❖ **Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Poduzetništvo** (izv. prof. dr. sc. Ivan Matić)

Uslijed odluke EFST-a da za akademsku godinu 2015/2016 uvede maksimalne upisne kvote po svim smjerovima na sveučilišnom studiju Poslovne ekonomije, smjer Poduzetništvo je doživio enorman pad broja upisanih studenata sa 64 studenta u 2014/2015 na 23 studenta u 2015/2016, tj. studij je slijedom spomenute odluke izgubio skoro dvije trećine potencijalnih studenata (65%) u odnosu na prethodnu akademsku godinu. Nakon ove velike promjene, broj studenata na smjeru je ostao otprilike na istoj razini sljedeće tri akademske godine (22-23), da bi u akademskoj godini 2018/2019 došlo do značajnog porasta broja upisanih studenata na smjeru od 36% (sa 22 na 30). Ovaj porast je bio jednokratne naravi, s obzirom da je u posljednje analiziranoj akademskoj godini, 2019/2020, broj upisanih studenata zabilježio pad od 13% u odnosu na prethodnu akademsku godinu (26).

Grafikon POD-PRED-1. *Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija*

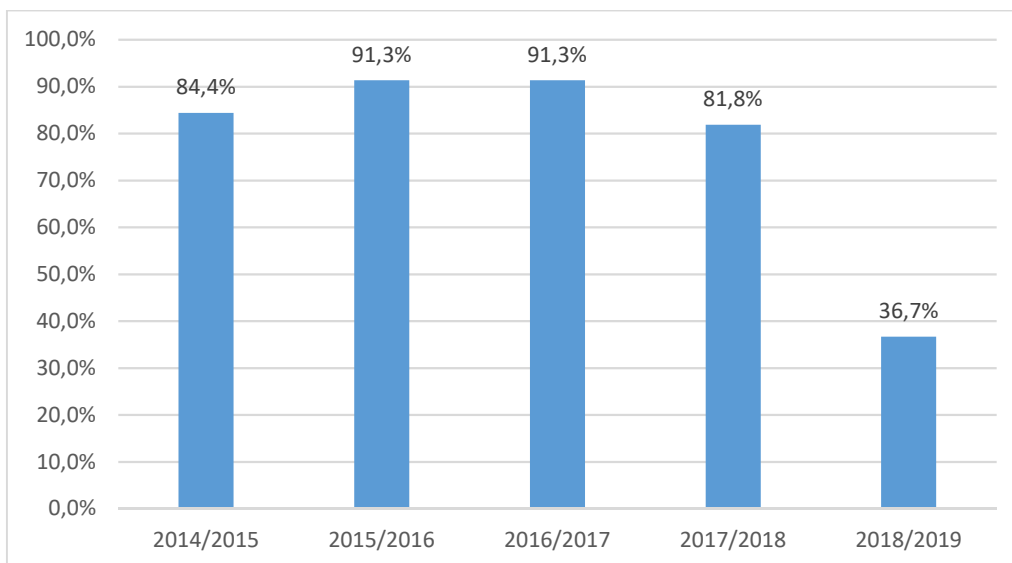
Izvor: Interni podaci EFST-a

Kada je riječ o postotku završenosti studija u statusu redovitog studenta, kao jednom od najvažnijih indikatora uspješnosti studiranja, smjer Poduzetništvo konstantno bilježi jako dobre rezultate, u rasponu između 82 – 91%. Tako je postotak završenosti studija u statusu redovitog studenta zabilježio lagani porast za generaciju 2015/2016 u odnosu na 2014/2015 (sa 84,4% na 91,3%). Ovaj visoki postotak se zadržao i za generaciju 2016/2017, da bi u konačnici zabilježio određen pad za generaciju 2017/2018 (sa 91,3% na 81,8%). U ovom periodu na smjeru nema odustajanja od studiranja te je također prisutan trend pada prelazaka u status izvanrednog studenta koji nastavlja studirati isti smjer ili na neki drugi studij EFST-a, sa inicijalnih 15,63% (2014/2015) na 4,55% (2017/2018). Od ukupnog broja studenata upisanih u generaciji 2017/2018, njih 13,64% još uvijek studira na smjeru (produžili su studiranje) sukladno pravilima studiranja.

Zadnja generacija upisanih studenata za koju se može izvršiti analiza uspješnosti studiranja je generacija 2018/2019. Podatci za ovu generaciju govore o skromnom postotku završenosti studija u redovitom roku od tri godine, bez produženja razdoblja studiranja u statusu redovitog studenta (36,7%). Velika većina preostalih studenata iz ove generacije (53,33%) još uvijek aktivno studira (produžili su studiranje) na ovom smjeru sukladno pravilima studiranja. Tek

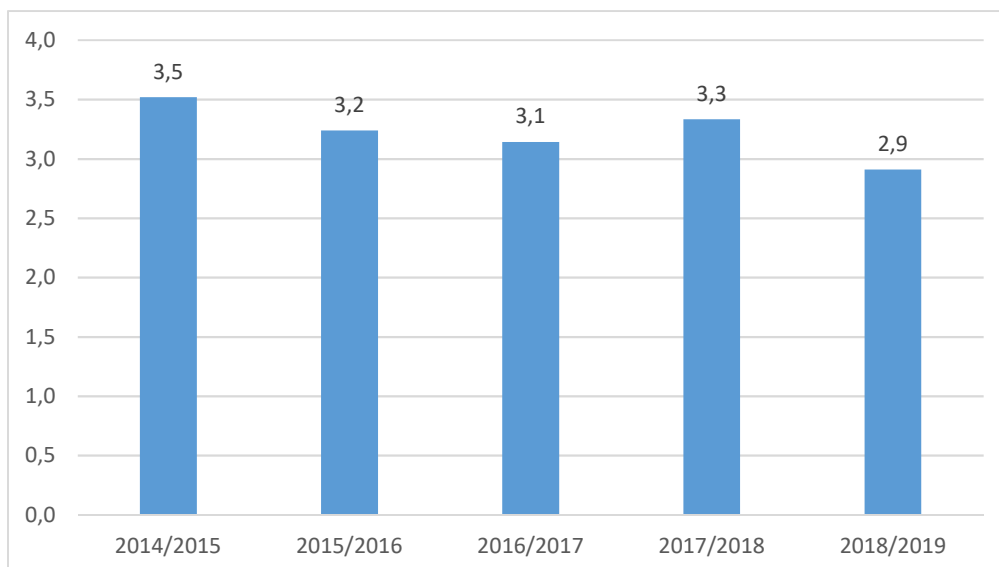
dva studenta iz ove generacije (6,7%) su ili izvršili prelazak u status izvanrednog studenta ili na neki drugi studij, dok je jedan student odustao od studiranja (3,3%).

Grafikon POD-PRED-2. Završenje studija (%)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon POD-PRED-3. Prosječno trajanje studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

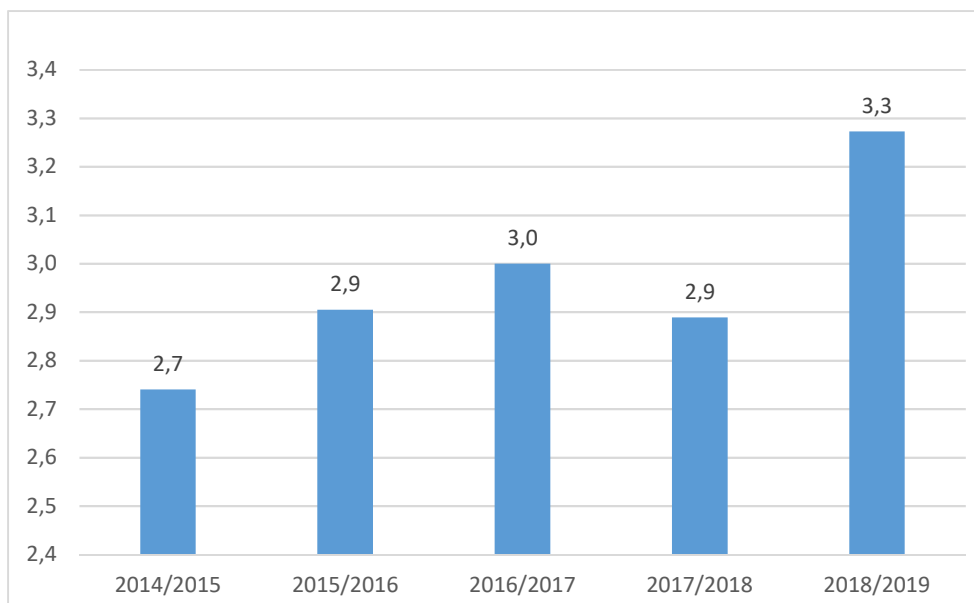
Realna analiza prosječnog trajanja studiranja na smjeru Poduzetništvo može biti izvršena zaključno s generacijom 2017/2018, s obzirom da nešto više od polovice studenata iz generacije 2018/2019 još uvijek aktivno studira na smjeru. Prosječno vrijeme studiranja na smjeru se u periodu 2014/2015 – 2016/2017 smanjilo s 3,5 godina na 3,1 godinu, da bi se ponovno produžilo za generaciju 2017/2018 na 3,3 godine, pa i duže na cca 3,4 godine, s obzirom da tri studenta iz generacije još uvijek aktivno studiraju. Iako generalno na relativno dobroj razini u analiziranom periodu, vrijeme prosječnog trajanja studiranja na smjeru je, nakon trogodišnjeg

pozitivnog trenda skraćanja, doživjelo obrnuti trend produžavanja vremena trajanja studiranja, što je svakako razlog za promišljanja i unapređenja na smjeru.

Vrijeme studiranja za zadnju analiziranu generaciju, onu upisanu 2018/2019, je idealnih 2,9 godina iz razloga što ovaj rezultat obuhvaća samo studente koji su završili studij u ovom, najkraćem mogućem roku (njih 36,7%), odnosno ne uključuje studente (njih 55,33%) koji su nastavili studirati (još uvijek aktivni studenti na smjeru).

Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij, te se ova ocjena ne odnosi na studente koji su odustali od studija ili su izvršili prijelaz u drugi status ili na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena na studiju Poslovna ekonomija, smjer Poduzetništvo, je generalno na osrednjoj razini, tj. kreće se u rasponu 2,7 – 3,3. Ono što je razlog za optimizam je trend konstantnog rasta prosječne ocjene tijekom studiranja u analiziranom periodu, s izuzetkom generacije 2017/2018, koja je doživjela neznatni pad u odnosu na generaciju prije (sa 3,0 na 2,9). Tako je posljednja postignuta prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja na smjeru od 3,3, ostvarena za generaciju 2018/2019, svakako dobar zalag za budućnost.

Grafikon POD-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

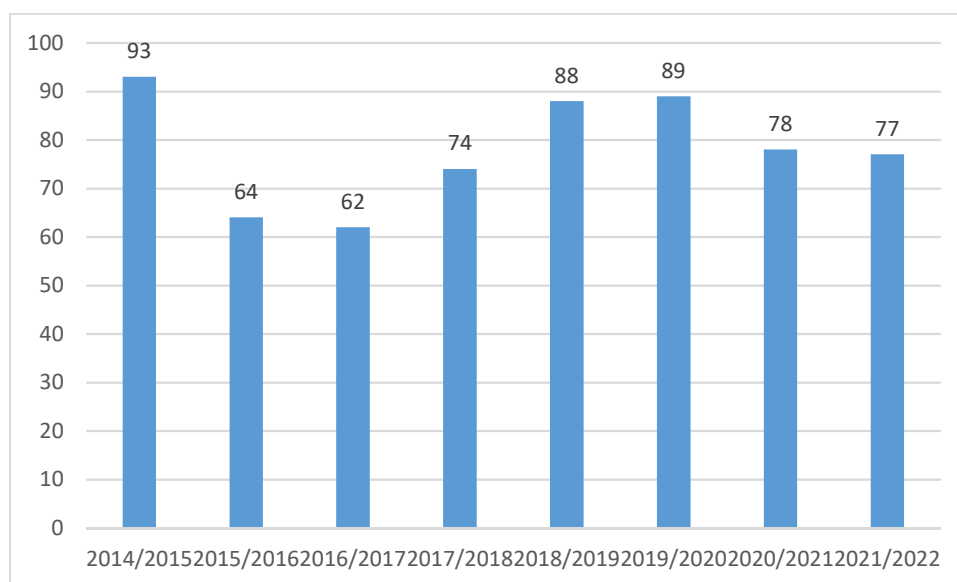

Izvor: Interni podaci EFST-a

4.2.1.3. Analiza uspješnosti studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Turizam (izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić Perić)

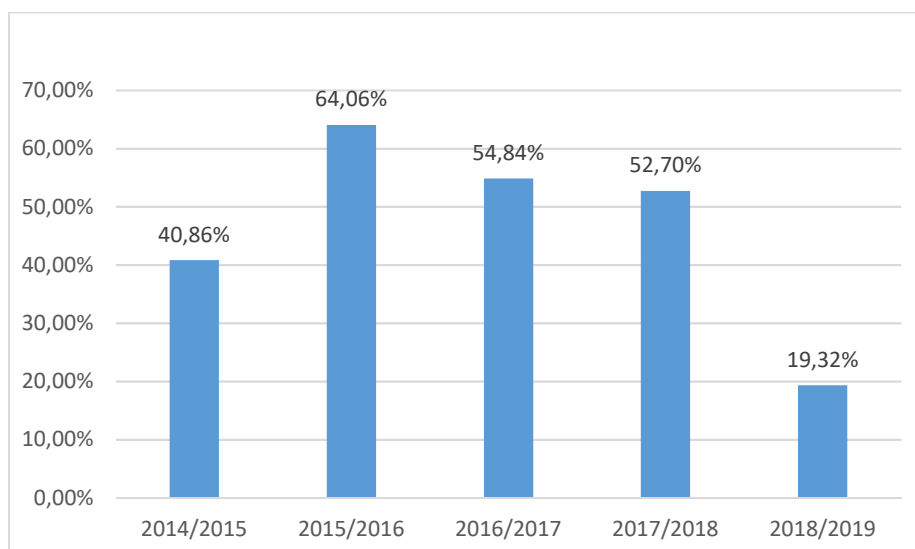
Broj upisanih studenata na smjer Turizam se kretao od 64 u akademskoj godini 2015/2016 do 93 studenta u akademskoj godini 2014/2015. U posljednje dvije godine broj upisanih studenata se kreće malo ispod 80.

Grafikon TUR-PRED-1. Broj studenata prema generacijama upisa studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon TUR-PRED-2. Završenje studija (%)

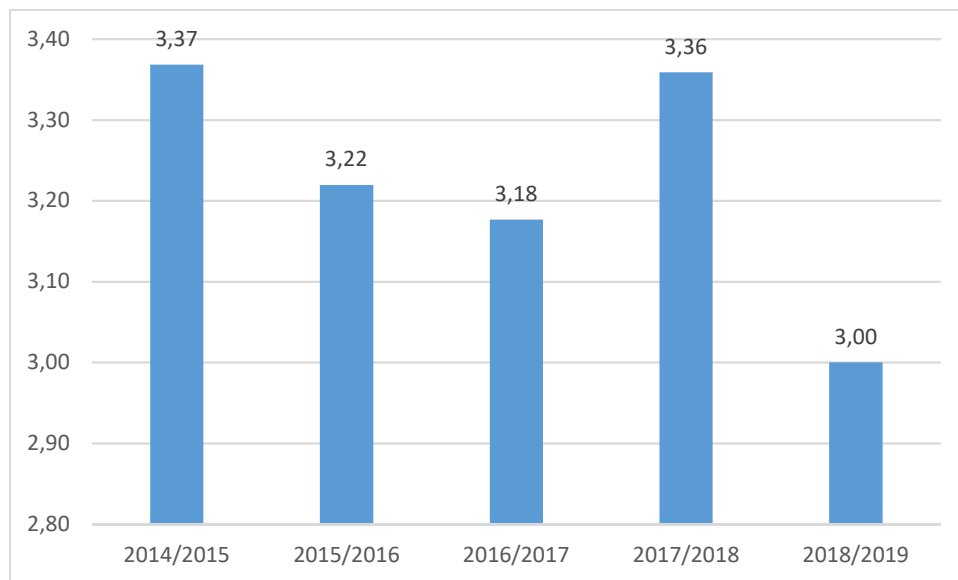

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno završavanje studija najmanje je bilo 2014/2015. (izuzev 2018/2019.). Međutim te godine smo na studiju Turizma imali 93 upisana. Smanjivanjem broja upisanih povećao se postotak završavanja studija. Također se može napomenuti da je postotak završavanja studija

Turizma nešto veći nego za studij Poslovna ekonomija i Ekonomija. Ipak iznenađuje činjenica da je postotak za 2018/2019. samo 19.32%. Taj postotak predstavlja postotak studenata koji su završili studij u roku. Međutim postotak aktivnih studenata je 23.86%. Kad bi svi aktivni studenti uspjeli diplomirati postotak završavanja bi bio nešto veći od 43.18% što je znatno manji postotak od prethodne tri generacije.

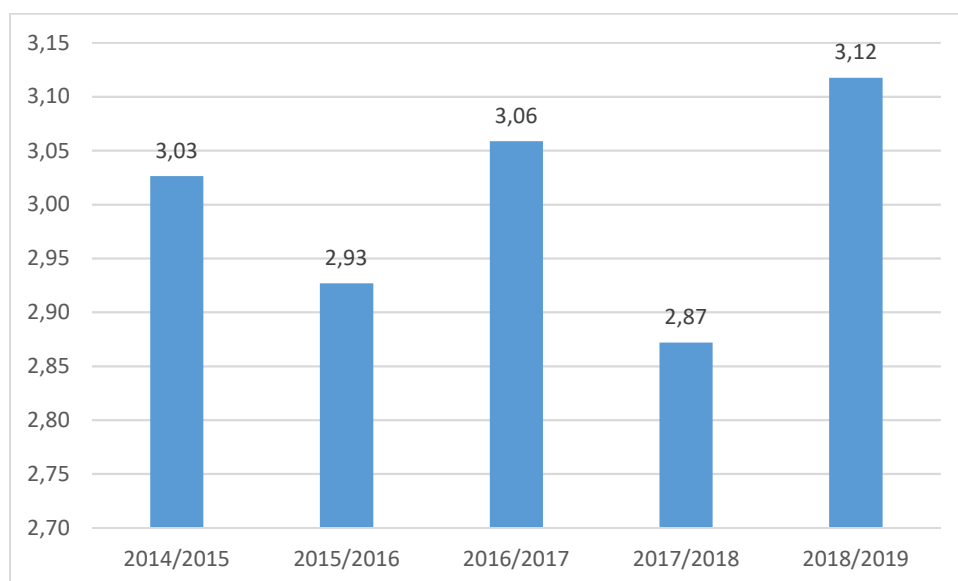
Grafikon TUR-PRED-3. *Prosječno trajanje studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje studija se kreće u rasponu između 3.18 i 3.37 u razdoblju od 2014/2015. do 2017/2018. Prosječno studiranje generacije 2018/2019. će se zasigurno povećati samom činjenicom da je oko 23% studenata te generacije još uvijek aktivno.

Grafikon TUR-PRED-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

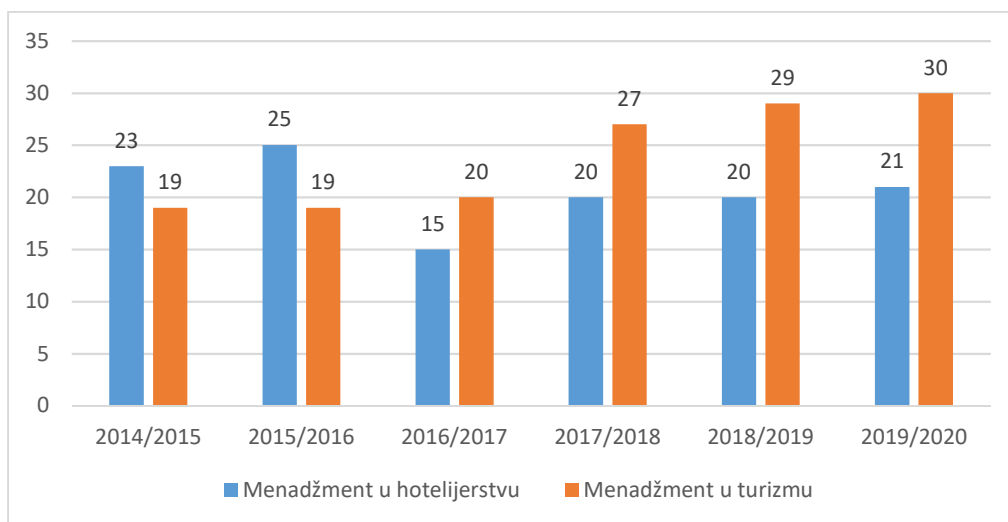
Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ocjena studiranja na studiju Turizam u razdoblju od 2014/2015. do 2017/2018 kreće se u rasponu od 2.87 do 3.03. Malo viša prosječna ocjena iz 2018/2019. je posljedica što su trenutno dostupni podaci samo za studente koji su završili u roku, a oni najčešće imaju i najbolje ocjene.

❖ **Analiza uspješnosti studiranja na preddiplomskom sveučilišnom studiju Turizam – po smjerovima Menadžment u hotelijerstvu i Menadžment u turizmu**
(doc. dr. sc. Davorka Mikulić)

Usporedbom *broja studenata* upisanih na dva smjera preddiplomskog sveučilišnog studija Turizam, može se učiti kako je broj upisanih studenata na smjeru Menadžment u hotelijerstvu relativno stabilan u razdoblju analize, odnosno odstupanje je vidljivo jedino u generaciji upisa 2016/2017. Broj upisanih studenata na smjer Menadžment u turizmu u prve dvije ak. godine razdoblja analize nešto je manji u odnosu na drugi smjer, a od 2016/2017 uočava se suprotan trend, posebno 2018/2019 i 2019/2020.

Grafikon TUR-PRED-SMJER-1. *Broj studenata prema generacijama upisa i smjeru studija Turizam*

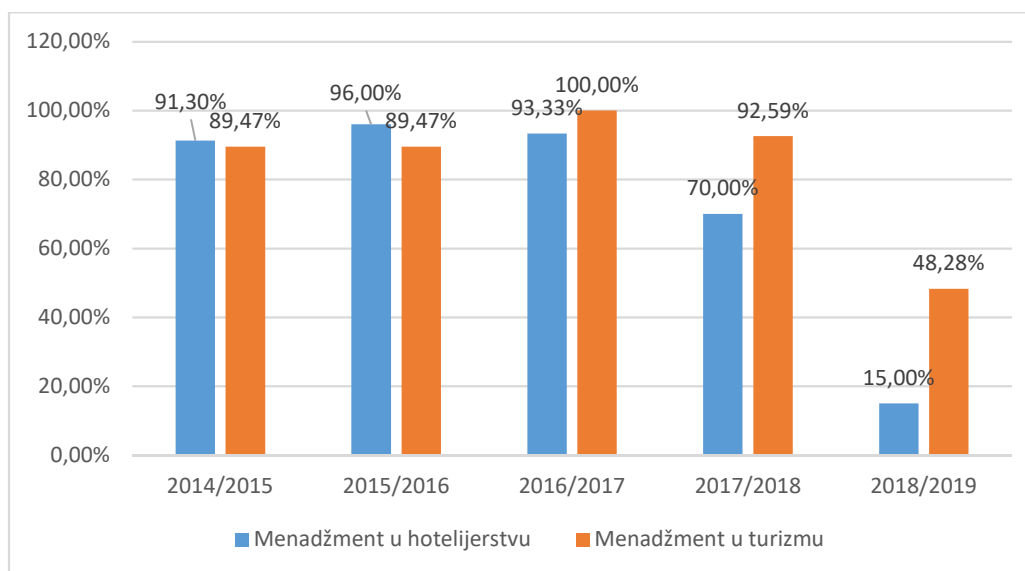
Izvor: Interni podaci EFST-a

Analiza uspješnosti studiranja je izvršena analizom sljedećih pokazatelja: završenost studija (%), prosječno trajanje studija (god.) i prosječna ponderirana ocjena studija.

Podatci za prve tri generacije upisa na oba smjera pokazuju vrlo visoki *stupanj završenosti* u statusu redovitog studenta i to u rasponu od 89% do 100%. Odustajanja od studiranja nema, dok se podaci o prijelazu u status izvanrednog studenta ili na neki drugi studij EFST razlikuju među smjerovima. U prve tri generacije na smjeru Menadžment u hotelijerstvu u prosjeku oko 6% studenata svake generacije izvršilo je prijelaz, dok je na smjeru Menadžment u turizmu prijelaz izvršilo oko 10% studenata generacije 2014/2015. i oko 10% studenata generacije 2015/2016. Završenost redovitog studija za generaciju koja je upisala smjer Menadžment u hotelijerstvu 2017/2018. pada na 70%, a preostalih 30% studenata izvršilo je prijelaz (uglavnom u status izvanrednog studenta).

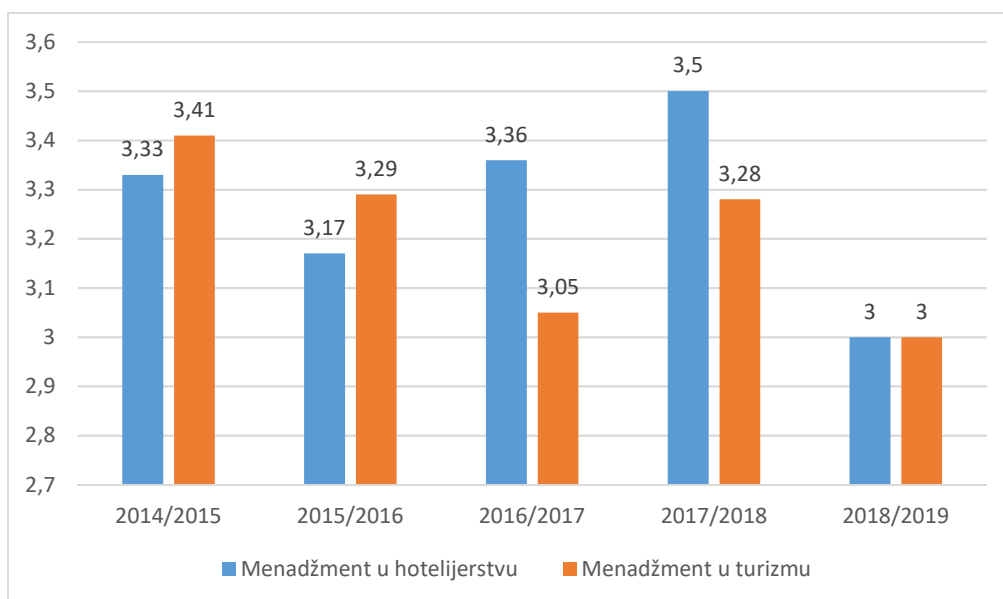
Podatci za zadnju generaciju upisa (2018/2019.) značajno se razlikuju u odnosu na prethodne, 48,28% studenata na smjeru Menadžment u turizmu i 15% studenata na smjeru Menadžment u hotelijerstvu završilo je studij u redovnom roku. Najveći dio studenata generacije 2018/2019. aktivno studira (65% na smjeru MuH i 27,59% na smjeru MuT), prijelaz je izvršilo oko 20% studenata na svakom smjeru, a 3,45% studenata na smjeru Menadžment u turizmu odustalo je od studiranja.

Grafikon TUR-PRED-SMJER-2. Završenost studija (%) prema generacijama upisa i smjeru studija Turizam

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon TUR-PRED-SMJER-3. Prosječno trajanje studija prema generacijama upisa i smjeru studija Turizam

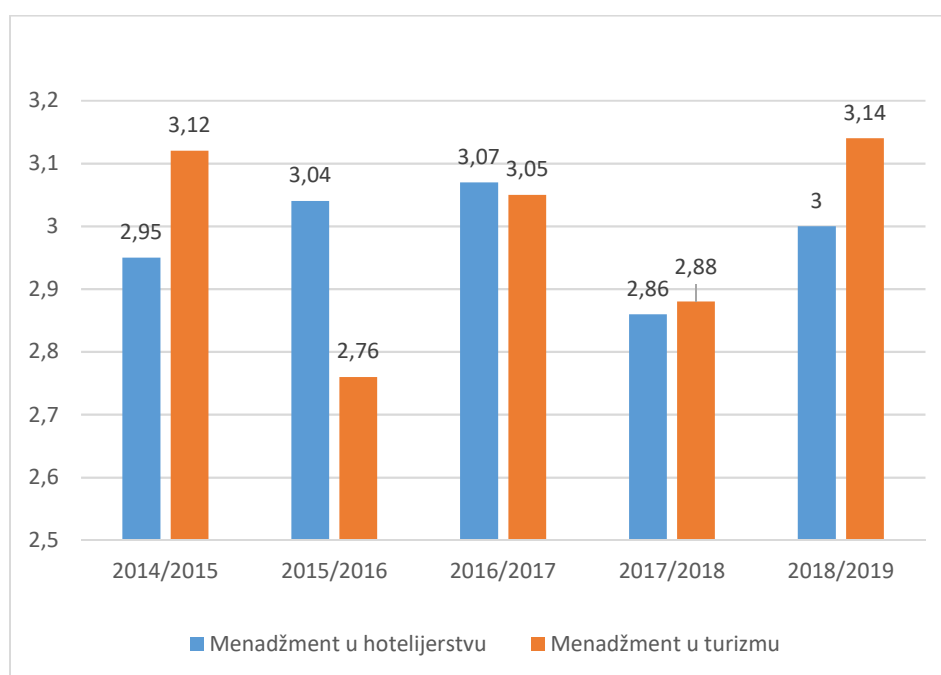

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje preddiplomskog sveučilišnog studija Turizam razlikuje se prema smjerovima. Podatci za prve tri upisane generacije promatranog razdoblja na smjeru Menadžment u turizmu ukazuju na pozitivan trend skraćivanja prosječne duljine trajanja studija od 3,4 do 3,05 godina trajanja studija, a nakon toga prosjek opet raste na 3,28 godina. Podatak za generaciju 2018/2019. treba pažljivo interpretirati jer u toj generaciji ima još aktivnih studenata i prosječno trajanje studija od 3 godine odnosi se samo na one studente koji su studij završili u redovitom roku od tri godine.

Podatci za prve četiri godine analize za smjer Menadžment u hotelijerstvu pokazuju da se razdoblje završetka studija produžilo s 3,33 godine na 3,5 godina, a podatak od 3 godine trajanja studija za generaciju upisanu 2018/2019. treba interpretirati na isti način kao i za smjer Menadžment u turizmu.

Grafikon TUR-PRED-SMJER-4. *Prosječna ponderirana ocjena studenata prema generacijama upisa i smjeru studija Turizam*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ponderirana ocjena studija Turizam pokazuje oscilacije prema generacijama upisa i smjerovima. Na smjeru Menadžment u turizmu kreće se od 2,76 u generaciji 2015/2016. do 3,14 u generaciji 2018/2019. Na smjeru Menadžment u hotelijerstvu pokazuje razinu od 2,95 do 3,07 u prve tri godine, nakon toga oscilira od 2,86 do 3 za generaciju upisanu u zadnjoj godini promatranog razdoblja.

4.2.2. Analiza uspješnosti studiranja na diplomskim sveučilišnim studijima

4.2.2.1. Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Ekonomija (prof. dr. sc. Maja Pervan)

Uzimajući u obzir raspoložive podatke dostavljene od Koordinatora radnih skupina za analizu uspješnosti postojećih studijskih programa Fakulteta, *analiza studiranja na sveučilišnom diplomskom studiju Ekonomija* (smjerovi Međunarodna ekonomija i europske integracije te Ekonomska politika i financijska tržišta) u razmatranje je uzela sljedeća četiri elementa:

- ❖ Broj studenata upisanih na diplomski studij Ekonomija,
- ❖ Postotak studenata koji završe diplomski studij Ekonomija,
- ❖ Prosječno vrijeme studiranja na diplomskom studiju Ekonomija,
- ❖ Prosječna ponderirana ocjena studenata na diplomskom studiju Ekonomija.

Tijekom analiziranog razdoblja od 2014/15 do 2021/22 **visina upisnih kvota** na diplomskom studiju Ekonomija se mijenjala na način da je u 2014/15 iznosila 50 redovitih studenata, u 2015/16 se mijenja na 40 redovitih i 5 izvanrednih, u 2017/18 ponovno doživljava promjenu na 40 redovitih i 10 izvanrednih, da bi u 2019/20 iznosila svega 20 redovitih studenata¹. Premda na prvi pogled izgledaju prilično niske, ovakve upisne kvote na diplomskom studiju nisu iznenađujuće uzimajući u obzir **relativno mali broj studenata koji na preddiplomskom studiju Ekonomija upisuju smjerove Novac i financije, te Nacionalna i međunarodna ekonomija** te koji potom kao logični slijed nastavka svog obrazovanja izabiru diplomski studij Ekonomija. Konkretno, tijekom razdoblja od 2014/15 do 2019/20, samo se u jednoj akademskoj godini (2017/18) dogodilo da je broj studenata upisanih na *preddiplomskom* studiju Ekonomija (smjerovi Novac i financije, te Nacionalna i međunarodna ekonomija) bio veći od 20. Ako se ovome pridoda činjenica da jedan manji broj studenata ipak ne završi preddiplomski studij, onda je jasno da **broj potencijalno zainteresiranih studenata koji nastavljaju svoju vertikalu na Ekonomiji ni ne može biti velik**. Ipak, brojevi predloženi na grafikonu 1 prikazuju da je u pojedinim akademskim godinama, broj studenata upisanih na diplomski studij Ekonomija premašivao broj studenata koji su na preddiplomskom studiju završili smjer Ekonomiju, iz čega je jasno da se na diplomski studij Ekonomija upisuju i studenti sa preostalih smjerova koji postoje na Ekonomskom fakultetu u Splitu ili pak studenti koji dolaze sa drugih (ne)srodnih fakulteta.

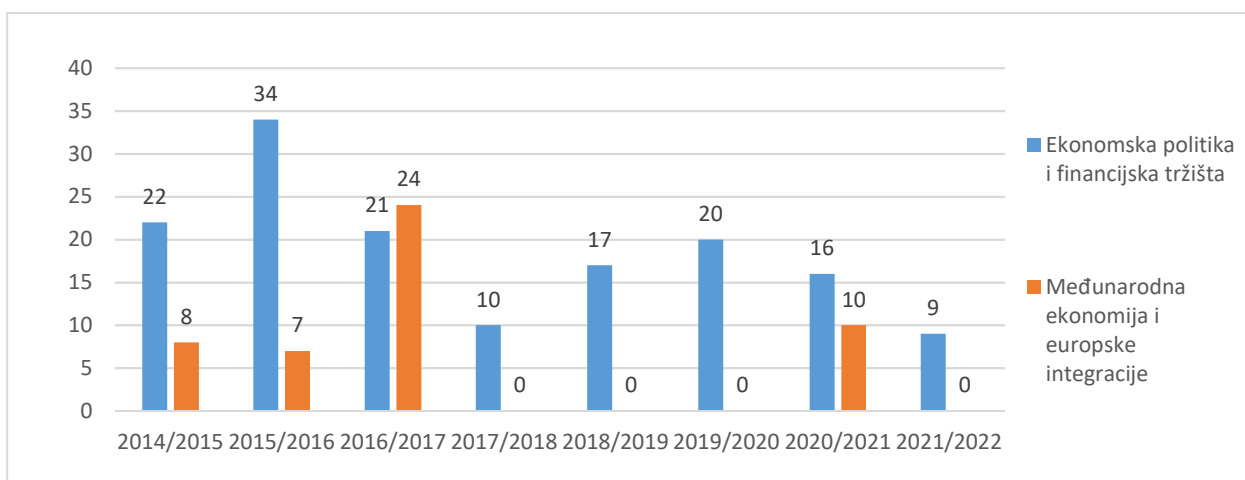
Iz grafikona 1 se nadalje uočavaju fluktuacije u broju upisanih studenata na smjer *Ekonomska politika i financijska tržišta*. Najveći broj upisanih studenata je zabilježen u ak. godini 2015/16 (njih 34), nakon čega taj broj pada na 10 studenata u 2017/18, zatim ponovno raste do 2019/20 (20 studenata), te svoju najmanju vrijednost bilježi u 2021/22 (svega 9 upisanih studenata). **Osim što je broj studenata koji upisuju usmjerenje *Ekonomska politika i financijska tržišta* izrazito mali, alarmantna je činjenica da taj broj tijekom godina pokazuje tendenciju smanjivanja**. Situacija je još alarmantnija ako se fokus analize preusmjeri na **usmjerenje *Međunarodna ekonomija i europske integracije* koje se u pojedinim godinama, uslijed nedovoljnog broja zainteresiranih studenata, nije niti izvodilo**.

S obzirom da je *atraktivnost studija* jedan od temeljnih preduvjeta privlačenja novih studenata na studij Ekonomije, vjeruje se kako bi se redizajniranjem postojećih studijskih programa, te uvođenjem novih i/ili osuvremenjivanjem postojećih kolegija i koncepata

¹ Visine upisnih kvota su preuzete iz dokumenta dostavljenih od Koordinatora radnih skupina za analizu uspješnosti postojećih studijskih programa Fakulteta.

(prisjetimo se kako su rezultati provedene komparativne analize studijskih programa sveučilišnog diplomskog studija Ekonomija i srodnih sveučilišnih programa u RH i inozemstvu pokazali stanovita odstupanja između njih), **mogla potaknuti potražnja za upisom na diplomski studij Ekonomija**. Dodatno, **uvažavajući povratne informacije studenata na temelju vrednovanja cjelokupne razine studija** prema kojima se kao osnovna zamjerka studija Ekonomije navodi nedovoljan doticaj s praksom, nedovoljna usklađenost gradiva s promjenama i trendovima, manjak ekonomskih kolegija, manjak praktičnih primjera, i sl., **jasno je da su stanovite promjene u studijskim programima neophodne ako se žele privući novi studenti te pratiti suvremeni trendovi u svijetu ekonomije**.

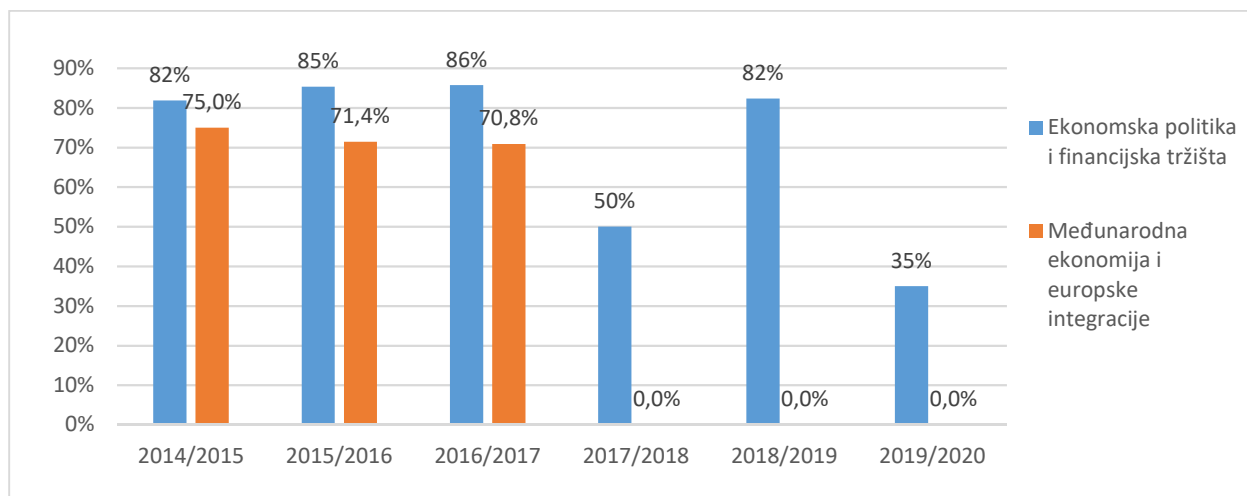
Grafikon E-DIP-1. Broj studenata koji se upisuju na diplomski studij Ekonomija (prema godini upisa i usmjerenju)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Preusmjeravanjem fokusa s broja upisanih studenata na **broj, odnosno postotak, studenata koji završe upisani studij Ekonomija**, dolazi se do podataka predstavljenih grafikonom 2, koji zorno predočuju još jedan od važnih indikatora uspješnosti studiranja studenata u statusu redovitog studenta. Iz grafikona 2 se može uočiti **kako je postotak studenata koji završe studij Ekonomija znatno veći (u prosjeku za 12-tak p.p.) na usmjerenju *Ekonomika politika i financijska tržišta* u odnosu na usmjerenje *Međunarodna ekonomija i europske integracije***. Za prve tri promatrane generacije studenata (usmjerenje *Ekonomika politika i financijska tržišta*), postotak završenosti studija je relativno visok (kreće se u rasponu od 82% do 86%) i u skladu je s vrijednostima uočenima na drugim studijima/smjerovima EFST-a. Najlošija završenost promatranog studijskog usmjerenja uočava se u ak. godini 2017/18 kada je samo 50% studenata završilo studij, odnosno 50% studenata je odustalo od studija. Izuzev za spomenutu akademsku godinu, **postotak odustajanja od studija se kreće u rasponu od 10% do 18%**. Što se tiče posljednje analizirane ak. godine, 2019/20, treba naglasiti da postotak od 35% završenosti studija nije konačan, budući 55% studenata još uvijek aktivno studira, dok je 10% njih odustalo od studija. Napomenimo kako tijekom cjelokupnog analiziranog perioda niti jedan student nije promijenio status u izvanrednog studenta ili izvršio prijelaz na neki drugi studij EFST-a. Potonje također vrijedi i **za usmjerenje *Međunarodna ekonomija i europske integracije***, no kod ovog usmjerenja je **stopa odustajanja od studiranja znatno veća i kreće se u rasponu od 25% do gotovo 30%**.

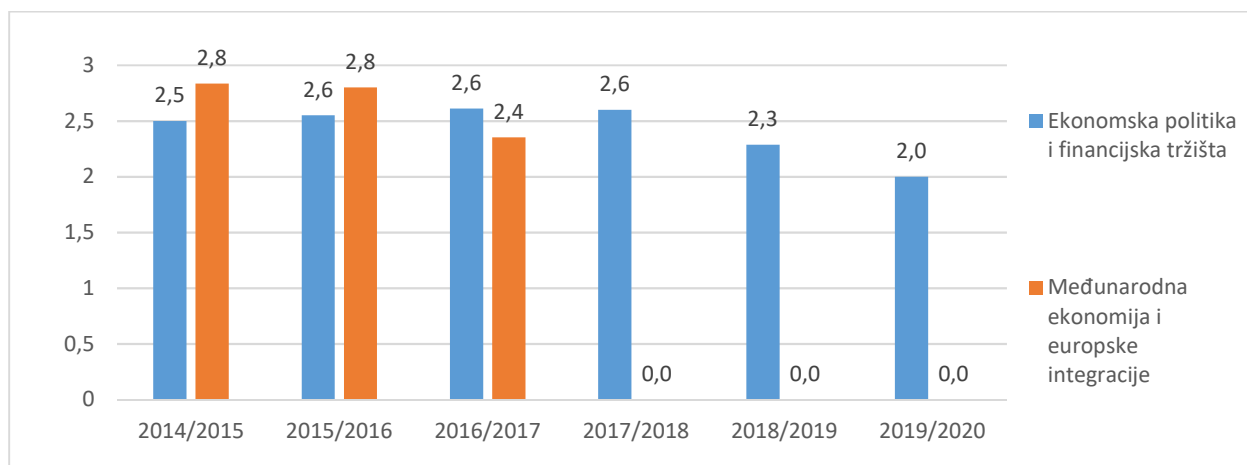
Grafikon E-DIP-2. Postotak studenata koji završe diplomski studij Ekonomija (prema godini upisa i usmjerenju)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Budući samo jedan dio studenata završi sve svoje studijske obveze u za to predviđenom roku od 2 godine, prilikom provođenja analize **prosječnog vremena studiranja** na diplomskom studiju Ekonomija, potrebno je uzeti u razmatranje mogućnost da dio studenata još uvijek studira. Uvidom u raspoložive podatke, uočava se kako jedino u generaciji studenata koji su u ak. godini 2019/20 upisali studij, postoji još aktivnih studenata (njih 55%), što znači da se duljina trajanja studija može promijeniti (produžiti) jedino za dotičnu generaciju, za koju su na grafikonu prikazani podaci samo onih studenata (njih 7, odnosno 35% svih studenata) koji su studij završili u redovnom roku od 2 godine.

Grafikon E-DIP-3. Prosječno vrijeme studiranja na diplomskom studiju Ekonomija (prema godini upisa i usmjerenju)

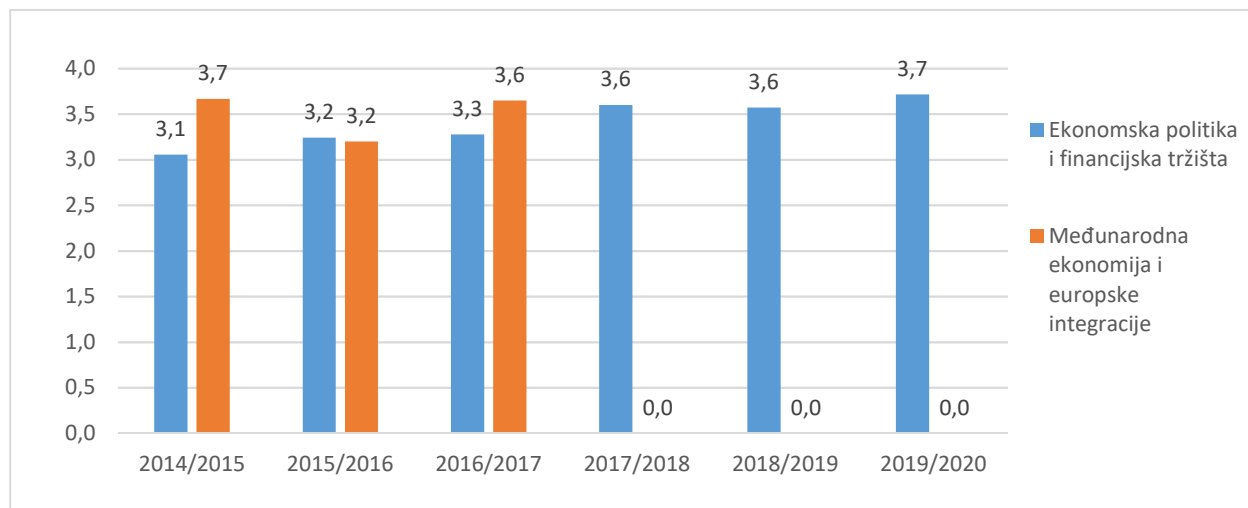

Izvor: Interni podaci EFST-a

Iz grafikona 3 se jasno uočava gotovo pa nepromijenjena vrijednost prosječnog vremena studiranja (2,6 godina) na diplomskom studiju Ekonomija – usmjerenje Ekonomika politika i financijska tržišta tijekom razdoblja od 2014/15 do 2017/18, te blago smanjenje na 2,3 godine studiranja u ak. godini 2018/19. Za razliku od dotičnih studenata, oni studenti koji su izabrali usmjerenje Međunarodna ekonomija i europske integracije u prosijeku duže studiraju (2,8

godina u ak. godini 2014/15 i 2015/16. te 2,4 godine u 2016/17.). Na temelju prezentiranih podataka uočava se da prosječno vrijeme studiranja na usmjerenju Ekonomska politika i financijska tržišta iznosi 2,4 godine, dok na usmjerenju Međunarodna ekonomija i europske integracije to vrijeme iznosi 2,7 godina.

Grafikon E-DIP-4. Prosječna ponderirana ocjena studenata na diplomskom studiju Ekonomija (prema godini upisa i usmjerenju)

Izvor: Interni podaci EFST-a

Podaci o **prosječnoj ponderiranoj ocjeni** tijekom studiranja prikazani su na grafikonu 4 i ovi podaci održavaju ocjene samo onih studenata koji su završili studij. Drugim riječima, studenti koji su odustali od studija, promijenili status iz redovitih u izvanredne ili izvršili prijelaz na drugi studij, nisu obuhvaćeni ovom analizom. Na grafikonu se može jasno uočiti uzlazni trend kretanja prosječne ponderirane ocjene studenata na diplomskom studiju Ekonomija, usmjerenje Ekonomska politika i financijska tržišta, čija vrijednost se kretala od 3,1 u ak. godini 2014/15 do 3,7 u ak. godini 2019/20. Ipak, ocjenu iz 2019/20 treba uzeti s oprezom budući je riječ o generaciji u kojoj još ima aktivnih studenata (55%) i za koju su prikazani podaci samo za one studente koji su studij završili u predviđenom roku od 2 godine (najčešće je riječ o odgovornim i ponajboljim studentima iz generacije). Što se tiče usmjerenja Međunarodna ekonomija i europske integracije, **prosječna ponderirana ocjena utvrđena na temelju raspoloživih podataka za tri analizirane godine iznosi 3,5** i neznatno je niža od prosjeka ocjena utvrđenog za usmjerenje Ekonomska politika i financijska tržišta **u visini od 3,6**.

Zaključci:

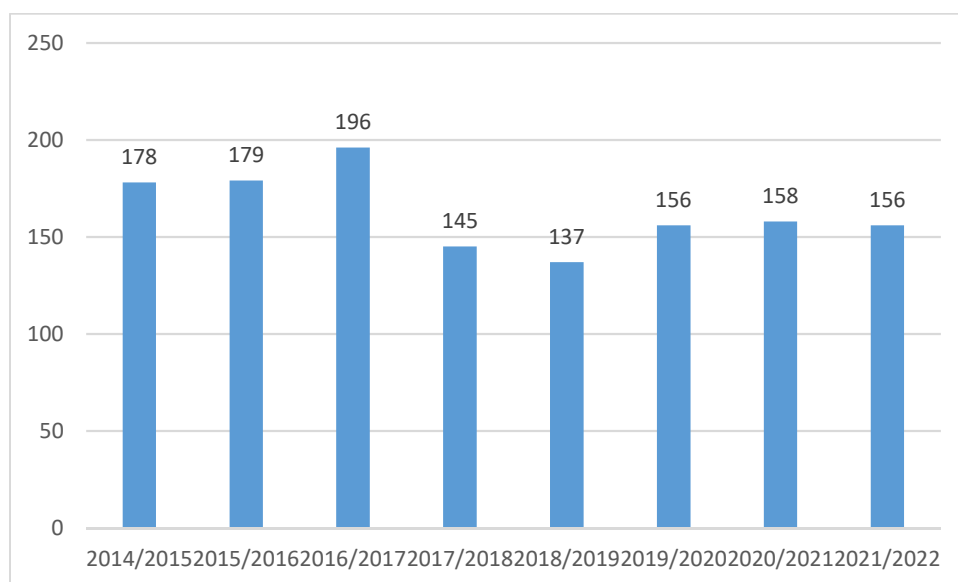
- ❖ Relativno mali broj studenata koji na *preddiplomskom* studiju Ekonomija upisuju smjerove Novac i financije, te Nacionalna i međunarodna ekonomija (riječ je o jednoznamenkastom broju po svakom smjeru) dovodi do toga da je i **broj potencijalno zainteresiranih studenata koji nastavljaju svoju vertikalnu na Ekonomiji malen**.
- ❖ Osim što je **broj studenata koji upisuju usmjerenje Ekonomska politika i financijska tržišta izrazito malen**, alarmantna je činjenica da taj broj tijekom godina pokazuje **tendenciju smanjivanja** (u 2021/22 svega 9 upisanih studenata).

- ❖ Situacija je još dramatičnija na diplomskom studiju Ekonomije **usmjerenje Međunarodna ekonomija i europske integracije koje se u pojedinim godinama, uslijed nedovoljnog broja zainteresiranih studenata, nije niti izvodilo.**
- ❖ S obzirom da je *atraktivnost studija* jedan to temeljnih preduvjeta privlačenja novih studenata na studij Ekonomije, **vjeruje se kako bi se redizajniranjem postojećih studijskih programa, te uvođenjem novih i/ili osuvremenjivanjem postojećih kolegija i koncepata mogla potaknuti potražnja** za upisom na diplomski studij Ekonomija.
- ❖ Uvažavajući **povratne informacije studenata** na temelju vrednovanja cjelokupne razine studija jasno je da su stanovite promjene u studijskim programima neophodne ako se žele privući novi studenti te pratiti suvremeni trendovi u svijetu ekonomije.
- ❖ **Postotak studenata koji završe studij Ekonomija** je znatno veći (u prosjeku za 12-tak p.p.) na usmjerenju *Ekonomika politika i financijska tržišta* u odnosu na usmjerenje *Međunarodna ekonomija i europske integracije*.
- ❖ **Postotak odustajanja** od usmjerenja *Ekonomika politika i financijska tržišta* **kreće se u rasponu od 10% do 18%** i znatno je manji od postotka odustajanja na usmjerenju *Međunarodna ekonomija i europske integracije (od 25% do gotovo 30%)*.
- ❖ **Prosječno vrijeme studiranja** na usmjerenju *Ekonomika politika i financijska tržišta* **iznosi 2,4 godine**, dok na usmjerenju *Međunarodna ekonomija i europske integracije* to vrijeme **iznosi 2,7 godina**.
- ❖ **Prosječna ponderirana ocjena** studenata na usmjerenju *Međunarodna ekonomija i europske integracije* **iznosi 3,5** i neznatno je niža od prosjeka ocjena utvrđenog za usmjerenje *Ekonomika politika i financijska tržišta* **u visini od 3,6**.

4.2.2.2. Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija (izv. prof. dr. sc. Blanka Škrabić Perić)

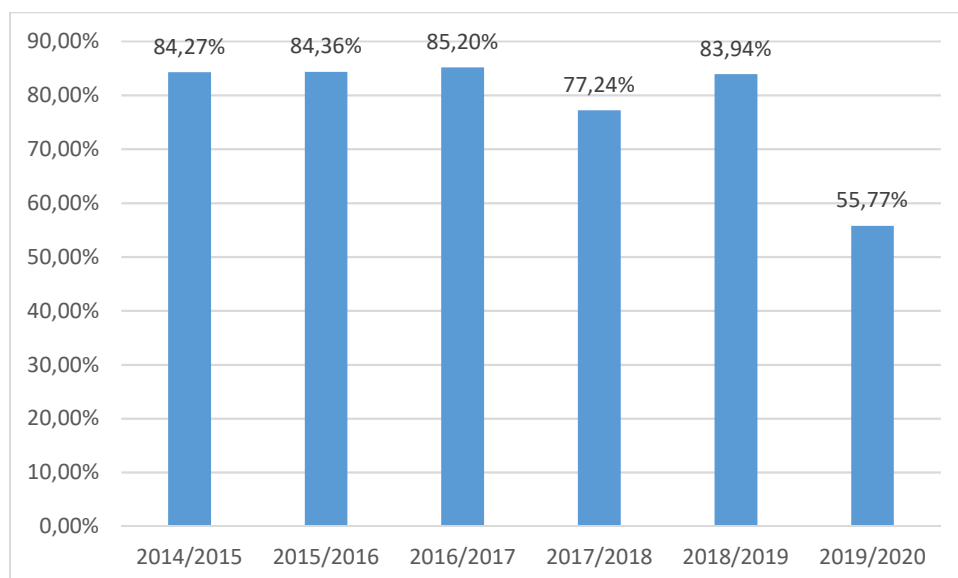
Broj studenata upisanih na diplomski studij Poslovne ekonomije najveći je bio 2016/2017 godine. Nakon toga broj upisanih studenata se smanjio na otprilike 150 što je rezultat smanjenja upisnih kvota i od tada se kreće oko 150 s iznimkom 2018/2019 kada je upisanih bilo 137.

Grafikon PE-DIP-1. Broj studenata prema generaciji upisa studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon PE-DIP-2. Završenje studija (%)

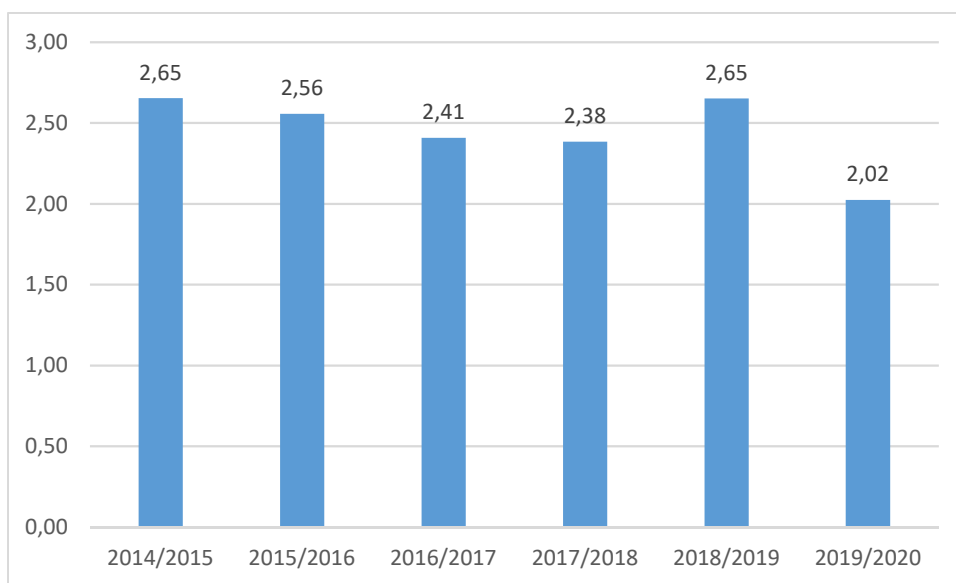
Izvor: Interni podaci EFST-a

Postotak završavanja diplomskog studija Poslovna ekonomija se ne mijenja značajno kroz vrijeme. Od 2014/2015 do 2018/2019 postotak završavanja je iznad 80%, s iznimkom

2017/2018 kada je bio nešto niži 77.24%. Naravno, postotak za 2019/2020 je postotak studenata koji su završili diplomski studij u roku. S obzirom da iz te godine imamo još 33% aktivna studenta kroz ovu akademsku godinu postotak završavanja će zasigurno doseći očekivanu razinu.

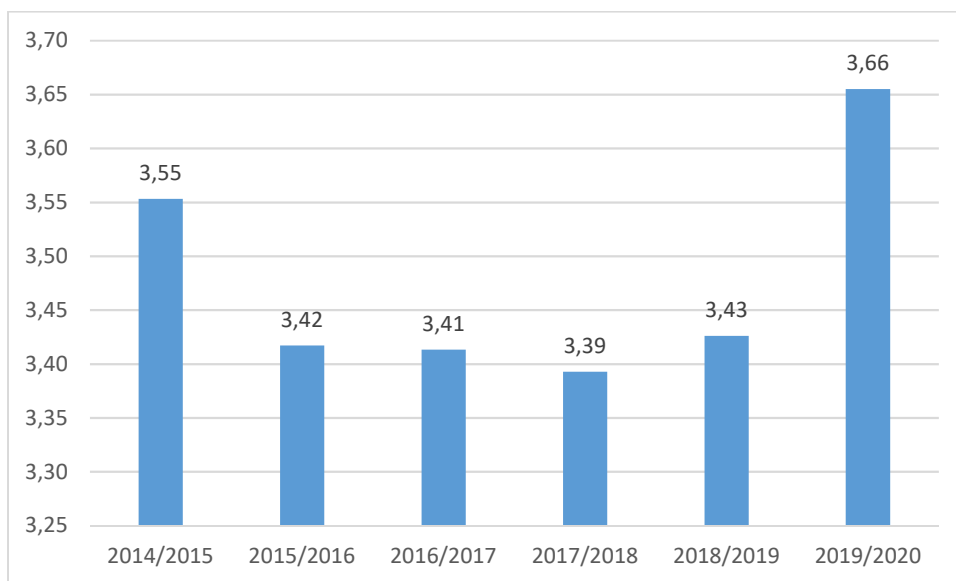
Kao i postotak završavanja tako i prosječno trajanje studiranja je stabilno i iznosi oko dvije i pol godine. Studenti često u tu posljednju akademsku godinu prebacuju samo diplomski rad da bi produžili svoja studentska prava stoga možemo zaključiti da studenti gotovo u roku završavaju diplomski studij. Kao i kod postotka završavanja akademska godina 2019/2020 nije relevantna jer 33% te generacije još studira te će se prosjek studiranja završetkom ove akademske godine zasigurno povećati.

Grafikon PE-DIP-3. *Prosječno trajanje studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon PE-DIP-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

Izvor: Interni podaci EFST-a

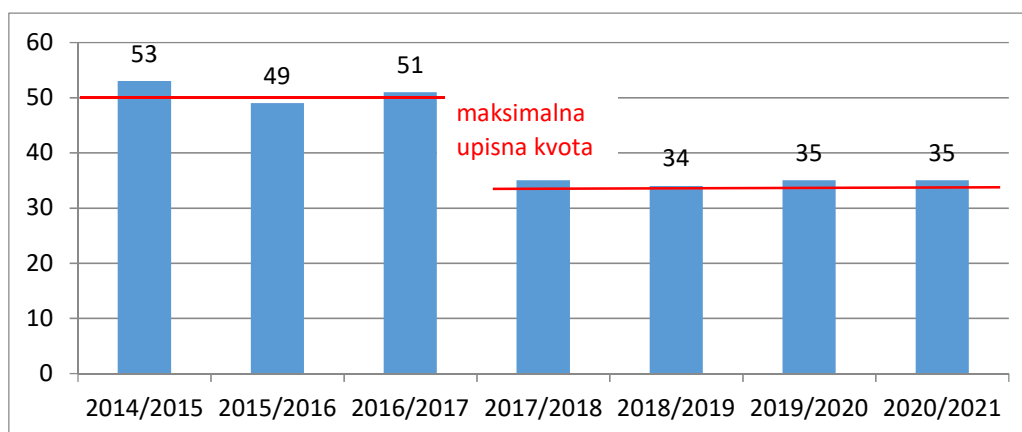
Najveća prosječna ocjena studiranja zabilježena je 2014/2015 i ona iznosi 3.55. Nakon te godine dolazi do pada prosječne ocjene ispod 3.5 i od tada se prosječna ocjena kreće oko 3.4. Naravno u obzir se ne uzima prosječna ocjena od 3.66 za akademsku godinu 2019/2020 jer tu ocjenu za sada čine prosjeci studenata koji su završili u roku. Tijekom ove akademske godine do diplome će doći i studenti s lošijim ocjenama te će ovaj prosjek zasigurno doći u razinu s dosadašnjim godišnjim prosjecima.

❖ **Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija - smjer Računovodstvo i revizija** (prof. dr. sc. Željana Aljinović Barać)

Atraktivnost studija i potražnju za studijskim smjerom Računovodstvo i revizija ponajprije se može pratiti brojem studenata. Broj studenata prema godini upisa na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija relativno je stabilan u razdoblju analize. Pri tome se mogu uočiti dva karakteristična razdoblja, prvo 2014/2015 – 2016/2017 kada se godišnje upisivalo oko 50 studenata na smjer te drugo razdoblje od 2017/2018 do danas, s godišnjim upisom od 35 studenata na smjeru. Međutim, treba istaknuti kako pad broja upisanih studenata nakon 2016/2017 godine nije rezultat smanjene potražnje za studiranjem na smjeru Računovodstvo i revizija, već se može se prvenstveno pripisati administrativnom ograničenju internim odlukama EFST-a o kvotama za upis studenata na diplomske studije. Navedenim odlukama je propisan maksimalni broj studenata po studijskom smjeru koji za 2014/2015 iznosi 50; 2015/2016 i 2016/2017 45; te od 2017/2018 do danas 34 studenta po smjeru.

Iz podataka prikazanih grafikonom 1 može se zaključiti kako su propisane kvote za redovite studente na studijskom smjeru Računovodstvo i revizija uvijek 100% popunjene, a ostatak se odnosi na studente koji su studij upisali kao izvanredni, što ukazuje na kontinuiranu potražnju za studiranjem na ovom smjeru.

Grafikon RIR-DIP-1. Broj studenata prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija

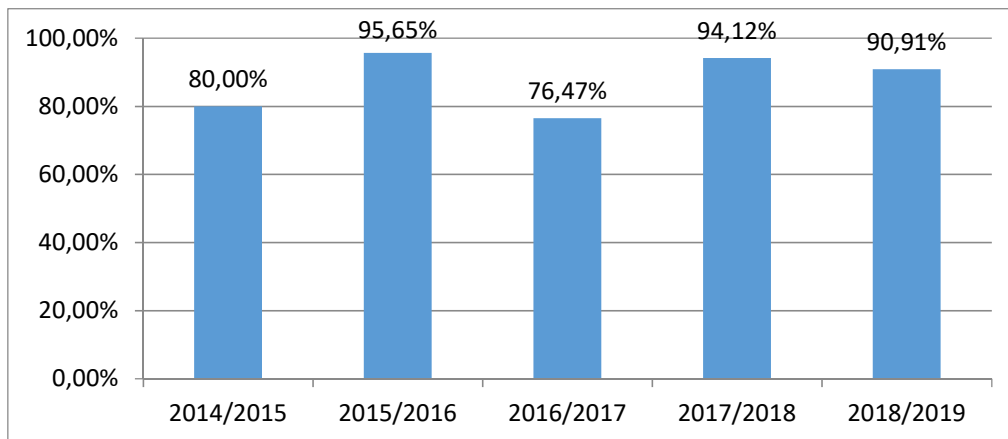

Izvor: Interni podaci EFST-a

Nadalje, prema podacima prikazanim na grafikonu 2, može se uočiti kako diplomski studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija u prvom redu upisuju oni studenti koji su završili isti smjer na preddiplomskoj razini sveučilišnog studija. U analiziranom razdoblju postotak studenata koji nakon završenog sveučilišnog preddiplomskog studija nastavljaju studiranje na sveučilišnom diplomskom studiju istog smjera je relativno stabilan. U generaciji koja je prvu godinu preddiplomskog sveučilišnog studija upisala 2016/2017 samo je tri četvrtine studenata završenih studenata smjera Računovodstvo i revizija nastavilo na diplomskom studiju istog smjera, odnosno upisali su diplomski studij generacije 2019/2020 pod pretpostavkom da su preddiplomski studij završili u redovnom roku od tri godine (bez produženja razdoblja studiranja u statusu redovitog studenta). Najveći postotak, oko 95% završenih studenata preddiplomske razine smjera Računovodstvo i revizija koji su sveučilišni studij upisali u generacijama 2015/2016 te 2017/2018 nastavilo je studiranje na diplomskoj razini istog smjera,

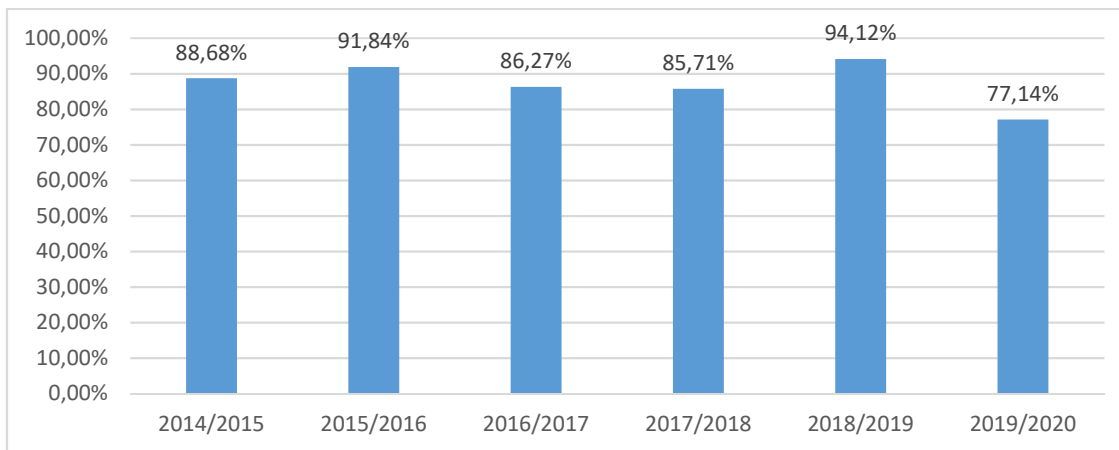
odnosno u generacijama 2018/2019 i 2020/2021 diplomskog studija. Postotak od 90% studenata upisanih na preddiplomski studij u generaciji 2018/2019 koji su nastavili na istom smjeru diplomskog studija treba uzeti s rezervom, s obzirom da 52% tih studenata još nije završilo preddiplomski studij.

Grafikon RIR-DIP-2. *Postotak studenata prema godini upisa završenih studenata preddiplomskog studija PE smjer RiR koji su upisali diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon RIR-DIP-3. *Postotak završenosti diplomskog studija prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

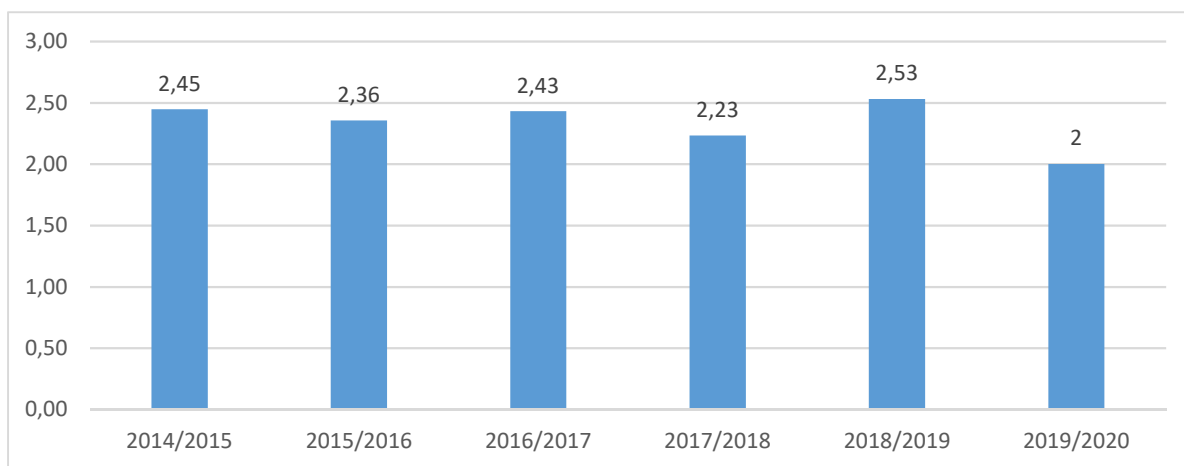
Jedan od važnijih pokazatelja uspješnosti studiranja je postotak završenosti studija u statusu redovitog studenta koji je prikazan grafikonom 3. Najniži postotak od 77,14% zabilježen je u generaciji upisa 2019/2020, ali ga treba uzeti s rezervom jer se odnosi na studente koje su završili studij u redovnom roku od dvije godine, odnosno bez produženja razdoblja studiranja u statusu redovitog studenta. Naime, prema raspoloživim podacima, 17,14% studenata te generacije još uvijek studira, dok se preostalih 5,71% odnosi na studente koji su odustali od studija ili promijenili status iz redovitog u izvanredni. U ostalim godinama analize stupanj završenosti varira između 85,71% za generaciju upisanu 2017/2018 do najviših 94,12% u generaciji upisanoj sljedeće, 2018/2019 akademske godine. Postotak nezavršenih studenata u

tim godinama, bilo zbog promjene statusa iz redovitog u izvanredne studente ili stvarnim ispisivanjem sa studija se kreće između 5,88% i 13,73%.

Na temelju iznesenog se može zaključiti kako najveći broj studenata završi upisani diplomski studij, dok otprilike 10% studenata u generaciji završi studij uz promjenu statusa iz redovnog u izvanrednog studenta, izvrši prijelaz na drugi studij ili u potpunosti odustane od studija.

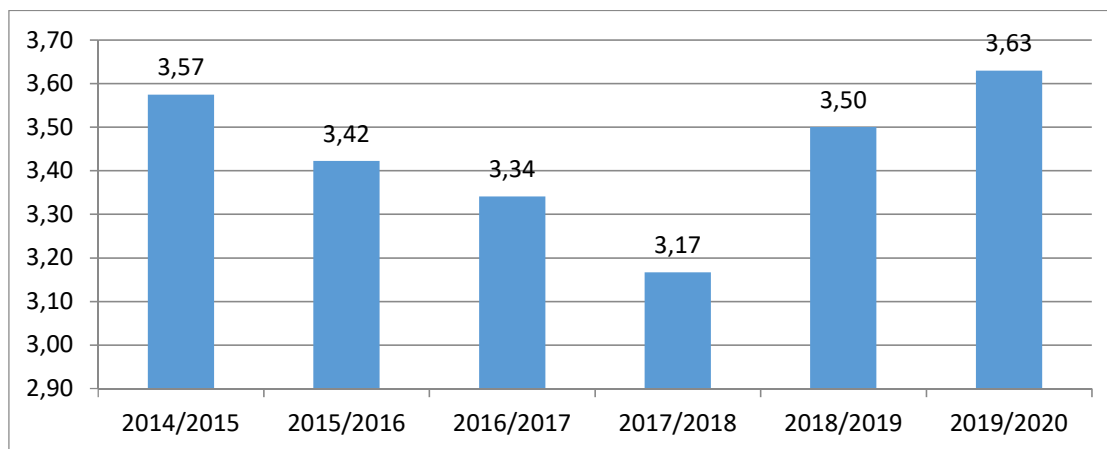
Podaci o prosječnom vremenu trajanja studiranja prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija prikazani na grafikonu 4 ukazuju kako samo dio studenata završava studij u redovnom roku od dvije godine, dok dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja u statusu redovitih studenata ili prijelazom u status izvanrednih studenata. Za generaciju upisanu 2019/2020 prosječno trajanje studija od 2 godine odražava prosjek samo onih studenata koji su studij završili u redovnom roku, bez korištenja mogućnosti produžetka studija sukladno pravilima EFST-a. Najduže prosječno trajanje studiranja od 2,53 godine, ali uz najviši stupanj završenosti bilježi generacija upisana 2018/2019.

Grafikon RIR-DIP-4. *Prosječno trajanje studija prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon RIR-DIP-5. *Prosječna ponderirana ocjena studenata prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija*

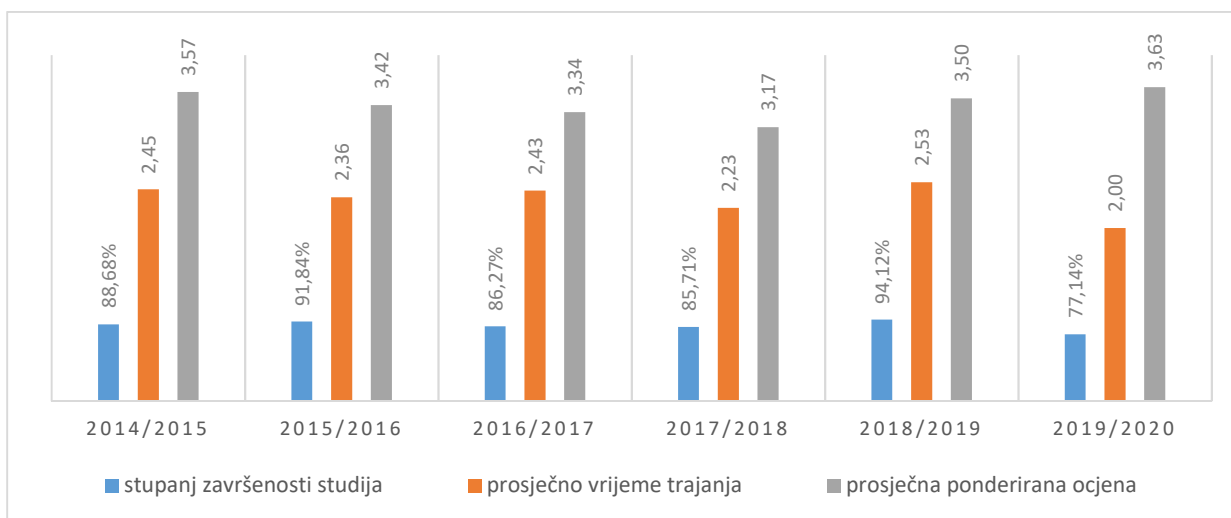

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja prikazana na grafikonu 5 izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij te isključuje studente koji su odustali od studija, studente koji su promijenili status iz redovitog u izvanredni te studente koji su izvršili prijelaz na drugi studij. Prosječna ponderirana ocjena u analiziranom razdoblju bilježi silazni trend od 3,57 u prvoj godini promatranja do 3,17 u generaciji upisanoj 2017/2018, nakon čega je evidentan uzlazni trend što ukazuje na poboljšanje kvalitete studenata i uspješnosti studiranja. Pri tome treba voditi računa kako podaci za generaciju 2019/2020 obuhvaćaju isključivo studente koje su studij završili u minimalnom mogućem trajanju od dvije godine, očekivano s višim ocjenama (prosječna ponderirana ocjena 3,63).

Na kraju, zanimljivo je napraviti i komparativnu analizu stupnja završenosti, prosječnog vremena studiranja i prosječne ponderirane ocjene redovitih studenata diplomskog studija poslovne ekonomije, smjer Računovodstvo i revizija što je prikazano grafikonom 6. Izuzimajući iz analize posljednju upisanu generaciju studenata 2019/2020 zbog značajnog broja onih koji još uvijek studiraju, studenti upisani na diplomski studij poslovne ekonomije smjer Računovodstvo i revizija u generaciji 2018/2019 s najdužim prosječnim vremenom studiranja (2,53) imaju najveći stupanj završenosti studija (94,12%) uz visoku prosječnu ponderiranu ocjenu (3,50). Suprotno tome, studenti upisani na diplomski studij poslovne ekonomije smjer Računovodstvo i revizija u generaciji 2017/2018 imaju najkraće prosječno vrijeme studiranja (2,23) što je rezultiralo najlošijim stupnjem završenosti studija (85,71%) i najnižom prosječnom ponderiranom ocjenom (3,17).

Grafikon RIR-DIP-6. Usporedna analiza uspješnosti studiranja studenata prema godini upisa na diplomski studij PE smjer Računovodstvo i revizija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Zaključci:

- ❖ Broj studenata koji upisuju sveučilišni diplomski studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija je uvijek u visini maksimalno propisanih upisnih kvota za redovite studente, što ukazuje na kontinuiranu i izvrsnu potražnju studenata za ovim smjerom.
- ❖ Većina studenata koji upisuju sveučilišni diplomski studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija su studenti koji su završili isti smjer na preddiplomskoj razini

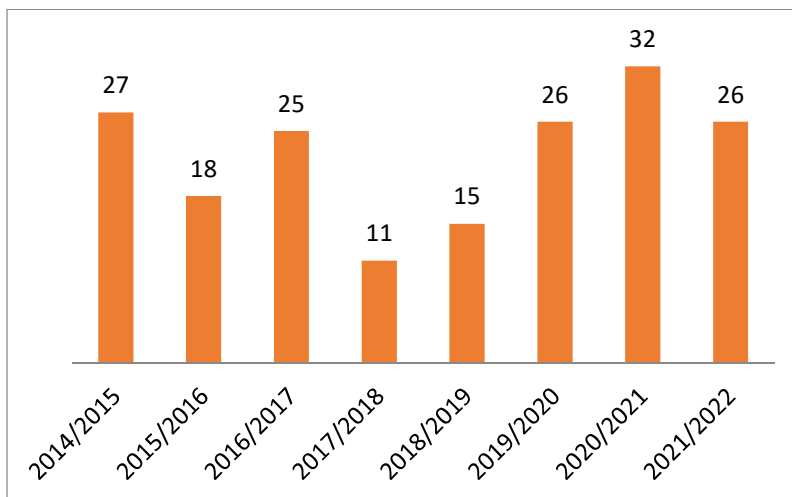
sveučilišnog studija, što opravdava postojanje smjera na preddiplomskoj razini te ukazuje na odličnu profiliranost studenata upisanih na studij.

- ❖ Na temelju podataka o stupnju završenosti studija može zaključiti kako najveći broj studenata završi upisani sveučilišni diplomski studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija, dok otprilike 10% studenata u generaciji završi studij uz promjenu statusa iz redovitog u izvanrednog studenta, izvrši prijelaz na drugi studij ili u potpunosti odustane od studija.
- ❖ Na temelju podataka o prosječnom vremenu studiranja može zaključiti kako samo dio studenata završava studij u redovnom roku od dvije godine, dok dio studenata produžava studij sukladno pravilima studiranja u statusu redovitih studenata ili prijelazom u status izvanrednih studenata.
- ❖ Na temelju podataka o prosječnoj ponderiranoj ocjeni, od generacije upisane 2017/2018 evidentan je uzlazni trend od prosječne ponderirane ocjene 3,17 na 3,50 u 2018/2019 i 3,63 u posljednjoj godini promatranja 2019/2020, što ukazuje na poboljšanje uspješnosti studiranja.
- ❖ Duže prosječno vrijeme studiranja u pravilu rezultira boljim stupnjem završenosti studija i višom prosječnom ponderiranom ocjenom.
- ❖ Kraće prosječno vrijeme studiranja u pravilu rezultira lošijim stupnjem završenosti studija i nižom prosječnom ponderiranom ocjenom.

❖ **Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija - smjer Informatički menadžment** (izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević)

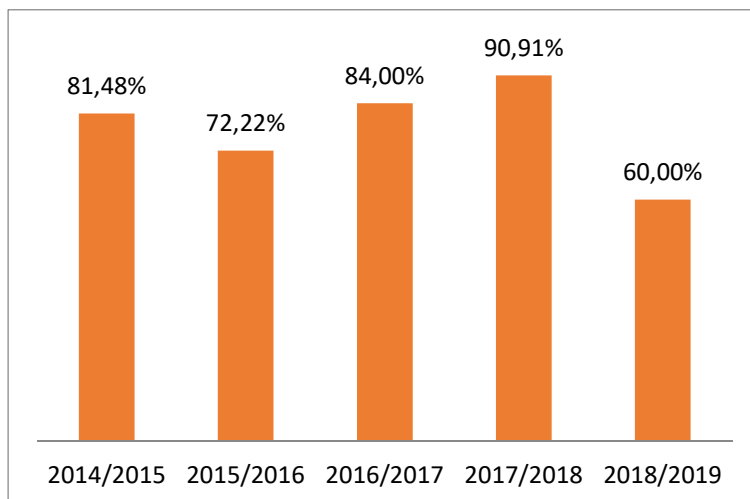
Broj studenata po generacijama upisa na diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomija, smjer Informatički menadžment, varira od prve godine upisa 2014/2015 do 2021/2022. Najmanji broj upisanih studenata (11) bio je u akademskoj godini 2017/2018, a najveći broj (32) upisan je 2021/2022 (grafikon 1).

Grafikon IM-DIP-1. Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon IM-DIP-2. Završenje studija (%)

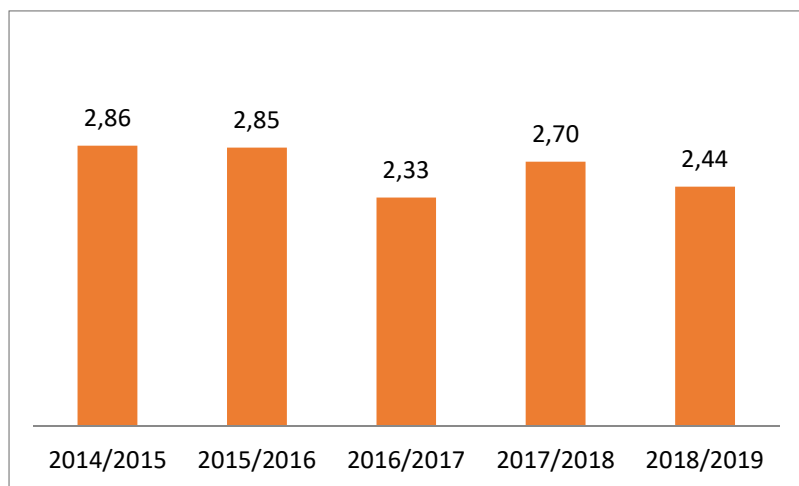
Izvor: Interni podaci EFST-a

Iako postotak završenosti studija u statusu redovitog studenta također varira, podaci za prve četiri generacije upisa pokazuju visoki stupanj završenosti studija u statusu redovitog studenta, i to u rasponu od 72% do 90% (grafikon 2). I postotak odustajanja od studija je varijabilan, i to značajno, od 9% iz generacije 2017/2108 do 40% iz generacije 2018/2019. Prijelaz na drugi

studij u promatranom razdoblju nije zabilježen. Aktivnih studenata iz prvih 5 generacija više nema, iz generacije 2019/2020 studira još 50% upisanih, odnosno 93,75% upisanih iz generacije 2021/2022.

Razdoblje trajanja studija za generacije upisane od 2014/2015 do 2018/2019 (grafikon 3) varira unutar pola godine, a prosjek iznosi 2 godine i 8 mjeseci.

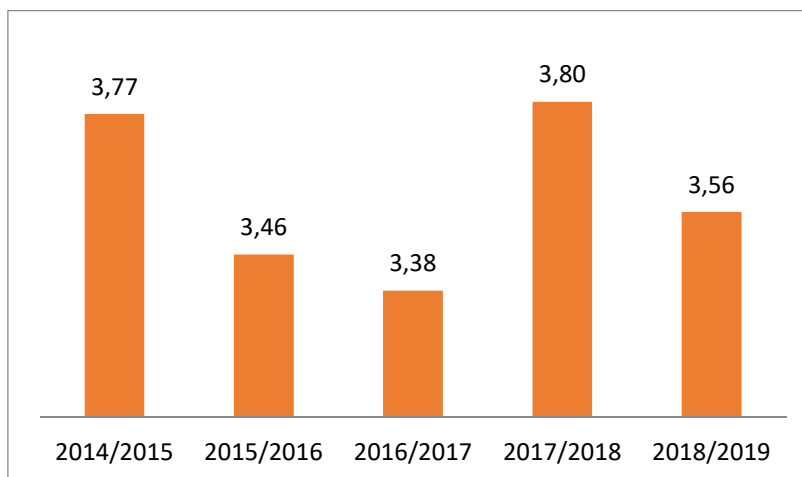
Grafikon IM-DIP-3. *Prosječno trajanje studija*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ponderirana ocjena tijekom studiranja izračunata je po generacijama upisa samo za one studente koji su završili studij. Najniža ponderirana ocjena studenata IM smjera je 3,38 u generaciji 2016/2017, a najviša 3,80 u narednoj generaciji tj. 2017/2018. (grafikon 4).

Grafikon IM-DIP-4. *Prosječna ponderirana ocjena*

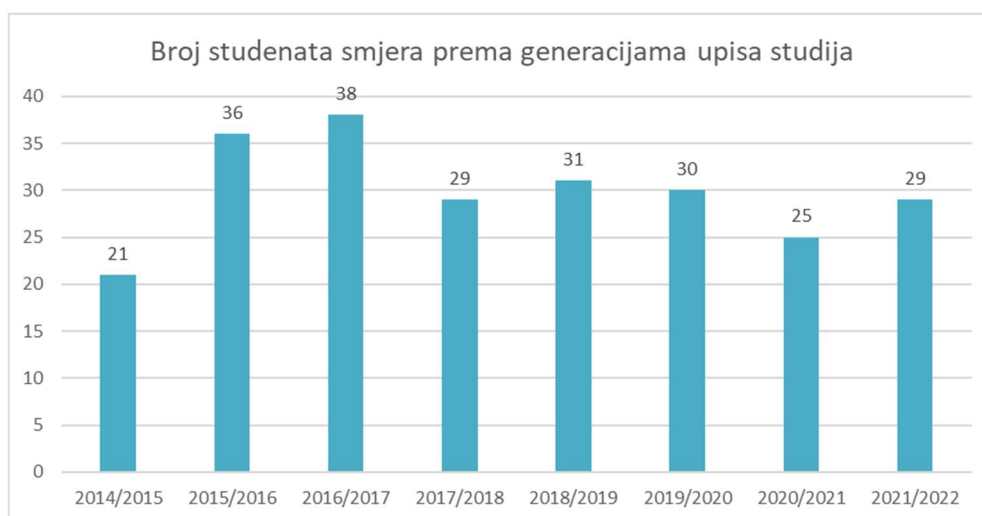

Izvor: Interni podaci EFST-a

❖ **Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija - smjer Menadžment** (izv. prof. dr. sc. Marina Lovrinčević)

Broj studenata prema generacijama upisa na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, smjer Menadžment u posljednjih 5 akademskih godina je prilično stabilan i kreće se u rasponu od 25 do 31 upisanih studenata. Ranijih je akademskih godina broj upisanih studenata bio nešto veći (posebno 2015/2016 i 2016/2017 akademske godine), a najmanji broj upisanih studenata zabilježen je u 2014/2015 akademskoj godini. Zbog primjene sustava kvota prilikom upisa studenata, prezentirani podaci ne reflektiraju stvarni interes i potražnju studenata za smjerom Menadžment, niti se kao takvi mogu tumačiti.

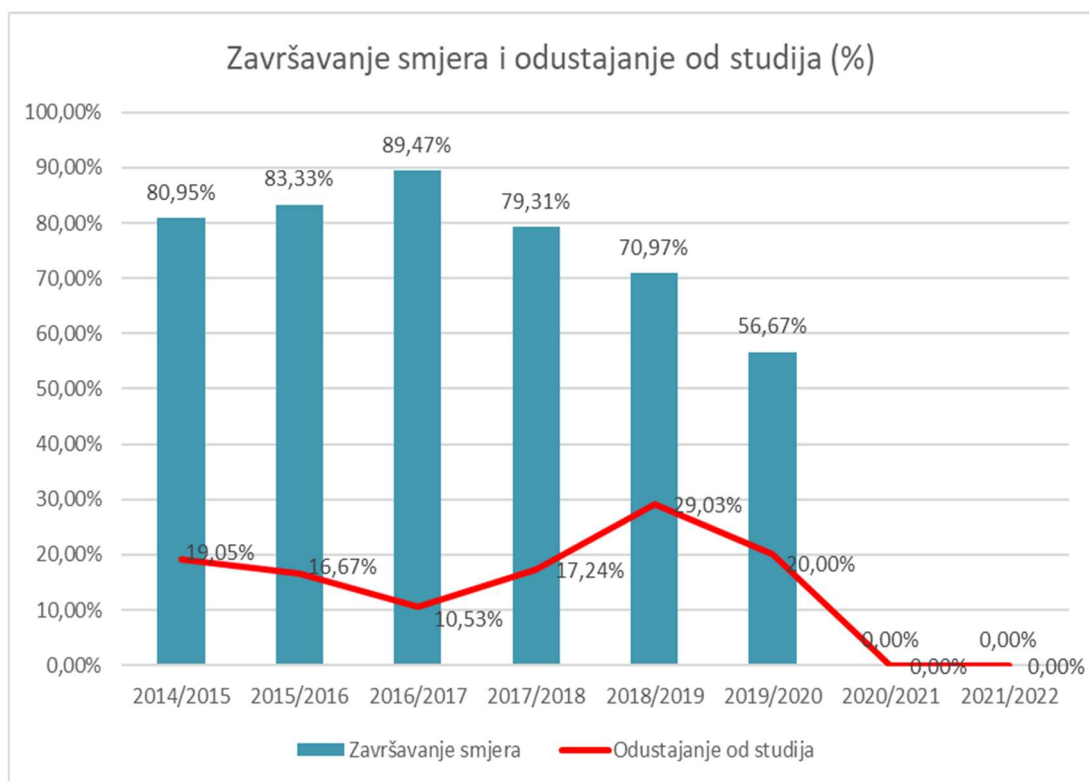
Grafikon MAN-DIP-1. Broj studenata smjera prema generacijama upisa studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

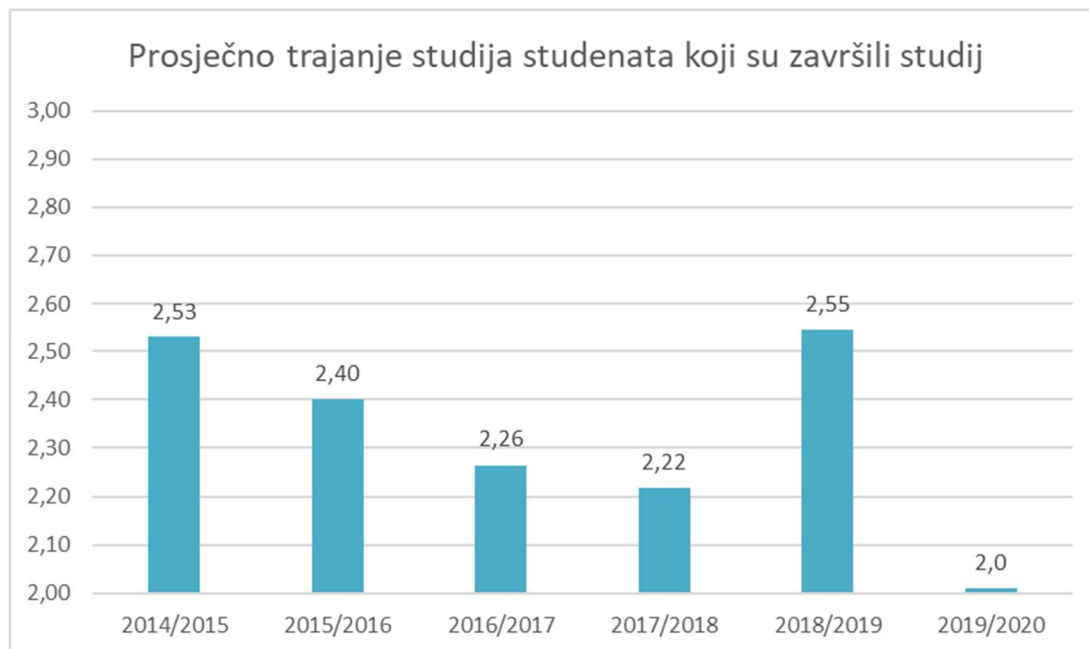
Uspješnost studija/studiranja može se analizirati i u odnosu na podatke o završenosti studija i odustajanju od studija. U prve tri promatrane akademske godine, postotak završenosti je rastao od 80,95% u 2014/2015 do gotovo 90% u 2016/2017 akademskoj godini i u prosjeku je iznosio solidnih 84,56%. Od 2016/2017 na ovamo, postotak završenosti studija značajno opada i u 2019/2020 iznosi rekordno niskih 56,67%. Među studentima upisanim u generacijama 2020/2021 i 2021/2022 nema završenih studenata. Usporedo s podacima o završenosti studija, potrebno je analizirati i podatke o odustajanju od studija. U prve tri promatrane akademske godine, postotak odustajanja od studija opada s 19,05% u 2014/2015. na 10,53% u 2016/2017. akademskoj godini (gotovo se prepolovio postotak odustajanja). Od 2016/2017 godine, postotak odustajanja od studija je rastao da bi u 2018/2019 godini dosegao rekordnu razinu od 29,03%. Za 2019/2020 godinu bilježi se najmanji postotak odustajanja od studija u svim analiziranim godinama (10%), ali je ovaj podatak podložan promjeni budući dio studenata upisanih u ovoj generaciji još uvijek studira.

Grafikon MAN-DIP-2. Završavanje smjera i odustajanje od studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon MAN-DIP-3. Prosječno trajanje studija (za studente koji su završili studij)

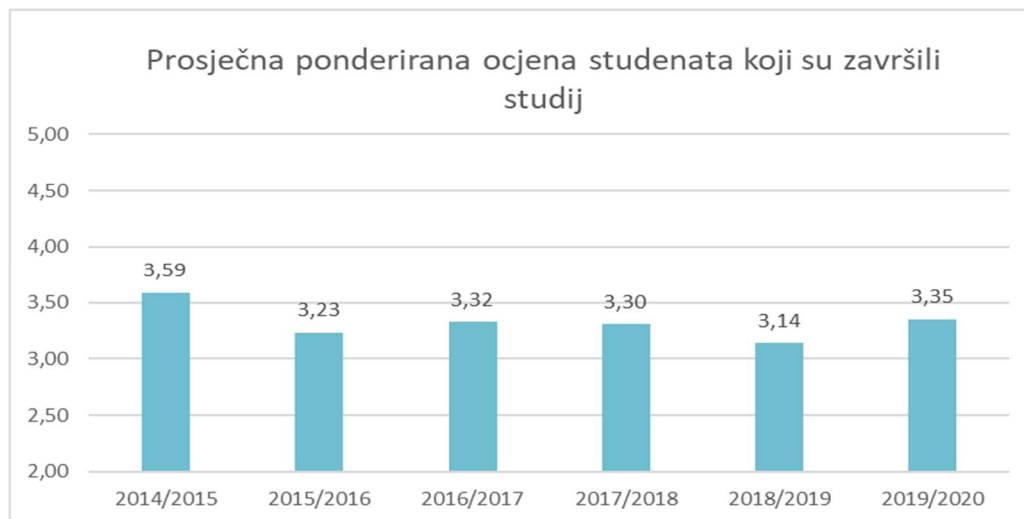

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje studija studenata koji su završili studij kretalo se od 2,53 do 2,22 godine u generacijama 2014/2015 do 2017/2018. Premda je riječ o značajnom skraćanju trajanja studija u promatranim generacijama, u 2018/2019 godini bilježi se porast trajanja studija u odnosu na

prethodne generacije (2,55 godina). Podatak za generaciju 2019/2020 još uvijek nije potpun i očekuje se rast prosječnog trajanja studija za ovu generaciju.

Grafikon MAN-DIP-4. *Prosječna ponderirana ocjena studiranja (za studente koji su završili studij)*

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječna ponderirana ocjena studenata koji su završili studij je bila najviša za generaciju 2014/2015 (3,59), dok je ona bila najlošija za generaciju 2018/2019 (3,14). U prosjeku, u analiziranim je godinama/generacijama, prosječna ponderirana ocjena studenata koji su završili studij iznosila 3,32.

❖ Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija - smjer Marketing (doc. dr. sc. Goran Dedić)

Temeljem podataka zaprimljenih od informatičke službe, priređen je pregled uspješnosti studiranja po studijima i smjerovima. Iz analize je, zbog nepotpunih podataka, izostavljena akademska godina 2020/2021.

Kako se može vidjeti iz tablice i slike, smjer Marketing kroz cijeli promatrani period bilježi relativno stabilan broj upisanih studenata, prosječnu ostvarenu ocjenu, stupanj završenosti studija te prosječno trajanje studija. Varijacije koje se u promatranim pokazateljima mogu zamijetiti na studiju Marketing su prisutne i na drugim studijima. Kao izuzetak se može navesti samo ak.god., 2017/2018 kada su smanjene upisne kvote po smjerovima. Ta se promjena, sudeći po ovim podacima, najviše odrazila na smjer Financijski menadžment, dok je na Marketingu te godine upis bio i povećan.

Tablica 4.2.2.2.1. Analiza uspješnosti i završenosti po smjerovima i godinama

Studij	Naziv Smjera	Studijska Godina					
		2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019	2019/2020
Ekonomija	Ekonomika politika i financijska tržišta	22 (81.82%) Ocjena: 3.06 Trajanje: 2.50	34 (85.29%) Ocjena: 3.24 Trajanje: 2.55	21 (85.71%) Ocjena: 3.28 Trajanje: 2.61	10 (50.00%) Ocjena: 3.60 Trajanje: 2.60	17 (82.35%) Ocjena: 3.57 Trajanje: 2.29	20 (95.00%) Ocjena: 3.71 Trajanje: 2.00
	Međunarodna ekonomija i europske integracije	8 (75.00%) Ocjena: 3.67 Trajanje: 2.83	7 (71.43%) Ocjena: 3.20 Trajanje: 2.80	24 (70.83%) Ocjena: 3.65 Trajanje: 2.35			
Poslovna ekonomija	Financijski menadžment	54 (83.33%) Ocjena: 3.36 Trajanje: 2.67	48 (85.42%) Ocjena: 3.54 Trajanje: 2.66	54 (83.33%) Ocjena: 3.58 Trajanje: 2.47	39 (74.36%) Ocjena: 3.52 Trajanje: 2.48	35 (94.29%) Ocjena: 3.45 Trajanje: 2.76	40 (60.00%) Ocjena: 3.79 Trajanje: 2.04
	Informatički menadžment	27 (81.48%) Ocjena: 3.77 Trajanje: 2.86	18 (72.22%) Ocjena: 3.46 Trajanje: 2.85	25 (84.00%) Ocjena: 3.38 Trajanje: 2.33	11 (90.91%) Ocjena: 3.80 Trajanje: 2.70	15 (60.00%) Ocjena: 3.56 Trajanje: 2.44	26 (34.62%) Ocjena: 3.78 Trajanje: 2.11
	Marketing	23 (82.61%) Ocjena: 3.68 Trajanje: 3.00	28 (78.57%) Ocjena: 3.41 Trajanje: 2.82	28 (82.14%) Ocjena: 3.39 Trajanje: 2.52	31 (64.52%) Ocjena: 3.45 Trajanje: 2.50	22 (86.36%) Ocjena: 3.53 Trajanje: 2.89	25 (40.00%) Ocjena: 3.80 Trajanje: 2.00
	Menadžment	21 (80.95%) Ocjena: 3.59 Trajanje: 2.53	36 (83.33%) Ocjena: 3.23 Trajanje: 2.40	38 (89.47%) Ocjena: 3.32 Trajanje: 2.26	29 (79.31%) Ocjena: 3.30 Trajanje: 2.22	31 (70.97%) Ocjena: 3.14 Trajanje: 2.55	30 (56.67%) Ocjena: 3.35 Trajanje: 2.00
	Računovodstvo i revizija	53 (88.68%) Ocjena: 3.57 Trajanje: 2.45	49 (91.84%) Ocjena: 3.42 Trajanje: 2.36	51 (86.27%) Ocjena: 3.34 Trajanje: 2.43	35 (85.71%) Ocjena: 3.17 Trajanje: 2.23	34 (94.12%) Ocjena: 3.50 Trajanje: 2.53	35 (77.14%) Ocjena: 3.63 Trajanje: 2.00
Turizam	Null	47 (93.62%) Ocjena: 3.45 Trajanje: 2.75	44 (90.91%) Ocjena: 3.43 Trajanje: 2.68	46 (82.61%) Ocjena: 3.55 Trajanje: 2.39	44 (81.82%) Ocjena: 3.39 Trajanje: 2.61	53 (92.45%) Ocjena: 3.61 Trajanje: 2.61	39 (51.28%) Ocjena: 3.65 Trajanje: 2.00
	Informatički menadžment				2 (50.00%) Ocjena: 4.00 Trajanje: 3.00		

Napomena: U ćeliji su osim prosjeka ocjene i trajanja studija prikazani broj upisanih studenata i (u zagradama) postotak završavanja studija.

Izvor: Interni podaci EFST-a

Slika 4.2.2.2.1. Analiza uspješnosti studiranja po smjerovima i godinama

Analiza uspješnosti studiranja

Ovaj prikaz obuhvaća četiri pokazatelja - broj studenata na smjeru (površina kruga), prosječnu ocjenu (boja kruga), prosjek trajanja studija (gornja brojka u krugu) te postotak završenosti studija (donji postotak u krugu)

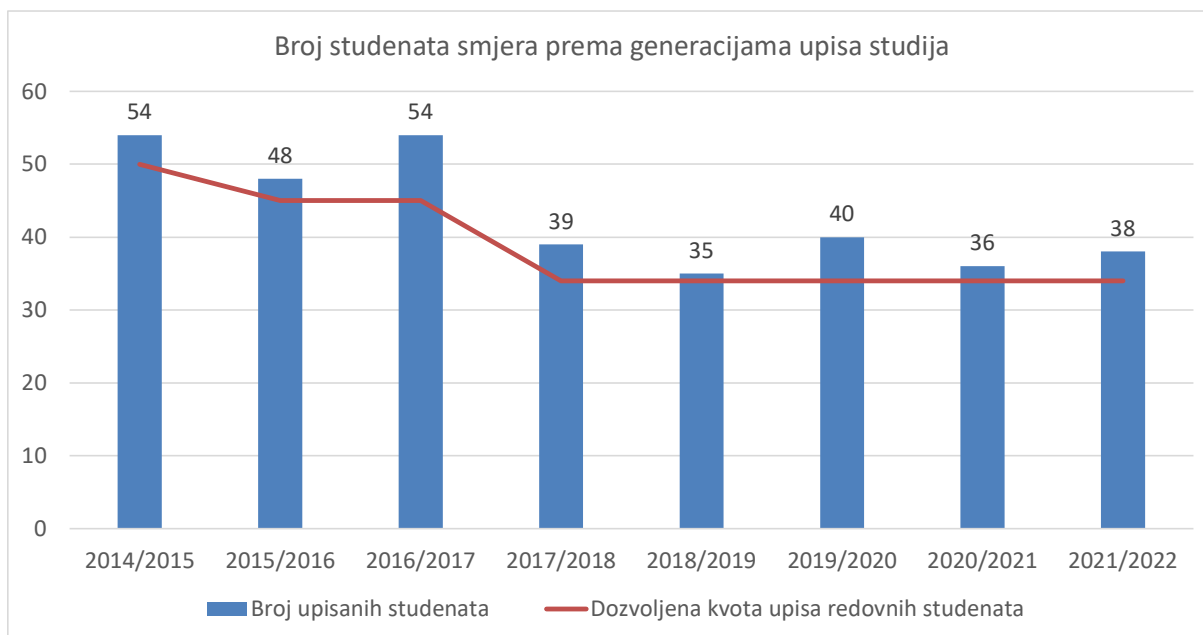
Sum of Prosječno Trajanje Studija and sum of %završenosti broken down by Studijska Godina vs. Naziv Studija and Naziv Smjera. Color shows average of Prosječna Ponderirana Ocjena. Size shows sum of Ukupno Studenata. The marks are labeled by sum of Prosječno Trajanje Studija and sum of %završenosti. The view is filtered on Studijska Godina, which excludes 2020/2021 and 2021/2022.

Izvor: Interni podaci EFST-a

❖ **Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija – smjer Financijski menadžment** (izv. prof. dr. sc. Ana Kundić Novokmet)

Broj studenata prema generacijama upisa na diplomskom studijskom smjeru Financijski menadžment u posljednjih 5 akademskih godina prilično je stabilan te varira u rasponu od 35 do 40 upisanih studenata. Prethodno je taj broj bio znatno veći i u prosjeku iznosio preko 50 studenata, no zbog smanjenja upisnih kvota za redovne studente (2015./2016. te 2017./2018.), pada broj upisanih studenata. Ipak, **potražnja studenata za promatranim smjerom je očito veća od ponude** pa se dio studenata upisuje na smjer u statusu izvanrednih studenata.

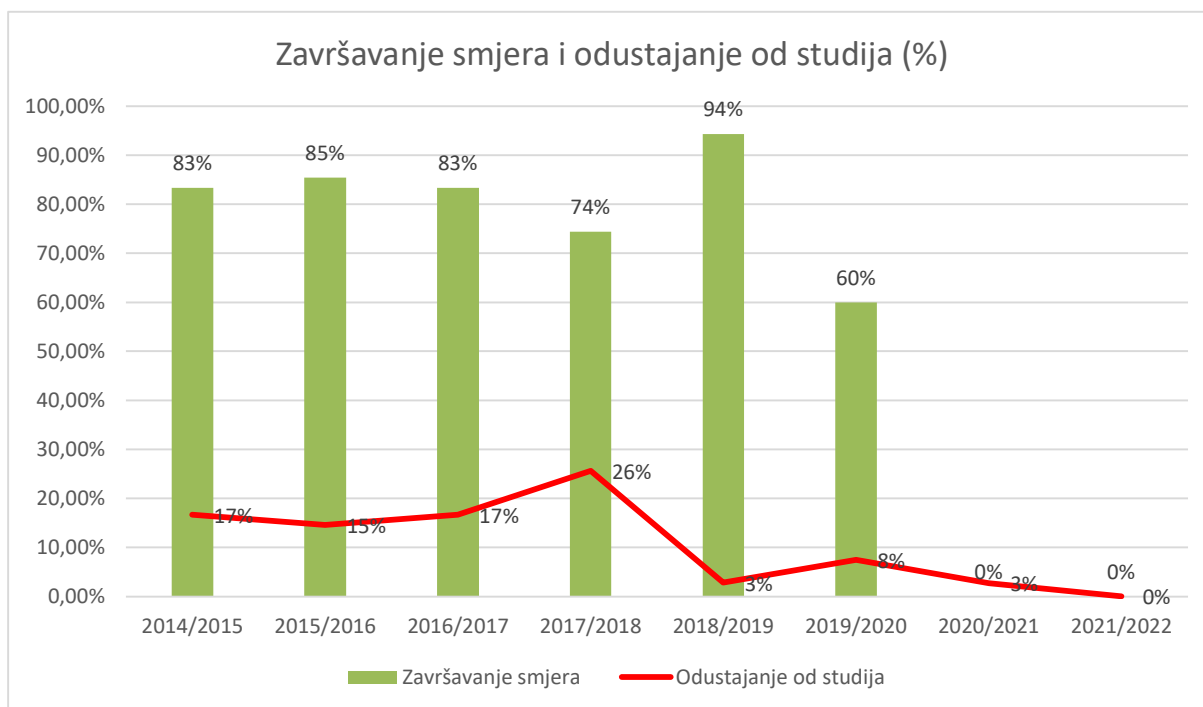
Grafikon FM-DIP-1. Broj studenata na smjeru FM prema generacijama upisa studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

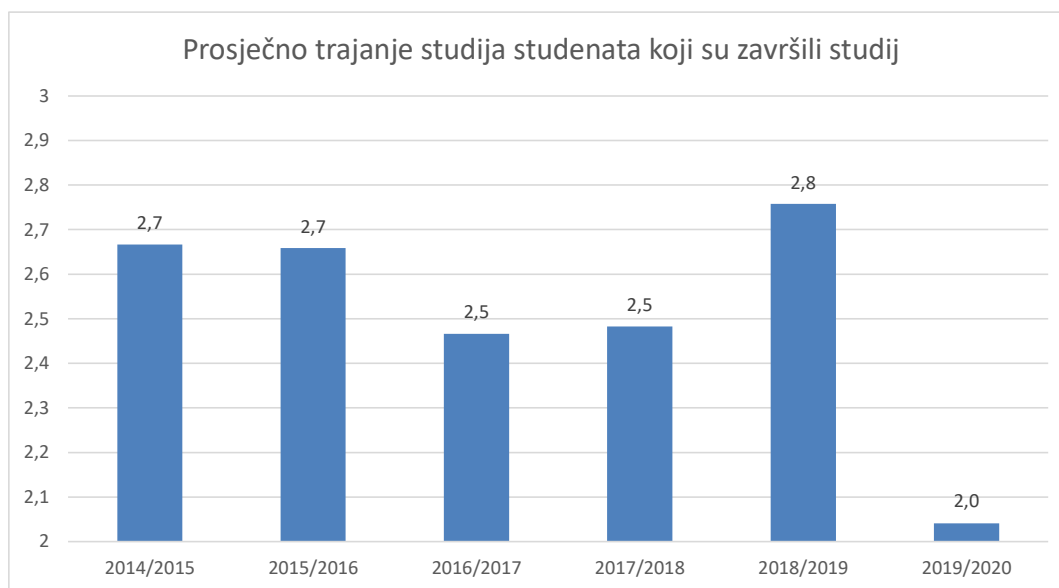
U prve tri promatrane akademske godine, smjer je prema inicijalnom upisnom statusu (redovni student) u prosjeku završilo 84% upisanih studenata, nakon čega u akademskoj godini 2017./2018. postotak završenosti studija pada na 74% i raste do najviše zabilježenih 94% u 2018./2019. (od ukupnog broja od 35 upisanih studenata, čak 33 je završilo studij prema inicijalnom upisnom statusu). No, 2019./2020. trend se mijenja i bilježi se najmanji postotak završenosti studija od 60%, dakle 24 od 40 upisanih studenata završilo je studij sukladno inicijalnom upisnom statusu. Budući da je diplomski studij dvogodišnjeg trajanja, jasno da među generacijom upisanom prethodne i tekuće akademske godine nema diplomiranih studenata, iako je iz 2019./2020. već 7,5% upisanih studenata (3 studenta) odustalo od studija, a iz 2020./2021. 1 student. Međutim, to **ne znači da su studenti u cijelosti odustali od studija, već da su najčešće mijenjali inicijalni upisni status iz redovnog u izvanrednog studenta, zbog čega se tehnički zavode u novu upisnu generaciju.** Studenti koji su smjer upisivali u prve četiri promatrane akademske godine imali su najniže zabilježenu stopu odustajanja od studija na razini od 15% (2015./2016.), dok je najviša od 26% zabilježena 2017./2018. Podaci od 2018./2019. na ovamo podložni su promjeni, obzirom da od studenata upisanih 2018./2019. nešto manje od 3% još uvijek studira pa je moguće da postotak odustajanja od studija bude veći od trenutno zabilježenih odustalih prema inicijalnom upisnom statusu od 3%. Od onih upisanih 2019./2020. u statusu redovnog studenta još uvijek studira njih 32,5%.

Grafikon FM-DIP-2. Završavanje smjera FM prema generacijama upisa studija i odustajanje od studija u statusu redovnog studenta

Izvor: Interni podaci EFST-a

Grafikon FM-DIP-3. Prosječno trajanje pohađanja smjera FM prema upisnim generacijama

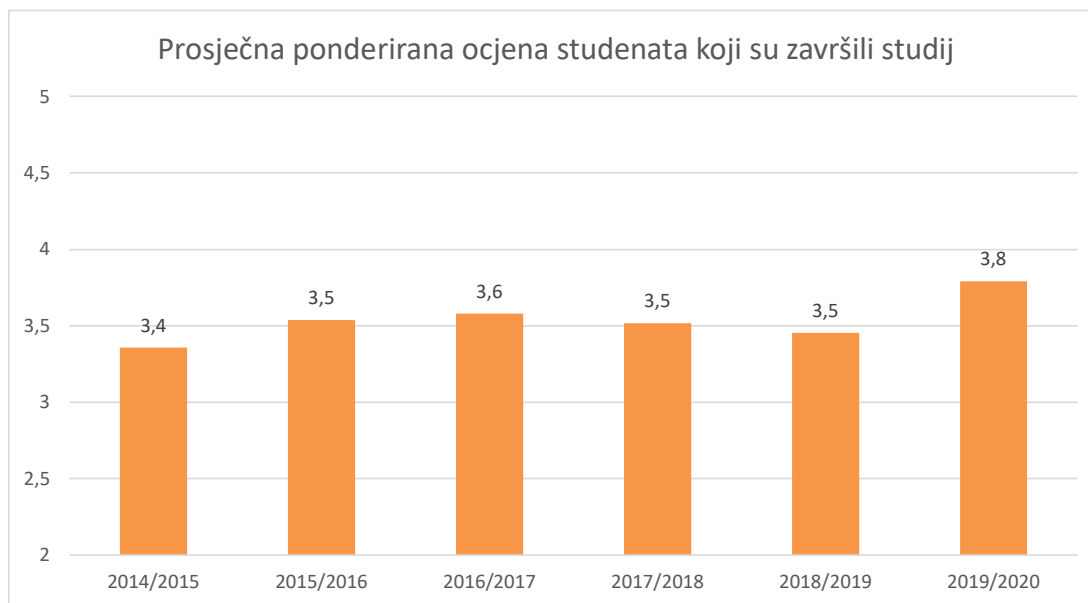

Izvor: Interni podaci EFST-a

Prosječno trajanje studijskog smjera studenata koji su završili studij prema inicijalnom upisnom statusu kretao se od 2,7 godina u prve dvije promatrane godine, nakon čega se smanjio na 2,5 godine. Za godine u kojima još uvijek postoji aktivnih studenata (od 2018./2019.) prosječno trajanje studija će rasti, što je pomalo zabrinjavajuće budući je već na razini od 2,8 godina.

Prosječna ponderirana ocjena studenata koji su završili studij za godine u kojima nema ili nema značajan broj aktivnih studenata (od 2014./2015. - 2018./2019.) iznosi 3,5. Za 2019./2020. taj pokazatelj raste na 3,8, no za očekivati je pad takvog prosjeka budući da je čak 32,5% studenata te generacije aktivno, tj. nije završilo studij, a ima status redovnog studenta. Dakle, očekivano porastu prosječne ocjene doprinijeli su studenti koji su studij završili u najkraćem mogućem roku.

Grafikon FM-DIP-4. *Prosječna ponderirana ocjena studenata koji su završili smjer FM prema upisnim generacijama*

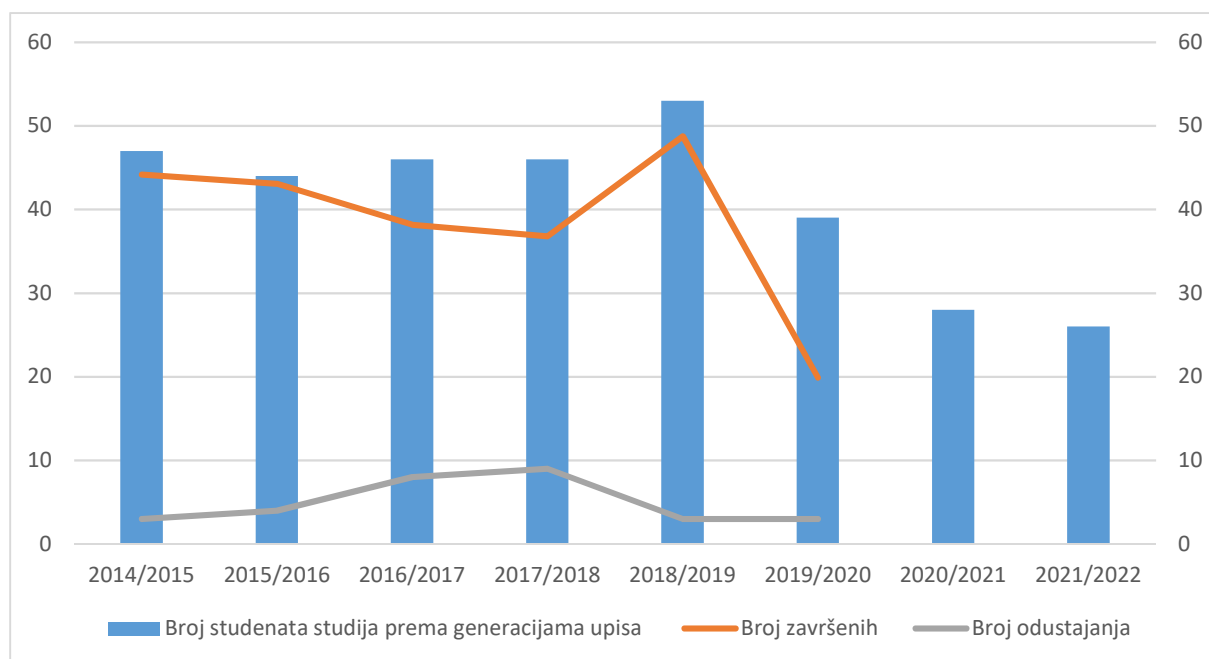
Izvor: Interni podaci EFST-a

4.2.2.3. Analiza uspješnosti studiranja na diplomskom sveučilišnom studiju Turizam i hotelijerstvo (doc. dr. sc. Ante Mandić)

Diplomski sveučilišni studij Turizam i hotelijerstvo izvodi se kao jedan smjer, stoga su podaci o završenosti studija i smjera istovjetni. Grafički prikaz ukupnog broja studenata smjera prema generaciji upisa studija (dostupni podaci za ak.g. 2014/15-2021/22) je djelomično obeshrabrujući.

Naime, razvidno je da je ukupan broj studenata prema generaciji upisa studija oscilirao između 44 i 47 od ak.g. 2014/15 do 2017/18, nakon čega je dosegao vrhunac sa 53 upisana polaznika u generaciji ak.g. 2018/2019. U naredne tri akademske godine navedeni broj značajno opada, te iznosi 39 (2019/2020), 28 (2020/2021), odnosno 26 upisanih studenata studija u ak.g. 2021/2022. Ak.g. 2019/20 je prva u kojoj je interes studenata za upis na studij bio znatno manji od ponuđene kvote upisnih mjesta, koja je iznosila 70 (50+20)². Trend pada interesa se nastavio i u naredne dvije godine.

Grafikon TUR-DIP-1. Broj upisanih studenata smjera, studenata koji su završili i odustali od studija

Izvor: Interni podaci EFST-a

Podaci vezano za postotak završavanja, u najvećem broju slučajeva (ak.g.) kreću se oko 90%, pri čemu je pad postotka završavanja evidentan u ak.g. 2016/17 (80,43%); 2017/18 (80,43%). U ak.g. 2019/2020 postotak studenata koji su završili studij iznosi najnižih 51,28%, pri čemu je postotak studenata koji je nastavio studirati 41,03%, dok je 7,69% upisanih studenata odustalo od studija. Kada se govori o postotku odustajanja od studija, potrebno je istaknuti da isti varira. Primjerice, u ak.g. 2014/15, te 2015/16 isti je iznosio 6,38%, odnosno 9,09%. U naredne dvije godine (ak.g. 2016/17; 2017/18), postotak odustajanja studenata se znatno povećao na 17,39%, odnosno 19,57%, da bi se u ak.g. 2018/19, te 2019/20 vratio na 5,66%

² Upisne kvote na Diplomskom sveučilišnom studiju Turizam i hotelijerstvo, prema dostupnim podacima: ak.g. 2014/15: 50; ak.g. 2015/16: 45; ak.g. 2017/18: 50; ak.g. 2019/20: 70.

odnosno 7,69%. Svi studenti koji su upisali u ak.g. 2020/2021, te 2021/2022 još uvijek studiraju.

Prosječno trajanje *Diplomskog sveučilišnog studija Turizam i hotelijerstvo* u razdoblju od ak.g. 2014/15 do 2019/2020 (dostupni podaci) kreće se od 2,75 do 2 godina, što ukazuje na pozitivan trend skraćivanja prosječne duljine trajanja studija. Potrebno je također i istaknuti pozitivan trend povećanja prosječne ponderirane ocjene u promatranom razdoblju (uz fluktuacije) sa 3,45 na 3,65.

4.3. Analiza zadovoljstva cjelokupnim studijem: pregled specifičnih komentara

Analiza vrednovanja preddiplomskog sveučilišnog studija Ekonomije

(izv. prof. dr. sc. Bruno Ćorić)

U posljednjih pet akademskih godina provedenog anketiranja, studenti su uputili samo dva komentara, koja se stoga u nastavku navode u izvornom obliku:

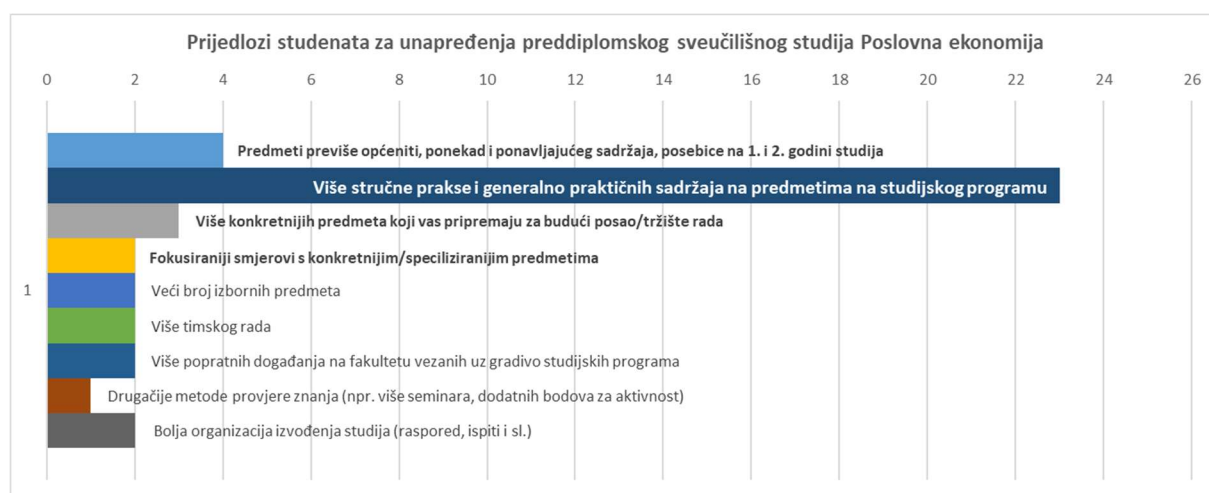
- ❖ „Dio obaveznih predmeta je pomalo apsurdan i služi samo za oduzimanje vremena i ispunjavanja ECTS kvote. Neki od njih su informatika na kojoj bi se trebala napisati nova knjiga i promijeniti ispit u kvizovima a za zamjenu ubaciti više rada u programima koji će se koristiti na poslu kao npr. povećanje sati vježbanja u excelu. Dio matematike je pomalo nebitan za ovakvu vrstu studija kao npr. integrali. Također smatram da bi Engleski trebao biti na većoj razini kao kompenzacija olakšanja navedenih predmeta više praktični dio nastave a ne samo učenje teorije. Više je potrebno stručne prakse na studiju.
- ❖ Previše teorije, a premalo prakse“.

Analiza vrednovanja preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije

(izv. prof. dr. sc. Ivan Matić i prof. dr. sc. Marijana Ćurak)

Kao glavni problem na preddiplomskom sveučilišnom studiju Poslovna ekonomija, temeljem komentara/prijedloga studenata, se ističe manjak praktičnih sadržaja u okviru predmeta te generalno manjak stručne prakse na cijelom studiju. Također, značajan broj prijedloga studenata je bio vezan uz konkretizaciju predmeta i samih smjerova, gdje bi se izvodili predmeti koji imaju više 'hands-on pristup'. Pritom studenti, osim predmeta na samim smjerovima, posebice upitnima smatraju i bazične predmete na prve dvije godine studije, a u smislu njihove općenitosti, korisnosti za smjer i nepraktičnosti.

Grafikon 4.3.1. Prijedlozi studenata za unapređenje preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije

Izvor: Interni podaci EFST-a

Među povratnim informacijama studenata prilikom vrednovanja cjelokupne razine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, identificirana je jedna koja je vezana za predmete financijskog sadržaja, iskazana kao preporuka za većim brojem ovakvih predmeta među izbornim predmetima ponuđenim studentima.

Također, neovisno o studijskom smjeru na preddiplomskom studiju Poslovne ekonomije, u okviru povratnih informacija studenti iskazuju potrebu za više praktičnih znanja, izbjegavanjem ponavljanja gradiva u različitim predmetima, duljim trajanjem studentske prakse, povećanjem mogućnosti timskog rada i većom ponudom predmeta koji se izvode na engleskom jeziku.

Analiza vrednovanja preddiplomskog sveučilišnog studija Turizma (doc. dr. sc. Davorka Mikulić)

Prema analizi studentskih komentara za akademske godine 2016/2017., 2017/2018., 2018/2019, 2019/2020. i 2020/2021., uočljivo je kako studenti ističu sljedeća područja u kojima bi trebalo poduzeti poboljšanja: *praktični sadržaji u nastavi, izbor stranih jezika, struktura studijskih programa te usklađenost studijskog programa s potrebama studenata i tržišta rada*. Izdvojeno je i nekoliko pozitivnih komentara o sadržaju i organizaciji studijskog programa. Pored komentara navedena je i godina provedenog anketiranja kako bi se bolje uočili slični komentari koji se ponavljaju u sljedećim generacijama.

Tablica 4.3.1. *Izdvojeni komentari iz studentskih anketa*

Kategorija	Primjer
Praktični sadržaji u nastavi	<p>„176 radnih sati nije dovoljno da se student kvalitetno upozna s radom prihvatne organizacije“ (2017/2018)</p> <p>„Kvalitetnija komunikacija između mentora prihvatne organizacije i samog fakulteta - Stručna praksa je loše organizirana“ (2019/2020)</p> <p>„Manjak praktičnog dijela nastave“ (2020/2021)</p> <p>„Na fakultetu, smjera Turizam nedostaje praktičnog dijela nastave“ (2020/2021)</p> <p>„Stručna praksa bi trebala biti obvezna za sve studente te bi trebala biti svake godine dio nastavnog programa.“ (2020/2021)</p> <p>„Više prakse i dovođenja vanjskih suradnika.“ (2020/2021)</p>
Izbor stranih jezika	<p>„Obavezno uvesti veći izbor stranih jezika“ (2016/2017)</p> <p>„Upisivanje većeg broja stranih jezika tokom studiranja“ (2017/2018)</p> <p>„Na fakultetu, smjera Turizam nedostaje obaveznih kolegija koji se odnose na strane jezike“ (2020/2021)</p>
Struktura studijskog programa	<p>„Studenti bi nakon završenog studija trebali raspolagati određenim vještinama koje se traže na tržištu rada.“ (2017/2018)</p> <p>„Potrebna modernizacija i aktualizacija nastavnih materijala i programa.“ (2018/2019)</p> <p>„Neki od kolegija i njihovih sadržaja su prejednostavni za razinu visokog školovanja.“ (2019/2020)</p> <p>„Dosta teorije je apstraktno bez konkretnih primjera iz stvarnog života, te stoga otežano shvaćanje gradiva.“ (2019/2020)</p> <p>„Materijali za učenje sadrže puno detalja koji se nažalost traže u ispitima, stoga se potiče učenje sadržaja napamet, a ne sa razumijevanjem.“ (2019/2020)</p>

	<p>„O strukturi samoga smjera turizam neću ni govoriti, nakon 3 godine svi izlazimo nesposobni za tržište rada jer realno, nakon 3 semestra tek se dobije predmet Uvod u turizam“. (2019/2020)</p> <p>„uvođenje predmeta vezanih uz turizam, na prvoj i drugoj godini“ (2020/2021)</p> <p>„Većina kolegija je preopćenita, nije usmjerena i ne prati studijski program, premalo je kolegija koji se dotiču određenog studijskog programa.“ (2020/2021)</p> <p>„Volio bi kad bi praktični dio iz svakog kolegija bio više razvijen i odgovarao problemima današnjeg tržišta i svijeta.“ (2020/2021)</p> <p>„Program treće godine studija je zanimljiv i ono je što sam očekivala prilikom odabira ovog studija te ga ovim putem pohvaljujem.“ (2020/2021)</p> <p>„ Zadovoljavajuća usklađenost provedbe teorijskog i praktičnog dijela nastave.“ (2020/2021)</p>
Organizacija studijskog programa	<p>„Dobra organiziranost i pravičnost“ (2020/2021)</p> <p>„Znanje primjenjivo u praksi, dovoljno literature, organiziranost zadovoljava opće uvjete studiranja, primjerenost obveznih kolegija kao i organizaciju studijskih programa“ (2020/2021)</p>

Izvor: Interni podaci EFST-a

Analiza vrednovanja diplomskog sveučilišnog studija Ekonomija (prof. dr. sc. Maja Pervan)

Temeljem provedene analize komentara/osvrta studenata na diplomski studij Ekonomije, jasno se uočava kontinuirana težnja studenata za uvođenjem više praktičnih sadržaja. Ne samo da se ova težnja opetovano ponavlja iz godine u godinu, već ista (u direktnom ili indirektnom kontekstu) predstavlja gotovo 50% svih analiziranih studentskih komentara tijekom razdoblja od 2016/17 do 2020/21. Iz navedenog nedvojbeno proizlazi da bi **u budućnosti trebalo sustavno poraditi na povećanoj praktičnoj nastavi kako bi se studenti mogli što bolje pripremiti za tržište rada, odnosno kako bi što lakše mogli primijeniti usvojena teorijska i praktična znanja.**

Premda jedan dio studenata smatra kako je studij međunarodne ekonomije relativno dobro osmišljen, drugi smatraju kako bi se gradivo trebalo uskladiti s promjenama i trendovima, te da bi trebalo uvesti veći broj općih ekonomskih kolegija, budući (prema njihovim navodima iz 2018/19) preveliki broj ne-ekonomskih kolegija smanjuju kvalitetu studija. Iako se mogu pronaći pozitivni primjeri studentskih razmišljanja o tome kako Fakultet potiče studente u razvijanju poduzetničkog duha kroz razne radionice i udruge, jedan dio studenata smatra da bi na tome trebalo još dodatno poraditi.

Tablica 4.3.2. Osvrti studenata na diplomski studij Ekonomija

Ak. god.	Osvrti studenata
2016/17	<ul style="list-style-type: none"> ○ Nedostatak: nedostatak prakse, previše teorije. ○ Plan i program nije usklađen s potrebama tržišta rada. Potrebna praktična nastava.
2017/2018	<ul style="list-style-type: none"> ○ Uvesti više prakse tijekom obrazovanja. ○ Nastavno gradivo uskladiti s promjenama. ○ Poticati aktivnosti studenata. ○ Organizirati više projekata na kojima bi mogli sami student sudjelovati i primijeniti naučeno znanje.
2018/2019	<ul style="list-style-type: none"> ○ Uvođenje većeg broja opće ekonomskih i financijskih predmeta na sve razine studija. ○ Prevelik broj predmeta iz područja marketinga, managementa i ne-ekonomskih predmeta ruše kvalitetu studija. ○ Studij međunarodne ekonomije relativno dobro osmišljen i aktivnom studentu omogućava lakši ulazak na tržište rada. ○ Smatram da je potrebno studentima pružiti više mogućnosti i poticati ih na stručnu praksu, da profesori uključuju aktivne studente u svoj rad i daju im prilike da naučeno primjene u praksi.
2019/20	<ul style="list-style-type: none"> ○ Omogućiti više prakse. ○ Studij nije prikladan za buduće poduzetnike. ○ Vise praktičnog znanja.
2020/2021	<ul style="list-style-type: none"> ○ Fakultet potiče studente u razvijanju poduzetničkog duha kroz razne radionice i udruge. ○ Potrebno više prakse.

Izvor: Interni podaci EFST-a

Analiza vrednovanja diplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija

(izv. prof. dr. sc. Ana Kundić Novokmet)

Ponavljajuće povratne informacije koje su **anketirani studenti** redovito adresirali za **diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije od 2016./2017. na ovamo** (5 godina anketnog ispitivanja studenata zadovoljstva cjelokupnom razinom studija) uključuju **zamjerke/sugestije** iz kojih se zaključuje da je **iz perspektive studenata neophodno**:

- ❖ **Filtrirati nastavne sadržaje** budući da se **dio kolegija preklapa**, odnosno da se ponavljaju sadržaji prethodno odslušanih kolegija.
- ❖ **Aktualizirati nastavne sadržaje** jer studenti smatraju da dio zanimljivih sadržaja propuštaju i da iste treba uvesti kroz specijalističke kolegije studija. Također, dio gradiva smatraju zastarjelim.
- ❖ **Modernizirati način izvođenja nastave**, između ostalog kroz podučavanje bazirano na studijama slučajeva i primjerima iz prakse te redukciju teorijskih sadržaja. Dodatno, potrebno je **obogatiti nastavu gostujućim predavanjima, a u koncept studiranja uvesti posjete kompanijama, projektne zadatke i studentske radove.**
- ❖ **Uvesti stručnu praksu kao redovni/obvezni kolegij.**
- ❖ **Uvesti digitalne sadržaje u nastavu** poput rada u različitim softverima koji se koriste u praksi.
- ❖ **Uvesti sadržaje koji studentima omogućuju razvoj specifičnih poslovnih vještina** (obrada stvarnih dokumenata iz poslovne prakse, obvezno pohađanje engleskog jezika, pisanje životopisa, ponašanje na razgovoru za posao).
- ❖ **Kod pojedinih izvođača kolegija nužno povećati motiviranost za kvalitetnim izvođenjem nastave te ulaganjem u razvoj kolegija.**
- ❖ **Pružiti aktivnu podršku studentima tijekom studiranja.**

Uvidom u rezultate anketnog ispitivanja studenata zaključuje se da kod diplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije EFST-a **sukladno studentskim percepcijama postoji značajan problem vezan uz strukturu, aktualnost te način realizacije nastavnih sadržaja.**

Analiza vrednovanja diplomskog sveučilišnog studija Turizam i hotelijerstvo (doc. dr. sc. Ante Mandić)

Polaznici *Diplomskog sveučilišnog studija Turizam i hotelijerstvo* su najviše konstruktivnih komentara vezano za studij iskazali u anketi provedenoj u ak.g. 2018/19, te ak.g. 2020/21. Dominantno najznačajniji broj individualnih, sugestija odnosi se na *intenziviranje odnosa sa praksom* i to kroz prizmu (1) većeg "udjela" stručne prakse, (2) broja gostujućih predavanja stručnjaka iz prakse, te (3) povezivanje i interpretiranje teorijskih spoznaja na predavanjima i vježbama kroz prizmu praktičnih znanja. Nadalje, značajan broj individualnih sugestija odnosi se na *ponudu izbornih kolegija*, u kojima bi naglasak trebalo staviti na razvoj specifičnih znanja upravo u području turizma i ugostiteljstva, a ne općih spoznaja u području ekonomije ili poslovne ekonomije bez jasnih referenci na turizam i ugostiteljstvo. Nadalje, manji broj komentara odnosi se na preporuke vezano uz veću ponudu stranih jezika. Potrebno je istaknuti i pozitivan komentar u vidu organizacije stručne prakse u inozemstvu posredstvom ureda za međunarodnu razmjenu.

Specifični komentari studenata navode se u nastavku u izvornom obliku:

- ❖ „Potrebno je više prakse
- ❖ *Manjak izbornih predmeta vezanih za studij turizam i hotelijerstvo, već su kao izborni bili ponuđeni predmeti drugih smjerova na studiju, tako da se na četvrtoj godini kao izborni predmet nudi strateški menadžment ljudskih resursa 2, dok prvi dio studij turizma nikad nema ni kako obavezan ni kao izborni predmet.*
- ❖ *Pozitivno: stručna praksa u inozemstvu i suradnja sa uredom za međunarodne razmjene;*
- ❖ *na fakultetu je previše predmeta iz kojih se očekuje učenje napamet umjesto učenja s razumijevanjem.*
- ❖ *Vise izbornih predmeta i jezika.*
- ❖ *Preporuka nastavnicima da se drže plana i programa predmeta.*
- ❖ *teorijsko znanje koje dobijemo po završetku studija te opći okvir saznanja o tome kako i na koji način turizam u praksi treba funkcionirati. nedostatak prakse,*
- ❖ *nedostatak direktnog kontakta sa tržištem na koje se kroz koji dan upućujemo.*
- ❖ *osigurati obveznu stručnu praksu za sve studente*
- ❖ *vježbe na određenim kolegijima odrađuju kao praksa u poduzećima kako bi se prikupljena znanja naučila primijeniti u realnom sektoru*
- ❖ *Više mogućnosti dodatnih izbornih predmeta.*
- ❖ *Više prakse u predmetima, nešto manje teorije.*
- ❖ *Studij nudi premalo stručne prakse. Dosta predmeta je potpuno nepotrebno i suhoparno prepričavanje već odslušanih predmeta.*
- ❖ *Uvesti mogućnost da se svake godine radi studentska praksa*
- ❖ *Uvesti obveznu praksu za studij turizma i hotelijerstva.*
- ❖ *vise uvoditi predavanja ljudi iz realnog sektora...*
- ❖ *Više praktičnog dijela nastave.*
- ❖ *više kolegija primjerenih smjeru studija. “*

5. USPOREDBA STRUKTURE I SADRŽAJA SVEUČILIŠNIH STUDIJA SA SRODNIM PROGRAMIMA U INOZEMSTVU I HRVATSKOJ

5.1. Usporedba preddiplomskih sveučilišnih studija

5.1.1. Preddiplomski sveučilišni studij Ekonomija (izv. prof. dr. sc. Bruno Ćorić)

Analiza i usporedba preddiplomskih studija ekonomije napravljena je na temelju podataka svjetski priznatog rangiranja sveučilišta po kvaliteti, QS World University Rankings, i podataka dostupnih na web stranicama izabranih sveučilišta.

Analizirana sveučilišta izabrana su na temelju kriterija geografske lokacije (zadane od strane uprave EFST) i položaja na rang ljestvici i za 2021. u kategoriji Economics & Econometrics. Na temelju tih kriterija napravljena je analiza preddiplomskog studija ekonomije na sastavnicama sljedećih sveučilišta:

1. MIT (QS: 1) - najbolje rangirano sveučilište u svijetu
2. LSE (QS: 6) - najbolje rangirano sveučilište u Velikoj Britaniji
3. Bocconi University (QS: 18) - najbolje rangirano sveučilište u kontinentalnoj Europi
4. Tilburg University (QS: 28) - drugom najbolje rangirano sveučilište u kontinentalnoj Europi, te najbolje rangirano sveučilište u maloj zemlji kontinentalne Europe
5. University of Ljubljana (QS: 251-300) - renomirano sveučilište iz neposrednog okruženja
6. Sveučilište u Zagrebu (QS: 451-500) - najznačajniji direktni konkurent u RH

Temeljem podataka dostupnih na web stranicama navedenih sveučilišta analiziran je koncept i sadržaj preddiplomskih studija ekonomije koji se izvode na tim sveučilištima. Popis, predmeta, pripadajućih ECTS (ili srodnih) bodova, naziva studija, dodatnih studijskih programa iz područja ekonomije, te izbornih predmeta dan je u Excel tablici koja je priložena uz ovaj dokument, te koja predstavlja temelj niže prezentirane analize. Izložena analiza i usporedba strukture preddiplomskih studija temelji se na kategorizaciji predmeta po skupinama. Korištena kategorizacija je usuglašena/prihvaćena od članova Komisije za izradu analize strukture studijskih programa EFST-a za sve studijske programe.

Promatrana sveučilišta različito vrednuju kolegije koji se izvode na njima. U ovisnosti o tome prezentirani udjeli su računati korištenjem ECTS bodova, unit-a ili broja kolegija. U Excel tablici koja predstavlja temelj ove analize dani su i podaci za različite studijske programe na preddiplomskom studiju u Ljubljani, Zagrebu i EFST (smjerovi). Za potrebe izrade niže navedenih grafičkih prikaza za navedena sveučilišta korišteni su podaci samo za jedan studij/smjer. Ovaj izbor ne narušava konzistentnost analize, jer je (kao što se može vidjeti iz priložene Excel tablice) struktura svih studija/smjerova na ovim sveučilištima ista ili vrlo slična.

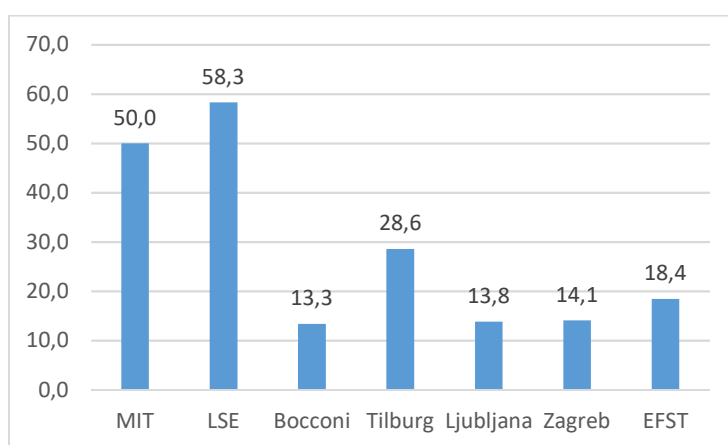
Analiziranje prikupljenih podataka sugerira značajne razlike u sadržaju preddiplomskih studija ekonomije koji se izvode na analiziranim sveučilištima. Promatrajući **udio predmeta pojedinih kategorija u ukupnom broju obaveznih predmeta** moguće je izvući sljedeće generalne zaključke.

Iz grafičkog prikaza udjela temeljnih ekonomskih predmeta i kvantitativnih predmeta na preddiplomskim studijima ekonomije jasno se može očitati **tendencija smanjivanja udjela temeljnih ekonomskih i kvantitativnih predmeta kako se na QS ljestvici kvalitete pomičemo od najboljih prema niže rangiranim sveučilištima** (grafikoni 1 i 2). Zamjetno je kako na MIT i LSE temeljni makroekonomski i kvantitativni praktično čine kompletan kor

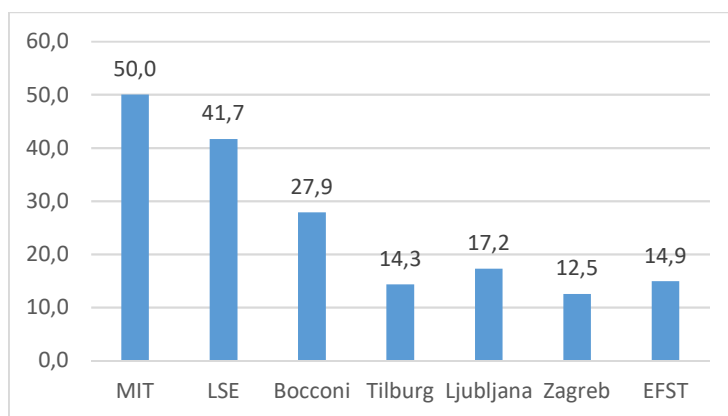
obaveznih predmeta (unit-a). Kod ovog zaključka potrebno je napraviti jednu jasnu ogradu. Naime na preddiplomskom studiju ekonomije na MIT obavezna su samo 4 predmeta (2 temeljna ekonomska i 2 kvantitativna). Međutim, ukoliko se pažljivije proanalizira struktura izbornih predmeta ponovo se dolazi do zaključka kako je se studij ekonomije na MIT najviše naglaska stavlja na kvantitativne i temeljne ekonomske predmete. Na primjer, MIT od studenata traži upis 6 kvantitativnih izbornih predmeta i 2 izborna predmeta iz kategorije znanost i tehnologija.

Udio predmeta u ovim kategorijama značajno opada kako se promičemo prema niže rangiranim sveučilištima. **Na EFST-u temeljni ekonomski predmeta čine 18.4%, a kvantitativni 14.9% obaveznih predmeta. Ti postotci su usporedivi, pa čak i nešto veći u odnosu na studije u Zagrebu i Ljubljani.**

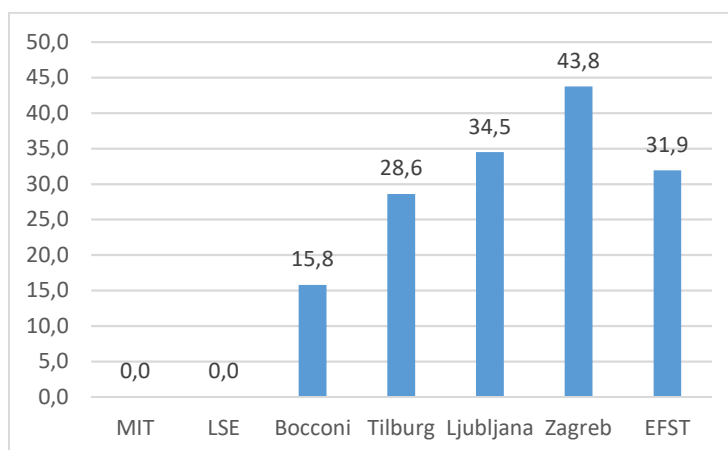
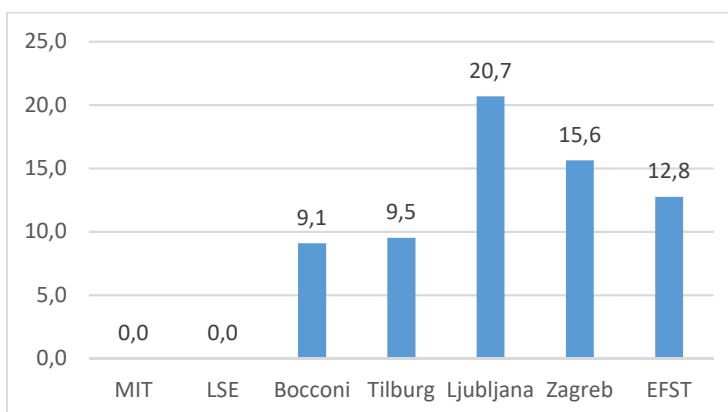
Grafikon E-PRED-1. *Udio temeljnih ekonomskih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

Grafikon E-PRED-2. *Udio kvantitativnih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

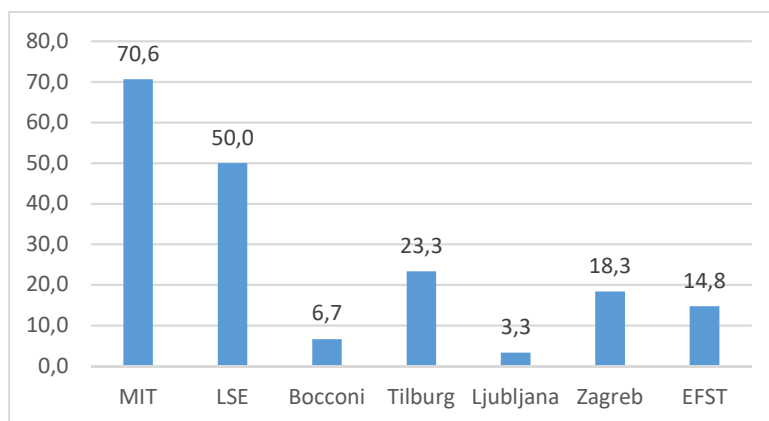

Situacija je obrnuta kada se analiziraju udjeli specijalističkih ekonomskih i predmeta poslovne ekonomije. Predmeta iz ovih kategorija nema među obaveznim predmetima na MIT i LSE. Ovi predmeti se pojavljuju, te njihov udio raste kako se na skali pomičemo od Bocconi University prema Sveučilištu u Zagrebu. Ponovo se također primjećuje kako je po udjelu ovih predmeta EFST najbliži udjelu na sveučilištima u Ljubljani i Zagrebu.

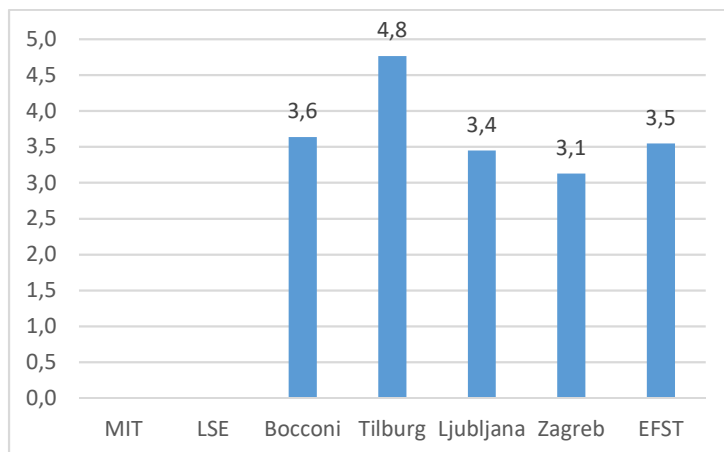
Grafikon E-PRED-3. *Udio specijalističkih ekonomskih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*Grafikon E-PRED-4. *Udio predmeta poslovne ekonomije na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

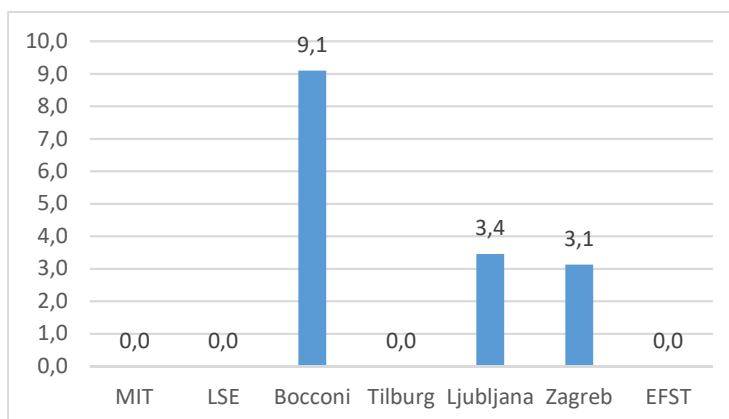
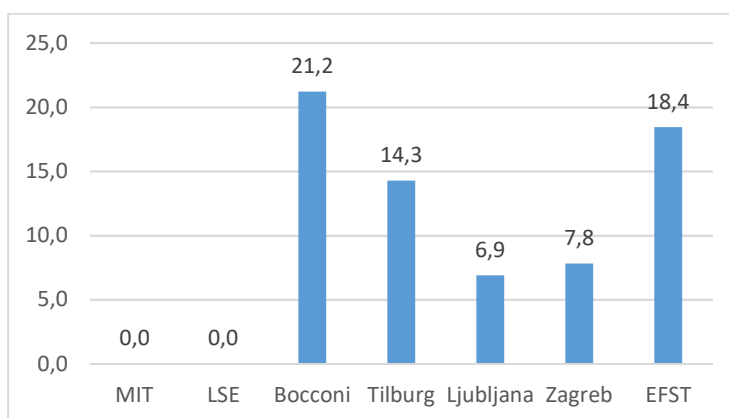
Kao što je bilo za očekivati, mogućnost kreiranja „vlastitog“ programa studiranja daleko najviše je izražena na preddiplomskom studiju MIT na kojem je čak 70% predmeta izbornog karaktera. Pri interpretaciji ovih podataka potrebno je međutim naglasiti kako ova „sloboda studenata“ nije bezuvjetna. Naime, ukoliko se proanalizira struktura ponuđenih kolegija i obavezni broj izbornih predmeta po pojedinim kategorijama ponovo se dolazi do zaključka kako se studij ekonomije na MIT temelji na studiranju kvantitativnih i temeljnih makroekonomskih predmeta. Uz ove predmete koji čine kor studija studentima se omogućava upis ipak realno ograničenog broja specijalističkih predmeta iz ekonomije, poslovne ekonomije ili različitih drugih znanstvenih disciplina. Vjerojatno prateći ovu Anglosaksonsku filozofiju studiranja izborni predmeti čine 50% predmeta na LSE. U usporedbi s ovakvom praksom **udio izbornih predmeta je drastično manji na sveučilištima kontinentalne Europe**. Najmanji udio izbornih predmeta imaju Bocconi i Ljubljana, samo 6.7% odnosno 3.3%.

Izborni predmeti na EFST čine 14.8% studijskog programa. To je manje nego u Tilburgu i Zagrebu, ali ipak značajno više nego na Bocconi-ju i Ljubljani. Po pitanju izbornih predmeta potrebno je također objasniti kako je **broj ponuđenih predmeta na EFST, pa samim tim i realna mogućnost izbora, relativno mali u usporedbi s drugim analiziranim sveučilištima**.

Grafikon E-PRED-5. *Udio izbornih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

Pri usporedbi udjela informatičkih predmeta EFST prati praksu sveučilišta kontinentalne Europe s udjelom od 3.5%. Što u praksi znači 1 informatički predmet na studiju. MIT i LSE ne nude informatičke predmete unutar skupine obaveznih predmeta. EFST, kao i MIT, LSE i Tilburg u program ne uključuju pravne predmete. Pravni predmeti su zastupljeni u Ljubljani i Zagrebu (3%, odnosno 1 predmet), te u najvećem postotku na Bocconi-ju (9%, odnosno 2 predmeta). Zajedno, s Bocconi-jem (21.2%) **EFST odskaka od prakse sveučilišta kontinentalne Europe po udjelu „ostalih“ predmeta** u obaveznim predmetima preddiplomskog studija ekonomije (184%). Udio ovih predmeta na ostalim sveučilištima je znatno manji, dok se (ponovo) na MIT i LSE oni ne nalaze među obaveznim predmetima.

Grafikon E-PRED-6. *Udio informatičkih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

Grafikon E-PRED-7. *Udio pravnih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*Grafikon E-PRED-8. *Udio ostalih predmeta na preddiplomskom studiju ekonomije (%)*

Podaci o strukturi preddiplomske studije analiziranih sveučilišta također otkrivaju kako EFST odskoče po broju ECTS bodova koje donosi izrada završnog rada. Naime, izrada završnog rada na EFST sudjeluje s 8.2%. Udio završnog rada približan ovome nalazimo još na Tilburg University, 6.7%. Na Sveučilištu u Zagrebu i Bocconi-ju taj postotak iznosi 1.7%. LSE i Ljubljana nemaju u svom preddiplomskom programu izradu završnog rada, dok MIT predviđa da se izrada završnog rada može supstituirati dodatnim izbornim predmetom.

Mimo gore navedenih podataka, o strukturi studija po različitim kategorijama predmeta, uvid u preddiplomskih studijskih programe, kako analiziranih tako i brojnih drugih sveučilišta koja nisu ušla u formalnu analizu, sugerira da se „čisti“ **preddiplomski studij ekonomije izvodi na relativno malom broju vrhunskih svjetskih sveučilišta**. Vjerojatno zbog relativno male potražnje tržišta za „čistim ekonomistima“ **većina ostalih sveučilišta „pokušava“ s izvođenjem preddiplomskih studija koji obuhvaćaju kombinaciju ekonomije i (dijelova) poslovne ekonomije** ili drugih znanstvenih disciplina. Kod nekih sveučilišta (Bocconi, Ljubljana) to je evidentno iz samog naziva studija, dok kod drugih to otkriva struktura programa (Zagreb). To zorno pokazuje činjenica kako ni najbolje rangirano sveučilište kontinentalne Europe, Bocconi, ne nudi „čisti“ preddiplomski studij ekonomije, te činjenica kako Tilburg University svoj studij ekonomije reklamira između ostalog rečenicom „Specialize in Economics from the very start of your studies at the only university in the Netherlands which offers this possibility.“

Konačno, djelomičan pregled (ograničena dostupnost) syllabusa i literature kolegija koji se izvode na analiziranim sveučilištima sugerira kako razlika u strukturi studijskih programa nije

jedina, a možda ni najvažnija razlika između analiziranih sveučilišta. Bez obzira na ograničenost dostupnih podataka nameće se zaključak kako **postoje značajne razlike u „razini“ na kojoj se izvode predmeti na preddiplomskom studiju na slabije rangiranim sveučilištima (EFST, Ljubljana, Zagreb) i visoko rangiranim sveučilištima (Bocconi, LSE, MIT, Tilburg)**. Drugim riječima, kolegiji na nabrojanim visoko rangiranim sveučilištima često obuhvaćaju **gradivo više razine složenosti** nego kolegiji na EFST.

Zaključci:

Promatrajući u kontekstu šireg međunarodnog okruženja i konkurencije nameće se zaključak kako **preddiplomski studij ekonomije na EFST značajno odstupa od prakse ekonomskih studija na najboljim svjetskim sveučilištima**. Preddiplomski studij ekonomije (sa svojim smjerovima) stavlja manji naglasak na kvantitativne i temeljne predmete u usporedbi s najboljim svjetskim sveučilištima, a veći naglasak na specijalističke predmete ekonomije i poslovne ekonomije. Ovakva **struktura nije nužno nelogična i/ili neispravna**. Naime, uzme li se u obzir objektivno ograničenje mele veličine tržišta opravdano se nameće pitanje „tržišne isplativosti“ izvođenja usko specijaliziranog programa „čiste“ ekonomije. U prilog tome govori i praksa sveučilišta kontinentalne Europe. Međutim, čini se kako razlika u strukturi studija i razini složenosti gradiva koja se podučava dovodi do toga da **student koji završava preddiplomski studij ekonomije na EFST nema razinu znanja koje ga čine dovoljno konkurentnim na svjetskom tržištu**.

Na temelju prezentirane analize strukture studijskih programa moguće je zaključiti kako struktura preddiplomskog studija ekonomije na EFST i smjerova ovog studija blisko korespondira sa strukturom studija na Sveučilištu u Zagrebu i Ljubljani. U nekim elementima, struktura preddiplomskog studija ekonomije na EFST (i pripadajućih mu smjerova) čak je i bliža strukturi najprestižnijih svjetskih i Europskih sveučilišta nego struktura studija nego struktura studija na ova dva sveučilišta. **Dakle, čini se kako relativno loši „tržišni“ rezultati i „imidž“ studija ekonomije na EFST u odnosu na studije u Zagrebu i Ljubljani nisu primarno posljedica razlike u strukturi studijskog programa u odnosu na ova dva sveučilišta**.

S obzirom na navedenu činjenicu čini se kako loši rezultati preddiplomskog studija ekonomije na EFST (i pripadajućih mu smjerova), u usporedbi sa korespondirajućim studijima u Zagrebi i Ljubljani, mogu prvenstveno biti bazirani na dva moguća razloga. **Prvo, na iskorištavanju položajne rente** (shvaćene u najširem smislu) od strane ova dva sveučilišta, a koju im omogućava činjenica da se nalaze u glavnim gradovima RH i susjedne nam Slovenije. **Drugo, obrazovanje je proizvod čija kvaliteta u konačnici ovisi o kvaliteti nastavnika**. Shodno tome moguće je da „tržište“ procjenjuje kako je ta kvaliteta nastavnika, a onda i studija, u prosjeku veća u Zagrebu i Ljubljani nego što je to na EFST.

5.1.2. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija**5.1.2.1. Struktura preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija EFST-a i model izbora usporedivih studija (prof. dr. sc. Ivica Pervan)**

Sveučilišni preddiplomski studij Poslovna ekonomija uveden je u studijske programe EFST kroz uvođenje Bolonjskog procesa, tj. od 2006. godine. Studijski program traje tri godine, nosi 180 ECTS-a, te ima specijalizaciju tj. smjer na trećoj godini. Studij se izvodi samo na hrvatskom jeziku, dok se pojedini predmeti studija nude Erasmus i domaćim studentima na engleskom jeziku. Studij završava izradom završnog rada. Struktura studijskog programa Poslovna ekonomija izgleda na sljedeći način:

Studijska obveza	ECTS
Informatičke tehnologije	5
Matematika	5
Osnove ekonomije	6
Poslovni engleski jezik I	4
Računovodstvo	6
Statistika	6
Tjelesna i zdravstvena kultura	2
Makroekonomija I	5
Matematika u ekonomiji	5
Mikroekonomija I	5
Osnove financija	4
Poslovni engleski jezik II	4
Radionica I	5
Makroekonomija II	5
Marketing	6
Menadžment	6
Mikroekonomija II	5
Poslovni engleski jezik III	4
Financijski menadžment I	5
Gospodarstvo Hrvatske	6
Menadžersko računovodstvo I	5
Radionica II	5
Statistička analiza	5
Izborni 1	6
Predmet smjera 1	5
Kvantitativne metode u menadžmentu	5
Menadžment ljudskih resursa	5
Predmet smjera 2	5
Predmet smjera 3	5
Izborni 2	5
Izborni 3	5
Izborni 4	5
Izborni 5	5
Završni rad	15

Smjerovi na trećoj godini studija nude specijalizaciju u sljedećih šest područja poslovne ekonomije:

1. Financijski menadžment,
2. Informatički menadžment,
3. Marketing,
4. Menadžment,
5. Poduzetništvo,
6. Računovodstvo i revizija.

Obvezni predmeti obuhvaćaju 86% bodova, dok pet izbornih predmeta obuhvaća 14% bodova. U cilju usporedbe sadržaja sveučilišnog preddiplomskog studija Poslovne ekonomije za usporedbu su uzeti slični studijski programi iz inozemstva i RH. Analiza usporedivih studija iz područja poslovne ekonomije (engl: Business, Business Administration) rezultirala je pronalaskom većeg broja preddiplomskih studija (engl: BSc; Bachelor) dostupnih u poznatom međunarodnom rangiranju QS World University Rankings (<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022>).

Pritom se vodilo računa da se pronađu studiji iz SAD-a, UK, zapadne Europe i srednje Europe. Općenito govoreći, usporedivi preddiplomski studiji iz područja poslovne ekonomije ustrojeni su kao:

❖ **studiji bez specijalizacije (bez smjera)**

❖ **studiji sa specijalizacijom (smjerom) u jednom/dva područja.**

U cilju usporedne analize s inozemnim studijima iz područja poslovne ekonomije **bez specijalizacije** uzeti su sljedeći studiji:

1. BSc Business Administration; University of Mannheim
2. Bachelor Business Administration; University of Economics and Business Prague
3. Bachelor Business Administration; University of Porto
4. BSc International Business Administration; Tilburg University
5. BSc in Economics and Business Administration - Copenhagen Business School
6. BSc of Business Administration - Rotterdam School of Management, Erasmus University.

Od studija iz RH u razmatranje su uzete prve tri godine integriranog studija Poslovna ekonomija EFZG, koje također nemaju specijalizaciju.

U cilju usporedne analize sa studijima poslovne ekonomije **sa specijalizacijom** u razmatranje se uzeti sljedeći studiji:

1. University Degree Business and Economics (specialization: Bank and Financial Management) - University of Ljubljana, School of Economics and Business
2. BSc in Business & Economics (specialization: Finance) - Stockholm School of Economics
3. BSc in Business & Economics (specializations: Accounting and Financial Management) - Stockholm School of Economics
4. Accounting and Finance BSc - Newcastle University
5. BAEcon Finance - University of Manchester
6. Major in Business Administration (voluntary specialization in Finance) - University of St. Gallen
7. Dodiplomski študij Poslovna informatika, Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani
8. BSc Economics, Management and Computer Science, Bocconi University
9. BSc Information Technology Management for Business; University of Manchester

10. BSc in Business Informatics, Universite de Fribourg
11. Sveučilišni preddiplomski studij Informacijski i poslovni sustavi, Fakultet organizacije i informatike (FOI), Varaždin
12. Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija, smjer Marketing Ekonomski fakultet Rijeka
13. Preddiplomski studij Marketing; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani
14. BSc Management, Marketing; University of Manchester
15. BSc Management (Fashion Marketing), University of Manchester, specijalizirani studij
16. The University of Strathclyde; Scotland, BA Hons Marketing
17. University of Surrey, UK, Business Management (Marketing) BSc (Hons) – specijalizacija Business with Marketing
18. University of South California, USA, Business Administration (Marketing) (BS)
19. BSc in Business & Economics, specialization Marketing - Stockholm School of Economics
20. BSc in Management, School of Business and Economics, University of Ljubljana
21. BSc in Business Economics, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University
22. BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University
23. BA of Management, Leeds University Business School
24. BSc in Business & Economics, specialization Management - Stockholm School of Economics
25. Preddiplomski sveučilišni studij Poduzetništvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku
26. BSc in Entrepreneurship, School of Business and Economics, University of Ljubljana
27. BSc Management (Innovation, Strategy and Entrepreneurship), Alliance Manchester Business School, University of Manchester
28. BSc in Entrepreneurship & Innovation, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University
29. BS in Business Entrepreneurship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University
30. Dodiplomski študij Računovodstvo in revizija; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani
31. BSc Accounting; University of Manchester
32. BSc Accounting; University of South California

U cilju usporedne analize strukture usporedivih studijskih programa iz poslovne ekonomije izvršeno je osnovno grupiranje studijskih obveza u sljedeće kategorije:

1. Kvantitativni predmeti (Matematika, Statistika...)
2. Temeljni ekonomski predmeti (Makroekonomija, Mikroekonomija, Osnove ekonomije...)
3. Pravni predmeti (Trgovačko pravo, Pravo društava, Porezno pravo...)
4. Informatički predmeti (Informatika, Informacijski sustavi, Poslovna analitika...)
5. Temeljni predmeti Poslove ekonomije (Računovodstvo, Menadžment, Marketing, Financijski menadžment, Menadžment ljudskih resursa, Menadžersko računovodstvo, Poduzetništvo, Poslova etika, Oporezivanje poduzeća...)
6. Specijalistički predmeti smjera poslovne ekonomije
7. Ostali predmeti (Strani jezik, Radionice, Vještine pisanja, Metodologija, TZK...)
8. Završni rad.

Studijski programi iz UK i SAD-a nemaju bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao udio (%) u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS/Credit).

5.1.2.2. Usporedba preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija EFST-a sa sličnim studijima bez specijalizacije (prof. dr. sc. Ivica Pervan)

Usporedba studijskih programa započinje utvrđivanjem odnosa **obveznih i izbornih predmeta**, tj. studijskih obveza. Usporedbom strukture obveznih i izbornih predmeta proizlazi da je udio izbornih predmeta na EFST (14%) što je nešto manje (4 p.p.) u odnosu na prosječan udio izbornih predmeta (18%) usporedivih studija. Najmanji udio izbornih predmeta imaju studiji University of Porto (3%) i EFZG (7%), dok najveće udio izbornih predmeta imaju studiji Tilburg University (23%) i Erasmus University (25%).

Tablica PE-PRED-1. *Struktura ECTS bodova – Obvezni vs. izborni*

	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija		BSc Business Administration; University of Mannheim		Bachelor Business Administration; University of Economics and Business Prague		Bachelor Business Administration; University of Porto	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	26	14%	32	18%	34	19%	6	3%
Obvezni predmeti	154	86%	148	82%	146	81%	174	97%
Ukupno ECTS	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%

	BSc International Business Administration; Tilburg University		BSc in Economics and Business Administration - Copenhagen Business School		BSc of Business Administration - Rotterdam School of Management, Erasmus University		Integrirani studij Poslovna Ekonomija; EFZG, zajedničke 3 godine	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	42	23%	37,5	21%	45	25%	12	7%
Obvezni predmeti	138	77%	142,5	79%	130	72%	168	93%
Ukupno ECTS	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%

Daljnjom analizom može se utvrditi da studijski program EFST **ima veći udio obveznih studijskih obveza** u odnosu na analizirane studije iz inozemstva u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Temeljni ekonomski predmeti (+9 p.p.)
- ❖ Specijalistički predmeti smjera (+8 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Ostali predmeti (+6 p.p.)
- ❖ Kvantitativni predmeti (+1,5 p.p.).

Suprotno tome, usporedna analiza ukazuje da studijski program EFST **ima manji udio obveznih studijskih obveza** u odnosu na sve analizirane studije iz inozemstva u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Temeljni predmeti poslovne ekonomije (-21 p.p.)
- ❖ Pravni predmeti (-4 p.p.).

Uočeni višak udjela specijalističkih predmeta iz poslovne ekonomije, odnosno manjak udjela temeljnih predmeta poslovne ekonomije posljedica je činjenice da studij EFST ima smjerove, dok usporedivi studiji nemaju smjerove. Struktura nadalje otkriva da je studij EFST ipak općenitijeg karaktera u odnosu na usporedive inozemne studije poslovne ekonomije jer su odjeli općih ekonomskih i ostalih predmeta viši u odnosu na usporedive studije. Udio općih ekonomskih predmeta je niži u odnosu na studij iz poslovne ekonomije EFZG (10 p.p.), dok je udio ostalih predmeta viši (5 p.p.).

Tablica PE-PRED-2. *Struktura ECTS bodova prema sadržaju kolegija*

	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija		BSc Business Administration; University of Mannheim		Bachelor Business Administration; University of Economics and Business Prague		Bachelor Business Administration; University of Porto	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	26	14%	32	18%	34	19%	6	3%
Obvezni predmeti	154	86%	148	82%	146	81%	174	97%
Završni rad	15	8%	12	7%	6	3%	0	0%
Kvantitativni predmeti	21	12%	19	11%	18	10%	33	18%
Temeljni ekonomski predmeti	32	18%	16	9%	12	7%	27	15%
Pravni predmeti	0	0%	14	8%	6	3%	9	5%
Informatički predmeti	5	3%	12	7%	4	2%	6	3%
Temeljni predmeti PE	42	23%	69	38%	85	47%	93	52%
Specijal. predmeti smjera PE	15	8%	0	0%	0	0%	0	0%
Ostali predmeti	24	13%	6	3%	15	8%	6	3%
Ukupno obvezni predmeti	154	86%	148	82%	146	81%	174	97%
Ukupno ECTS	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%

	BSc International Business Administration; Tilburg University		BSc in Economics and Business Administration - Copenhagen Business School		BSc of Business Administration - Rotterdam School of Management, Erasmus University		Integrirani studij Poslovna Ekonomija; EFZG, zajedničke 3 godine	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	42	23%	37,5	21%	45	25%	12	7%
Obvezni predmeti	138	77%	142,5	79%	130	72%	168	93%
Završni rad	12	7%	15	8%	5	3%	0	0%
Kvantitativni predmeti	15	8%	15	8%	6	3%	24	13%
Temeljni ekonomski predmeti	6	3%	30	17%	5	3%	51	28%
Pravni predmeti	0	0%	7,5	4%	4	2%	6	3%
Informatički predmeti	1	1%	0	0%	9	5%	12	7%
Temeljni predmeti PE	90	50%	67,5	38%	79	44%	60	33%
Specijal. predmeti smjera PE	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Ostali predmeti	14	8%	7,5	4%	27	15%	15	8%
Ukupno obvezni predmeti	138	77%	142,5	79%	130	72%	168	93%
Ukupno ECTS	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%

Većina inozemnih studijskih programa (osim University of Porto) imaju obveznu izradu **završnog rada** u cilju završetka studija, dok samo na studiju Sveučilišta u Ljubljani studenti koji ostvare min. propisani prosjek umjesto dva izborna predmeta mogu izraditi završni rad. Završni rad na EFST nosi 8% studijskih obveza, što je za 4 p.p. više u odnosu na inozemne studije kod kojih je za koje taj prosjek 4%. EFZG je integrirani petogodišnji studij, te kao takav nema izradu završnog rada.

U segmentu **kvantitativnih predmeta** analizirani inozemni studijski programi u prosjeku imaju po četiri predmeta, koji nose oko 10% studijskih obveza što je malo manje u odnosu na EFST (12%). Udjel ovih predmeta na EFZG iznosi 13% što je vrlo slično u odnosu na EFST.

Uočljivo je da EFST ima manji udjel studijskih obveza vezanih uz pravne predmete iz razloga što takav predmet nije obavezan, dok je **predmet vezan uz trgovačko pravo/pravo društava** obavezan na EFZG, kao i na pet od šest inozemnih studijskih programa (udio od 4%).

U segmentu temeljnih **ekonomskih predmeta** valja naglasiti da inozemni studijski programi najčešće imaju po jedan predmet iz **mikroekonomije** i **makroekonomije**. Najviše ovakvih predmeta ima University of Porto (2 mikroekonomije, 2 makroekonomije i ekonomiju nacionalnog/EU gospodarstva), dok Erasmus University ima samo predmet osnove ekonomije. Udio temeljnih ekonomskih predmeta na EFZG iznosi čak 28%, što je značajno više u odnosu na EFST (18%) i prosjek inozemnih institucija (9%).

S obzirom da se analiza provodi za studij Poslovna ekonomija posebna pozornost će biti posvećena predmetima iz ovog područja. U segmentu obveznih predmeta iz područja **financija** inozemni studiji imaju sljedeće predmete:

- ❖ Poslovne financije – svih 6 studija
- ❖ Financijska tržišta – 4 studija
- ❖ Kapitalno budžetiranje – 2 studija
- ❖ Oporezivanje poduzeća – 1 studij

EFZG u ovom segmentu predmeta na prve tri godine studija ima Poslovne financije i Financijske institucije i tržišta.

U segmentu obveznih predmeta iz područja **računovodstva/revizije** inozemni studiji imaju sljedeće predmete:

- ❖ Računovodstvo/osnove računovodstva – svih 6 studija
- ❖ Menadžersko računovodstvo – svih 6 studija
- ❖ Financijsko računovodstvo – 2 studija
- ❖ Revizija i kontrola – 1 studij.

EFZG na prve tri godine studija iz područja računovodstva ima predmete Računovodstvo I. i Računovodstvo II.

U segmentu obveznih predmeta iz područja **marketinga** inozemni studiji imaju sljedeće predmete:

- ❖ Marketing/Marketing 1 – svih 6 studija
- ❖ Marketing 2 – 3 studija
- ❖ Ponašanje potrošača – 1 studij
- ❖ Logistika – 1 studij.

EFZG u ovom segmentu predmeta na prve tri godine studija ima samo Osnove marketinga.

U segmentu obveznih predmeta iz područja **menadžmenta** inozemni studiji imaju sljedeće predmete:

- ❖ Strateški menadžment – 4 studija + 1 studij u kombinaciji s drugim predmetom
- ❖ Upravljanje ljudskim resursima – 4 studija + 1 studij u kombinaciji s drugim predmetom
- ❖ Organizacijsko ponašanje – 4 studija
- ❖ Poslovna etika – 3 studija
- ❖ Organizacija – 3 studija + 1 studij u kombinaciji s drugim predmetom (1 studij ima 2 predmeta iz Organizacije)
- ❖ Operacijski menadžment – 3 studija + 1 studij u kombinaciji s drugim predmetom
- ❖ Menadžment – 1 studij
- ❖ Projektni menadžment – 1 studij.

EFZG na prve tri godine studija iz područja menadžmenta ima predmete Organizacija i Menadžment.

Osim ranije navedenih predmeta na EFZG su još obvezni predmeti Poduzetništvo i Poslovni informacijski sustavi.

5.1.2.3. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija (prof. dr. sc. Ivica Pervan)

Usporedna analiza smjera Računovodstvo i revizija provedena je uzimajući u obzir sljedeće inozemne preddiplomske sveučilišne studijske programe koji imaju smjer/specijalizaciju iz ovog područja poslovne ekonomije:

1. BSc Accounting; University of Manchester – 17. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*
2. BSc Accounting; University of South California – 55. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*.
3. BSc in Business and Economics; Stockholm School of Economics – 56. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*
4. Dodiplomski študij Računovodstvo in revizija; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani – 251-300. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*

Usporedba studijskih programa započinje utvrđivanjem odnosa **obveznih i izbornih predmeta**, tj. studijskih obveza. Studijski programi iz UK i SAD-a nemaju bodove usporedive s ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao postotak u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS/Credits). Usporedbom strukture obveznih i izbornih predmeta proizlazi da je udjel izbornih predmeta na EFST (14%) veći u odnosu na studije Sveučilišta u Ljubljani (10%) i University of Manchester (11%), dok je manji u odnosu na studije University of South California (34%) i Stockholm School of Economics (33%). Prosjek udjela izbornih predmeta za sva četiri usporediva studija iznosi 22%. Uvidom u izabrane studijske programe može se utvrditi da su izborni predmeti obvezno vezani uz smjer računovodstva i revizije (Sveučilište u Ljubljani) ili da su izborni predmeti dostupni i sa drugih smjerova/studija (University of Manchester, University of South California i Stockholm School of Economics).

Tablica RIR-PRED-1. *Struktura ECTS bodova – Obvezni vs. izborni*

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija; smjer Računovodstvo i revizija, EFST		Dodiplomski študij Računovodstvo in revizija; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani		BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		BSc Accounting; University of Manchester		BSc Accounting; University of South California	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Izborni predmeti	26	14%	18	10%	60	33%	40	11%	44	34%
Obvezni predmeti	154	86%	162	90%	120	67%	340	89%	84	66%

Tri od četiri usporediva studijska programa imaju obveznu izradu **završnog rada/poslovnog projekta** u cilju završetka studija, dok samo na studiju Sveučilišta u Ljubljani studenti koji ostvare min. propisani prosjek umjesto dva izborna predmeta mogu izraditi završni rad. Završni

rad na EFST nosi 8% studijskih obveza, što je vrlo slično u odnosu na usporedive studije (ako se završni rad uključi kao obvezan za Sveučilište u Ljubljani), za koje taj prosjek iznosi 7%.

Tablica RIR-PRED-2. *Struktura ECTS bodova prema sadržaju kolegija*

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija; smjer Računovodstvo i revizija		Dodiplomski studij Računovodstvo i revizija; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani		BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		BSc Accounting; University of Manchester		BSc Accounting; University of South California, USA	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Završni rad	15	8%	0	0%	15	8%	30	8%	14	11%
Kvantitativni predmeti	21	12%	18	10%	12	7%	20	5%	8	6%
Temeljni ekonomski predmeti	32	18%	18	10%	18	10%	20	5%	8	6%
Pravni predmeti	0	0%	6	3%	6	3%	30	8%	0	0%
Informatički predmeti	5	3%	6	3%	0	0%	0	0%	0	0%
Temeljni predmeti PE	42	23%	84	47%	54	30%	90	24%	32	25%
Specijal. predmeti smjera PE	15	8%	18	10%	15	8%	150	39%	22	17%
Ostali predmeti	24	13%	12	7%	0	0%	0	0%	0	0%
Ukupno obvezni predmeti	154	86%	162	90%	120	67%	340	89%	84	66%
Ukupno	180	100%	180	100%	180	100%	380	100%	128	100%

Daljnjom analizom može se utvrditi da studijski program EFST **ima veći udjel obveznih studijskih obveza** u odnosu na analizirane inozemne studije u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Ostali predmeti (+12 p.p.)
- ❖ Temeljni ekonomski predmeti (+10 p.p.)
- ❖ Kvantitativni predmeti (+5 p.p.)
- ❖ Informatički predmeti (+2 p.p.).

Suprotno tome, usporedna analiza ukazuje da studijski program EFST **ima manji udjel obveznih studijskih obveza** u odnosu na analizirane inozemne studije u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Specijalistički predmeti smjera (-10 p.p.)
- ❖ Temeljni predmeti poslovne ekonomije (-8 p.p.)
- ❖ Pravni predmeti (-4 p.p.).

S obzirom da se u okviru ovog dijela usporedne analize studija naglasak stavlja na područje računovodstva i revizije izvršen je detaljniji uvid u predmete iz ovog područja poslovne ekonomije. Sva četiri usporediva studijska programa imaju jedan **bazni predmet iz računovodstva** (ali pod različitim nazivima), kroz koji se izučavaju osnovna znanja vezana uz evidenciju poslovnih promjena i izradu financijskih izvještaja. Također, za sve analizirane studije može se utvrditi da studenti kao obvezan predmet pohađaju **financijsko računovodstvo**.

Na svim analiziranim studijima može se pronaći i jedan **bazni predmet iz područja menadžerskog računovodstva**, i to kao samostalan predmet (University of Manchester,

University of South California i Stockholm School of Economics) ili kao kombinirani s financijskim računovodstvom (Sveučilište u Ljubljani). Tri studijska programa (University of Manchester, University of South California i Stockholm School of Economics) osim baznog predmeta iz menadžerskog računovodstva imaju i još jedan **dodatni predmet iz menadžerskog računovodstva** srednje razine kompleksnosti, dok Sveučilište u Ljubljani kao dodatni obvezan predmet ima **troškovno računovodstvo**.

University of South California i University of Manchester na preddiplomskom studiju imaju **bazni predmet iz područja revizije**, dok University of Manchester ima još dodatna dva predmeta iz područja revizije. Sumarno gledano, **na razini svih predmeta iz područja računovodstva i revizije** može se utvrditi da je udjel ovih predmeta na EFST 14%, što je usporedivo sa Stockholm School of Economics (15%), dok značajno veće udjele specijalizacije u području smjera imaju:

- ❖ Sveučilište u Ljubljani – 20%
- ❖ University of South California – 22%
- ❖ University of Manchester – 45%.

Valja naglasiti da je vrlo visoki stupanj specijalizacije na University of Manchester rezultat usklađivanja studija sa profesionalnim udrugama (ACCA, ICAEW, CIMA, CFA), što omogućava jednostavnije stjecanje globalno prepoznatih profesionalnih certifikata i globalnu zapošljivost. Tako ACCA za ovaj studij daje 7 oslobođenja od polaganja ispita, dok za EFST daje samo 4 oslobođenja od polaganja ispita. CIMA za ovaj studij (kao i za studij University of South California) daje 8 oslobođenja od polaganja ispita, dok za EFST nema oslobođenja od polaganja ispita.

Iako porezni predmeti ne spadaju izravno u predmete iz područja računovodstva i revizije, valja naglasiti da porezni predmeti spadaju u osnovne kompetencije računovođa, te se u tri od četiri studijska programa pronalaze **predmeti vezani uz oporezivanje trgovačkih društava** (PDV, porez na dobit, poreza na dohodak, itd.). Tri od četiri studijska programa kao obvezan predmet imaju **trgovačko pravo**, dok taj predmet nije obvezan na studiju EFST. Specijalizirani studijski programi University of South California i University of Manchester kao obvezne imaju i **predmete iz područja vrednovanja**, što je nužna kompetencija u primjeni modernih računovodstvenih standarda (IFRS, US GAAP, itd.). Na svim analiziranim studijskim programima kao obvezan predmet su i **poslovne financije**, tj. financijski menadžment, što je i slučaj sa studijem EFST. Od ostalih obveznih predmeta poslovne ekonomije mogu se istaknuti još i sljedeći:

- ❖ strateški menadžment (sva 4 studija)
- ❖ marketing (3 studija)
- ❖ poduzetništvo (2 studija)
- ❖ vođenje (2 studija).

U segmentu temeljnih **ekonomskih predmeta** valja naglasiti da sva četiri studijska programa imaju po jedan predmet iz **mikroekonomije** i **makroekonomije** (8% studijskih obveza). Od **kvantitativnih predmeta** analizirani studijski programi u pravilu imaju po dva predmeta, koji nose oko 7% studijskih obveza.

Zaključci:

- ❖ Studijski program EFST je općenitiji, odnosno manje specijaliziran u odnosu na izabrane usporedive studijske programe je ima veći udjel obveznih studijskih obveza u kategorijama ostali predmeti (+12 p.p.) i temeljni ekonomski predmeti (+10 p.p.),

odnosno manji udjel obveznih studijskih obveza u kategorijama specijalistički predmeti smjera (-10 p.p. u odnosu na sve analizirane studije) i temeljni predmeti poslovne ekonomije (-8 p.p.).

- ❖ Iz perspektive specijalizacije tj. udjela predmeta iz područja računovodstva i revizije može se utvrditi da je udjel ovih predmeta na EFST 14%, što je usporedivo sa Stockholm School of Economics (15%), dok značajno veće udjele specijalizacije imaju Sveučilište u Ljubljani – 20%, University of South California – 22% i University of Manchester – 45%.
- ❖ Uvid u strukturu predmeta iz područja računovodstva i revizije ukazuje da je studij EFST u segmentu osnovnih predmeta (računovodstvo, financijsko računovodstvo, menadžersko računovodstvo, revizija) vrlo sličan s usporedivim studijima, dok uočene razlike proizlaze iz nižeg stupnja specijalizacije studija EFST, tj. manjeg broja predmeta srednje razine kompleksnosti.
- ❖ Tri od četiri studijska programa kao obavezan predmet imaju trgovačko pravo, dok taj predmet nije obavezan na studiju EFST. Na svim usporedivim studijskim programima kao obavezan predmet se izučavaju poslovne financije, dok većina studijskih programa ima obavezan predmet iz područja poreza, strateškog menadžmenta i marketinga.
- ❖ Usporedbom strukture obveznih i izbornih predmeta proizlazi da je prosječan udjel izbornih predmeta za usporedive studije 22%, te se EFST prema udjelu izbornih predmeta (14%) nalazi između studija s manjim udjelom izbornih predmeta (Sveučilišta u Ljubljani - 10%; University of Manchester - 11%) i studija s višim udjelom izbornih predmeta (University of South California - 34%; Stockholm School of Economics - 33%).
- ❖ Izborni predmeti na studiju Sveučilišta u Ljubljani obvezno su vezani uz smjer računovodstvo i revizije, dok su izborni predmeti na ostalim studijima (University of Manchester, University of South California i Stockholm School of Economics) dostupni i iz drugih područja.
- ❖ Završni rad na EFST nosi 8% od ukupnih studijskih obveza, što je vrlo slično u odnosu na izabrane usporedive studije za koje taj prosjek iznosi 7%.

Primjeri dobrih praksi

Vrlo visoki stupanj specijalizacije iz područja računovodstva i revizije na University of Manchester rezultat je usklađivanja strukture studija u suradnji s profesionalnim udrugama (ACCA, ICAEW, CIMA, CFA). Takav pristup oblikovanju studija omogućava jednostavnije stjecanje globalno prepoznatih profesionalnih certifikata i globalnu zapošljivost. Tako primjerice, ACCA za ovaj studij daje 7 oslobođenja od polaganja ispita, dok za EFST daje samo 4 oslobođenja od polaganja ispita. CIMA za ovaj studij daje 8 oslobođenja od polaganja ispita, dok za EFST nema oslobođenja od polaganja ispita. Suradnja i sporazum za ICAEW omogućava studentima plaćeni radni angažman na trećoj godini studiranja, temeljem čega se studij produžava za jednu godinu. Prosječna zarada studenata tijekom 2019. iznosila je 17.500 funti. U cilju usvajanja višeg opsega praktičnih znanja studenti mogu izraditi poslovni projekt ili istraživačko orijentiran diplomski rad.

5.1.2.4. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Informatički menadžment (izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević)

Usporedna analiza smjera Informatički menadžment provedena je uzimajući u obzir sljedeće preddiplomske studijske programe:

1. Dodiplomski študij Poslovna informatika, Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani
2. BSc Economics, Management and Computer Science, Bocconi University
3. BSc Information Technology Management for Business; University of Manchester
4. BSc in Business Informatics, Universite de Fribourg
5. Sveučilišni preddiplomski studij Informacijski i poslovni sustavi, Fakultet organizacije i informatike (FOI), Varaždin

Prva dva studijska programa spadaju u kategoriju studijskih programa koji imaju zajednički dio programa i smjer iz područja poslovne informatike (slično kao EFST), dok su ostala tri studija specijalizirana u području poslovne informatike. Studijski program iz UK nema bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS/Credits).

Usporedba studijskih programa započinje utvrđivanjem odnosa **obveznih i izbornih predmeta**, tj. studijskih obveza. Usporedbom strukture obveznih i izbornih predmeta proizlazi da je udjel izbornih predmeta na EFST veći za 4 p.p. u odnosu na studijske programe sa smjerom, odnosno 5 p.p. manji u odnosu specijalizirane studijske programe.

Tablica IM-PRED-1. *Struktura ECTS bodova – Obvezni vs. izborni*

Studij	EFST Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Poslovna informatika		Dodiplomski študij Poslovna informatika; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani		BSc Economics, Management and Computer Science, Bocconi University		BSc Information Technology Management for Business; University of Manchester		BSc in Business Informatics; Universite de Fribourg		Sveučilišni preddiplomski studij Informacijski i poslovni sustavi, Fakultet organizacije i informatike Varaždin	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	26	14%	18	10%	18	10%	80	22%	13	7	50	28%
Obvezni predmeti	154	86%	162	90%	162	90%	280	78%	168	93	130	72%

Uvidom u studijske programe može se utvrditi da su izborni predmeti obvezno vezani uz smjer (Sveučilište u Ljubljani, FOI Varaždin) ili da studenti mogu birati izborne predmete i iz drugih područja specijalizacije (University of Manchester, Bocconi University, Universite de Freiburg).

Četiri od pet usporedivih studijskih programa imaju obveznu izradu **završnog rada** u cilju završetka studija, dok na studiju Sveučilišta u Ljubljani studenti koji ostvare minimalni propisani prosjek dva izborna predmeta mogu zamijeniti sa izradom završnog rada. Završni rad na EFST nosi 8% studijskih obveza, što je više od Bocconi University (2%) i FOI Varaždin (4%), manje od University of Manchester (11%), približno kao Universite de Fribourg (8.3%), odnosno Sveučilište u Ljubljani (ako se završni rad uključi kao obvezan na smjeru).

Tablica IM-PRED-2. Struktura ECTS bodova prema sadržaju kolegija

Studij	EFST Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Informatički menadžment		Dodiplomski studij, Poslovna informatika; Ekonomika fakulteta Univerza v Ljubljani		BSc Economics, Management and Computer Science, Bocconi University		BSc Information Technology Management for Business; University of Manchester		BSc in Business Informatics; Universite de Fribourg		Sveučilišni preddiplomski studij Informacijski i poslovni sustavi, Fakultet organizacije i informatike Varaždin	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits	ETCS	% ETCS	ETCS	% ETCS
Završni rad	15	8 %	0	0%	3	2%	40	11%	15	8%	8	4%
Kvantitativni predmeti	21	12%	18	10%	38	21%	60	17%	23	13%	27	15%
Temeljni ekonomski predmeti	32	18%	18	10%	16	9%	10	3%	6	3%	10	6%
Pravni predmeti	0	0%	6	3%	15	8%	0	0%	5	3%	0	0%
Osnovni informatički predmeti	5	3%	6	3%	8	4%	10	3%	12	7%	8	4%
Temeljni predmeti PE	42	23%	84	47%	31	17%	20	6%	44	24%	20	11%
Specijalistički predmeti PE, IM smjer	15	8%	18	10%	41	23%	90	25%	64	35%	52	29%
Ostali predmeti	24	13%	12	7%	10	6%	50	14%	0	0%	5	3%
Ukupno obvezni predmeti	154	86%	162	90%	162	90%	280	78%	168	93%	130	72

Daljnjom analizom može se utvrditi da studijski program EFST **ima veći udjel obveznih studijskih obveza** u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Temeljni ekonomski predmeti (+15p.p. u odnosu na studije sa smjerom; +12 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Ostali predmeti (+13 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; +7 p.p. u odnosu na sve analizirane studije).

Suprotno tome, analiza strukture studija ukazuje da studijski program EFST **ima manji udjel obveznih studijskih obveza** u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Kvantitativni predmeti (-1 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; -3 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Osnovni informatički predmeti (-4 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; -1 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Temeljni predmeti poslovne ekonomije (-1 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; ali + 2 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Specijalistički predmeti IM smjera (-27 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; -16 p.p. u odnosu na sve analizirane studije)
- ❖ Pravni predmeti (-3 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; -3 p.p. u odnosu na sve analizirane studije).

Budući se u okviru ovog dijela komparativne analize naglasak stavlja na smjer poslovna informatika izvršen je detaljniji uvid u predmete ove grane. Svih 5 usporedivih studijskih programa imaju **bazni predmet iz poslovne informatike**, npr. *Informatics, Fundamentals of Informations Systems, Fundamentals of Computer Science,...*) kroz koje se izučavaju osnovna znanja i vještine iz informatičkih tehnologije i informacijskih sustava. Svaki od analiziranih programa osim baznih ima i niz drugih (naprednijih) informatičkih predmeta (**specijalistički predmeti smjera**), kao što su *Algoritmi, Dizajn korisničkog sučelja, Objektno orijentirano programiranje, Mreže računala, Računalna sigurnost, Softversko inženjerstvo*, itd. U ovoj kategoriji, najvišu zastupljenost specijalističkih predmeta u strukturi obaveznih predmeta ima Université de Fribourg (35%), a slijede FOI Varaždin (29%) i University of Manchester (25%). Od tri specijalizirana studija iz ove analize, FOI Varaždin studnetima nudi najveći broj predmeta ove kategorije (*Programiranje 1 i 2, Baze podataka 1, Modeliranje poslovnih procesa, Projektiranje informacijskih sustava, Strukture podataka i algoritmi, Mreže računala, Osnove web tehnologija, te Programsko inženjerstvo*). Sukladno prethodno navedenom, EFST smjer Informatički menadžment bilježi najveći zaostatak (16 p.p. manje u odnosu na sve analizirane studije, a 27 p.p. u odnosu na studije sa smjerom).

Sumarno gledano, **na razini svih predmeta iz grane poslovna informatika** može se utvrditi da je udjel ovih predmeta na EFST 11%, dok svi promatrani studiji bilježe veće udjele:

- ❖ Sveučilište u Ljubljani (13%)
- ❖ Bocconi University (27%)
- ❖ University of Manchester (28%)
- ❖ Université de Fribourg (42%)
- ❖ FOI Varaždin (33%).

Nadalje, svi studiji (osim FOI Varaždin) imaju jedan obavezni predmet iz marketinga, kao što je slučaj na EFST. Kod tri od pet studijskih programa zastupljen je obavezan predmet iz područja prava (i ovdje pod različitim nazivima: *The Law of Business Organizations and Business Law, Fundamentals of Information Technology Law, European and International Information Law and Data Economy*), dok taj predmet nije obavezan na studiju EFST.

Isto tako, tri od pet studijskih programa imaju obavezan financijski predmet/e (*Corporate Finance, Investments and Financing, Principles of Finance*), i računovodstveni predmet (*Accounting, Principles of Accounting, Financial Accounting*, što je slučaj i na EFST. Od ostalih predmeta poslovne ekonomije mogu se navesti i premeti iz područja:

- ❖ Poslovnih financija (3 studija)
- ❖ Računovodstva (3 studija)
- ❖ Organizacije (2 studija)
- ❖ Upravljanja i vođenja (4 studija).

Temeljeni **ekonomski predmeti**, uglavnom *Makroekonomija i Mikroekonomija*, zastupljeni su kod svih programa, u različitom broju i udjelu ETCS/Credits u obaveznim predmetima, ali ne više od 10%, što je u svakom slučaju značajno manje od EFST IM smjera sa 18%-im udjelom u strukturi obaveznih predmeta.

Pet predmeta iz skupine **kvantitativnih predmeta** su obavezna na tri od pet analiziranih studijskih programa (Bocconi University, Université de Fribourg i FOI Varaždin) sa udjelom i do 21% studijskih obveza, što je više nego na EFST (12%).

Dodatno, nakon uvida u rezultate studentskih anketa provedenih s ciljem vrednovanja cjelokupne razine studija Poslovna ekonomija na Ekonomskom fakultetu u Splitu, evidentan je manjak praktičnog rada i mogućnosti stjecanja radnih vještina u neposrednoj komunikaciji s

poslodavcima. Stoga su dodatno, na kraju usporedne analize, sagledane **dobre prakse** analiziranih studijskih programa koje mogu biti korisne u razmatranju načina budućih unapređenja kvalitete nastave na studiju Poslovna ekonomija. U tom kontekstu vrijedi istaknuti:

- ❖ Bocconi University - na trećoj godini studenti „personaliziraju“ studijski plan odabirom izbornih predmeta iz željenih predmeta, provođenjem semestra u inozemstvu na jednom od brojnih prestižnih partnerskih institucija ovog Sveučilišta te obaveznim sudjelovanjem na znanstvenim i poslovnim seminarima.
- ❖ FOI Varaždin - na prve 2 godine studija svi predmeti su obavezni, dok je treća godina „personalizirana“, tj. studenti ETCS bodove stječu pohađanjem izbornih predmeta jednog od 4 različita ponuđena modula (informatičkih) predmeta.
- ❖ Manchester University - na posljednjoj godini studenti mogu birati način izrade Završnog rada i to u formi:
 - znanstvenog rada
 - projekta u suradnji sa poslodavcima (Procter and Gamble, Credit Suisse Amazon, Bank of America, Barclays, Fujitsu).

5.1.2.5. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Menadžment (izv. prof. dr. sc. Ivan Matić)

Usporedna analiza smjera Menadžment na preddiplomskoj razini sveučilišnog studija EFST-a je izrađena sagledavajući relevantne (i prestižne) poslovne škole i sveučilišta u bližem okruženju, Zapadnoj Europi, Ujedinjenom Kraljevstvu i SAD-u. Kao kriteriji uključivanja poslovne škole/sveučilišta u analizu primijenjeni su:

1. QS World University Rankings 2021 – Subject: Management and Business Studies,
2. priroda (struktura) i posljedična usporedivost samog programa poslovne škole/sveučilišta s preddiplomskim sveučilišnim studijem EFST-a – smjer menadžment,
3. javno dostupni podaci za adekvatnu usporedbu, te
4. približna veličina mjerena brojem studenata i akademskog osoblja.

Polazeći od navedenih smjernica i kriterija, u ovom dijelu analize razmatrani su (Tablica 1):

- ❖ studijski programi koji u svojoj strukturi imaju temeljni, zajednički dio programa i kasniju zasebnu specijalizaciju - smjer iz područja menadžmenta
- ❖ studijski programi koji su u potpunosti specijalizirani za područje menadžmenta.

Tablica MAN-PRED-1. Podaci o analiziranim studijskim programima/visokoškolskim ustanovama

	Naziv studijskog programa	Naziv poslovne škole i/ili sveučilišta	QS World University Rankings 2021*	Priznanja/Ostali rankinzi	Veličina: studenti, profesori
-	Preddipl. sveuč. studij Poslovna ekonomija, smjer Menadžment	Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu	/		2600, 89
1.	BSc in Management	School of Business and Economics, University of Ljubljana	351-400	<ul style="list-style-type: none"> ○ One of the three best business schools within the region in 2020 (<i>Eduuniversal</i>) ○ one of the 90 best business schools in Europe (<i>Financial Times European Business School Rankings 2020</i>) 	4734, 191
2.	BSc in Business Economics	Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University	=63	<ul style="list-style-type: none"> ○ 6th worldwide in Business Administration (<i>Shanghai ARWU 2020</i>) ○ 6th in Europe in Economics & Business (<i>US News - Best Global University 2021</i>) ○ 1st in the Netherlands for 7 BSc and 4 MSc programs 	8000, 400
3.	BSc in Business and Economics	Stockholm School of Economics	=63	<ul style="list-style-type: none"> ○ 1st in Nordic and Baltic countries for a decade (<i>Financial Times</i>) ○ One of the best business schools in Europe ○ Among world top 20 in rankings by various subjects 	2000, 115
4.	BS in Business Administration	Tepper School of Business, Carnegie Mellon University	79	<ul style="list-style-type: none"> ○ 7th Undergraduate Business School and 19th Management (<i>U.S. News and World Report 2021</i>) ○ Among top 10 or top 20 U.S. and world rankings by various subjects 	1700, 102
5.	BA of Management	Leeds University Business School	80	<ul style="list-style-type: none"> ○ 1st in the UK and 22nd globally for Business Administration (<i>Shanghai Ranking's Global Ranking 2021</i>) ○ top 10 in Business, Management and Marketing (<i>The Times and Sunday Times Good University Guide 2022</i>) ○ 9th in the UK and 65th in the world for business and economics subject area (<i>Times Higher Education</i>) 	4300, 200

* By Subject: Business and Management Studies

Prva četiri studijska programa iz Tablice 1, slično studijskom programu EFST-a, spadaju u kategoriju studijskih programa koji imaju zajednički dio programa na nižim godinama studija i kasniju specijalizaciju/smjer iz menadžmenta, dok je studijski program Leeds University

Business School u cijelom trajanju (tri godine) specijaliziran za područje menadžmenta. Posljednje spomenuti studij, iako je riječ o BA tituli, je itekako vrijedan analize, s obzirom da ga provodi vodeća visokoškolska ustanova za programe iz područja Business Administration-a u cijelom Ujedinjenom Kraljevstvu.

Usporedba studijskih programa započinje utvrđivanjem odnosa **obveznih i izbornih predmeta**, tj. studijskih obveza (Tablica 2). Studijski programi visokoškolskih ustanova iz UK-a i SAD-a nemaju bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS-a/Credits-a).

Udjel izbornih predmeta na studijskom programu EFST-a je za 3 p.p. manji od prosječnog udjela izbornih predmeta na četiri studijska programa koji imaju zajednički dio i kasnije smjer/specijalizaciju iz menadžmenta (14% vs. 17%). Pritom bi ovaj jaz u udjelu izbornih predmeta bio i veći kad bi se uključio i značajan broj izbornih predmeta koji biraju studenti na američkim poslovnim školama, a koji nemaju nikakve veze s područjem ekonomije (ovdje BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University, koji npr. ima udjel od 17% takvih predmeta na studiju). Kada je riječ o specijaliziranom studiju iz menadžmenta (BA of Management, Leeds University Business School), on ima 11 p.p. veći udjel izbornih predmeta od studijskog programa EFST-a.

Tablica MAN-PRED-2. Odnos izbornih i obveznih predmeta na analiziranih studijskim programima

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija, smjer Menadžment		BSc in Management, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc in Business Economics, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University		BA of Management, Leeds University Business School	
	ECT S	% ECTS	ECT S	% ECT S	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECT S	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Izborni predmeti	26	14%	18	10%	30	17%	60	33%	18	6%	90	25%
Obvezni predmeti	154	86%	162	90%	150	83%	120	67%	283	94%	270	75%

Studenti na svih pet razmatranih studijskih programa, u okviru ponude izbornih predmeta, imaju obvezu biranja izbornih predmeta samog smjera i izbornih predmeta neke druge specijalizacije/smjera, obično u omjeru od 50% : 50% do najviše dvotrećinske prevage izbora u korist izbornih predmeta samog smjera (67% : 33%).

Osim američkog Tepper School of Business (BS in Business Administration), svi ostali studijski programi imaju obvezu izrade **završnog rada**, dok u slučaju School of Business and Economics, University of Ljubljana (BSc in Management), studenti koji pri upisu na 3. godinu imaju prosječnu ocjenu studiranja od min 8,0 mogu dva izborna predmeta 3. godine supstituirati pisanjem završnog rada. Udjel završnog rada u ukupnom broju ECTS-a/Credits-a na studijskim programima sa zajedničkim dijelom i sa smjerom varira u rasponu 7% - 8%, što je gotovo identično udjelu koji završni rad ima na studijskom programu EFST-a (8%). Na specijaliziranom studijskom programu ovaj udjel je nešto veći te iznosi 11% (Tablica 3).

Tablica MAN-PRED-3. *Struktura glavnih kategorija predmeta na analiziranih studijskim programima*

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija, smjer Menadžment		BSc in Management, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc in Business Economics, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University		BA of Management, Leeds University Business School	
	ECT S	% ECTS	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECTS	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Kategorija												
Završni rad	15	8%	0	0%	12	7%	15	8%	0	0%	40	11%
Kvantitativni predmeti	21	12%	18	10%	18	10%	12	7%	46	15%	0	0%
Temeljni ekon. predmeti	32	18%	18	10%	12	7%	18	10%	27	9%	20	6%
Pravni predmeti	0	0%	6	3%	6	3%	6	3%	0	0%	0	0%
Informatički predmeti	5	3%	6	3%	6	3%	0	0%	18	6%	0	0%
Temeljni predmeti PE	42	23%	90	50%	75	42%	54	30%	93	31%	100	28%
Spec. predmeti smjera PE	15	8%	12	7%	0	0%	15	8%	36	12%	80	22%
Ostali predmeti	24	13%	12	7%	21	12%	0	17%	63	21%	30	8%
Ukupno obv. predmeti	154	86%	162	90%	150	83%	120	67%	283	94%	270	75%
Ukupno	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%	301	100%	360	100%

Kada se detaljnije razmotri struktura analiziranih studijskih programa, prema prethodno navedenim kategorijama predmeta, može se zaključiti da studijski program EFST-a ima:

- ❖ **Značajno veći udjel temeljnih ekonomskih predmeta** (9 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 12 p.p. u odnosu na specijalizirani studij);
- ❖ **Veći udjel kvantitativnih predmeta** (1,5 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 12 p.p. u odnosu na specijalizirani studij);
- ❖ **Gotovo pa identičan udjel informatičkih predmeta** (identično u odnosu na studije sa smjerom; 3 p.p. veći udjel u odnosu na specijalizirani studij);
- ❖ **Nešto manji udjel pravnih predmeta** (2 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; identično sa specijaliziranim studijem);
- ❖ **Značajno manji udjel temeljnih predmeta poslovne ekonomije** (15 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 5 p.p. u odnosu na specijalizirani studij);
- ❖ **Gotovo pa identičan udjel specijalističkih predmeta smjera u odnosu na studije sa smjerom** (1 p.p. veći udjel), značajno manji udjel u odnosu na specijalizirani studij (14 p.p. manji udjel);
- ❖ **Gotovo pa identičan udjel ostalih predmeta u odnosu na studije sa smjerom** (1 p.p. manji udjel), manji udjel u odnosu na specijalizirani studij (5 p.p. manji udjel).

Imajući u vidu da je smjer menadžment u fokusu ove analize, daljnji tekst će biti posvećen predmetima koji pripadaju ovom smjeru - njihovoj strukturi, ulozi u cjelokupnom studiju i njihovom međusobnom odnosu. Prije svega, treba razmotriti ukupan udjel predmeta smjera menadžment u cjelokupnoj strukturi studijskog programa, računajući i pripadajući smjer/specijalizaciju (Tablica 4). Tako je udjel predmeta iz područja menadžmenta u cjelokupnom studijskom programu EFST-a **više nego upola manji u odnosu na isti udjel na studijima sa smjerom** (16 p.p.) te tri puta manji (13 p.p.) u odnosu na specijalizirani studij. Podaci iz Tablice 4 također upućuju na zaključak da je udjel **predmeta iz područja**

menadžmenta, koji su obvezni studentima svim smjerova na studijskom programu (zajednički dio), tri puta manji u odnosu na studije sa smjerom (13 p.p.) te također u odnosu na specijalizirani studij. Kada je riječ o specijalističkim predmetima koji se izvode samo na smjeru menadžment, egzaktni zaključci se ne mogu donijeti, iako je vidljivo da studijski program EFST-a zasigurno kaska za nekoliko postotnih poena za ostalim studijskim programima i u ovoj kategoriji.

Tablica MAN-PRED-4. Zastupljenost predmeta iz područja menadžmenta u cjelokupnom studijskom programu

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija; smjer Menadžment		BSc in Management, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc in Business Economics, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University		BA of Management, Leeds University Business School	
	ECT S	% ECT S	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECT S	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Kategorija												
Predmeti koji su obvezni svim smjerovima (zajednički dio)	11	6%	42	23%	27	15%	21	16%	66	22%	60	19%
Obvezni predmeti na smjeru	15	8%	12	7%	0	0%	15	10%	36	12%	80	25%
Predmeti koji se moraju birati u okviru izbornih predmeta	n/a	n/a	12	7%	18	10%	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a	n/a
Ukupno predmeti iz područja menadžmenta na studijskom programu	26	14%	66	37%	45	25%	36	24%	102	34%	140	44%

Svi razmatrani studijski programi sa smjerom imaju jedan do dva bazična predmeta iz područja menadžmenta na uvodnoj - 1. godini studija, te daljnja jedan do dva predmeta na 2. godini studija (Tablica 5). Tako na prve dvije godine svi studijski programi imaju barem tri predmeta iz područja menadžmenta, a na cjelokupnom studijskom programu (sve tri godine studiranja) od četiri do sedam predmeta iz područja menadžmenta. Studijski program EFST-a na prve tri godine ima tek dva predmeta iz područja menadžmenta koji su obvezni studentima svih smjerova, od kojih niti jedan na 1. godini studija. U ovoj analizi podaci specijaliziranog studija nisu relevantni što se tiče udjela predmeta na pojedinim godinama studija, međutim daju dobar uvid u strukturu samih predmeta iz područja menadžmenta.

Tablica MAN-PRED-5. Priroda i pozicija predmeta iz područja menadžmenta u cjelokupnom studijskom programu

Studij	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Menadžment	BSc in Management, School of Business and Economics, University of Ljubljana	BSc in Business Economics, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University	BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics	BS in Business Administration, Tepper School of Business, Carnegie Mellon University	BA of Management, Leeds University Business School
1. godina (obvezni svima)	/	Management Organisational behaviour	Organization and strategy	Global Challenges II (Org. level sustainability) Organizing Leadership	Organizational behavior Business, society, ethics Business communications Business presentations Operations management Business leadership endeavor Management game (Consulting strategic management)	Contemporary business environment Organizational behaviour Starting your own business
2. godina (obvezni svima)	Menadžment	Operations management Human resource management	Operations management Strategy in practice	Strategy		Managing in digital workplace How managers make decisions - Organisational behaviour in practice Operations and supply chain management Management research and analysis Corporate social responsibility
3. godina (obvezni svima)	Menadžment ljudskih resursa	Business environment Strategic management I	Integrated business administration (Corporate governance) Business ethics	/		Strategic management Leadership in organizations
Ukupno predmeta koji su obvezni studentima svih smjerova	2	6	5	4	7	/
Predmeti na smjeru	Strateška analiza Operacijski menadžment I Organizacija poduzeća	Business communication Knowledge management and organiz. learning	/	Advanced: Organizing Leadership Strategy		Od Organisational behaviour in practice pa dalje
Izborni predmeti	n/a	2 izborna predmeta iz područja smjera menadžment	3 izborna predmeta iz područja smjera menadžment	n/a	Min 4 izborna predmeta iz područja smjera menadžment	n/a

Temeljem Tablice 5, kao inicijalni/uvodni predmeti područja menadžmenta se prije svega ističu:

- ❖ *Organisational behaviour* (na tri studijska programa je ovo: a) obvezni predmet 1. godine studija za studente svih smjerova te je b) kronološki 1. ili 2. predmet iz područja),
- ❖ *Organization and strategy/Organization* (na dva studijska programa je ovo: a) obvezni predmet studijskog programa za studente svih smjerova te je b) 1. ili 2. predmet iz područja);

popraćeni predmetima:

- ❖ *Management, Leadership* te predmetima vezanim uz odnos poduzeća s okolinom: *Global challenges II: Sustainability on organizational level, Contemporary business environment* i *Business, society, ethics* (svi ovi predmeti su na jednom od pet analiziranih studijskih programa: a) obvezni predmet 1. godine studija za studente svih smjerova te su b) kronološki među prva dva predmeta iz područja).

Očigledno da predmet **Organizacijsko ponašanje** (*Organizational behaviour*), kao kombinacija organizacijskih, upravljačkih i liderskih aspekata poslovanja, a koji izučava individualno i timsko ponašanje u organizacijama, motivaciju i vođenje te organizacijske procese, organizacijsku kulturu i organizacijsku strukturu, predstavlja ulazno gradivo za daljnje usvajanje znanja iz područja menadžmenta. Na studijskim programima, gdje na 1. godini studija ne postoji predmet pod ovim nazivom, se umjesto njega izvodi usko srodni predmet također organizacijske prirode (*Organization, Organizing*), popraćen predmetima koji izučavaju strateške aspekte poslovanja i upravljanja (*Strategy* i bliski *Contemporary business environment*) **funkcioniranja poduzeća**. Zanimljivo je da se predmet **Menadžment**, koji je s predmetom *Organizacija* u hrvatskim i regionalnim okvirima neizostavan kao obvezni predmet studentima svih smjerova na 1. ili 2. godini studijskog programa te također neizostavan kao 1. ili 2. predmet iz područja menadžmenta, na zapadnim sveučilištima i poslovnim školama ne izučava kao jedna cjelina. Tako vodeća UK poslovna škola iz Business Administration-a (Leeds University Business School) na svom specijaliziranom studiju nudi samo uže fokusirani *Managing in digital workplace*, dok ostali analizirani studijski programi, izuzev School of Business and Economics, University of Ljubljana, ne nude ovakav integralni predmet na svojim studijskim programima. Ono što svakako treba spomenuti je neizostavnost predmeta **Operacijski menadžment** (*Operations management* ili *Operations and supply chain management*) na 2. godini svih analiziranih studija (izuzev Stockholm School of Economics koja nudi tri široko i bazično postavljena predmeta iz područja). Slično se može reći za predmet **Vođenje** (*Leadership*), koji se izučava na tri analizirana studijska programa te također predmete vezane uz **poslovnju etiku, društveno odgovornost i održivost na razini organizacije**.

Iako predmeti iz područja poduzetništva ne spadaju u ovu analizu, imajući u vidu njihovu bliskost sa znanjima organiziranja, upravljanja i vođenja novih i malih poduzeća, vrijedi spomenuti da je predmet **Poduzetništvo** prisutan na svim analiziranim studijskim programima ili kao obvezni predmet studentima svih smjerova na 1. ili 2. godini studija (School of Economics and Business, University of Ljubljana; Stockholm School of Economics; Leeds University Business School) ili se izučava na 3. godini kao zaseban smjer/specijalizacija (University of Ljubljana, School of Economics and Business; Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University; Tepper School of Business, Carnegie Mellon University).

Što se tiče **ostalih predmeta** koji nisu toliko bliski području menadžmenta, ne razmatrajući specijalizirani studijski program (Leeds University Business School), mogu se istaći **sljedeći zaključci**:

- ❖ Svi analizirani studijski programi sa smjerom na cjelokupnom studiju (sve tri godine) imaju jedan predmet iz mikroekonomije i jedan predmet iz makroekonomije, koji su obvezni za studente svih smjerova, na prve dvije godine studija. Izuzetak je Tepper School of Business, Carnegie Mellon University, koji u mnoštvu svojih predmeta nudi, pored dva osnovna (*Economics I - Principles of Microeconomics* i *Economics II – Principles of Macroeconomics*), i još jedan napredni predmet po izboru ili iz mikroekonomije ili iz makroekonomije;
- ❖ Na tri analizirana studijska programa (School of Economics and Business, University of Ljubljana; Stockholm School of Economics; School of Economics and Management,

Tilburg University) se kao obvezan predmet za studente svih smjerova izvodi predmet vezan uz problematiku trgovačkog prava;

- ❖ Na svim analiziranim studijskim programima na prve dvije godine se izvode tri kvantitativna predmeta (obično pod nazivima *Poslovna matematika* i *Statistička analiza podataka I i II*). Izuzetak je američka poslovna škola Tepper School of Business, Carnegie Mellon University, koja u mnoštvu svojih predmeta nudi pet kvantitativnih predmeta;
- ❖ Predmet vezan uz nacionalno gospodarstvo se ne izvodi na analiziranim studijskim programima, izuzev School of Economics and Business, University of Ljubljana, gdje se izvodi pod nazivom *EU Economics and Slovenia* te je po svojoj prirodi puno bliži problematici predmeta iz međunarodne ekonomije;
- ❖ Od ostalih područja poslovne ekonomije, najviše su na analiziranim studijima zastupljeni računovodstveni pa zatim financijski predmeti. To se posebno može reći za računovodstvene predmete, gdje se barem dva računovodstvena predmeta (*Osnove računovodstva*, *Financijsko računovodstvo* i/ili *Menadžersko računovodstvo*) izvode kao obvezni predmeti studentima svih smjerova na tri analizirana studija iz kontinentalnog dijela Europe.

5.1.2.6. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Marketing (izv. prof. dr. sc. Zoran Mihanović)

Usporedna analiza smjera **Marketing** provedena je uzimajući u obzir sljedeće preddiplomske studijske programe:

1. Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija, smjer Marketing Ekonomski fakultet Rijeka
2. Preddiplomski studij Marketing; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani
3. BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics
4. BSc Management, Marketing; University of Manchester
5. BSc Management (Fashion Marketing), University of Manchester, specijalizirani studij;
6. The University of Strathclyde; Scotland, BA Hons Marketing
7. University of Surrey, UK, Business Management (Marketing) BSc (Hons) – specijalizacija Business with Marketing
8. University of South California, USA, Business Administration (Marketing) (BS)

U analizi preddiplomskih studija uzeti u obzir studiji u RH, studiji u Europi s naglaskom na UK, te studij u SAD. Prva tri studijska programa spadaju u kategoriju studijskih programa koji imaju zajednički dio programa i smjer iz područja Marketinga (slično kao EFST). Studij 4 i 4a su studiji s jednim oblikom specijalizacije naspram studija na EFST-u te dolaze s istog sveučilišta u Manchesteru: Ipak, gledano iz perspektive studija u UK, prvi studij u Manchesteru je klasični business studija, dok je drugi usko specijaliziran. 5 i 6 studiji su iz UK, s naznakom da je 5 studij bolje pozicioniran na rang listama od 6-og, ali s manje informacija o strukturi kolegija. 7 studij je studij iz SAD, ali s nedostatkom informacija o strukturi studija.

U cilju usporedne analize strukture usporedivih studijskih programa i tamo gdje je moguće, izvršeno je osnovno grupiranje studijskih obveza u sljedeće kategorije³:

- ❖ Kvantitativni predmeti (Matematika, Statistika...)
- ❖ Temeljni ekonomski predmeti (Makroekonomija, Mikroekonomija, Osnove ekonomije...)
- ❖ Pravni predmeti (Trgovačko pravo, Pravo društava, Porezno pravo...)
- ❖ Informatički predmeti (Informatika, Informacijski sustavi, Poslovna analitika...)
- ❖ Temeljni predmeti Poslove ekonomije (Računovodstvo, Menadžment, Marketing, Financijski menadžment, Menadžment ljudskih resursa, Menadžersko računovodstvo, Poduzetništvo, Poslova etika, Oporezivanje poduzeća...)
- ❖ Specijalistički predmeti smjera poslovne ekonomije
- ❖ Ostali predmeti (Strani jezik, Radionice, Stručna praksa, Vještine pisanja, Metodologija, TZK...)
- ❖ Završni rad.

Osim ranije opisane podjele studijskih obveza izvršena je dodatna podjela (tamo gdje je moguće) na **obvezne i izborne predmete**. Studijski programi iz UK i SAD-a nemaju bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS/Credits). U Tablici 1 mogu se vidjeti razlike u usporedbi s EFST-om. Ipak, promatrati ih samo tablično, posebice za studije u UK i SAD, nije moguće, jer kod smjera Marketing potrebno je dublje ući u sam sadržaj smjera.

³ S obzirom da kod nekih studija sadržajno nije jasno o kakvom se točno kolegiju radi, subjektivno je donesena odluka o razvrstavanju takvih kolegija. Postoci u Tablici 2 su u dobroj mjeri odgovarajući s određenom rezervom u raspoređivanju.

Tablica MAR-PRED-1. Struktura ECTS bodova – Obvezni vs. izborni

Studij	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Marketing EF SPLIT		1. Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Marketing EF RIJEKA		2. Dodiplomski študij Marketing; Ekonomska fakulteta Univerza v Ljubljani		3. BSc in Business and Economics, Stockholm School of Economics		4. BSc Management, Marketing; University of Manchester			
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Bez specijal.		Specijalizacija	
									Cred.	% Cre.	Cred.	% Cre.
Izborni predmeti	26	14%	12	7%	18	10%	63	35%	240	67%	200/140	56%/39%
Obvezni predmeti	154	86%	168	93%	162	90%	117	65%	120	33%0	160/220	44%/61%
Studij	4a. BSc Management (Fashion Marketing), specijalizirani studij; University of Manchester		5. The University of Strathclyde; Scotland, BA Hons Marketing		6. University of Surrey, UK, Business Management (Marketing) BSc (Hons) – specijalizacija Business with Marketing		7. University of Southern California, USA, Business Administration (Marketing) (BS)					
	Credits	% Credits	Credits	% Credits	Credits	% Credits	Credits	% Credits				
Izborni predmeti	100	28%	-	29%	90	25%	??	??				
Obvezni predmeti	260	72%	-	71%	270	75%	??	??				

1. **Studijski program EF Rijeka** novi je program koji je krenuo od 2021/2022 godine. Osim strukture navedene u Tablici 1 i 2, zamjećuju se i sljedeće specifičnosti. Na EF rijeka veći je postotak obveznih kolegija nego na EF Split. Kao što je navedeno u Tablici 2, značajnije je veći postotak *temeljnih kolegija poslovne ekonomije* na uštrb *ects-a završnog rada* (završni iznosi 5 *ects-a*), te na uštrb *ects-a temeljnih ekonomskih predmeta*, *tablica 2*. Specijalistički predmeti PE vezani za marketinške kolegije su na istoj razini kao na EFST. Isto tako, smjer marketing i management se u potpunosti preklapaju u prve dvije godine studija. EF Rijeka u svojoj ponudi ima i smjer na engleskom jeziku (*International Business*) i to s novim programom za 2021/2022. Struktura izbornih i obveznih kolegija studija na engleskom je skoro u potpunosti ista kao i analiziranog studija na hrvatskom. Rijeka ima i novi diplomski studij iz ekonomije i poslovne ekonomije. U konačnici, EF Rijeka nudi i 3 online studija na preddiplomskoj razini i diplomskoj razini, i to iz *Financija*, *Menadžmenta* te *Poduzetništva*.
2. Isti trend strukture kolegija se još značajnije vidi i kod **Ekonomske fakulteta u Ljubljani** posebice u kategoriji *temeljnih predmeta poslovne ekonomije* gdje je prisutan udio od 84 *ects-a* naspram 42 *ects-a* na EFST-u. Značajnije povećanje je vidljivo i na specijal. marketinškim predmetima smjera PE. Značajni pad prisutan je u postotku *temeljnih ekonomskih predmeta* i manjim dijelom na *kvantitativnim predmetima*. Udio svih obveznih predmeta je viši za 4% naspram EFST-a. Na studijskom programu Sveučilišta u Ljubljani, izborni su *predmeti obvezno vezani uz smjer*. Na ovom studiju studenti koji ostvare min. propisani prosjek, dva izborna predmeta mogu zamijeniti s izradom završnog rada. Završni rad na EFST nosi 8% studijskih obveza, što je usporedivo s ovim studijem (ako se završni rad uključi kao obvezan za EF u Ljubljani). Razlika u strukturi kolegija nastaje u specijalističkim predmetima smjera gdje su u Ljubljani zastupljeni s 13% naspram EFST-a s 8% uzevši u obzir da se izborni moraju birati između marketinških kolegija. Značajnija razlika je i u *temeljnim predmetima poslovne ekonomije* gdje je Ljubljana zastupljena s 46% naspram EFST-a s 23%. Manje su zastupljeni *temeljni ekonomski predmeti*, što je vidljivo u Tablici 2. Isto tako, jedan pravni predmet je obvezan. Razlika nastaje uzevši u

obzir i način prethodno navedenog potencijalnog biranja završnog rada. Nije jasno da li studenti između 12 smjerova/specijalizacija (među njima je i Marketing) biraju smjer na 1 godini ili na kraju 2. Primijećene su sitne razlike na 2 godini između nekih smjerova.

Studenti koji upisuju program BSc, smjer Marketing, imaju (tijekom studija) mogućnost sudjelovanja u *Double-Degree programu* te dio studija provesti na stranom, partnerskom sveučilištu. Fakultet nudi dvostruku diplomu (za specijalizaciju Marketing) sa sljedećim partnerskim institucijama: *Poslovna škola KEDGE (Francuska)* te *poslovna škola Sveučilišta Pforzheim (Njemačka)*. Dvostruka diploma je odobreni kombinirani studijski program koji vodi do dvije diplome s dva sveučilišta. Uz *Marketing* koji je ponuđen kao program na engleskom i po sistemu koji je naveden, po istom sistemu i sa istim sveučilištima je ponuđen na engleskom jeziku program *International Business*.

3. Na **Stockholm School of Economics**, ponuđena su dva programa i to *Bachelor Program in Business and Economics*, te *Bachelor Program in Retail Management*.

Bachelor Program in Retail Management Stockholm School of Economics je trogodišnji jedinstveni specijalizirani poslovno-ekonomski program sa jakim fokusom na maloprodaju. Ovaj program priprema studente za uspješnu karijeru u tvrtkama i organizacijama usmjerenim na potrošače. Program je u potpunosti na engleskom jeziku i otvoren je za strane studente. Školarina je besplatna za građane EU-a, a nekoliko stipendija dostupno je građanima izvan EU-a. Ovaj program otvara vrata širokom rasponu karijera i naprednih studija. SSE je visoko rangiran po ovom pitanju te studenti koji završe su veoma traženi na tržištu rada kako u Švedskoj tako i na međunarodnom nivou. Mnogi studenti dobivaju ponude za posao prije diplomiranja. Drugi se odlučuju za nastavak studija na master razini. Završeni studenti obično nastavljaju s uspješnom karijerom u maloprodaji. Stečene vještine su vrlo tražene među svim vrstama tvrtki i organizacija koje rade prema potrošačima. Neki uobičajena radna mjesta u maloprodajnoj industriji su: *CEO; Marketing Manager; Brand Manager; Category Manager; Merchandise Manager; E-commerce Manager; Sustainability Manager; CSR Manager; Consumer Insight Analyst; Supply Chain Manager; Sales Manager; Key Account Manager*. Svih 6 semestara uključuje obvezne kolegije s posebnim fokusom na maloprodaju. Također se pružaju opća znanja iz poslovanja i ekonomije. U 5. ili 6. semestru piše se diplomski rad te projektni rad vezan uz određenu tvrtku. Nadalje, studenti imaju priliku otići na semestar razmjene na jednom od više od 70 prestižnih partnerskih sveučilišta diljem svijeta.

Kod **Bachelor Program in Business and Economics** semestri 1 do 3 pružaju čvrste temelje u širokom rasponu područja kao što su ekonomija, održivost, financije, računovodstvo, analitika podataka, poslovno pravo, marketing, menadžment, poduzetništvo i strategija. U semestru 4 do 6 ide se na specijalizaciju te se prilagođava diploma prema ponuđenim izbornim predmetima. Na programu *Business and Economics* od 1-3 semestra studenti imaju 87 obveznih ects-a. Od 4-6 semestra imaju 15 obveznih ects-a unutar specijalizacije koju biraju, u ovom slučaju Marketing. Ostalo su izborni unutar specijalizacije. Pitanje je mogu li birati izborne i van grupe predmeta vezanih za specijalizaciju. U konačnici studenti su dužni napraviti i disertaciju. Struktura kolegija se vidi u Tablici 2. Valja napomenuti da studenti već nakon 3 semestra biraju specijalizaciju za razliku od EFSTA-a gdje se to događa na 3 godini studija tj u 5 semestru.

U konačnici, analizirajući **Stockholm School of Economics**, prisutan je isti trend kao i prethodno s većim udjelom *temeljnih predmeta poslovne ekonomije*, kao i *specijalističkih marketinških predmeta*. Značajniji manji udio imaju *temeljni ekonomski predmeti* i *kvantitativni predmeti*. Na ovom sveučilištu prisutan je i značajniji udio *izbornih kolegija*

od 35% u usporedbi s EFST koji je na 14% izbornih kolegija. Važno je opet istaknuti da na ovom studiju studenti već u 4 semestru biraju specijalizaciju.

4. Analizirajući studije u Britaniji ovaj trend još značajnije raste. Uvidom u **University of Manchester** analizirana su dva programa iz Marketinga (*BSc Management, Marketing*; *BSc Management, Fashion Marketing*), i to zbog specifičnosti primjera i razlike između dva studija. Studij iz **Fashion Marketinga** je uže specijaliziran uz 28% izbornih kolegija te 72% obveznih kolegija. Studij **BSc Management - Marketing** ima dva moguća pravca tijekom studija. Prva godina je ista za obje mogućnosti, i to sa svim obveznim kolegijima koji uključuju i kolegij *Marketing foundations*. Nakon prve godine, moguće je studirati dvije godine uz sve izborne kolegije (240 bodova) vezane za management ili nastaviti sa specijalizacijom vezanom za Marketing. U slučaju izbora specijalizacije, studenti su obvezni na odabir 40 bodova od ukupno 120 na 2 godini i 60 bodova od ukupno 120 na 3 godini i to između ponuđenih marketinških kolegija. Primjeri marketinških kolegija za odabir na 2 godini su: *Marketing Management*; *Marketing Communications in the Digital Age*; *Consumer Behaviour*. Primjeri marketinških kolegija za odabir na 3 godini su: *Marketing Strategy*; *Services Marketing Management*; *Retail Marketing*; *Marketing and Society*. Ostale kolegije biraju iz palete raznovrsnih područja i kolegija. Izrada disertacija je izborna, te iznosi 40 bodova.

Isto tako, na studiju *BSc Management, Marketing*; *University of Manchesteru* je vidljivo da je udio kvantitativnih kolegija na 5%, dok je udio temeljnih ekonomskih kolegija na 3%. Udio temeljnih predmeta poslovne ekonomije je manji naspram EFST, EFRI, Ljubljane i Stockholma te iznosi 17%. Na ovom studiju značajnije raste udio specijalističkih kolegija smjera PE. Isto tako, biranjem specijalizacije u marketingu, raste u udio izbornih kolegija, te udio izbornih iznosi 39% što je više i od Stockholm School of Economics koja je na 35% izbornih kolegija. Važno je napomenuti da su na ovom studiju studenti obvezni izborom specijalizacije odabrati 11% sveukupnih bodova iz smjera specijalizacije, a na 3 godini odabrati 17% sveukupnih bodova iz smjera specijalizacije. Valja istaknuti da se više obveznih marketinški kolegija javlja već na 2 godini studija.

5. Isti trend se nastavlja i na sljedeći analiziranim studijima u nastavku i to **The University of Strathclyde**; **Scotland**, na **University of Surrey, UK** te na **University of Southern California**. Udio izbornih naspram obveznih je veći nego na EFST. Ono što je značajno je naglasak na specijalističkim predmetima smjera Marketing te na temeljnim predmetima Poslovne ekonomije. Valja istaknuti da se i na ovim studijima marketinški kolegiji javljaju u većem broju već na 2 godini studija, kako među obveznima, tako i među izbornima. Na University of Strathclyde to je još izraženijeg, a zadnja godina je u cijelosti fokusirana na marketing.

The University of Strathclyde; Scotland, BA Hons Marketing, nedostaju jasni podaci bodova, ali je vidljiv broj kolegija te sadržaj kolegija. U kontekstu marketinga, sveučilište visoko kotira u UK i na svijetu, kako na BA razini tako i na višim razinama. Ono što se zamjećuje to je da kao kod većine sličnih programa u UK i SAD, već na prvoj godini studenti imaju obvezne kolegije i to jedan marketinški kolegij te ostale vezane u kolegije poslovne ekonomije. Isto tako, imaju kolegij Management Development Programme 1 gdje se uči o temeljima što je to Business, a kasnije se proširuje kroz poslovanje od poslovnog do neprofitnog i javnog sektora. Ovaj kolegij ide kroz 3 modula te na kraju završava s individualiziranim iskustvom u organizacijskom kontekstu kroz razne smjerove i rad u grupi. Naglasak je i na društvenoj odgovornosti. Uz navedeni kolegij već na 1 godini slušaju i obvezni kolegij *Academisc skils* koji ima za cilj podržati studente u razvoju ključnih vještina koje su važne za akademsku i buduću karijeru. To uključuje vještine

povezane sa: istraživanjem; analizom podataka; kritičkim pisanjem; grupnim radom; komunikacijom.

Na ovom sveučilištu su već na 2 godini studija kolegiji primarno vezani uz Marketing tako da se javljaju obvezni kolegiji kao što su: *Understanding Consumers & Markets; Services & Retail Marketing; Marketing Communications in the Digital Age; Strategic Marketing in an International Context*. Na zadnjoj godini, od temeljnih predmeta slušaju *Brand Management* te su dužni napraviti *Disertaciju*. Od izbornih kolegija mogu birati između sljedećih: *Social Marketing; Advances in Consumer Behaviour; Managing Customer Relationships; International Business Management; Managing Integrated Marketing Communications: Theory & Practice; Sports Marketing; Small Business Marketing; Tourism Marketing*. Uz navedeni kolegij slušaju i obvezni kolegij *Academic skills* koji ima za cilj podržati studente u razvoju ključnih vještina koje su važne za akademsku i buduću karijeru. To uključuje vještine povezane sa: istraživanjem; analizom podataka; kritičkim pisanjem; grupnim radom; komunikacijom.

Kao naznaku treba staviti da navedeno sveučilište, samo unutar marketinga nudi sljedeće BA programe: *Marketing & Psychology; Finance & Marketing; Marketing & Business Law; Business Enterprise & Marketing; French & Marketing; Human Resource Management & Marketing; Hospitality and Tourism Management & Marketing; Business Analysis and Technology & Marketing; Economics & Marketing; Accounting & Marketing; Spanish & Marketing* itd..

Osvrt na Management Development Programme (MDP) program:

Management Development Programme je temeljni element preddiplomskih studija na poslovnoj školi Strathclyde. Program traje tri godine i pruža studentima okruženje za učenje kroz koje razvijaju poslovnu i komercijalnu svijest, s naglaskom na korporativnu društvenu odgovornost i održivost, uz usvojene vještine ka lakšoj zapošljivosti. Program usvaja kombinirani pristup učenju i temelji se na načelima društvenog konstruktivizma i iskustvenog učenja. Studenti su izloženi poslovnoj stvarnosti kroz angažman industrije, kao i razvoj znanja i razumijevanja kroz dijalog. MDP program provodi se u svakoj od prve tri godine preddiplomskog studija. Cijeli paket modula potaknut je stvarnim poslovnim problemima, a izvodi ga tim predavača i mentora s različitih odjela uz podršku pozvanih praktičara. Pristup učenju je aktivan problemski, s učenicima koji rade u projektnim timovima. Svaka godina MDP-a usredotočena je na različite aspekte poslovanja, a sadržaj MDP-a se neprestano razvija, ažurira i poboljšava. Nastava ima za cilj: potaknuti integraciju znanja i iskustava stečenih u kolegijima poslovne ekonomije; povećanje razumijevanja organizacija, njihovog upravljanja, gospodarstva i poslovnog okruženja; priprema i razvoj karijere u poslovanju i menadžmentu; poboljšanje širokog spektra vještina i atributa koji osposobljavaju diplomante da postanu učinkoviti građani svijeta. Zašto je važan MDP program? Uz konzultacije s poslodavcima, program se fokusira na one vještine koje su prepoznate kao važne za osobni i profesionalni razvoj studenata u pripremi za buduću karijeru radeći u javnom, privatnom ili društvenom/civilnom sektoru. Organizacije sve više traže fleksibilne zaposlenike koji se mogu prilagoditi promjenama, učinkoviti su u radu u multidisciplinarnim timovima, imaju povjerenja u predstavljanje i imaju dobro razvijene međuljudske vještine. MDP razvija ove vještine tijekom tri godine, poboljšava zapošljivost i integrira se sa studentskim znanjem o poslovanju stečenim kroz odabrane akademske predmete.

6. **University of Surrey, UK, Business Management (Marketing) BSc (Hons)** – specijalizacija Business with Marketing, sveučilište slabije kotira od Strathclyde i

Manchestera, ali je dostupan detaljniji uvid u strukturu i sadržaj kolegija. Ono što je značajno je naglasak na specijalističkim predmetima smjera Marketing (38% obveznih) te temeljnim predmetima Poslovne ekonomije (29% obveznih). Na 1 godini imamo sve obvezne kolegije koji su primarno vezani za poslovnu ekonomiju te se ne 1 godini pojavljuje kolegij *Marketing principles*. Na 2 godini, od 4 obvezna kolegija, 2 su marketinška i to *Marketing communication* i *Consumer behaviour*. Na 3 godini, od 6 obveznih kolegija, 4 su marketinška i to: *Research In Marketing*; *Marketing Analytics*; *Marketing In The Digital Environment*; *Marketing Strategy*.

7. **University of South California, USA, Business Administration (Marketing) (BS)** – specifičnosti ovog studija su što je ovaj program dostupan samo trenutnim studentima Marshalla i Leventhal-a koji ispunjavaju sljedeća tri uvjeta: (1) stekli status druge godine, (2) završili najmanje jedan semestar boravka na USC-u i (3) stekli bodove za predmet BUAD 307 Osnove marketinga. Ono što se može primijetiti je značajno veći broj predmeta iz temeljnih predmeta poslovne ekonomije i specijalističkih predmeta smjera. Od izbornih predmeta, kao primjer, dostupni su i vidljivi sljedeći predmeti: *Brand Management ili Marketing Management*; *Marketing Communication and Promotion (including Social Media Marketing)*; *Marketing Analytics*; *Consumer Insights and Marketing Research*; *Digital Marketing*; *Sales and Retail Management*; *New Product Development*; *Marketing for Social Impact*; *Marketing for Entertainment*. Ograničenje ovog studija je što nije vidljiva detaljnija struktura kolegija po godinama, kako izbornih tako i obveznih.

Tablica MAR-PRED-2. *Struktura ECTS bodova prema sadržaju kolegija*

Studij	<u>Preddiplomski studij</u> <u>Poslovna Ekonomija;</u> <u>smjer Marketing, EF</u> <u>SPLIT</u>		1. Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Marketing EF RIJEKA		<u>2. Dodiplomski studij</u> <u>Marketing; University</u> <u>of Ljubljana, School of</u> <u>Economics and</u> <u>Business</u>		<u>3. BSc in Business and</u> <u>Economics, Stockholm</u> <u>School of Economics</u>		4. BSc Management, Marketing; University of Manchester	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credit
Završni rad	15	8%	5	3%	0	0%	15	8%	0	0
Kvantitativni predmeti	21	12%	20	11%	18	10%	9	5%	20	5%
Temeljni ekonomski predmeti	32	18%	28	15%	18	10%	12	7%	10	3%
Pravni predmeti	0	0%	2	1%	6	3%	6	3%	0	0
Informatički predmeti	5	3%	6	3%	12	7%	0	0%	0	0
Temeljni predmeti PE	42	23%	68	38%	84	46%	54	30%	60	17%
Specijal. predmeti smjera PE	15	8%	14	8%	12/24	7%/13%	21	12%	110	31%
Ostali predmeti	24	13%	25	14%	12	7%	0	0%	20	5%
Ukupno obvezni predmeti	154	86%	168	93%	162	90%	117	65%	220	61%
Ukupno	180	100%	180	100%	180	100%	180	100%	360	100%

... cont...

Studij	5. The University of Strathclyde; Scotland, BA Hons Marketing		6. University of Surrey, UK, Business Management (Marketing) BSc (Hons) – specijalizacija Business with Marketing	
	Credits	% Credits	Credits	% Credits
Završni rad		5%_???	0	0
Kvantitativni predmeti		0	0	0
Temeljni ekonomski predmeti		5%	15	4%
Pravni predmeti		0	0	0
Informatički predmeti		0	0	0
Temeljni predmeti PE		24%	105	29%
Specijal. predmeti smjera PE		24%	135	38%
Ostali predmeti		13%	15	4%
Ukupno obvezni predmeti		71%	270	75%
Ukupno		100%	360	100%

U konačnici, od svih analiziranih studijskih programa, tri studijska programa imaju obveznu izradu završnog rada/poslovnog projekta u cilju završetka studija, dok na studiju Sveučilišta u Ljubljani studenti koji ostvare min. propisani prosjek dva izborna predmeta mogu zamijeniti sa izradom završnog rada. Isto tako, vrednovanje završnog rada nije svugdje isto.

Odabir navedenih studija i više raznovrsnih studija je izvršen s obzirom na specifičnosti Marketinga kao smjera te njegovoj pojavnosti bilo u RH, bližem okruženju, EU, UK ili SAD. Jednostavno govoreći neki programi znaju biti u dobroj mjeri različiti, ali su ipak trendovi u strukturi kolegija slični kod svih studija. Prvenstveno je vidljivo da je značajno manji udio temeljnih ekonomskih kolegija, te dijelom i kvantitativnih kolegija. Raste postotak obveznih temeljnih kolegija poslovne ekonomije, a još više postotak kolegija smjera Marketing. Isto tako, zastupljenost obveznih marketinških kolegija u dobroj mjeri se javlja već na 2 godini, a biranje specijalizacije često se događa već nakon 3 semestra. Isto tako, veći je broj izbornih marketinških kolegija. Iz okvirnog pregleda drugih raznovrsnih sveučilišta u EU, UK i SAD, vidljiv je isti trend i struktura kolegija kao na ovdje analiziranim studijima, a navedena u prethodnom zaključku.

Ograničenje ove analize je što kod većine top sveučilišta nije moguć uvid u program i strukturu predmeta. Ovoj analizi bi možda na isti način trebalo još dodati jedno europsko sveučilište i svakako jedno SAD sveučilište.

5.1.2.7. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Financijski menadžment (prof. dr. sc. Marijana Ćurak)

Komparativna analiza sadržaja preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Splitu (u nastavku: EFST), izvršit će se usporedbom sa studijskim programima s financijskim smjerom, programom u području financija i računovodstva, programom u području financija (interdisciplinarni), programom bez obveznog smjera, ali koji omogućava dobrovoljnu specijalizaciju u području financija te studijskim programom bez smjera na preddiplomskoj razini, ali koji se nastavlja na diplomskoj razini sa studijskim smjerom u području financija (integrirani preddiplomski i diplomski studij). Od navedenih programa, pet se odnosi na programe inozemnih sveučilišta, dok jedan obuhvaća studijski program institucije u Republici Hrvatskoj:

1. University Degree Business and Economics (specialization: Bank and Financial Management) - University of Ljubljana, School of Economics and Business
2. BSc in Business & Economics (specializations: Finance; Accounting and Financial Management) - Stockholm School of Economics
3. Accounting and Finance BSc - Newcastle University
4. BAEcon Finance - University of Manchester
5. Major in Business Administration (voluntary specialization in Finance) - University of St. Gallen
6. Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji - Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment - Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu

Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment trogodišnji je studijski program, završetkom kojeg student stječe 180 ECTS bodova. S obzirom na broj ECTS bodova, odnos između obveznih i izbornih predmeta je 86% : 14%. U strukturi obveznih predmeta, temeljni predmeti poslovne ekonomije sudjeluju s 26% u ukupnom broju ECTS bodova, temeljni ekonomski predmeti imaju udio od 18%, predmeti sa sadržajem iz područja kvantitativnih metoda 12%, Završni rad 8%, specijalistički predmeti smjera 6%, predmeti iz područja informatike 3% te ostali predmeti 13%. Među obveznim predmetima nema predmeta sa sadržajima iz područja prava. Obvezni predmeti financijskog sadržaja (uključujući one temeljne predmete poslovne ekonomije i specijalističke predmete smjera) sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova sa 11%. Obuhvaćaju predmete Osnove financija i Financijski menadžment 1, koji su obvezni predmeti u okviru cjelokupnog studijskog programa Poslovne ekonomije, te predmete Porezni sustav i politika i Financijske institucije i tržišta.

Pri upisu druge godine studija, uz obvezne, studenti upisuju izborne predmete. Među izbornim predmetima druge godine studija koji se upisuju u minimalnom broju od 8 ECTS bodova, jedan je predmet financijskog sadržaja (Bankarstvo), dok se ostali odnose na pravo, poslovno planiranje i strane jezike. Na trećoj godini studenti također, uz obvezne, upisuju i izborne predmete u minimalnom broju od 19 ECTS bodova. U okviru njih, dva su predmeta financijskih sadržaja (Burze i vrijednosnice i Upravljanje rizicima). Ostali obuhvaćaju predmete iz drugih područja poslovne ekonomije i stranih jezika, dok se dva izborna predmeta odnose na stručnu praksu (Stručna praksa i Stručna praksa – Društveno korisno učenje).

Dio predmeta studijskog programa izvodi se na engleskom jeziku. Studentima je omogućena studentska razmjena na trećoj godini studija na nekom od partnerskih inozemnih sveučilišta.

Tablica FM-PRED-1. *Struktura preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment*

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu Preddiplomski studij Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment	ECTS	Struktura predmeta	ECTS	% ECTS
Informatičke tehnologije	5	Izborni predmeti	26	14%
Matematika	5	Obvezni predmeti	154	86%
	6	Struktura obveznih predmeta prema ECTS bodovima		
Osnove ekonomije	4	Završni rad	15	8%
Poslovni engleski jezik I	6	Kvantitativni predmeti	21	12%
Računovodstvo	6	Temeljni ekonomski predmeti	32	18%
Statistika	2	Pravni predmeti	0	0%
Tjelesna i zdravstvena kultura	5	Informatički predmeti	5	3%
Makroekonomija I	5	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	47	26%
	5	Specijalistički predmeti smjera	10	6%
Matematika u ekonomiji	5	Ostali predmeti	24	13%
Mikroekonomija I	4			
Osnove financija	4			
Poslovni engleski jezik II	5			
Radionica I	5			
Makroekonomija II	6			
Marketing	6			
Menadžment	5			
Mikroekonomija II	4			
Poslovni engleski jezik III	5			
Financijski menadžment I	6			
Gospodarstvo Hrvatske	5			
Menadžersko računovodstvo I	5			
Radionica II	5			
Statistička analiza	5			
Izborni I	6			
Financijsko računovodstvo I	5			
Kvantitativne metode u menadžmentu	5			
Menadžment ljudskih resursa	5			
Porezni sustav i politika	5			
Financijske institucije i tržišta	5			
Izborni 2	5			
Izborni 3	5			
Izborni 4	5			
Izborni 5	15			
Završni rad	180			
Ukupno				

Izvor: <https://www.efst.unist.hr/studiranje/za-studente/studijski-program/preddiplomski-studiji/pe> (Pristupljeno: 10. 01. 2022.)

University Degree Business and Economics, specialisation: Bank and Financial Management - University of Ljubljana, School of Economics and Business

University of Ljubljana, School of Economics and Business, u Sloveniji, nalazi se između 251. i 300. mjesta na QS ljestvici rangiranja poslovnih škola/fakulteta u području Accounting and

Finance. U okviru preddiplomskih sveučilišnih studijskih programa, fakultet nudi programe na engleskom i slovenskom jeziku. Program na engleskom jeziku, University Degree Programme Business and Economics BSc, ima dvije specijalizacije – International Business i Marketing. Studijski program na slovenskom jeziku, University Degree Programme Business and Economics BSc ima 12 specijalizacija: Money and Finance, Business Economics, International Economics, Bank and Financial Management, Management, International Business, Entrepreneurship, Supply Chain and Logistics, Business Informatics, Accounting and Audit, Marketing, Tourism. Studijski preddiplomski program Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment Ekonomskog fakulteta u Splitu, usporedit će se sa studijskim programom University Degree Business and Economics, smjer Bank and Financial Management.

Tablica FM-PRED-2. *Struktura studijskog programa University Degree Programme Business and Economics, specialization, Bank and Financial Management*

University of Ljubljana, School of Economics and Business University Degree Programme in Business and Economics, smjer Bank and Financial Management		ECTS
Mathematics for Business and Economics	6	
Microeconomics 1	6	
The Law of Business Organisations and Business Law	6	
Management	6	
Introduction to Business	6	
Informatics	6	
Macroeconomics 1	6	
Organisational Behaviour	6	
Introductory Statistics	6	
Principles of Accounting	6	
EU Economics and Slovenia	6	
Operations management	6	
Corporate Finance 1	6	
Statistical Analysis	6	
Principles of Marketing	6	
Taxes and Corporations	6	
Entrepreneurship	6	
Human Resource Management	6	
Fundamentals of financial and management accounting	6	
Foreign language 1	6	
Business Environment	6	
Strategic Management 1	6	
Financial Markets and Institutions	6	
Banking / International Financial Environment (student bira jedan od dva ponuđena obvezna predmeta)	6	
Foreign language 2	6	
Electronic Business	6	
International Business	6	

Struktura predmeta	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti	6	3%
Obvezni predmeti	174	97%
Struktura obveznih predmeta prema ECTS bodovima		
Završni rad	0	0%
Kvantitativni predmeti	18	10%
Temeljni ekonomski predmeti	18	10%
Pravni predmeti	6	3%
Informatički predmeti	6	3%
Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	84	47%
Specijalistički predmeti smjera	24	13%
Ostali predmeti	18	10%

Investment Management	6
Insurance / Financial Statement Analysis (student bira jedan od dva ponuđena obvezna predmeta)	6
Elective course	6
Total	180

Izvor: http://www.ef.uni-lj.si/content/static_english/izobrazevanje/dodiplomsko/upes_usmeritve_BFM.asp
(Pristupljeno: 10. 01. 2022.)

Studijski program University Degree Business and Economics, smjer Bank and Financial Management je program u trajanju od šest semestra odnosno tri godine. Odnos obveznih i izbornih predmeta s obzirom na broj ECTS bodova je 97% : 3%. Samo je jedan predmet izborni predmet, kojeg studenti upisuju na trećoj godini studija. Nudi se izbor između 20 predmeta koji ne obuhvaćaju predmete financijskih sadržaja. Izborni predmeti se odnose na sadržaje u području računovodstva, marketinga, analize podataka, prava, menadžmenta, marketinga, turizma i drugih nefinancijskih područja. Jedan od izbornih predmeta je i Stručna praksa. Predmeti na kojima se izučavaju financijski sadržaji imaju karakter obveznih predmeta, pri čemu se na trećoj godini studija za dio njih pruža mogućnost izbora između više ponuđenih. Umjesto ovih predmeta i izbornog predmeta, student koji je pri upisu 3. godine izvršio sve svoje obveze sa prve dvije godine studija i postigao određeni minimalni prosjek ocjena, može izraditi i obraniti „university dissertation“.

U strukturi obveznih predmeta dominiraju temeljni predmeti poslovne ekonomije (47%), slijede specijalistički predmeti smjera (13%), temeljni ekonomski predmeti (10%), predmeti sa sadržajem vezanim za kvantitativne metode (10%), ostali predmeti (10%) te predmeti sadržaja u području prava (3%) i informatike (3%).

Usporedbom preddiplomskog studija Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment na EFST i preddiplomskog studija na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, zaključuje se sljedeće:

- ❖ U okviru studija na EFST-u veće je značenje temeljnih ekonomskih predmeta, dok je značenje temeljenih predmeta poslovne ekonomije i specijalističkih predmeta smjera bitno manje u odnosu na usporedni studij.
- ❖ Na usporednom studiju, predmeti financijskih sadržaja imaju status obveznih predmeta (pri čemu se za dio predmeta pruža mogućnost izbora između više ponuđenih). Stoga, dok u programu EFST-a specijalistički predmeti smjera sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova s 11%, u okviru usporednog programa njihov je udio 20%.
- ❖ Obvezni predmeti financijskih sadržaja koji se podudaraju na oba programa su Financijski menadžment I (Corporate Finance) i Financijske institucije i tržišta. Na EFST-u se još izvode Osnove financija i Porezni sustav i politika (premet s poreznim sadržajima na usporednom programu je predmet Taxes and Corporations), a na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani, Banking (koje je na EFST-u izborni predmet), Insurance, International Financial Environment i Investment Management (koji bi bio odgovarao predmetu Burze i vrijednosnice, koji je izborni predmet na EFST-u).
- ❖ Dok je predmet pravnog sadržaja izborni na EFST-u, ovaj je predmet obavezan na analiziranom studiju na Ekonomskom fakultetu u Ljubljani.

- ❖ U okviru oba programa, među izbornim predmetima nudi se Stručna praksa, pri čemu program EFST-a dodatno obuhvaća i predmet Stručna praksa – Društveno korisno učenje.
- ❖ U programu EFST-a obuhvaćen je Završni rad, dok to nije slučaj sa studijskim programom na Ekonomskom fakultetu u Ljubljani, osim u slučaju izbora studenta koji ostvari određeni minimalni prosjek ocjena i koji ne treba upisati određene specijalističke i izborni kolegij.

BSc in Business & Economics (specialisations: Finance; Accounting and Financial Management) - Stockholm School of Economics

Stockholm School of Economics u Švedskoj, nalazi se na 56. mjestu na QS ljestvici rangiranja poslovnih škola/fakulteta u području Accounting and Finance. Nudi dva preddiplomska studijska programa: BSc in Business & Economics (s kojim će se vršiti usporedba) i BSc in Retail Management.

BSc in Business & Economics je trogodišnji preddiplomski studijski program koji se u cijelosti izvodi na engleskom jeziku. U okviru prva tri semestra pružaju se sadržaji iz područja ekonomije, održivosti, financija, računovodstva, prava, marketinga, menadžmenta, poduzetništva i strategije. Sljedeća tri semestra odnosi se na specijalizaciju. Tijekom zadnje godine studiranja, studenti mogu provesti jedan semestar na inozemnom sveučilištu.

Tablica FM-PRED-3. *Struktura studijskog programa BSc in Business & Economics (specijalizacije: Finance i Accounting and Financial Management)*

Stockholm School of Economics BSc in Business & Economics, (specijalizacije: Finance i Accounting and Financial Management)	ECTS	Struktura predmeta	ECTS	% ECTS
Economics I: Microeconomics	6	Izborni predmeti	60	33%
Economics II: Macroeconomics	6	Obvezni predmeti	120	67%
Global Challenges I	6	Struktura obveznih predmeta prema ECTS bodovima		
Global Challenges II	6	Završni rad	15	8%
Management I: Organizing	6	Kvantitativni predmeti	12	7%
Management II: Leadership	3	Temeljni ekonomski predmeti	12	7%
Finance I	3	Pravni predmeti	6	3%
Finance II	6	Informatički predmeti*		
Marketing	6	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	60	33%
Strategy	6	Specijalistički predmeti smjera	15	8%
Accounting I: Understanding Financial Reports	6	Ostali predmeti	0	0%
Accounting II: Analysing Performance	6			
Innovation	6			
Data Analytics I	3			
Data Analytics II	6			
Data Analytics III	3			
Business Law I	3			

Business Law II	3
The B&E Reflection Series 2021	0
Advance in Investment (Specialization in Finance)	7.5
Corporate Finance and Value Creation (Specialization in Finance)	7.5
Elective (Specialization in Finance)	7.5
Elective (Specialization in Finance)	7.5
Financial Reporting and Financial Markets (Specialization in Accounting and Financial Management)	7.5
Performance Measurement and Business Control (Specialization in Accounting and Financial Management)	7.5
Elective (Specialization in Accounting and Financial Management)	7.5
Elective (Specialization in accounting and Financial Management)	7.5
Other electives	45
Bachelor's Thesis	15
Total	180

*Kombinirani s predmetima iz područja kvantitativnih metoda.

Izvor: <https://www.hhs.se/en/education/bsc/be/program-structure/> (Pristupljeno: 10. 01. 2022.)

Predmeti od kojih je studij strukturiran mijenjaju se po pojedinim akademskim godinama. U prva tri semestra, osim predmeta ekonomskih sadržaja, u okviru obveznih predmeta nalazi se i The B&E Reflection Series 2021, kojim se potiče refleksivno razmišljanje studenata koje omogućava multidisciplinarni način razmišljanja (Fact and science-based mindset, Reflective and self-aware, Empathetic and culturally literate, and Entrepreneurial and responsible). Zadnja tri semestra obuhvaćaju specijalizaciju u sljedećim područjima: Management: Operations, Consulting and Change; Marketing; Accounting & Financial Management; Finance; Economics. Dodatno, u petom ili šestom semestru studenti pišu završni rad iz područja odabrane specijalizacije.

Odnos između obveznih i izbornih predmeta je 67%:33%. Obvezni temeljni ekonomski predmeti sudjeluju sa 7% u ukupnom broju ECTS bodova, temeljni poslovne ekonomije sa 33%, specijalistički predmeti smjera s 8%. Kvantitativni sadržaji i oni iz područja informatike, integrirani su u istim predmetima. Ukupno ih je tri, s udjelom u ECTS bodovima od 7%. Dva su obvezna predmeta pravnih sadržaja koja zajedno sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova sa 3%.

Dvije su moguće specijalizacije u području financija: Finance i Accounting and Financial Management. U okviru prve specijalizacije, student upisuje sljedeće predmete: Advanced Investment i Corporate Finance and Value Creation. Kao izborni predmeti u području financija, nude se: Behavioural Finance, Digitalization in Finance, Sustainable Finance i Derivatives in Investment Management.

Specijalizacija u području Accounting and Financial Management sastoji se od dva obvezna predmeta: Financial Reporting and Financial Markets i Performance Measurement and Business Control. Izborni predmeti u okviru ove specijalizacije obuhvaćaju Accounting in Hybrid Organizations i Entrepreneurial Accounting and Managerial Finance.

Usporedbom preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment sa studijskim programom BSc in Business & Economics, može se zaključiti sljedeće:

- ❖ Značenje temeljnih ekonomskih predmeta u programu EFST-a je veće u odnosu na usporedni program, dok je udio temeljnih predmeta poslovne ekonomije u ukupnom broju ECTS manji.
- ❖ Dok na EFST u okviru preddiplomskog studija Poslovne ekonomije, u području financija postoji jedan studijski smjer, Financijski menadžment, na usporednom sveučilištu pruža se mogućnost dviju specijalizacija u području financija: Finance i Accounting and Financial Management. Također, dok na EFST postoje dva zasebna studijska usmjerenja Financije i Računovodstvo i revizija, na usporednom sveučilištu oni su povezani u okviru jednog smjera, što doprinosi interdisciplinarnosti studija.
- ❖ Predmeti koji se izvode u okviru specijalizacija u financijskom području na usporednom programu, mijenjaju se po akademskim godinama.
- ❖ Za razliku od studija na EFST, matematički i statistički sadržaji se ne izučavaju u zasebnim predmetima, nego su sadržaji u području matematičkih i statističkih metoda koje se koriste u ekonomskim i financijskim analizama i drugim područjima, zajedno sa sadržajima u području informatike, kombinirani u okviru istih predmeta (Data Analytics I, Data Analytics II i Data Analytics III).
- ❖ Obvezni predmet u području financija koji se podudara s predmetom na oba studijska programa je Financijski menadžment I (Finance I).
- ❖ Dok je predmet pravnog sadržaja izborni predmet u okviru programa na EFST-a, na usporednom se studijskom programu pravni sadržaji izučavaju u okviru dva obvezna i više izbornih predmeta.
- ❖ Na usporednom studiju se izvodi predmet usmjeren na poticanje multidisciplinarnog načina razmišljanja studenata.
- ❖ Završni rad nosi jednak broj ECTS bodova (15) na oba studija, pri čemu se na usporednoj instituciji odnosi na područje specijalizacije.
- ❖ Studijski program EFST-a ne može se u cijelosti završiti na engleskom jeziku, za razliku od usporednog studija koji to omogućava.

Accounting and Finance BSc - Newcastle University

Newcastle University u Ujedinjenom Kraljevstvu, nalazi se između 150. i 200. mjesta na QS ljestvici rangiranja institucija u području Accounting and Finance. U području financija, sveučilište nudi studijski program Accounting and Finance BSc.

Accounting and Finance BSc je trogodišni preddiplomski studij. Osim trogodišnjeg studija, sveučilište nudi i četverogodišnji studij koji na trećoj godini uključuje devet do 12 mjeseci rada u praksi. U svakoj godini student stječe 120 credits odnosno ukupno 360 credits. Odnos između obveznih i izbornih predmeta je 78% : 22% prema broju credits. Na prvoj godini studija svi predmeti su obvezni, dok su na drugoj i trećoj godini, uz obvezne, obuhvaćeni i izborni predmeti.

Obvezni temeljni ekonomski predmeti čine 6% credits, temeljni poslovne ekonomije 33%, specijalistički predmeti studija 28%, pravni predmeti 6%, ostali predmeti 6%, dok predmeti u

području kvantitativnih metoda i informatike nisu zastupljeni kao zasebni predmeti. Pored obveznih predmeta iz područja financija, Corporate Finance i International Financial Management, u programu su obuhvaćeni i sljedeći izborni financijski predmeti: Issues in Behavioural Finance; Derivative Markets; Taxation in Accounting.

Tablica FM-PRED-4. *Struktura studijskog programa Accounting and Finance BSc*

Newcastle University Accounting and Finance BSc	Credits	Struktura predmeta	Credits	% Credits
Introduction to Financial Accounting	20	Izborni predmeti	80	22%
Introduction to Management Accounting and Finance	20	Obvezni predmeti	280	78%
Professional Skills for Accounting and Finance	20	Struktura obveznih predmeta prema broju credits		
Introduction to Management and Organisation	20	Završni rad	0	0%
Introductory Economics	20	Kvantitativni predmeti*	0	0%
Introduction to Business Law	20	Temeljni ekonomski predmeti	20	6%
Managerial and Business Economics	20	Pravni predmeti	20	6%
Financial Control	20	Informatički predmeti	0	0%
Intermediate Financial Accounting	20	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	120	33%
Corporate Finance	20	Specijalistički predmeti studija	100	28%
Understanding Company Accounts	20	Ostali predmeti	20	6%
Electives	20			
Financial Accounting	20			
Management Accounting	20			
International Financial Management	20			
Electives	60			
Total	360			

*Određeni sadržaji iz područja kvantitativnih metoda obuhvaćeni su u predmetu Professional Skills for Accounting and Finance, zajedno s sadržajima vezanim za profesionalne vještine.

Izvor: <https://pdf.ncl.ac.uk/ug/2022/n400.pdf> (Pristupljeno: 01. 02. 2022.)

Završetkom studija, studentima se nude određena izuzeća od polaganja ispita za stjecanje certifikata profesionalnih udruženja. Izuzeci trenutno uključuju ispite u okviru programa sljedećih institucija: Association of Chartered Certified Accountants (ACCA), Chartered Institute of Management Accountants (CIMA), Institute of Chartered Accountants in England and Wales (ICAEW), Chartered Institute of Public Finance and Accountancy (CIPFA). Također, budući je sveučilište dio CFA Institute's University Affiliation Program, predmeti uključuju najmanje 70% CFA Program Candidate Body of Knowledge™ (CBOK).

Usporedbom preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment sa studijskim programom Accounting and Finance, može se zaključiti sljedeće:

- ❖ Dok se sadržaji iz područja financija i računovodstva na preddiplomskom studiju EFST-a izučavaju u okviru dva odvojena studijska smjera, na usporednom studiju su povezani u jedan cjeloviti studij, čime se postiže interdisciplinarnost studijskog programa.
- ❖ U okviru studijskog programa EFST-a veće je značenje temeljnih ekonomskih predmeta, dok je na usporednom programu veće značenje temeljnih predmeta poslovne ekonomije. Također, s obzirom na karakter usporednog programa, značajno je veća važnost specijalističkih predmeta studija / smjera u odnosu na program EFST-a.

- ❖ Za razliku od studijskog programa EFST-a, usporedni studijski program ne obuhvaća posebne obvezne predmete sa sadržajima u području kvantitativnih metoda i informatike. Određeni sadržaji u području kvantitativnih metoda obuhvaćeni su u predmetu Professional Skills for Accounting and Finance.
- ❖ Obvezni predmet u području financija koji se podudara na oba studijska programa je Financijski menadžment I (Corporate Finance). Porezni sadržaji u programu EFST-a obuhvaćeni su predmetom Porezni sustav i politika, a u okviru usporednog programa ovi se sadržaji izučavaju u kontekstu računovodstva (Taxation in Accounting).
- ❖ U odnosu na studijski program EFST-a u okviru kojeg se sadržaji iz područja prava izučavaju u okviru izbornog predmeta, na usporednom programu oni su obuhvaćeni obveznim predmetom.
- ❖ Dok program EFST-a sadrži Završni rad, u analiziranom usporednom programu Završni rad nije obuhvaćen.
- ❖ Završeni usporedni program omogućava određena izuzeća od polaganja ispita za stjecanje certifikata određenih profesionalnih udruženja u području računovodstva i financija.
- ❖ Usporedni studijski program na trećoj godini omogućava radno iskustvo u trajanju od 9 do 12 mjeseci.

BAEcon Finance - University of Manchester

University of Manchester u Ujedinjenom Kraljevstvu, nalazi se na 17. mjestu QS ljestvici rangiranja institucija u području Accounting and Finance. Sveučilište nudi više različitih preddiplomskih programa u području financija, dio kojih je u kombinaciji s računovodstvom, ekonomijom, menadžmentom i međunarodnim poslovanjem i matematikom (BAEcon Finance; BAEcon Accounting and Finance; BSc Economics and Finance; BSc International Business, Finance and Economics; BSc International Business, Finance and Economics with Industrial/Professional Experience; BSc Management (Accounting & Finance) with Industrial/Professional Experience; BSc Management (Accounting and Finance); BSc Mathematics with Finance). Za usporedbu će se uzeti studijski program BAEcon Finance.

BAEcon Finance je trogodišnji preddiplomski studijski program u području financija, koji je interdisciplinarnog karaktera, odnosno uz sadržaje iz područja financija, obuhvaća i sadržaje iz područja računovodstva, matematike, statistike te sociologije, politike i psihologije. Program je namijenjen studentima koji planiraju karijeru u području financija, računovodstva i bankarstva. Ovaj studij na prvoj godini ima jednake predmete kao i ostali BAEcon programi, što nakon završene prve godine, studentima pruža mogućnost prelaska s jednog programa na drugi. Studentima je omogućeno da se tijekom prve godine studija apliciraju za studiranje na inozemnom sveučilištu koje se realizira tijekom druge godine studija, u trajanju od jednog semestra. Također, studentima se pruža mogućnost stjecanja plaćenog radnog iskustva u trajanju od jedne godine (tijekom treće godine studija), čime se studij produžava na četiri godine (u četvrtoj godini studenti upisuju predmete treće godine). U ovom slučaju, stečenom akademskom nazivu se dodaje “with Professional Experience”.

Tablica FM-PRED-5. *Struktura studijskog programa BAEcon Finance*

University of Manchester BAEcon Finance	Credits	Struktura predmeta	Credits	% Credits
Financial Reporting	10	Izborni predmeti	180	50%
Introductory Management Accounting	10	Obvezni predmeti	180	50%
Financial Decision Making	10	Struktura obveznih predmeta prema broju credits		
Microeconomics 1	10	Završni rad	0	0%
Macroeconomics 1	10	Kvantitativni predmeti	60	17%
Microeconomics 2	10	Temeljni ekonomski predmeti	40	11%
Macroeconomics 2	10	Pravni predmeti	0	0%
Power and Value: Perspectives from Social Sciences	10	Informatički predmeti	0	0%
Introductory Mathematics	10	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	40	11%
Advanced Mathematics	10	Specijalistički predmeti studija	30	8%
Advanced Statistics	10	Ostali predmeti	10	3%
Electives (svaki nosi 10 ili 20 credits)	20			
Investment Analysis	10			
Financial Statement Analysis	10			
Foundations of Finance A	20			
Optional courses (svaki nosi 10 ili 20 credits)	80			
Empirical Finance	40			
Optional courses (svaki nosi 10 ili 20 credits)	80			
Total	360			

Izvor: <https://www.manchester.ac.uk/study/undergraduate/courses/2022/05153/baecon-finance/course-details/#course-profile> (Pristupljeno: 01. 02. 2022.)

U svakoj studijskoj godini student treba ostvariti 120 credits. U prvoj godini oni su strukturirani na sljedeći način: 30 credits se odnosi na Accounting and Finance, 40 na Economics, 20 credits na Introductory ili Advanced Mathematics/Statistics, 10 credits na Introductory Unit in Social Sciences i 20 credits na izborne kolegije iz područja društvenih znanosti. U ponudi je 25 izbornih predmeta. Ponuda predmeta je podložna promjenama i predstavljeni predmeti su oni koji su ponuđeni u zadnjoj akademskoj godini. Među izbornim predmetima na prvoj godini studija nema onih financijskog sadržaja. U drugoj godini također se upisuje 120 credits, pri čemu se maksimalno 80 credits odnosi na credits predmeta ovoga studija, a 40 credits ostalih BAEcon studija (dodatno, osim „Single pathway“, nudi se i mogućnost „Joint Pathway“ u okviru kojeg se omogućava da se ovih 80 credits razdvoji između dviju disciplina). Nude se 54 izborna predmeta. Među njima, predmeti iz područja financija obuhvaćaju: Financial Markets and Institutions i Mergers & Acquisitions: Financial Perspectives. Treća godina studija također nosi 120 credits, pri čemu oni uključuju minimalno 80 credits vezanih za predmete ovoga studija, a 40 ostalih BAEcon studija. U ponudi je 98 izbornih kolegija. Izborni predmeti u okviru kojih se izučavaju financijski sadržaji obuhvaćaju: International Finance, Share Prices and Accounting Information, Financial Derivatives, Advanced Corporate Finance, Financial Engineering, Financial Market Microstructure, Financial Economics, Money, Banking & Financial Markets, FinTech, Blockchain and Cryptocurrencies (sadržaji u području primjene blockchain tehnologije u financijskoj industriji).

Odnos između obveznih i izbornih predmeta prema broju credits je 50% : 50%. Predmeti iz područja kvantitativnih metoda imaju udio od 17% u ukupnom broju credits. Predmeti općih

ekonomskih sadržaja sudjeluju u ukupnom broju credits s 11%, jednako kao i temeljni predmeti poslovne ekonomije, dok specijalistički obvezni predmeti studija imaju udio od 8%. Predmet pravnog sadržaja je izborni. Također, među zasebnim obveznim predmetima nisu zastupljeni ni oni iz područja informatike.

Usporedbom preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment sa studijskim programom BAEcon Finance, može se zaključiti sljedeće:

- ❖ Među obveznim predmetima, s obzirom na broj credits, u okviru usporednog studijskog programa dominacija je na predmetima kvantitativnih sadržaja. Temeljni ekonomski predmeti i temeljni predmeti poslovne ekonomije imaju manji udio u odnosu na studijski program EFST-a. Udio obveznih predmeta financijskog sadržaja je isti na oba programa. Međutim, u okviru usporednog programa, izborni predmeti sudjeluju u ukupnom broju credits s 50%, a u okviru njih, između ostalih predmeta, studenti mogu izabrati one s financijskim sadržajima, čija je ponuda veća u odnosu na onu programa EFST-a.
- ❖ Kao u okviru programa EFST-a, tako i ovog usporednog, predmet na kojem se izučavaju pravni sadržaji je izborni predmet.
- ❖ Obvezni predmet u području financija koji se podudara na oba studijska programa je Financijski menadžment I (Financial Decision Making). Predmet Osnove financija i Foundation of Finance imaju različite sadržaje (predmet usporednog programa se odnosi na područje financijskog menadžmenta). Među obveznim predmetima usporednog studijskog programa nalazi se i predmet Investment Analysis koji bi u određenoj mjeri odgovarao izbornom predmetu na studijskom programu EFST-a Burze i vrijednosnice.
- ❖ Za razliku od studijskog programa EFST-a koji sadrži Završni rad, usporedni program ga ne obuhvaća.
- ❖ Usporedni studij karakterizira prilagodljivost aktualnim promjenama u financijama, tehnologiji i dr., kroz uvođenje novih predmeta s aktualnim sadržajima, primjerice FinTech, Blockchain and Cryptocurrencies i Case Studies in Digital Transformation.
- ❖ Na usporednom studijskom programu studentima se pruža mogućnost stjecanja radnog iskustva u trajanju od godine dana i produženje studija na četiri godine.

Major in Business Administration - University of St. Gallen

University of St. Gallen (HSG) u Švicarskoj, nalazi se na 65. mjestu na QS ljestvici rangiranja institucija u području Accounting and Finance. Jedan od preddiplomskih studijskih programa ovoga sveučilišta je program Major in Business Administration.

Prva godina preddiplomskog studija je Assessment Year in Economics and Law (Assessment Year je uvedena 2013. godine za sve preddiplomske studije), u okviru koje se studenti podučavaju specifičnim znanjima i akademskim vještinama koje su im potrebne za nastavak studiranja. Program je strukturiran od temeljnih predmeta i kontekstualnih predmeta. Dvije su moguće specijalizacije - ekonomija i pravo. Studenti koji se specijaliziraju u ekonomiji, obvezni su upisati predmete matematičkog sadržaja. Kontekstualni predmeti obuhvaćaju Introduction to Academic Writing, Language, Integrative Project, te Cultural and Social Sciences. Završetkom Assessment year, student stječe 60 ECTS bodova. Potom slijedi Major in Business

Administration, s ukupno 120 ECTS bodova, u trajanju od četiri semestra (dvije godine) u okviru kojega se studentima pružaju znanja u području upravljanja organizacijom.

Tablica FM-PRED-6. *Struktura studijskog programa Major in Business Administration*

University of St. Gallen, Major in Business Administration	ECTS	Struktura predmeta	ECTS	% ECTS
Business Administration A	5.5	Izborni predmeti	20	11%
Economics A	5.5	Obvezni predmeti	160	89%
Law I A	5.5	Struktura obveznih predmeta prema broju ECTS bodova		
Academic Term Paper	5	Završni rad	12	7%
Business Administration B	5.5	Kvantitativni predmeti	15	8%
Economics B	5.5	Temeljni ekonomski predmeti	19	11%
Law I B	5.5	Pravni predmeti	19	11%
Mathematics A	3.5	Informatički predmeti	8	4%
Mathematics B	3.5	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	35	19%
Introduction to Academic Writing	3	Specijalistički predmeti smjera	0	0%
Cultural and Social Sciences A	2	Ostali predmeti	72	29%
Foreign Language	4			
Integrative Project	4			
Cultural and Social Sciences B	2			
Marketing	4			
Methods: Empirical Social Research	4			
Strategic Management	4			
Leadership & Human Resource Management	4			
Methods: Statistics	4			
Macroeconomics II	4			
Microeconomics II	4			
Fundamentals and Methods of Computer Science for Business	8			
Corporate Finance	4			
Accounting, Controlling, Auditing	4			
Introduction to Operations Management	4			
Business and Fiscal Law	8			
Capstone Project	8			
Core studies – core electives				
Core studies – electives				
Total electives	20			
Bachelor's thesis	12			
Contextual studies - Areas of concentration (12-24)				
Contextual studies - Skills and languages (0-12)				
Total, contextual studies	24			
Total	180			

Izvor: <https://www.unisg.ch/en/studium/bachelor/major-in-business-administration/curriculum> (Pristupljeno: 10. 01. 2022.)

Studentima je omogućena dobrovoljna specijalizacija u sljedećim područjima: Accounting, Controlling, Auditing; Finance; Marketing; Leadership & Human Resource Management; Strategic Management; International Management; Operations and Innovation Management; Entrepreneurial Informatics.

Obuhvaćajući predmete sve tri godine studija, obvezni predmeti sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova sa 89%, a izborni s 11%. ECTS bodovi koji se odnose na temeljne ekonomske predmete imaju udio u ukupnom ECTS bodovima od 11%, temeljni predmeti iz područja poslovne ekonomije 19%, predmeti sadržaja iz područja kvantitativnih metoda 8%, pravnih sadržaja 11%, te predmeti u području informatike 4%.

Temeljni i samostalni izborni predmeti pružaju studentima mogućnost stjecanja znanja iz širokog spektra Business Administration. Postoji oko 30 različitih izbornih predmeta po semestru kojima se pruža specijalizacija u ranije navedenim segmentima poslovne ekonomije. Uz ponuđene izborne predmete ovog programa, moguće je izabrati i predmete drugih studijskih programa. Tako se studentima pruža mogućnost oblikovanja programa temeljnim izbornim predmetima i izbornim predmetima prema vlastitim preferencijama – bilo iz portfelja kolegija iz različitih disciplina ili usmjeravanjem na kolegije iz određenog područja Business Administration. Ova se specijalizacija navodi u dopunskoj ispravi o studiju (Diploma Supplement of the Bachelor's Diploma). U okviru specijalizacije u području financija, temeljni izborni predmeti koji se trenutno nude obuhvaćaju: Asset-backed Commodity Trading; Principles of Financial and Actuarial Mathematics i Applied Corporate Valuation. Samostalni izborni predmeti u području financija obuhvaćaju: Money, Banking and Finance i Monetary Economics.

Ostali predmeti koji sudjeluju sa 29% u ukupnom broju ECTS bodova, obuhvaćaju Capstone Project i kontekstualne predmete. Ovaj projekt obuhvaća timski rad na izradi prijedloga za rješavanje stvarnog problema u određenom poduzeću kroz istraživanje i inovativne ideje. Ovim se projektom omogućava primjena teorijskih znanja u praksi. U okviru kontekstualnih kolegija studente se uči o tome kako su ekonomske odluke integrirane u društvene, kulturne i povijesne uvjete zbog čega trebaju biti razmatrane na holistički način. Obuhvaćajući i kontekstualne predmete na prvoj godini (Assessment year), ovi predmeti sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova sa 22%.

Obvezni predmet s financijskim sadržajima sudjeluju u ukupnom broju ECTS bodova sa 2%. Ako bi pak student izabrao specijalizaciju u području financija, udio obaveznog predmeta i temeljnih izbornih predmeta u okviru kojih se izučavaju financijski sadržaji (bez samostalnih izbornih predmeta), u ukupnom broju ECTS bodova iznosio bi između 4% i 13% (temeljni izborni predmeti nose minimalno 4 i maksimalno 20 bodova).

Raspored predmeta po semestrima samo je preporuka. Ako student koristi mogućnost studentske razmjene, moguć je različit redoslijed predmeta.

Studij se može završiti na njemačkom i engleskom jeziku. Studenti moraju steći minimalno 12 ECTS core predmeta i na njemačkom i engleskom jeziku. Završetkom studija, student stječe 120 ECTS bodova, što zajedno s ECTS bodovima ostvarenim sa završenom Assessment year, čini ukupno 180 ECTS bodova.

Usporedbom preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment sa studijskim programom Major in Business Administration, može se zaključiti sljedeće:

- ❖ Studijski program na EFST ima obavezan smjer, dok analizirani usporedni program nema određenog obaveznog usmjerenja, ali studenti imaju mogućnost dobrovoljne

specijalizacije odabirom odgovarajućih temeljnih izbornih i ostalih izbornih predmeta u području financija, prema vlastitim preferencijama.

- ❖ U okviru studijskog programa EFST-a veće je značenje temeljnih ekonomskih predmeta i temeljnih predmeta poslovne ekonomije u odnosu na usporedni program.
- ❖ Na usporednom studiju posebna se važnost daje kontekstualnim kolegijima kojima se studenti osposobljavaju za interdisciplinarni pristup rješavanju ekonomskih problema.
- ❖ Dok je predmet pravnog sadržaja izborni predmet u okviru programa na EFST, na usporednom programu su tri obvezna predmeta pravnog sadržaja s udjelom u ukupnom broju ECTS bodova od 11%.
- ❖ Obvezni predmet financijskog sadržaja koji se podudara na oba studijska programa je Financijski menadžment I (Corporate Finance).
- ❖ Predmet kojim se studente osposobljava za timski rad sadržan je na oba studijska programa, pri čemu u okviru programa EFST-a on nosi 5 ECTS bodova (Radionica I), a usporednog (Capstone Project, koji ima i širi obuhvat sadržaja) 8 ECTS.
- ❖ Oba studija imaju Završni rad, pri čemu on nosi nešto više ECTS bodova u okviru programa EFST-a (15 ECTS) u odnosu na usporedni (12 ECTS).
- ❖ Studijski program EFST-a ne može se u cijelosti završiti na engleskom jeziku, za razliku od usporednog studija koji to omogućava, uz uvjet da se određeni broj ECTS iz temeljnih kolegija ostvari na njemačkom jeziku.

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji - Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu nije na popisu prvih 300 mjesta na QS ljestvici rangiranja poslovnih škola/fakulteta u području Accounting and Finance, dok se na globalnoj ljestvici rangiranja nalazi između 751. i 800. mjesta.

U okviru studijskih programa iz područja poslovne ekonomije, Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu (u nastavku: EFZG) izvodi integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij na hrvatskom jeziku Poslovna ekonomija, s 300 ECTS bodova. Također, izvodi i četverogodišnji preddiplomski studij na engleskom jeziku (*Bachelor Degree in Business*).

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije izvodi se u 10 semestara odnosno pet godina. Strukturiran je na način da prve tri studijske godine sadrže iste predmete za sve specijalizacije, koje se izabiru na četvrtoj godini studija. Postoji osam specijalizacija iz područja 1) analize i poslovnog planiranja, 2) financija, 3) marketinga, 4) menadžmenta, 5) menadžerske informatike, 6) računovodstva i revizije, 7) trgovine i međunarodnog poslovanja i 8) turizma.

Odnos između obveznih i izbornih predmeta s obzirom na broj ECTS je 93% : 7%. U strukturi obveznih ECTS bodova dominacija je na temeljnim predmetima poslovne ekonomije (33%). Temeljni ekonomski predmeti sudjeluju s 28% u ukupnom broju ECTS bodova, predmeti sa sadržajem iz područja kvantitativnih metoda s 13%, informatike 7%, prava s 3%. Obvezni predmeti financijskih sadržaja obuhvaćaju: Poslovne financije, Financijske institucije i tržišta, Javne financije i Monetarnu politiku. Izborni predmeti prikazani su zajedno za cjelokupan studij (treću, četvrtu i petu godinu) te nije moguće zaključiti koji od njih se odnosi na treću godinu studija. Ukupno je 10 izbornih predmeta financijskog sadržaja (Interno tržište kapitala, Upravljanje rizicima, Porezni sustav Republike Hrvatske, Osobne financije, Lokalne financije,

Politike i režimi deviznih tečajeva, Financiranje društvenih djelatnosti, Upravljanje javnim dugom, Međunarodne financije i Međunarodni aspekti oporezivanja). Među izbornim se predmetima nalazi i predmet Stručna praksa.

Tablica FM-PRED-7. *Struktura studijskog programa Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji*

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu Integrirani studij Poslovna Ekonomija	ECTS	Struktura predmeta	ECTS	% ECTS
Informatika	6	Izborni predmeti	12	7%
Matematika	9	Obvezni predmeti	168	93%
Osnove ekonomije	9	Struktura obveznih predmeta prema broju ECTS bodova		
Poslovni jezik I	5	Završni rad	0	0%
Tjelesna i zdravstvena kultura I	1	Kvantitativni predmeti	24	13%
Mikroekonomija	9	Temeljni ekonomski predmeti	51	28%
Statistika	9	Pravni predmeti	6	3%
Trgovačko pravo	6	Informatički predmeti	12	7%
Poslovni jezik II	5	Temeljni predmeti Poslovne ekonomije	60	33%
Tjelesna i zdravstvena kultura II	1	Specijalistički predmeti smjera	0	0%
Makroekonomija	9	Ostali predmeti	15	8%
Organizacija	6			
Poslovne financije	6			
Računovodstvo I	6			
Seminarski rad	2			
Tjelesna i zdravstvena kultura III	1			
Gospodarstvo Hrvatske	6			
Financijske institucije i tržišta	6			
Osnove marketinga	6			
Međunarodna ekonomija	6			
Javne financije	6			
Monetarna politika	6			
Poslovna statistika	6			
Međunarodno poslovanje	6			
Menadžment	6			
Izborni kolegij 1	6			
Turizam	6			
Računovodstvo II	6			
Poduzetništvo	6			
Poslovni informacijski sustavi	6			
Izborni kolegij 2	6			
Ukupno	180			

Izvor: <https://www.efzg.unizg.hr/studiji-29719/integrirani-preddiplomski-i-diplomski-sveucilisni-studiji/22342>
(Pristupljeno: 10. 01. 2022.)

Usporedbom preddiplomskog studija Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment na EFST-u i integriranog preddiplomskog i diplomskog studija na EFZG-u, zaključuje se sljedeće:

- ❖ Temeljni ekonomski predmeti i temeljni predmeti poslovne ekonomije imaju manje značenje u okviru studijskog programa EFST-a (18% odnosno 26%) u odnosu na studijski program EFZG-a (28% odnosno 33%).
- ❖ U okviru programa EFST-a obvezni predmeti financijskog sadržaja imaju udio u ukupnom broju ECTS od 11%, iako je riječ o studiju sa studijskim smjerom u području financija, dok na integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju EFZG-a, koji prve tri godine ima jednaku strukturu predmeta za sve studijske smjerove (koji se izabiru na četvrtoj godini), ovaj udio iznosi 13% (u okviru prve tri godine).
- ❖ Obvezni predmeti financijskog sadržaja koji se podudaraju obuhvaćaju Financijski menadžment I (Poslovne financije) i Financijske institucije i tržišta.
- ❖ Za razliku od studijskog programa EFST-a u okviru kojeg je predmet pravnog sadržaja izborni predmet, ovaj je predmet obavezan na studijskom programu EFZG-a.
- ❖ Studijski program EFST-a među izbornim predmetima ima dva predmeta koji se odnose na stručnu praksu, dok onaj na EFZG ima jedan (pri čemu nije moguće zaključiti je li se odnosi na treću ili više godine studija).
- ❖ S obzirom da je riječ o integriranom preddiplomskom i diplomskom studiju, na usporednom studiju nema Završnog rada.
- ❖ Analizirani program EFZG-a izvodi se na hrvatskom jeziku. Međutim, ova institucija nudi poseban četverogodišnji preddiplomski studij koji se u cijelosti izvodi na engleskom jeziku (Bachelor Degree in Business).

Zaključci:

Usporedbom preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment, sa studijskim programima sa smjerom u području financija, zaključuje se sljedeće:

- ❖ Odnos između obveznih i izbornih kolegija s obzirom na broj ECTS bodova, heterogen je među analiziranim studijskim programima.
- ❖ U programu EFST-a veće je značenje temeljnih ekonomskih predmeta i predmeta sa sadržajima u području kvantitativnih metoda u odnosu na usporedne programe.
- ❖ U okviru programa EFST-a manje je ECTS bodova u dijelu temeljnih predmeta poslovne ekonomije i specijalističkih predmeta smjera u odnosu na usporedne programe sa smjerom.
- ❖ Dok u programu EFST-a postoje odvojene specijalizacije u području financija i računovodstva, jednako kao i na jednom od usporednih programa sa smjerom, u okviru drugog, sadržaji iz područja financijskog menadžmenta i računovodstva integrirani su u jednom studijskom smjeru, dok je druga specijalizacija u području financija više orijentirana na investicijski menadžment.
- ❖ Jednako je značenje predmeta u području informatike u programu EFST-a i jednog usporednog programa, dok su u drugom programu ovi sadržaji integrirani u predmete koji uključuju i sadržaje iz područja kvantitativnih metoda.

- ❖ Dok je predmet pravnih sadržaja u okviru studijskog programa EFST-a izborni, na oba usporedna programa sa smjerom on je obvezni.
- ❖ Završni rad studijskog programa EFST-a ima jednak broj ECTS bodova kao i na drugom usporednom programu sa smjerom koji se piše iz područja specijalizacije, dok na jednom od njih završni rad nije obuhvaćen među obveznim predmetima.

Kada se usporedbom, uz programe sa smjerom, obuhvate i svi ostali analizirani programi, zaključuje se sljedeće:

- ❖ Odnos između obveznih i izbornih kolegija s obzirom na broj ECTS bodova / credits, heterogen je među analiziranim studijskim programima.
- ❖ U odnosu na program EFST-a, veće značenje temeljnih ekonomskih predmeta ima samo jedan studijski program (integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studiji), dok je u okviru svih ostalih studijskih programa njihovo značenje manje.
- ❖ Temeljni predmeti poslovne ekonomije imaju manje značenje u okviru studijskog programa EFST-a u odnosu na četiri od šest analiziranih programa.
- ❖ Uz smjerske ili studijske specijalizacije u području financija, dio usporedivih institucija integrira sadržaje iz računovodstva i financijskog menadžmenta u isti smjer ili studij. Jedna institucija omogućava dobrovoljnu specijalizaciju u području financija, dok jedna nema smjera na preddiplomskoj razini studija.
- ❖ Udio ECTS bodova / credits predmeta sa sadržajima iz područja informatike u ukupnom broju bodova / credits, različit je među različitim studijskim programima.
- ❖ Predmet u području prava u studijskom programu EFST-a je izborni, što je jednako samo jednom od analiziranih programa, dok je u okviru svih ostalih studijskih programima ovaj predmet obavezan.
- ❖ Dok je Završni rad dio studijskog programa EFST-a, u većem dijelu analiziranih studijskih programa nije obuhvaćen pod obveznim predmetima.

U dijelu studijskih programa koji se odnose na predmete financijskih sadržaja, zaključuje se sljedeće:

- ❖ Iako s različitim nazivima (Corporate Finance, Financial Decision Making, Finance, Foundation of Finance, Poslovne financije), svi usporedni studijski programi sadrže obvezni predmet iz područja financijskog menadžmenta, kao i program EFST-a.
- ❖ Od ostalih obveznih predmeta financijskog sadržaja koji su dio programa EFST-a, predmet naziva Osnove financija sadržan je i u jednom od analiziranih programa (Foundation of Finance), ali su sadržaji različiti, odnosno predmet usporedivog studijskog programa usmjeren je na sadržaje iz područja financijskog menadžmenta. Porezni sadržaji u okviru programa EFST-a obuhvaćeni su predmetom Porezni sustav i politika. Obvezni predmeti s poreznom tematikom sadržani su u dva usporedna programa, dok u jednom programu ovaj kolegij ima status izbornog. Predmet Financijske institucije i tržišta sadržan je u dva programa kao obvezni predmet, a u jednom je izborni.
- ❖ Od izbornih predmeta financijskog sadržaja programa EFST-a, predmet Bankarstvo obvezni je predmet na jednom od usporednih studijskih programa. Kolegij Burze i vrijednosnice može se usporediti s predmetima u području investicijskog menadžmenta koji su obuhvaćeni sadržajima obveznih predmeta tri usporedna studijska programa. Predmet Upravljanje rizicima sadržan je kao izborni predmet u jednom usporednom

studijском programu. Prilikom vrednovanja cjelokupne razine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, studenti su iskazali preporuku za većim brojem izbornih kolegija iz područja financija.

- ❖ S obzirom na samo jedan predmet iz područja financijskog menadžmenta te s obzirom na druge predmete financijskih sadržaja, naziv smjera studijskog programa EFST-a ne odražava u potpunosti sadržaje predmeta u području financija.

Od ostalih zaključaka, navode se sljedeći:

- ❖ Dio usporednih studijskih programa pruža osnovu za polaganje ili omogućava određena izuzeća prilikom polaganja ispita za stjecanje certifikata profesionalnih udruženja u području financija i računovodstva.
- ❖ Kada je u pitanju stjecanje praktičnih znanja, dva usporedna studijska programa, među izbornim predmetima sadržavaju predmet Stručna praksa, jednako kao i program EFST-a, koji dodatno sadrži i predmet Stručna praksa – Društveno korisno učenje. Pri tome, studenti EFST-a prilikom vrednovanja cjelokupne razine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, iskazuju potrebu za dužim trajanjem studentske prakse. U tom smislu korisni su primjeri dva usporedna programa, u okviru kojih se studentima pruža mogućnost stjecanja radnog iskustva tijekom studija u trajanju od devet do 12 mjeseci.
- ❖ Usporedne programe u pravilu karakterizira fleksibilnost u uvođenju novih predmeta odnosno prilagodljivost ponude predmeta suvremenim promjenama u disciplinama odnosno poslovnom i društvenom okruženju te tehnološkim promjenama.
- ❖ Dio usporednih studijskih programa obuhvaća predmete kojima se potiče multidisciplinarni pristup rješavanju ekonomskih problema odnosno povezivanje ekonomskih sadržaja sa sadržajima drugih društvenih znanosti i humanističkih znanosti (kontekstualni predmeti) te timski rad (za kojim su studenti EFST-a, prilikom vrednovanja cjelokupne razine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, iskazali preporuku).
- ❖ Dio predmeta programa EFST-a izvodi se na engleskom jeziku (pri čemu studenti EFST-a, prilikom vrednovanja cjelokupne razine preddiplomskog studija Poslovna ekonomija, iskazuju želju za pohađanjem nastave i polaganjem ispita iz većeg broja predmeta na engleskom jeziku). Dva usporedna studijska programa, koji se izvode u državama ne-engleskog govornog područja, u cijelosti se izvode na engleskom jeziku. Druga dva programa realiziraju se na jeziku države u kojoj se izvode studiji. Međutim, obje institucije u ponudi imaju druge studijske programe u području poslovne ekonomije koji se u cijelosti izvode na engleskom jeziku.

Izdvojeni primjeri dobre prakse

Izdvojeni primjeri dobre prakse na institucijama s čijim je programima uspoređivan program preddiplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija, smjer Financijski menadžment:

- ❖ Pružanje osnove za polaganje ili omogućavanje određenih izuzeća za ispite za stjecanje certifikata profesionalnih udruženja u području financija i računovodstva (CFA, ACCCA, CIMA i dr.) (Newcastle University)

- ❖ Interdisciplinarnost studijskih programa, posebno integriranje sadržaja iz područja računovodstva i financijskog menadžmenta (Stockholm School of Economics; Newcastle University)
- ❖ Fleksibilnost u uvođenju novih predmeta odnosno prilagodljivost ponude predmeta suvremenim promjenama u disciplinama odnosno poslovnom i društvenom okruženju te tehnološkim promjenama (Stockholm School of Economics; University of Manchester)
- ❖ Omogućavanje studentima stjecanje radnog iskustva tijekom studija (u trajanju od devet do 12 mjeseci) (Manchester University; Newcastle University)
- ❖ Predmeti kojima se potiče multidisciplinarni pristup rješavanju ekonomskih problema odnosno povezivanje ekonomskih sadržaja sa sadržajima drugih društvenih znanosti i humanističkih znanosti (kontekstualni predmeti) (University of St. Gallen; Stockholm School of Economics).

5.1.2.8. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Poduzetništvo (izv. prof. dr. sc. Ivan Matić)

Usporedna analiza smjera Poduzetništvo na preddiplomskoj razini sveučilišnog studija EFST-a je izrađena sagledavajući relevantne (i prestižne) poslovne škole i sveučilišta u bližem okruženju, Zapadnoj Europi, Ujedinjenom Kraljevstvu i SAD-u. Kao kriteriji uključivanja poslovne škole/sveučilišta u analizu primijenjeni su:

1. QS World University Rankings 2021 – Subject: Management and Business Studies,
2. priroda (struktura) i posljedična usporedivost samog programa poslovne škole/sveučilišta s preddiplomskim sveučilišnim studijem EFST-a – smjer poduzetništvo,
3. javno dostupni podaci za adekvatnu usporedbu, te
4. približna veličina mjerena brojem studenata i akademskog osoblja.

Polazeći od navedenih smjernica i kriterija, u ovom dijelu analize razmatrani su (Tablica 1):

- ❖ studijski programi koji u svojoj strukturi imaju temeljni, zajednički dio programa i kasniju zasebnu specijalizaciju - smjer iz područja poduzetništva
- ❖ studijski programi koji su u potpunosti specijalizirani za područje poduzetništva.

Tablica POD-PRED-1. Podaci o analiziranim studijskim programima/visokoškolskim ustanovama

	Naziv studijskog programa	Naziv poslovne škole i/ili sveučilišta	QS World University Rankings 2021*	Priznanja/Ostali rankinzi	Veličina: studenti, profesori
-	Preddipl. sveuč. studij Poslovna ekonomija, smjer Poduzetništvo	Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu	/		2600, 89
1.	Preddiplomski sveučilišni studij Poduzetništvo	Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku	/	<ul style="list-style-type: none"> o U okviru fakulteta djeluje Međunarodni centar za poduzetničke studije o Fakultet izvodi preddiplomski sveučilišni, diplomski sveučilišni, stručni poslijediplomski I sveučilišni poslijediplomski (doktorski) studij iz područja poduzetništva, od kojih neke i na engleskom jeziku u suradnji s inozemnim organizacijama i profesorima 	2000, 74
2.	BSc in Entrepreneurship	School of Business and Economics, University of Ljubljana	351-400	<ul style="list-style-type: none"> o One of the three best business schools within the region in 2020 (<i>Eduniversal</i>) o one of the 90 best business schools in Europe (<i>Financial Times European Business School Rankings 2020</i>) 	4734, 191
3.	BSc Management (Innovation, Strategy and Entrepreneurship)	Alliance Manchester Business School, University of Manchester	32	<ul style="list-style-type: none"> o 4th in the UK, 10th in Europe, 30th in the world (<i>Financial Times</i>) o 5th in the UK and 24th in the world for management (<i>QS World University Rankings</i>) o 4th in the UK and 10th in Europe (<i>Bloomberg Businessweek</i>) o 7th in the world, outside the US (<i>Forbes</i>) o 7th in the UK for business and management (<i>Times Higher Education</i>) 	6500, 500
4.	BSc in Entrepreneurship & Innovation	Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University	=63	<ul style="list-style-type: none"> o 6th worldwide in Business Administration (<i>Shanghai ARWU 2020</i>) o 6th in Europe in Economics & Business (<i>US News - Best Global University 2021</i>) o 1st in the Netherlands for 7 BSc and 4 MSc programs 	8000, 400
5.	BS in Business Entrepreneurship	W. P. Carey School of Business, Arizona State University	112	<ul style="list-style-type: none"> o 1st in online undergraduate business programs and 23rd in undergraduate business programs, 32nd in Entrepreneurship (<i>U.S. News & World Report</i>) o W. P. Carey programs and disciplines are ranked Top 25 by U.S. News & World Report 	16679, 201

* By Subject: Business and Management Studies

Prva dva studijska programa iz Tablice 1 (Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku i School of Business and Economics, University of Ljubljana), slično studijskom programu EFST-a, spadaju u kategoriju studijskih programa koji imaju zajednički dio programa na nižim godinama studija i kasniju specijalizaciju/smjer iz poduzetništva. Studijski programi Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University i W. P. Carey School of Business, Arizona State University, predstavljaju potpuno specijalizirane studijske programe iz poduzetništva (sve tri godine studija). Studijski program Alliance Manchester Business School, University of Manchester, predstavlja mješavinu specijalizacije iz menadžmenta i poduzetništva, imajući u vidu prirodnu isprepletenost ovih dvaju područja, gdje se poduzetništvo često izučava i izvodi kao podgrana menadžmenta.

Usporedba studijskih programa započinje utvrđivanjem odnosa **obveznih i izbornih predmeta**, tj. studijskih obveza (Tablica 2). Studijski programi visokoškolskih ustanova iz UK-a i SAD-a nemaju bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS-a/Credits-a).

Tablica POD-PRED-2. Odnos izbornih i obveznih predmeta na analiziranih studijskim programima

Studij	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Poduzetništvo		Preddipl. sveuč. studij Poduzetništvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku		BSc in Eship, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc Management (Innovation, Strategy and Eship), Alliance Manchester Business School, University of Manchester		BSc in Eship & Innovation, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BS in Business Eship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University	
Kategorija	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECT S	Credits	% Credits	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits
Izborni predmeti	26	14%	30	17%	18	10%	200	56%	42	23%	20	19%
Obvezni predmeti	154	86%	150	83%	162	90%	160	44%	138	77%	83	81%

Udjel izbornih predmeta na studijskom programu EFST-a je gotovo identičan prosječnom udjelu izbornih predmeta na dva studijska programa koji imaju zajednički dio i kasnije smjer/specijalizaciju iz menadžmenta (14% vs. 13,5%). Kada je riječ o trima specijaliziranim studijima iz poduzetništva, oni imaju za 19 p.p. veći udjel izbornih predmeta od studijskog programa EFST-a, a ovaj jaz bi bio i nešto veći kada bi se ovome pribrojali izborni predmeti koje biraju studenti na američkim poslovnim školama, a koji nemaju nikakve veze s područjem ekonomije (ovdje BS in Business Entrepreneurship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University, koji npr. ima udjel od 14% takvih predmeta na studiju).

Studenti na svih pet razmatranih studijskih programa, u okviru ponude izbornih predmeta, imaju obvezu biranja izbornih predmeta samog smjera i izbornih predmeta neke druge specijalizacije/smjera, obično u omjeru od 50% : 50% do najviše tročetvrtinske prevage izbora u korist izbornih predmeta samog smjera (75% : 25%).

Tri studijska programa s područja kontinentalne Europe imaju obvezu izrade **završnog rada**, gdje u slučaju School of Business and Economics, University of Ljubljana (BSc in Management), studenti koji pri upisu na 3. godinu imaju prosječnu ocjenu studiranja od min 8,0 mogu dva izborna predmeta 3. godine supstituirati pisanjem završnog rada. Kada je riječ o Alliance Manchester Business School, University of Manchester i W. P. Carey School of Business, Arizona State University, na njihovim specijaliziranim studijskim programima iz poduzetništva ne postoji obveza izrade završnog rada.

Udjel završnog rada u ukupnom broju ECTS-a/Credits-a na studijskim programima sa zajedničkim dijelom i sa smjerom varira u rasponu od 3% - 7%, što je niži udjel od udjela koji završni rad ima na studijskom programu EFST-a (8%). Na dva specijalizirana studijska programa iz poduzetništva uopće nema obveze izrade završnog rada, dok na preostalom, trećem specijaliziranom studijskom programu, gdje postoji obveza izrade završnog rada, njegov udjel u ukupnom studijskom programu (7%) je nešto manji nego što je to slučaj sa studijskim programom EFST-a (Tablica 3).

Tablica POD-PRED-3. *Struktura glavnih kategorija predmeta na analiziranih studijskim programima*

Studij	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Poduzetništvo		Preddipl. sveuč. studij Poduzetništvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku		BSc in Eship, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc Management (Innovation, Strategy and Eship), Alliance Manchester Business School, University of Manchester		BSc in Eship & Innovation, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BS in Business Eship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University	
	ECT S	% ECT S	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECTS	Credits	% Credits	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits
Kategorija												
Završni rad	15	8%	5	3%	0	0%	0	0%	12	7%	0	0%
Kvantitativni predmeti	21	12%	18	10%	18	10%	20	6%	15	8%	9	9%
Temeljni ekon. predmeti	32	18%	40	22%	18	10%	10	3%	6	3%	6	6%
Pravni predmeti	0	0%	0	0%	6	3%	0	0%	6	3%	1,5	1%
Informatički predmeti	5	3%	10	6%	6	3%	0	0%	0	0%	3	3%
Temeljni predmeti PE	42	23%	34	19%	90	50%	90	25%	51	28%	37,5	37%
Spec. predmeti smjera PE	15	8%	25	14%	12	7%	20	6%	42	23%	6	6%
Ostali predmeti	24	13%	18	10%	12	7%	20	6%	6	3%	20	19%
Ukupno obv. predmeti	154	86%	150	83%	162	90%	160	44%	138	77%	83	81%
Ukupno	180	100%	180	100%	180	100%	360	100%	180	100%	103	86%

Kada se detaljnije razmotri struktura analiziranih studijskih programa, prema prethodno navedenim kategorijama predmeta, može se zaključiti da studijski program EFST-a ima:

- ❖ **Veći udjel temeljnih ekonomskih predmeta** (2 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 14 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);
- ❖ **Nešto veći udjel kvantitativnih predmeta** (2 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 4 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);
- ❖ **Gotovo pa identičan udjel informatičkih predmeta** (1,5 p.p. manji udjel u odnosu na studije sa smjerom; 2 p.p. veći udjel u odnosu na specijalizirane studije);
- ❖ **Nešto manji udjel pravnih predmeta** (1,5 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 2 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);
- ❖ **Značajno manji udjel temeljnih predmeta poslovne ekonomije** (11,5 p.p. u odnosu na studije sa smjerom; 7 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);
- ❖ **Nešto manji udjel specijalističkih predmeta smjera** (2,5 p.p. u odnosu na studije sa smjerom, 4 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);

- ❖ **Nešto veći udjel ostalih predmeta** (2,5 p.p. u odnosu na studije sa smjerom, 4 p.p. u odnosu na specijalizirane studije);

Imajući u vidu da je smjer poduzetništvo u fokusu ove analize, daljnji tekst će biti posvećen predmetima koji pripadaju ovom smjeru - njihovoj strukturi, međusobnom odnosu i ulozi u cjelokupnom studiju.

Prije svega, treba razmotriti ukupan udjel predmeta smjera poduzetništvo u cjelokupnoj strukturi studijskog programa, računajući i pripadajući smjer/specijalizaciju (Tablica 4). Tako je udjel predmeta iz područja poduzetništva u cjelokupnom studijskom programu EFST-a **skoro upola manji** (6 p.p.) **u odnosu na isti udjel na studijima sa smjerom** (14 p.p.) te tri i pol puta manji (20 p.p.) u odnosu na specijalizirane studije. Podaci iz Tablice 4 također upućuju na zaključak da studijski program EFST-a, od svih analiziranih studijskih programa, **jedini nema jedan predmet iz područja poduzetništva, a koji je obavezan studentima svim smjerova na studijskom programu** (zajednički dio). Ovdje je svojevrsni izuzetak specijalizirani studijski program Alliance Manchester Business School, University of Manchester. Ovaj studijski program ima tek 10 obveznih predmeta na cijelom specijaliziranom studiju te, s obzirom da predstavlja mješavinu specijalizacija iz područja menadžmenta i poduzetništva, nudi na nižim godinama predmete iz menadžmenta, a tek na 3. godini predmete poduzetništva koji nisu generičke naravi kao prethodno spomenuti predmeti iz područja menadžmenta. Kada je riječ o specijalističkim predmetima samo na smjeru poduzetništvo, egzaktni zaključci se ne mogu donijeti.

Tablica POD-PRED-4. Zastupljenost predmeta iz područja poduzetništva u cjelokupnom studijskom programu

Studij	Preddiplomski i studij Poslovna Ekonomija; smjer Poduzetništvo		Preddipl. sveuč. studij Poduzetništvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku		BSc in Eship, School of Business and Economics, University of Ljubljana		BSc Management (Innovation, Strategy and Eship), Alliance Manchester Business School, University of Manchester		BSc in Eship & Innovation, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University		BS in Business Eship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University	
	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECT S	Credits	% Credits	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits
Kategorija												
Predmeti koji su obvezni svim smjerovima (zajednički dio)	0	0%	5	3%	6	3%	0	0%	6	3%	6	6%
Obvezni predmeti na smjeru	15	8%	15	8%	12	7%	20	5,5%	42	23%	6	6%
Predmeti koji se moraju birati u okviru izbornih predmeta	n/a	n/a	n/a	n/a	12	7%	60	16,5%	24	13%	9	9%
Ukupno predmeti iz područja poduzetništva na studijskom programu	15	8%	20	11%	30	17%	80	22%	72	40%	21	21%

Svi razmatrani studijski programi, bez obzira je li riječ o studiju sa smjerom ili potpunoj specijalizaciji, imaju uvodni bazični predmet **Poduzetništvo** (*Entrepreneurship*, *Foundamentals of entrepreneurship* i sl.) na 1. ili 2. godini studija, a koji je obavezan studentima svih smjerova. Kod studija sa smjerom ovaj predmet je na 2. godini, a kod specijaliziranih studija na 1. godini, izuzev specijaliziranog studijskog programa Alliance Manchester Business

School, University of Manchester, gdje se ovaj predmet izvodi tek na 3. godini te nije obavezan za studente svih smjerova (Tablica 5). Slično upravo spomenutom specijaliziranom studiju, koji ipak nije isključiva specijalizacija iz poduzetništva (već mješavina s menadžmentom), na studijskom programu EFST-a ovaj predmet je tek na 3. godini studija te nije obavezan studentima svih smjerova.

Kada je riječ o obveznim predmetima na smjeru poduzetništvo, pored spomenutog bazičnog predmeta *Poduzetništvo*, dominiraju **predmeti koji se bave stvaranjem vrijednosti i pokretanjem novog pothvata** (*Pokretanje poslovnog pothvata, Managing growing business, New venture creation and growth, Entrepreneurship and value creation*), područjem **korporativnog poduzetništva** (*Korporacijsko poduzetništvo, Corporate entrepreneurship*) te predmeti vezani uz **strateške i inovacijske aspekte poduzetništva** (npr. *Poduzetničke strategije, Foundations of strategy & innovation*). Spomenutim područjima treba pridodati i područja **analiziranja okoline**, s ciljem uočavanja prilika za pokretanje poduzetničkih inicijativa te **razvijanja poslovnog modela/plana**.

Što se tiče ostalih predmeta, koji ne spadaju u područje poduzetništva, kao i njihove prirode i strukture na analiziranim studijskim programima, mogu se istaći sljedeći zaključci:

- ❖ sva tri specijalizirana studijska programa iz poduzetništva se u svojoj strukturi predmeta ponašaju slično kao klasični studiji sa smjerom. Naime, ovi studijski programi na svoje uvodne dvije godine većinom izvode jedan temeljni ekonomski predmet, dva do tri kvantitativna predmeta te veći broj temeljnih predmeta poslovne ekonomije, predvođenih očekivano dominacijom predmeta iz područja menadžmenta (npr. *Creativity/Problem solving, Leadership, Organization/Organizational behaviour, Ethics, Introduction to management and organization studies, Case studies in professional management*), kojih je višestruko više u strukturama cjelokupnih studijskih programa u odnosu na predmete koji pripadaju drugim smjerova poslovne ekonomije. Tako je u konačnici na svih pet analiziranih studijskih programa odnos predmeta iz područja menadžmenta i predmeta iz područja poduzetništva:
 - značajno u korist menadžerskih predmeta kada je riječ o predmetima koji su obvezni za studente svih smjerova (omjer od 3:2 do 7:1);
 - otprilike uravnotežen kada je riječ zajedno o obveznim predmetima za studente svih smjerova plus predmetima koje slušaju samo studenti na smjeru poduzetništvo (na dva studija prevlast i dalje imaju menadžerski predmeti, na dva studija poduzetnički predmeti, jedan studij ima identičan broj predmeta iz oba područja)
 - umjereno u korist predmeta iz područja poduzetništva kada je riječ o svim predmetima koje studenti smjera poduzetništvo moraju slušati (obvezni + obvezni smjera + izborni smjera); na tri studijska programa dominiraju poduzetnički predmeti (7:4, 12:3, 8:3), na preostala dva studijska programa i dalje menadžerski predmeti (7:5, 6:4).
- ❖ Svi analizirani studijski programi na cjelokupnom studiju (sve tri godine) imaju jedan (npr. *Economic principles*) ili najviše dva temeljna ekonomska predmeta na prve dvije godine studija (npr. *Microeconomic principles* i *Macroeconomic principles*), koji su obvezni za studente svih smjerova. Izuzetak je Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku koji, kao i svi hrvatski ekonomski fakulteti, ima veći broj temeljnih ekonomskih predmeta.

Tablica POD-PRED-5. Priroda i pozicija predmeta iz područja poduzetništva u cjelokupnom studijskom programu

Studij	Preddiplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Poduzetništvo	Preddipl. sveuč. studij Poduzetništvo, Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku	BSc in Eship, School of Business and Economics, University of Ljubljana	BSc Management (Innovation, Strategy and Eship), Alliance Manchester Business School, University of Manchester	BSc in Eship & Innovation, Tilburg School of Economics and Management, Tilburg University	BS in Business Eship, W. P. Carey School of Business, Arizona State University
1. godina (obvezni svima)	/	/	/	/	<i>Foundamentals of entrepr-ship</i>	<i>Entrepr-ship: Opportunity to impact Principles of entrepr-ship</i>
2. godina (obvezni svima)	/	<i>Poduzetništvo</i>	<i>Entrepr-ship</i>	/		
3. godina (obvezni svima)	/	/	/	/		
Ukupno predmeta koji su obvezni studentima svih smjerova	0	1	1	0	1	2
Predmeti na smjeru	<i>Poduzetništvo Poduzetničko planiranje Strategije novih poslova</i>	<i>Korporacijsko poduzetništvo Menadžment ljudskih resursa Poduzetničke vještine Pokretanje poslovnog pothvata Poduzetničke strategije</i>	<i>Managing growing business Entrepreneurial project 1</i>	<i>Creativity, design & entrepr-ship Foundations of strategy & innovation</i>	<i>New venture creation and growth Corporate entrepr-ship Social and environmental sntrepr-ship Eship in action 1: Finding an unmet need Eship in action 2: Developing a solution Eship in action 3: Developing a business model Eship in action 4: Developing a business plan</i>	<i>Entrepr-ship and value creation Entrepr-ship advanced course: Environment analysis related</i>
Izborni predmeti	<i>n/a</i>	<i>3 izborna predmeta iz područja smjera poduzetništvo</i>	<i>2 izborna predmeta iz područja smjera poduzetništvo</i>	<i>3 izborna predmeta iz područja smjera poduzetništvo + 3 izborna predmeta iz područja menadžment</i>	<i>5 izbornih predmeta iz područja smjera poduzetništvo</i>	<i>3 izborna predmeta iz područja smjera poduzetništvo</i>

- ❖ Na tri od pet analiziranih studijskih programa se izvodi jedan predmet iz područja trgovačkog prava, a koji je obavezan studentima svih smjerova. Izuzeci su Ekonomski fakultet Sveučilišta J.J. Strossmayer u Osijeku te Alliance Manchester Business School, University of Manchester.
- ❖ Na svim analiziranim studijskim programima se izvode dva do tri kvantitativna predmeta (npr. *Mathematics for business and economics*, *Statistical analysis* i/ili *Quantitative methods for business and management*), kao obvezni predmeti studentima svih smjerova. Izuzetak je Alliance Manchester Business School, University of Manchester, koji ima jako mali broj obveznih predmeta te shodno tome samo jedan kvantitativni predmet.

5.1.3. Preddiplomski sveučilišni studij Turizam (doc. dr. sc. Davorka Mikulić)

Za potrebe provedbe usporedne analize *preddiplomskog sveučilišnog studija Turizam*, odabrani su programi šest institucija:

1. Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovene ekonomije, smjer Turizam, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu;
2. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, Sveučilište u Rijeci;
3. Undergraduate programme: *Tourism*; School of Economics and Business, University of Ljubljana, Slovenija;
4. Undergraduate programmes: *International Tourism Management BSc (Hons)* i *International Hospitality Management BSc (Hons)*; School of Hospitality and Tourism Management, University of Surrey, Ujedinjeno Kraljevstvo;
5. Undergraduate programme: *Management and Planning in Tourism*, Universidade de Aveiro, Portugal;
6. Undergraduate programme: *Bachelor of Tourism, Hospitality and Event Management*; Business School, University of Queensland, Australija.

Analiza je strukturirana na način da daje prikaz (1) organizacije i strukture programa te sažet osvrt na (2) sadržajne aspekte programa.

Analiza organizacije i strukture programa

Preddiplomski sveučilišni studij Turizam na Ekonomskom fakultetu u Splitu izvodi se kao trogodišnji studij, te nosi ukupno 180 ECTS-bodova. Na isti način izvode se studiji Sveučilišta u Ljubljani i Sveučilišta Aveiro. Preddiplomski studij Sveučilišta Surrey također se izvodi kroz tri akademske godine i ima ukupno 360 kredita (180 ECTS bodova). Svi moduli se izvode semestralno i imaju vrijednost 15 kredita, uz izuzetak modula koji se odnose na projekt, praktičan rad i završni rad (disertacija) koji nose po 30 kredita. Odabrani studijski program sa Sveučilišta Queensland nosi vrijednost 48 'units' (180 ECTS bodova), koji su jednako raspoređeni na osnovne predmete programa (prva godina), predmete smjera (druga godina) te izborne predmete treća godina. Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu, Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu iz Opatije izvodi se kao četverogodišnji studij te nosi ukupno 240 ECTS-bodova, dok Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu izvodi integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovene ekonomije, smjer Turizam koji nosi ukupno 300 ECTS-bodova i izvodi se kroz pet akademskih godina (analizom su obuhvaćene prve tri godine studija).

Analizom navedenih studijskih programa utvrđena je distribucija ECTS bodova na obvezne i izborne predmete, a nakon toga obvezni predmeti su razvrstani u srodne grupe radi jednostavnije usporedbe među studijskim programima, i to: kvantitativni predmeti, temeljni ekonomski predmeti, pravni predmeti, informatički predmeti, temeljni predmeti poslovne ekonomije, obvezni predmeti struke (područje turizma i hotelijerstva), strani jezici, završni rad te ostali obvezni predmeti (vidjeti pripadajuću tablicu).

Kada se promatra struktura ECTS bodova s obzirom na *obvezne i izborne predmete*, programi Sveučilišta Surrey i Queensland imaju veću fleksibilnost programa u odnosu na ostale studije obuhvaćene analizom, odnos obveznih i izbornih kolegija je 67% : 33%. Program Ekonomskog fakulteta u Splitu ima udio izbornih kolegija 13%, Zagreb 7%, Opatija 6%, a Ljubljana i Aveiro

3%. Potrebno je istaknuti kako se programi značajno razlikuju s obzirom na broj i strukturu (prema sadržaju) ponuđenih izbornih predmeta. Studenti koji upisuju program Turizam pri Ekonomskom fakultetu u Splitu mogu odabrati izborne kolegije u 4., 5. i 6. semestru u ukupnoj vrijednosti 24 ECTS boda. U strukturi ponuđenih predmeta (16 predmeta) samo je šest kolegija iz područja struke. Nasuprot tome, Surrey nudi izborne predmete isključivo iz područja struke, i to u vrijednosti 120 kredita (60 ECTS bodova). Studenti koji upisuju taj program trebaju odabrati po jedan izborni predmet u trećem i četvrtom semestru, tri izborna predmeta u petom semestru, a u zadnjem semestru jedan izborni predmet vrijednosti 15 kredita i jedan vrijednosti 30 kredita.

Struktura obveznih predmeta prema prethodno navedenim grupama pokazuje značajne razlike među navedenim programima, posebno u usporedbi s navedenim sveučilištima u UK i Australiji. U okviru analiziranih preddiplomskih programa Sveučilišta Surrey i Sveučilišta Queensland ne izvide se kvantitativni predmeti i temeljni ekonomski predmeti. To upućuje na značajno drugačiji pristup u kreiranju preddiplomskih studijskih programa iz područja turizma i hotelijerstva te da nije moguće izvršiti direktnu usporedbu s tim programima u svim segmentima analize.

Udio ECTS bodova koji se odnosi na kvantitativne predmete u ostalim programima – Split 12%, Zagreb (prve tri godine) 13%, Ljubljana 10%, Aveiro 10% i Opatija 5%. Pri tome treba naglasiti da ovakva analiza nije potpuna bez detaljnog uvida u sadržaj odnosno ishode učenja pojedinih predmeta. Primjer su predmeti istog naziva kojima su dodijeljeni drugačije vrijednosti ECTS-bodova u različitim programima (npr. predmet Matematika na EFST nosi 5 ECTS bodova, a predmet istog naziva na EFZG 9 ECTS bodova).

Tablica TUR-PRED-1. *Struktura odabranih studijskih programa s obzirom na glavne grupe predmeta*

Struktura predmeta	Sveučilište	Preddiplomski studij Turizam (EFST); smjer <u>Menadžment u turizmu</u> i <u>Menadžment u hotelijerstvu</u>		Integrirani preddiplomski i diplomski studij Poslovne ekonomije EFZG, smjer <u>Turizam</u> (prve tri godine)		University of Ljubljana, School of Economics and Business, <u>Undergraduate Programme Tourism</u>		University of Surrey, School of Hospitality and Tourism Management, <u>International Tourism Management BSc (Hons)</u>	
		ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Credits	% Credits
Izborni predmeti		24	13%	12	7%	6	3%	120	33%
Obvezni predmeti		156	87%	168	93%	174	97%	240	67%
Završni rad		15	8%	0	0%	0	0%	0	0
Kvantitativni predmeti		21	12%	24	13%	18	10%	0	0
Temeljni ekonomski predmeti		32	18%	51	28%	18	10%	0	0
Pravni predmeti		6	3%	6	3%	6	3%	0	0
Informatički predmeti		10	6%	12	7%	6	3%	15	4%
Temeljni predmeti PE		18	10%	54	30%	90	50%	105	29%
Obvezni predmeti iz područja turizma		28	16%	6	3%	24	13%	105	29%
Strani jezici		14	8%	10	6%	12	7%	0	0
Ostali obvezni predmeti		12	7%	5	3%	0	0%	15	4%
Ukupno obvezni predmeti		154	86%	168	93%	174	97%	240	67%
Ukupno		180	100%	180	100%	180	100%	360	100%

... cont...

Struktura predmeta	Sveučilište	University of Surrey, School of Hospitality and Tourism Management, <u>International Hospitality Management BSc (Hons)</u>		University of Aveiro <u>Management and Planning in Tourism</u> (undergraduate programme)		University of Queensland, Australia; <u>Tourism, Hospitality and Event Management</u> (undergraduate programme)		FMTU Opatija, Preddiplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu, smjer <u>Menadžment u turizmu i Menadžment u hotelijerstvu</u>	
		Credits	% Credits	ECTS	% ECTS	UNITS	% UNITS	ECTS	% ECTS
Izborni predmeti		105	29%	6	3%	16	33%	15	6%
Obvezni predmeti		255	71%	174	97%	32	67%	225	94%
Završni rad		0	0	0	0%	0	0%	6	3%
Kvantitativni predmeti		0	0	18	10%	0	0%	12	5%
Temeljni ekonomski predmeti		0	0	6	3%	0	0%	27	11%
Pravni predmeti		0	0	0	0%	2	4%	0	0%
Informatički predmeti		0	0%	12	7%	2	4%	3	1%
Temeljni predmeti PE		135	38%	42	24%	6	13%	76	32%
Obvezni predmeti iz područja turizma		105	29%	66	37%	22	46%	66	27%
Strani jezici		0	0	6	3%	0	0%	12	5%
Ostali predmeti		15	4%	24	13%	0	0%	9	4%
Ukupno obvezni predmeti		255	71%	174	97%	32	67%	14	6%
Ukupno		360	100%	180	100%	48	100%	180	100%

Udio ECTS bodova koji se odnose na temeljne ekonomske predmete i temeljne predmete PE u strukturi obaveznih predmeta studijskog programa Turizam na EFST je 18%, odnosno 10%. Najveći udio ECTS bodova temeljnih ekonomskih predmeta ima Zagreb (28%), Ljubljana 10%, Opatija (11%), a Aveiro samo 3%. Ipak, ista sveučilišta u strukturi obaveznih predmeta imaju najveći udio temeljnih predmeta PE (što je i očekivano s obzirom na izlazne kompetencije koje se stječu završetkom programa) – Ljubljana 50%, Opatija 32%, Zagreb 30%, Surrey 29% - 38%, Aveiro 24%, a Queensland samo 13%.

U strukturi obaveznih predmeta struke, Queensland (46%), Aveiro (37%), Surrey (29%) i Opatija (27%) imaju znatno veći udio ECTS bodova u odnosu na ostala tri sveučilišta.

Od ostalih predmeta, treba izdvojiti kako je završni rad obavezni predmet u Splitu (15 ECTS bodova) i Opatiji (6 ECTS bodova). Završni rad (dissertation) ponuđen je kao izborni predmet na Sveučilištu Surrey (30 ECTS bodova), dok na Sveučilištu u Ljubljani studenti koji ostvare min. propisani prosjek umjesto dva izborna predmeta mogu izraditi završni rad.

U strukturi obaveznih predmeta, program u Splitu ima najveći udio ECTS bodova koji se odnose na strane jezike. Treba naglasiti da je stručna praksa obvezni kolegij samo na sveučilištima u Aveiru i Opatiji, dok je na ostalim sveučilištima ponuđena kao izborni kolegij.

Analiza sadržajnih aspekata programa

Navedeni uzorak studijskih programa u području turizma i hotelijerstva ukazuje na različite pristupe konceptualizaciji i izvođenju programa:

- ❖ Programi EFST i Sveučilišta u Ljubljani koncipirani su na način da se prve dvije godine obrađuju temeljni ekonomski predmeti, kvantitativni predmeti, temeljni predmeti PE te predmeti iz područja informatike. Uz navedeno, program EFST na drugoj godini ima

temeljni predmet struke *Uvod u turizam*, a studentima su ponuđena i dva izborna predmeta *Organizacija turizma* i *Turistička geografija*. Na trećoj godini studentima su ponuđena dva smjera Menadžment u turizmu i Menadžment u ugostiteljstvu, na svakom se izvode samo četiri obvezna stručna predmeta. Studijski program Sveučilišta u Ljubljani na trećoj godini ima obvezne predmete *Introduction to Tourism* i *Sustainable Tourism*, a studenti biraju još dva od četiri obvezna stručna predmeta. Na EFZG u okviru integriranog studija, jedini stručni predmet na trećoj godini je *Turizam*, a ostali se izvode na četvrtoj i petoj godini.

- ❖ Iako FMTU u Opatiji izvodi dva smjera, Menadžment u turizmu i Menadžment u hotelijerstvu, a Aveiro program Management and Planning in Tourism bez smjera, programi oba sveučilišta sadržajno su slično koncipirani. Na prvoj godini uvode se osnovni predmeti struke, u Aveiru to su *Introduction to Tourism*, *Tourism Geography*, *Sociology and Methodology in Tourism*, a u Opatiji *Uvod u turizam* ili *Uvod u ugostiteljstvo* (ovisno o smjeru) te predmeti na oba smjera *Promet u turizmu* i *Specifični oblici turizma*. Predmeti struke na ostalim godinama sadržajno su prilagođeni ishodima učenja svakog studijskog programa, a kao one koji se podudaraju na oba sveučilišta moguće je izdvojiti *Tourism Economics* i *Hotel Management*. Ostali stručni predmeti odgovaraju usmjerenju programa.
- ❖ Programi sveučilišta Surrey i Queensland potpuno su drugačije koncipirani, uže su specijalizirani i teško ih je usporediti s prethodnim programima, osim po nekim osnovnim sadržajima stručnih predmeta – *Principles of Tourism, Hospitality & Events*, *Sustainability in Tourism and Hospitality*, *Economics for Tourism and Hospitality*, *Visitor Experience and Marketing*, *Destination Planning and Management*. Treba naglasiti kako su stručni sadržaji ovih programa više usklađeni sa suvremenim trendovima u turizmu i hotelijerstvu. Moguće je izdvojiti i predmete koji se ne izvode u programima drugih sveučilišta obuhvaćenim ovom analizom: *Resilience and Recovery in Tourism and Events*, *Applied Financial Management in Services*, *Transforming Business with Information Systems*, *Crisis Management in Tourism and Transport*. Ostali pozitivni aspekti ovih programa odnose se na metode poučavanja i vrednovanja rada studenata te na strukturu izbornih kolegija i mogućnost prilagođavanja izbornih sadržaja individualnim potrebama i interesima studenata.

U sljedećem koraku analize bilo bi dobro odrediti podudarnost sadržaja u svim analiziranim programima, ali nije bilo moguće otvoriti silabuse svih predmeta. Bez takve analize teško je objasniti razlike u vrijednostima ECTS bodova dodijeljenih predmetima koji se izvode pod istim naslovom u nekoliko programa. Ipak, vrijedno je spomenuti barem nazive predmeta čiji se sadržaji izvode na većini analiziranih sveučilišta, a nisu obuhvaćeni preddiplomskim studijskim programom EFST: *Understanding Hotel Revenue Management*; *International Business Strategy*; *Entrepreneurship in the Hospitality, Tourism and Events Industry*; *Project and Consultancy in Tourism*.

Zaključci:

- ❖ Preddiplomski studijski program Turizam EFST je općenitiji, odnosno manje specijaliziran u odnosu na izabrane studijske programe jer ima veći udjel ECTS bodova u kategorijama temeljni ekonomski predmeti i kvantitativni predmeti (osim EFZG), odnosno manji udjel ECTS bodova u kategoriji obveznih predmeta iz područja turizma.
- ❖ Temeljni predmeti poslovne ekonomije imaju manje značenje u okviru studijskog programa EFST-a u odnosu na ostale analizirane programe.

- ❖ Udio ECTS bodova predmeta sa sadržajima iz područja informatike u ukupnom broju bodova, različit je među različitim studijskim programima, ali nigdje ne prelazi 7%.
- ❖ Završni rad je obvezni predmet samo na EFST i FMTU, na Sveučilištu Surrey ponuđen je kao izborni predmet, dok na Sveučilištu u Ljubljani studenti koji ostvare min. propisani prosjek umjesto dva izborna predmeta mogu izraditi završni rad.
- ❖ Uvid u strukturu predmeta iz područja turizma ukazuje da studij EFST nema dovoljno stručnih predmeta i u tom segmentu moguće ga je usporediti sa studijem u Ljubljani, dok ostali studijski programi pokazuju viši stupanj specijalizacije, posebno programi sveučilišta Surrey i Queensland. Iste karakterizira i bolja usklađenost sa suvremenim trendovima u turizmu i hotelijerstvu te veća fleksibilnost odnosno mogućnost prilagođavanja izbornih sadržaja individualnim potrebama i interesima studenata. Studij EFZG nije moguće uspoređivati u ovom segmentu jer ima samo jedan stručni predmet (na trećoj godini), a ostali se izvode na četvrtoj i petoj godini.
- ❖ Iako su postojala određena ograničenja u usporedbi studijskih programa s obzirom na trajanje promatranih studija (180 i 240 ECTS bodova) te različit pristup razvoju studijskih programa u UK i Australiji, rezultati su pokazali kako postoji značajan prostor za unaprjeđenje studijskog programa Turizam EFST.

5.2. Usporedba diplomskih sveučilišnih studija

5.2.1. Diplomski sveučilišni studij Ekonomija (prof. dr. sc. Maja Pervan)

Polazeći od zadanih okvira prema kojima bi u komparativnu analizu studijskih programa sveučilišnog diplomskog studija Ekonomija (EFST) i vodećih sveučilišnih dvogodišnjih studija trebalo uvrstiti jedno sveučilište iz RH, jedno sveučilište iz srednje Europe (neposredno okruženje), jedno sveučilište iz kontinentalnog, zapadnog dijela Europe, jedno sveučilište iz UK-a i jedno sveučilište iz SAD-a; te istovremeno vodeći računa o važnosti izbora sveučilišta sa što višim rangom ostvarenim sukladno međunarodnom rangiranju QS World University Rankings

(<https://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2022>) uz uvažavanje kriterija specifičnog studijskog usmjerenja (*Economics and Econometrics*), u razmatranje su uzeti sljedeći diplomski sveučilišni studijski programi⁴:

1. **Sveučilište u Zagrebu - Ekonomski fakultet; Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Ekonomija** - glavni konkurent EFST-u na razini RH sa 451-500. mjestom prema QS World University rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja
2. **University of Ljubljana - School of Economics and Business; Master in Economics; Master in Money and Finance i Master in International Business** - najznačajniji konkurent iz neposrednog okruženja izvan RH sa 251-300. mjestom prema QS World University rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja
3. **Stockholm School of Economics; Master in Applied Economic Analysis i Master in International Economics** - jedno od najbolje rangiranih sveučilišta iz zapadnog dijela Europe sa 54. mjestom prema QS World University rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja (s ukupnim br. bodova od 74)
4. **The London School of Economics and Political Science (LSE) - MSc Economics (two year programme)** - najbolje rangirano sveučilište u Velikoj Britaniji sa 6. mjestom prema QS World University rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja (s ukupnim br. bodova od 90,3)
5. **Massachusetts Institute of Technology (MIT) - Master of Applied Science in Data, Economics, and Development Policy** - najbolje rangirano sveučilište u SAD-u, ali i na svjetskoj razini sa 1. mjestom prema QS World University rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja (s ukupnim br. bodova od 97,7).

Za razliku od preostalih izabranih i kasnije analiziranih sveučilišnih studijskih programa, jedino **Ekonomski fakultet u Zagrebu** izvodi petogodišnji *integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni* studij Ekonomija (od ukupno 300 ECTS). Svi preostali fakulteti/poslovne škole izvode zasebne preddiplomske i diplomatske studije, pri čemu veći broj njih, osim ekonomskih usmjerenja, nude i razna druga usmjerenja (turizam, informatika, marketing itd.). Ekonomski fakultet u Zagrebu integrira 'košaricu' izbornih kolegija na 3., 4. i 5. godini studija pružajući na taj način studentima veću mogućnost profiliranja u struci i veću mobilnost unutar Sveučilišta.

⁴ Za svaki od studijskih programa je navedeno pripadajuće usmjerenje, rang i ukupan br. ostvarenih bodova, osim za Sveučilište u Zagrebu i Sveučilište u Ljubljani za koje podatak o ukupnom broju bodova (u trenutku provođenja analize) nije bio dostupan.

Informacije o karakteristikama svakog pojedinog sveučilišnog studijskog programa su preuzete direktno sa web stranica analiziranih fakulteta/poslovnih škola.

Vrijedno je spomena da unutar studija postoji dvogodišnja specijalizacija (na 4. i 5. godini studija).

Sveučilište u Ljubljani nudi dva usmjerenja iz područja ekonomije i to *Master in Economics* i *Master in Money and Finance*. Oba usmjerenja pružaju mogućnost dobivanja **dvostrukih diploma** (eng. Double degree Programme), dakle diplome Sveučilišta u Ljubljani i diplome partnerskog inozemnog Sveučilišta i to za one studente koji dio svog školovanja (jednu godinu) odluče provesti na partnerskoj instituciji. Kolegiji koji se slušaju na usmjerenju *Economics* omogućuju studentima da po završetku studija mogu provesti sveobuhvatne analize problema unutar danog okruženja, kojeg će (korištenjem ekonomskih modela/teorije, opsežnog poznavanja empirijskih nalaza i mnoštva analitičkih i programskih alata) moći ispravno analizirati i na temelju analiziranih podataka izraditi projekcije, različite scenarije i strategije, te procijeniti rizike i donijeti odgovarajuće odluke. S druge strane, na usmjerenju *Money and Finance* posebna pozornost posvećena je pružanju adekvatnih znanja o ekonomiji i kvantitativnim alatima jer rastuća složenost financijskih tržišta u globaliziranom svijetu čini takvo znanje nužnim za dobre analitičke vještine.

Stockholm School of Economics nudi dva usmjerenja iz područja ekonomije, *Master in Applied Economic Analysis* i *Master in International Economics*, oba s mogućnošću dobivanja **dvostrukih diploma**. Prvi master se na *mikro razini* bavi problemima s kojima se susreću pojedinačni proizvođači i potrošači te implikacijama njihovih odluka na gospodarstvo u cjelini. Na *makro razini*, fokus se stavlja na ponašanje ekonomskih agregata, te na to kako izbori javnih politika utječu na ukupne ekonomske rezultate, dok je na *međunarodnoj razini* fokus usmjeren prema implikacijama interakcija između zemalja poput međunarodne trgovine, kao i na razloge zbog kojih neke zemlje doživljavaju povoljnije putanje razvoja od drugih zemalja. S druge strane, *Master in International Economics* ima za cilj omogućiti kritičko razumijevanje aktualnih rasprava u međunarodnoj ekonomiji, te dati opći analitički pristup i način razmišljanja, a ne detaljno znanje o usko definiranim pitanjima.

The London School of Economics and Political Science (LSE) između jako velikog broja različitih prepoznatljivih *jednogodišnjih* studija, u svojoj ponudi ima jedan dvogodišnji studij iz područja ekonomije - *MSc Economics (two year programme)*, na koji se mogu prijaviti samo oni studenti koji imaju tzv. First class honours degree ili pripadajući ekvivalent koji uključuje dva semestra matematike na sveučilišnoj razini. Ovaj studij ima čak i preliminarnu godinu s kojom se studentima pružaju čvrsti temelji u ekonomskoj teoriji i kvantitativnim tehnikama te se osigurava razvoj studentskih vještina do razine u kojoj stječu pravo da se pridruže glavnom programu *MSc Economics*. Za razliku od ranije prezentiranih studijskih programa koji su bazirani na ECTS sustavu bodovanja (utemeljenih na radnom opterećenju studenata), ovaj studij je zasnovan na Unit bodovanju kod kojeg se svaki Unit ili Credit dodjeljuje odgovarajućem kolegiju na temelju njegove razine, intenziteta, važnosti i broja sati koje studenti moraju potrošiti na njega svaki tjedan. Zbog slične logike dodjeljivanja Unit i ECTS bodova, analiza studijskih obveza (predstavljena u nastavku) će biti utvrđena kao postotak u odnosu na ukupan broj bodova studija (ECTS/Unit).

Massachusetts Institute of Technology (MIT) pokriva veliki broj različitih diplomskih studija, no samo se jedan program vezuje uz ekonomiju i to *Master of Applied Science in Data, Economics, and Development Policy*. Za razliku od sveučilišnih studijskih programa u Splitu, Zagrebu, Ljubljani i Stockholmu koji na diplomskoj razini imaju jednak broj ECTS-a (120), sveučilišni studijski programi u Londonu (LSE) i Cambridgeu (MIT) broje 9 unitsa odnosno 109 ECTS-a; pri tome je važno napomenuti da se za potonja dva studijska programa među službeno dostupnim podacima ne nalazi informacija o broju unitsa/ECTS-a koji se vezuju uz

diplomski rad, pa je analiza za ova dva studijska programa izvršena samo na temelju dostupnih podataka.

Sveukupna analiza studijskih programa je, sukladno nalogu dobivenim od Koordinatora radnih skupina za analizu uspješnosti postojećih studijskih programa Fakulteta, napravljena s dva aspekta:

(1) analiza strukture obveznih i izbornih kolegija,

(2) analiza strukture izabranih studijskih programa prema vrstama obveznih kolegija, pri čemu su u potonjem slučaju za *studij ekonomije* formirane sljedeće skupine:

- ❖ ekonomski kolegiji
- ❖ kolegiji poslovne ekonomije
- ❖ kvantitativni i metodološki kolegiji
- ❖ ostali kolegiji
- ❖ diplomski rad

U nastavku se prvo pristupa **analizi strukture obveznih i izbornih kolegija**, koja je uslijed ranije navedene neusporedivosti ECTS-a sa Units vrijednostima, prikazana kao postotak u odnosu na ukupan broj bodova studija (ECTS odnosno Units). Iz tablice 1 se može uočiti kako je udio ECTS bodova izbornih kolegija u ukupnoj strukturi bodova kolegija na Ekonomskom fakultetu u Splitu (neovisno o tome je li riječ o smjeru Međunarodna ekonomija i europske integracije ili smjeru Ekonomska politika i financijska tržišta) u visini od 25% sličan udjelu koji postoji na sva oba analizirana studijska programa University of Ljubljana (23,33%), dok ga za 8,3 p.p. premašuje vrijednost utvrđena na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu (33,33%). Nešto malo veća vrijednost udjela ECTS bodova izbornih kolegija može se uočiti kod Stockholm School of Economics - Master in International Economics (37,5%) pri čemu se za njihov studij Master in Applied Economic Analysis ta vrijednost penje čak na 50%. Što se tiče udjela izbornih kolegija u ukupnom broju bodova kolegija na LSE i MIT studijskim programima, isti poprimaju vrijednosti od 37,5% i 55%.

Promatrano s **aspekta broja ponuđenih izbornih kolegija**, Ekonomski fakultet u Splitu na smjeru Međunarodna ekonomija i europske integracije nudi 18 kolegija, dok je na smjeru Ekonomska politika i financijska tržišta taj broj nešto manji (njih 15). Broj ponuđenih izbornih kolegija na MIT-u iznosi 13, a na The London School of Economics and Political Science iznosi 26. Nasuprot navedenom, iznimno veliki broj ponuđenih izbornih kolegija uočen je na studijskim programima Ekonomskog fakulteta u Zagrebu (138 izbornih kolegija se nude na 3., 4. i 5. godini studija), University of Ljubljana (studenti biraju između 136 izbornih kolegija), te Stockholm School of Economics (koji na samo jednoj, od 9 ponuđenih opcija, nudi 145 izbornih kolegija).

Tablica E-DIP-1. Analiza strukture obveznih i izbornih kolegija na promatranim usporedivim studijima

Studij	EFST, Diplomski studij Ekonomija - Međunarodna ekonomija i europske integracije		EFST, Diplomski studij Ekonomija - Ekonomska politika i financijska tržišta		EFZG, Diplomski studij Ekonomija		University of Ljubljana - Master in Economics		University of Ljubljana - Master in Money and Finance	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Obvezni kolegiji	90	75	90	75	80	66,67	92	76,67	92	76,67
Izborni kolegiji	30	25	30	25	40	33,33	28	23,33	28	23,33
Ukupno	120	100	120	100	120	100	120	100	120	100

Studij	Stockholm School of Economics - Master in Applied Economic Analysis		Stockholm School of Economics - Master in International Economics		LSE – MSc Economics (two year programme)		MIT - Master of Applied Science in Data, Economics, and Development Policy	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Units	% Units	ECTS	% ECTS
Obvezni kolegiji	60	50	75	62,50	5	62,5	49	45,0
Izborni kolegiji	60	50	45	37,50	3	37,5	60	55,0
Ukupno	120	100	120	100	8	100	109	100

Napomena: za LSE i MIT studijske programe ne postoje službeno dostupni podaci o broju unita/ECTS-a koji se vezuju uz diplomski rad, pa je analiza za ova dva studijska programa izvršena bez potonjih podataka.

Podaci o svim studijskim programima su dostupni na sljedećim linkovima:

1. Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, diplomski studij Ekonomija - usmjerenje Međunarodna ekonomija i europske integracije te usmjerenje Ekonomska politika i financijska tržišta - [Ekonomski fakultet u Splitu > Studiranje > Za studente > Studijski program \(unist.hr\)](#)
2. Sveučilište u Zagrebu - Ekonomski fakultet; Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Ekonomija - [Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Ekonomija - EFZG - Ekonomski fakultet Zagreb \(unizg.hr\)](#)
3. University of Ljubljana - School of Economics and Business; Master in Economics- [Master in Bank and Financial Management - University of Ljubljana, School of Economics and Business \(uni-lj.si\)](#) i Master in Money and Finance - [Master in Money and Finance - University of Ljubljana, School of Economics and Business \(uni-lj.si\)](#)
4. Stockholm School of Economics; Master in Applied Economic Analysis - [Applied Economic Analysis \(hhs.se\)](#) i Master in International Economics - [International Economics \(hhs.se\)](#)
5. The London School of Economics and Political Science (LSE) - MSc Economics (two year programme) - [MSc Economics \(two year programme\) \(lse.ac.uk\)](#)
6. Massachusetts Institute of Technology (MIT)- Master of Applied Science in Data, Economics, and Development Policy - [Data, Economics, and Development Policy < MIT](#)

Sadržajnom analizom ponuđenih izbornih kolegija promatranih studijskih programa uočava se da je na EFST-u, na smjeru Međunarodna ekonomija i europske integracije (odnosno smjeru Ekonomska politika i financijska tržišta) 67% (odnosno 53%) izbornih kolegija specijalizirano u području ekonomije, dok kolegiji s poslovne ekonomije sudjeluju sa 11% odnosno 13% u

ukupnoj strukturi izbornih kolegija. Na LSE studijskom programu je ova struktura jako slična onoj na EFST (smjer Međunarodna ekonomija i europske integracije) s udjelom od 62% specijaliziranih ekonomskih kolegija i 11% kolegija iz segmenta poslovne ekonomije. Najveće odstupanje između EFST-a i LSE-a ogleda se u kvantitativnim kolegijima koji su na EFST-u zastupljeni sa svega 6%, dok je na LSE-u ta vrijednost više nego 4 puta veća (27%). Ovakvi rezultati nisu iznenađujući imajući na umu da LSE veliku važnost pridodaje ekonomskim analizama baziranim na stvarnim podacima i utemeljenim na zahtjevnim i kompleksnim ekonometrijskim modelima/kolegijima. Na MIT-u su svi izborni kolegiji isključivo vezani uz ekonomske i kvantitativne kolegije. Preusmjeravanjem fokusa na Ekonomski fakultet u Zagrebu, University of Ljubljana, te Stockholm School of Economics (svaki od njih sa preko 130 izbornih kolegija) uočljivo je (i očekivano) da se među njihovim mnogobrojnim izbornim kolegijima može pronaći čitava paleta kolegija različitih profila, izborom kojih se studentima osigurava dodatna specijalizacija iz željenog područja, a sve u skladu s njihovim osobnim željama i potrebama. Ipak, valja imati na umu da na analiziranim fakultetima *izvan RH* studenti u pravilu imaju mogućnost izabrati jedan set od dva izborna kolegija između *a priori* definiranih 2 ili 3 seta kolegija (Ljubljana), izabrati 1-3 kolegija iz grupe od njih 5-7 (Stockholm), izabrati 1-2 unaprijed definirana ekonomska i/ili kvantitativna kolegija u grupi od njih 3-5 (LSE i MIT) i uz sve to dodatno izabrati odgovarajući broj bilo kojih kolegija iz ranije spomenute široke palete ponuđenih kolegija (Ljubljana, Stockholm i LSE).

Promatrano sa stajališta **analize strukture izabranih studijskih programa prema vrstama obveznih kolegija**, čije su vrijednosti prikazane u tablici 2., jasno je da različita usmjerenja istog fakulteta mogu imati različitu strukturu pojedinih kategorija obveznih kolegija, temeljem čega se, a u cilju dobivanja što realnijih podataka, u tom slučaju pristupilo **utvrđivanju prosječne vrijednosti udjela** pojedine vrste obveznih kolegija u ukupnoj strukturi svih kolegija dotičnog fakulteta (vidjeti tablicu 3). Dodatno, kako je već ranije pružen osvrt na strukturu izbornih kolegija analiziranih studijskih programa, u tablici 3 se fokus u cijelosti premješta isključivo na strukturu obveznih kolegija, pa su u tom smislu bodovne vrijednosti pojedinih kategorija obveznih kolegija stavljene u odnos sa ukupnom bodovnom vrijednošću *svih obveznih kolegija*, a ne svih obveznih i izbornih kolegija. S obzirom na izloženo, relativno opsežna tablica 2 preinačena je u jednostavniju i pregledniju tablicu 3, vrijednosti iz koje će poslužiti kao osnova za daljnju analizu.

Tablica E-DIP-2. *Analiza strukture izabranih studija prema vrstama obveznih kolegija (u odnosu na sve kolegije)*

Studij	EFST, Diplomski studij Ekonomija - Međunarodna ekonomija i europske integracije		EFST, Diplomski studij Ekonomija - Ekonomska politika i financijska tržišta		EFZG, Diplomski studij Ekonomija		University of Ljubljana - Master in Economics		University of Ljubljana - Master in Money and Finance	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS
Ekonomski kolegiji	30	25%	35	29%	60	50%	42	35%	42	35%
Kvantitativni i metodološki kolegiji	10	8%	10	8%	6	5%	14	12%	14	12%
Kolegiji poslovne ekonomije	5	4%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Ostali kolegiji	5	4%	5	4%	2	2%	8	7%	8	7%
Diplomski rad	40	33%	40	33%	12	10%	28	23%	28	23%
Ukupno obvezni kolegiji	90	75%	90	75%	80	67%	92	77%	92	77%
Izborni kolegiji	30	25%	30	25%	40	33%	28	23%	28	23%
Ukupno SVI kolegiji	120	100%	120	100%	120	100%	120	100%	120	100%

Studij	Stockholm School of Economics - Master in Applied Economic Analysis		Stockholm School of Economics - Master in International Economics		LSE – MSc Economics (two year programme)		MIT - Master of Applied Science in Data, Economics, and Development Policy	
	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	Units	% Units	ECTS	% ECTS
Ekonomski kolegiji	15	13%	30	25%	3	38%	24	22%
Kvantitativni i metodološki kolegiji	15	13%	15	13%	2	25%	24	22%
Kolegiji poslovne ekonomije	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%
Ostali kolegiji	0	0%	0	0%	0	0%	1	1%
Diplomski rad	30	25%	30	25%	0*	0%	0*	0%
Ukupno obvezni kolegiji	60	50%	75	63%	5	63%	49	45%
Izborni kolegiji	60	50%	45	38%	3	38%	60	55%
Ukupno SVI kolegiji	120	100%	120	100%	8	100%	109	100%

Napomena: *za LSE i MIT studijske programe ne postoje službeno dostupni podaci o broju unitsa/ECTS-a koji se vezuju uz diplomski rad, pa je analiza za ova dva studijska programa izvršena bez potonjih podataka.

Podaci o svim studijskim programima su dostupni na ranije naznačenim linkovima.

Analizom podataka iz tablice 3 (i grafikona 1) mogu se uočiti značajna odstupanja u pojedinim kategorijama obveznih kolegija koji se izvode na analiziranim fakultetima. Promatrano s aspekta **ekonomskih kolegija** jasno je da približno sličan udio ekonomskih kolegija nalazimo kod EFST-a (36%) i na Stockholm School of Economics (33%). Predvodnik među analiziranim fakultetima je EFZG, s više nego dvostruko većim brojem ekonomskih kolegija (75%) u odnosu na EFST. Interesantno je primijetiti da osim EFZG, dva najbolje rangirana sveučilišta prema QS World University rangiranju, u strukturi svojih studija imaju više od polovine ekonomskih kolegija (LSE čak 60%) ili imaju gotovo polovinu njih (MIT sa 49%), te da za MIT-om (promatrano s ovog aspekta) Ljubljana tek malo zaostaje (46%). Detaljnijim uvidom u presjek strukture kolegija koji se izučavaju na pojedinim fakultetima i njihovim usmjerenjima uočava

se da *fakulteti izvan RH* među svojim obveznim kolegijima imaju temeljne ekonomske kolegije kao što su: *mikroekonomija* (Ljubljana, Stockholm, LSE i MIT), *makroekonomija* (Ljubljana, Stockholm i LSE), te *međunarodna ekonomija/trgovina* (Ljubljana i Stockholm). Promatrano pak na *razini RH*, uočava se da od navedenih kolegija jedino *mikroekonomija* nije obvezna na EFST-u (iako je obvezna na EFZG), a *međunarodna ekonomija/trgovina* nije obvezna na EFZG. Ipak, kada je riječ o ponajboljim fakultetima (LSE i MIT) važno je naglasiti da su kod LSE-a svih 5 obveznih kolegija ili ekonomskog ili kvantitativnog karaktera, odnosno da su na MIT-u sva 3 obvezna kolegija također ili ekonomskog ili kvantitativnog karaktera. U odnosu na prosječnu zastupljenost ekonomskih kolegija (50%) u strukturi obveznih kolegija, može se zaključiti da se EFST sa svojih 36% nalazi 14 p.p. ispod prosjeka.

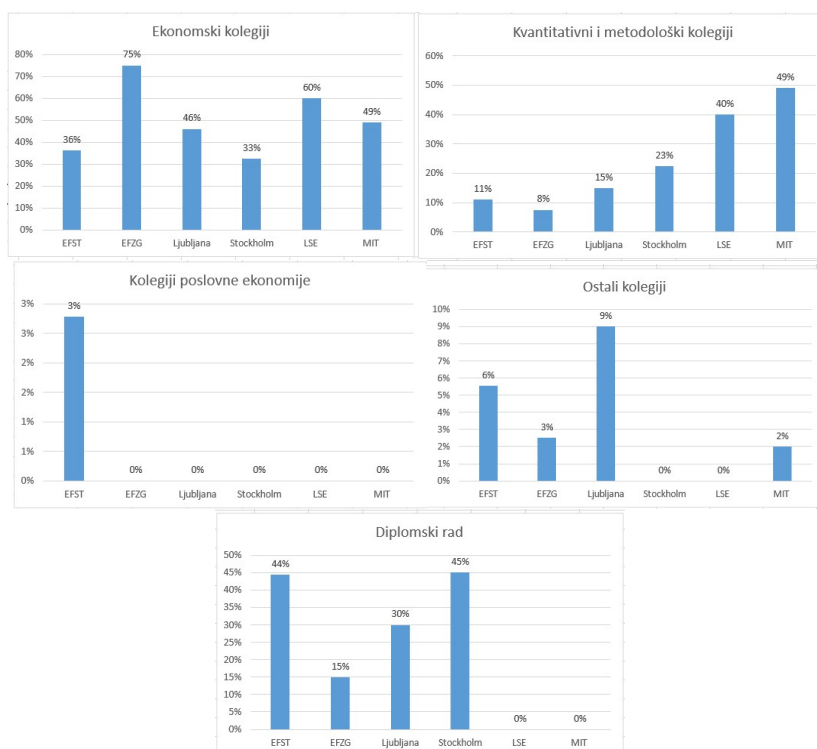
Tablica E-DIP-3. *Analiza strukture izabраниh studija prema vrstama obveznih kolegija (prosječne vrijednosti u odnosu na obvezne kolegije)*

Studij	EFST, Diplomski studij Ekonomija	EFZG, Diplomski studij Ekonomija	University of Ljubljana	Stockholm School of Economics	LSE	MIT	Prosjeck
Ekonomski kolegiji	36%	75%	46%	33%	60%	49%	41%
Kvantitativni i metodološki kolegiji	11%	8%	15%	23%	40%	49%	19%
Kolegiji poslovne ekonomije	3%	0%	0%	0%	0%	0%	4%
Ostali kolegiji	6%	3%	9%	0%	0%	2%	5%
Diplomski rad	44%	15%	30%	45%	0%	0%	33%
Ukupno OBVEZNI kolegiji	100%	100%	100%	100%	100%	100%	-

Napomena: *za LSE i MIT studijske programe ne postoje službeno dostupni podaci o broju unitsa/ECTS-a koji se vezuju uz diplomski rad, pa je analiza za ova dva studijska programa izvršena bez potonjih podataka.

Podaci o svim studijskim programima su dostupni na već ranije predloženim linkovima.

Grafikon E-DIP-1. Prikaz strukture izabranih studija prema vrstama obveznih kolegija (prosječne vrijednosti u odnosu na obvezne kolegije)

Izvor: Obrada autorice temeljem podataka dostupnih na web stranicama analiziranih fakulteta/poslovnih škola

Udio **kvantitativnih i metodoloških kolegija** zastupljenih u ukupnoj strukturi obveznih kolegija progresivno raste usporedno s pomakom od najlošijih prema najboljim fakultetima sukladno QS World University rangiranju. Udio kvantitativnih i metodoloških kolegija na EFST-u (11%) je veći jedino od onog na EFZG (8%). EFST je po udjelu ove kategorije u ukupnim studijskim obvezama ispod prosjeka koji iznosi 24%. Najveći udio kvantitativnih kolegija je prisutan na najboljim sveučilištima, LSE (40%) i MIT (49%), na kojima se uče napredne ekonometrijske tehnike i razvijaju teorije za primjenu ekonometrijskih metoda.

Kolegiji iz segmenta **poslovne ekonomije** postoje samo na EFST-u i njihova zastupljenost u ukupnim studijskim obvezama iznosi 3% (Teorija financijskog posredovanja i Financijski menadžment II). Na EFZG, Ljubljani, Stockholmu, LSE i MIT se ne izučavaju kolegiji iz ove domene, pa prosječna vrijednost na razini svih studija za ovu kategoriju studijskih obveza iznosi 0,5%. Zastupljenost **ostalih kolegija** na EFST-u iznosi 6% (istraživački rad), što je malo više od onog na EFZG-u od 3% (Pravni sustav) i MIT-u od 2% (Data Economics and Development Policy Summer Internship), dok Stockholm i LSE ovu kategoriju kolegija nemaju. Najveća vrijednost dotične kategorije (9%) primjećuje se kod Ljubljane. Nadalje, najveći udio kategorije **Diplomski rad** u ukupnim studijskim obvezama ima Stockholm (45%) i on po svom iznosu uvelike odgovara onom na EFST-u (44%) na kojem Istraživački rad 2 predstavlja prijavu teme diplomskog rada, kojeg po tom slijedi diplomski rad i sam diplomski ispit. Za trećinu manji udio razmatrane kategorije prisutan je kod Ljubljane (gdje student prolazi kroz prijedlog i prijavu magistarskih hipoteza, te tijekom pisanja rada razvija kritički i etički način rada te stječe sposobnost pisanog i usmenog komuniciranja o stručnim i znanstvenim temama), a za dvije trećine manja vrijednost primjetna je na EFZG-u. Što se tiče obveze izrade diplomskog rada na

LSE i MIT, već je ranije spomenuto da podaci o ECTS/unit bodovima za ovu kategoriju nisu raspoloživi⁵.

Vrijedno je spomena da je osim ovdje prezentiranih studijskih programa pregledan i dobar dio studijskih programa **preostalih fakulteta zastupljenih na QS World University Rankings**, a sve sa ciljem dobivanja što sveobuhvatnijeg uvida u njihovu strukturu. Interesantno je primijetiti da su se pojedini fakulteti usmjerili isključivo na diplomatske studije pri tome njegujući i naglašavajući prisutnost visokog udjela inozemnih studenata na njihovim studijima (primjerice Paris School of Economics nema preddiplomskih studija, ali zato nudi četiri različita diplomatska studija, pri čemu na svom najpoznatijem studiju *Analysis and Policy in Economics (APE)* ima čak 50%-70% stranih studenata⁶). Drugi su pak fakulteti, razvili čitavu paletu različitih studijskih programa. Tako primjerice, između velikog broja različitih *jednogodišnjih* diplomatskih studija, Tilburg University nudi čak deset njih iz područja ekonomije (devet *jednogodišnjih* i samo jedan dvogodišnji - Research Master in Economics⁷). Slična je situacija i na LSE-u, koji u ponudi ima veliki broj *jednogodišnjih* studija te jedan dvogodišnji studij - MSc Economics-two year programme⁸ (obuhvaćen ovom analizom). **Iz navedenog je jasno da osim „čistih“ ekonomskih studijskih programa, u ponudi ponajboljih fakulteta postoje i drugi tematsko usmjereni studiji koji kombiniraju ekonomiju s određenim segmentima poslovne ekonomije (financijama, menadžmentom...), pravom, psihologijom itd. iz čega bi se dalo naslutiti da je raznovrsna ponuda atraktivnih smjerova zanimljiva kombinacija za razmatranje prilikom redizajniranja studija.**

Zaključci:

- ❖ S obzirom na *analizu strukture obveznih i izbornih kolegija*, te *analizu strukture izabranih studijskih programa prema vrstama obveznih kolegija*, diplomski studij **EFST-a je u najvećem broju segmenata usporediv sa Ekonomskim fakultetom u Zagrebu, Sveučilištem u Ljubljani i Stockholm School of Economics, te za razliku od najbolje rangiranih studijskih programa** prema QS World University rangiranju (koji u svojim strukturama stavljaju jak naglasak na ekonomske i kvantitativne kolegije) u strukturi EFST-a su zastupljeni kolegiji iz „poslovne ekonomije“ te kolegiji iz kategorije „ostali“.
- ❖ **Udio ECTS bodova izbornih kolegija u ukupnoj strukturi bodova kolegija na Ekonomskom fakultetu u Splitu je gotovo najmanji** (neovisno o tome je li riječ o smjeru Međunarodna ekonomija i europske integracije ili smjeru Ekonomska politika i financijska tržišta) i sa svojim iznosom od 25% slični udjelu koji postoji na oba analizirana studijska programa University of Ljubljana (23,33%), dok ga za 8,3 p.p. premašuje vrijednost utvrđena na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu (33,33%). **Prosječna vrijednost na razini svih analiziranih studija iznosi 33,33%.**
- ❖ Promatrano s aspekta broja ponuđenih izbornih kolegija, EFST (u zavisnosti od usmjerenja) **nudi gotovo najmanji broj izbornih kolegija** (18 odnosno 15), MIT nudi 13, a LSE njih 26. Iznimno veliki broj ponuđenih izbornih kolegija uočen je na

⁵ Na web stranicima LSE-a (MSc Economics) pod kategorijom *Courses to the value of one unit from a range of options* stoji kako studenti između niza ponuđenih kolegija mogu izabrati i pisanje disertacije (6 000 riječi) i pri tome ostvariti 0,5 unit-a. [MSc Economics \(two year programme\) \(lse.ac.uk\)](https://www.lse.ac.uk/undergraduate/courses/masters/masters-programme/) pregledano 10.02.2022.

⁶ [Presentation - Paris School of Economics](https://www.parisschoolofeconomics.eu/en/programmes/undergraduate/) pregledano 8.02.2022.

⁷ [Research Master in Economics | Tilburg University](https://www.tilburguniversity.nl/en/research/master-in-economics/) pregledano 8.02.2022.

⁸ [MSc Economics \(two year programme\) \(lse.ac.uk\)](https://www.lse.ac.uk/undergraduate/courses/masters/masters-programme/) pregledano 8.02.2022.

studijskim programima EFZG (138), Ljubljani (136), te Stockholmu (koji na samo jednoj, od 9 ponuđenih opcija, nudi 145 izbornih kolegija).

- ❖ **Sadržajnom analizom ponuđenih izbornih kolegija** promatranih studijskih programa uočava se da je na EFST-u, na smjeru Međunarodna ekonomija i europske integracije (odnosno smjeru Ekonomska politika i financijska tržišta) 67% (odnosno 53%) izbornih kolegija specijalizirano u području ekonomije.
- ❖ Na analiziranim fakultetima **izvan RH studenti u pravilu imaju mogućnost izabrati 1-3 kolegija iz a priori definiranih skupina sastavljenih od najčešće 2-5 kolegija** (pretežito ekonomskog i/ili kvantitativnog karaktera) i **uz sve to dodatno izabrati odgovarajući broj bilo kojih kolegija iz široke palete od preko 130 ponuđenih izbornih kolegija** (Ljubljana, Stockholm i LSE).
- ❖ Promatrano s aspekta **ekonomskih kolegija**, približno sličan udio ekonomskih kolegija pronalazi se kod EFST-a (36%) i na Stockholm School of Economics (33%).
 - **prosječna zastupljenost ekonomskih kolegija** u strukturi obveznih kolegija analiziranih studija **iznosi 50%**, pa se EFST sa svojih 36% nalazi 14 p.p. ispod prosjeka
 - analizirani fakulteti izvan RH među svojim obveznim kolegijima imaju temeljne ekonomske kolegije kao što su: *mikroekonomija* (Ljubljana, Stockholm, LSE i MIT), *makroekonomija* (Ljubljana, Stockholm i LSE), te *međunarodna ekonomija/razmjena* (Ljubljana i Stockholm). Od navedenih kolegija jedino *mikroekonomija* nije obvezna na EFST-u (obvezna je na EFZG).
- ❖ Udio **kvantitativnih i metodoloških kolegija** zastupljenih u ukupnoj strukturi obveznih kolegija **progresivno raste usporedno s pomakom od najlošijih prema najboljim fakultetima sukladno QS World University rangiranju**. Udio kvantitativnih i metodoloških kolegija na EFST-u (11%) je veći jedino od onog na EFZG (8%). EFST je po udjelu ove kategorije u ukupnim studijskim obvezama **ispod prosjeka koji iznosi 24%**.
- ❖ Kolegiji iz segmenta **poslovne ekonomije** postoje samo na EFST-u i njihova zastupljenost u ukupnim studijskim obvezama iznosi 3%. Na EFZG-u, Ljubljani, Stockholmu, LSE-u i MIT-u se ne izučavaju kolegiji iz ove domene.
- ❖ Zastupljenost **ostalih kolegija** na EFST-u iznosi 6% (istraživački rad), što je malo više od onog na EFZG-u od 3% (Pravni sustav) i MIT-u od 2% (Data Economics and Development Policy Summer Internship), dok Stockholm i LSE ovu kategoriju kolegija nemaju. Najveća vrijednost dotične kategorije (9%) primjećuje se kod Ljubljane.
- ❖ Najveći udio kategorije **Diplomski rad** u ukupnim studijskim obvezama ima Stockholm (45%) i on po svom iznosu uvelike odgovara onom na EFST-u (44%). Vrijednosti ove kategorije na preostalim studijskim programima je znatno manja.

5.2.2. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija

5.2.2.1. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Računovodstvo i revizija (prof. dr. sc. Željana Aljinović Barać)

Komparativna analiza sveučilišnog diplomskog studija Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija provedena je u odnosu na sljedeće studijske programe:

1. **Sveučilište u Zagrebu – Ekonomski fakultet; Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija**
2. **University of Ljubljana- School of Economics and Business; Master Programme Accounting and Auditing** – 251-300. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*
3. **The University of Manchester - Alliance Manchester Business School; MSc Accounting** – 17. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*
4. **Stockholm School of Economics; Master Program in Accounting, Valuation & Financial Management** – 56. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*
5. **University of South California - Marshall's Leventhal School of Accounting; Master of Accounting** – 55. mjesto po QS rangiranju poslovnih fakulteta/škola prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja *Accounting and Finance*

Studijski program Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu je jedini sveučilišni studijski program poslovne ekonomije na javnim ekonomskim fakultetima i sveučilišnim odjelima u Hrvatskoj koji ima smjer Računovodstvo i revizija, dok su odabrani studijski programi iz inozemstva specijalizirani u području računovodstva i revizije, a nositelji programa su uvršteni na QS ljestvicu prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja.

U prvom koraku kolegiji su podijeljeni na obvezne i izborne. Studijski programi iz UK i SAD-a nemaju bodove usporedive sa ECTS bodovima zbog čega je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova studija (ECTS/Units).

Tablica RIR-DIP-1. *Struktura usporedivih studija prema obveznim i izbornim predmetima*

studij/ vrsta predmeta	EFST, Poslovna ekonomija, smjer RIR		EFZG, Poslovna ekonomija; smjer Računovodstvo i revizija		University of Ljubljana- School of Economics and Business; Master Programme Accounting		The University of Manchester; Alliance Manchester Business School; MSc		Stockholm School of Economics		USC Marshall's Leventhal School of Accounting; Master of Accounting	
	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	units	%units	ECTS	%ECTS	units	%units
izborni	30	25%	40	33%	28	23%	60	33%	60	50%	22,5	47%
obvezni	90	75%	80	67%	92	77%	120	67%	60	50%	25,5	53%

Iz Tablice 1 je vidljivo kako EFST ima gotovo najmanji, ali približno jednak udio bodova izbornih kolegija u ukupnim bodovima studija kao University of Ljubljana (25% i 23%) te nešto manji nego li EFZG i The University of Manchester (33%), dok na University of South California i Stockholm School of Economics udio izbornih kolegija čini oko polovice ukupnog broja bodova studija. Iako je broj i udio ECTS bodova na EFST među najnižima, EFST u ponudi izbornih predmeta ima najveći broj kolegija (omjer izbor : ponuda varira od 1 : 1,5 u prvom semestru do 1 : 7 u drugom semestru prve godine). Na ostalim usporedivim studijima omjer broja obveznog izbora u odnosu na broj ponuđenih predmeta se kreće od 1 : 1,5 do 1 : 2.

Sadržajnom analizom strukture izbornih predmeta, može se utvrditi kako su ponuđeni izborni predmeti na Stockholm School of Economics i The University of Manchester u potpunosti usko specijalizirani u području računovodstva i revizije. Na University of South California 75% izbornih kolegija je usko specijalizirano, na University of Ljubljana 50%, dok je na EFZG i EFST udio ECTS bodova specijaliziranih predmeta u ukupnim bodovima izbornih predmeta najmanji i iznosi oko jedne trećine (30% i 33%). Preostale dvije trećine ECTS bodova ponuđenih izbornih predmeta su iz drugih područja/smjerova poslovne ekonomije. Detaljnom analizom sadržaja izbornih kolegija na EFST vidljivo je kako među ponuđenim izbornim predmetima diplomskog studija smjera Računovodstvo i revizija u prvom i drugom semestru ne postoji niti jedan predmet iz područja računovodstva i revizije, već su to isključivo predmeti iz drugih područja/smjerova poslova ekonomije.

Tablica RIR-DIP-2. *Struktura usporedivih studija prema vrstama obveznih predmeta*

studij/ vrsta predmeta	EFST, Poslovna ekonomija, smjer RIR		EFZG, Poslovna ekonomija; smjer Računovodstvo i revizija		University of Ljubljana- School of Economics and Business; Master		The University of Manchester; Alliance Manchester Business		Stockholm School of Economics		USC Marshall's Leventhal School of Accounting; Master	
	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	units	%units	ECTS	%ECTS	units	%units
diplomski rad	30	25%	12	10%	28	23%	60	33%	30	25%	-	-
specijalistički predmeti	35	29%	68	57%	28	23%	30	17%	15	13%	22,5	47%
ostali predmeti	25	21%	-	-	36	31%	30	17%	15	13%	3	6%
UKUPNO OBVEZNI	90	75%	80	67%	92	72%	120	67%	60	50%	25,5	53%

Što se tiče strukture obveznih predmeta prikazanih Tablicom 2, može se uočiti kako svi usporedivi studijski programi osim University of South California propisuju obvezu izrade **diplomskog rada (master thesis; disertation)** pri završetku studija, a specifičnost Stockholm School of Economics je da se diplomski rad piše u paru. Udio diplomskog rada u ukupnom broju bodova studija na EFST iznosi 25% što je usporedivo s ostalim analiziranim studijima, uz iznimku EFZG gdje izrada diplomskog rada čini samo 10% studijskih obveza. Međutim, treba napomenuti kako na EFST predmet Istraživački rad 2 suštinski predstavlja prijavu teme diplomskog rada, zbog čega je prikladnije pripadajućih 10 ECTS bodova pripisati kategoriji diplomskog rada nego li specijalističkim predmetima. U tom slučaju, diplomski rad na EFST bi činio 33% svih studijskih obveza, jednako kao na The University of Manchester i najviše u odnosu na ostale usporedive studije.

Detaljnim uvidom u strukturu ostalih obveznih predmeta može se uočiti da studijski program EFST jedini ima obvezne predmete uske specijalizacije iz drugih područja/smjerova poslovne ekonomije: Strateški menadžment ljudskih resursa, Marketing menadžment. Predmet Mikroekonomija III sadržajno je sličan predmetu Managerial Economics na University of Ljubljana, dok se na preostalim studijskim programima sličan kolegij ne izvodi.

S druge strane, provedena analiza je utvrdila da u usporedbi s ostalim studijskim programima, EFST nema obvezne predmete iz područja metodologije znanstveno-istraživačkog rada (Metodologija ekonomskih istraživanja izborni na EFST; Qualitative Research Methods i Quantitative Research Methods in Accounting obvezni na The University of Manchester; Research Methods and Techniques obvezni na University of Ljubljana). Također, u obveznim predmetima diplomskog studija Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija nema predmeta koji obrađuju vještine izvan područja struke (engl. soft skills): Business Skills Development 1 i Business Skills Development 2 na University of Ljubljana; Ethics for Professional Accountants i Professional Responsibilities in Accounting na University of South California).

Predmet koji obuhvaća sadržaje iz područja financijskog menadžmenta izvodi se kao obvezni na EFST i svim usporedivim studijskim programima, osim EFZG.

Kako je u ovoj analizi naglasak na usko specijaliziranim predmetima iz područja računovodstva i revizije, u nastavku je napravljena detaljnija analiza ovih predmeta.

Tablica RIR-DIP-3. *Struktura usporedivih studija prema vrstama specijalističkih predmeta (bez diplomskog rada)*

studij/ specijalistički predmeti	EFST, Poslovna ekonomija, smjer RIR		EFZG, Poslovna ekonomija; smjer Računovodstvo i revizija		University of Ljubljana- School of Economics and Business; Master		The University of Manchester; Alliance Manchester Business		Stockholm School of Economics		USC Marshall's Leventhal School of Accounting; Master	
	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	ECTS	%ECTS	units	%units	ECTS	%ECTS	units	%units
obvezni	35	29%	68	57%	28	23%	30	17%	15	13%	22,5	47%
izborni	10	8%	12	10%	14	12%	60	33%	60	50%	16,5	34%
ukupno	45	37%	80	67%	42	35%	90	50%	75	63%	39	81%

Tablica 3 pokazuje kako na diplomskom studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija EFST usko specijalizirani predmeti iz računovodstva i revizije, bez diplomskog rada, neovisno o tome jesu li klasificirani kao obvezni ili izborni predmeti, obuhvaćaju 37% ukupnih ECTS bodova studija. Međutim, kako je prethodno objašnjeno, predmet Istraživački rad 2 suštinski predstavlja prijavu teme diplomskog rada, zbog čega je prikladnije pripadajućih 10 ECTS bodova pripisati kategoriji diplomskog rada nego li specijalističkim predmetima, čime se ukupan broj usko specijaliziranih predmeta iz računovodstva i revizije na EFST, neovisno o tome jesu li izborni ili obvezni, bez diplomskog rada, smanjuje na 35 ECTS, odnosno 29% studijskih obveza. Taj postotak je najmanji ali sličan kao i na University of Ljubljana (35%), no značajno niži u usporedbi s ostalim studijskim programima (The University of Manchester 50%, Stockholm School of Economics 63%, EFZG 67% i University of South California vrlo visokih 81%).

Detaljnim uvidom u strukturu usko specijaliziranih predmeta iz područja računovodstva i revizije predmeta može se uočiti da studijski program EFST i svi usporedivi studijski programi osim University of South California kao obvezni izvode predmete Financijsko računovodstvo koji se bavi evidentiranjem poslovnih promjena i sastavljanjem financijskih izvještaja velikih poduzetnika i Menadžersko računovodstvo (pod različitim nazivima), koji obrađuje napredne teme iz područja upravljanja, odlučivanja i internog izvještavanja.

Predmeti iz područja eksterne i interne revizije se izvode na svim analiziranim studijskim programima, s tim da su na EFST, EFZG i University of Ljubljana klasificirani kao obvezni, dok su na preostala tri studijska programa (Stockholm School of Economics, The University of Manchester i University of South California) ponuđeni kao izborni predmeti.

Na kraju, provedena analiza je pokazala da svi usporedivi studijski programi osim EFST imaju predmet koji se bavi temama iz financijske analize/analize financijskih izvještaja (Stockholm School of Economics – Financial Analysis obvezni i Advanced Financial Analysis izborni; The University of Manchester – Financial Statement Analysis izborni; EFZG – Analiza financijskih izvještaja obvezni; University of Ljubljana – Corporate Valuation & Financial Statement Analysis izborni).

Zaključci:

- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu ima gotovo najmanji udio izbornih kolegija u ukupnim ECTS bodovima studija (25%)

- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu u ponudi izbornih predmeta ima najveći broj kolegija (omjer izbor:ponuda varira od 1:1,5 u prvom semestru do 1:7 u drugom semestru prve godine)
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu ima gotovo najmanji udio specijaliziranih predmeta u ukupnom broju ECTS bodova svih izbornih predmeta (33%)
- ❖ Na EFST među ponuđenim izbornim predmetima diplomskog studija Poslovna ekonomija, smjera Računovodstvo i revizija u prvom i drugom semestru ne postoji niti jedan predmet iz područja računovodstva i revizije, već su to isključivo predmeti iz drugih područja/smjerova poslova ekonomije
- ❖ Udio diplomskog rada u ukupnom broju bodova studija na EFST iznosi 25%, odnosno 33%, ako se diplomskom radu pribroje ECTS bodovi predmeta Istraživački rad 2 koji suštinski predstavlja prijavu teme diplomskog rada, što je jednako kao na The University of Manchester i najviše u odnosu na ostale usporedive studije
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu jedini ima obvezne predmete uske specijalizacije iz drugih područja/smjerova poslovne ekonomije (Strateški menadžment ljudskih resursa, Marketing menadžment; Mikroekonomija III)
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu nema obvezne predmete iz područja metodologije znanstveno-istraživačkog rada
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu nema obvezne predmete koji obrađuju vještine izvan područja struke (engl. soft skills).
- ❖ Predmet koji obuhvaća sadržaje iz područja financijskog menadžmenta izvodi se kao obvezni na studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija EFST te na svim usporedivim studijskim programima u inozemstvu
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu ima najmanji udio u ukupnim ECTS bodovima studija svih specijaliziranih predmeta iz područja računovodstva i revizije (obvezni i izborni), bez diplomskog rada (37%, odnosno 29% ako se diplomskom radu pribroje ECTS bodovi predmeta Istraživački rad 2 koji suštinski predstavlja prijavu teme diplomskog rada)
- ❖ Na studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija EFST kao i na svim usporedivim studijskim programima (osim University of South California) obvezni su predmeti Financijsko računovodstvo i Menadžersko računovodstvo
- ❖ Na studiju Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija EFST kao i na svim usporedivim studijskim programima u RH i inozemstvu izvode se predmeti iz područja interne i eksterne revizije u formi obveznih ili izbornih sadržaja
- ❖ Studij Poslovna ekonomija, smjer Računovodstvo i revizija na EFST, u odnosu na usporedive studijske programe u RH i inozemstvu, jedini nema obvezni ili izborni predmet koji se bavi temama iz financijske analize/analize financijskih izvještaja

5.2.2.2. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Informatički menadžment (izv. prof. dr. sc. Daniela Garbin Praničević)

Usporedna analiza smjera Informatički menadžment provedena je uzimajući u obzir sljedeće diplomske studijske programe:

1. Poslovna Ekonomija; smjer Menadžerska informatika, Ekonomski fakultet Zagreb
2. MSc in Business Informatics University of Ljubljana, School of Economics and Business
3. MSc in Economics, Management of Innovation and Technology, Bocconi University
4. MSc in Business Informatics, Utrecht University
5. MA in Business Analytics, University of South Carolina

Navedeni studijski programi spadaju u kategoriju studijskih programa koji imaju djelomično zastupljene i ekonomske i informatičke predmete (slično kao i EFST). Razlika je u omjerima, što će se detaljnije predložiti tekst u nastavku.

U cilju usporedne analize strukture usporedivih studijskih programa izvršeno je osnovno grupiranje studijskih obveza u sljedeće kategorije:

- ❖ Kvantitativni predmeti (Matematika, Statistika, Poslovna Analitika...)
- ❖ Ekonomski predmeti: (Mikroekonomija, Financijski menadžment, Računovodstvo, Menadžment, Marketing, Menadžment ljudskih resursa, Menadžersko računovodstvo, Razvoj poduzeća, Poslovne strategije, ...)
- ❖ Pravni predmeti (Pravo u IT području Europsko i međunarodno informacijsko pravo i ekonomija podataka, ...)
- ❖ Specijalistički predmeti smjera iz područja poslovne informatike (svi informatički predmeti)
- ❖ Ostali predmeti (Strani jezik, Studentske prakse, (Studentski) radni staž, Vještine pisanja i poslovnog komuniciranja, Radionice i seminari, Istraživački radovi, Praktikum, itd.)
- ❖ Diplomski rad/ispit

Budući su svi promatrani studijski programi iz područja poslovne informatike, treba napomenuti da su u usporednoj analizi svi informatički predmeti grupirani u specijalističke predmete spomenutih studijskih programa.

Osim ranije opisane podjele studijskih obveza izvršena je dodatna podjela na **obvezne i izborne predmete**. Studijski program iz SAD nema bodove usporedive sa ECTS bodovima, te je analiza strukture pojedinih studijskih obveza utvrđena kao % u odnosu na ukupan broj bodova (ECTS/Credits). Usporedbom strukture obveznih i izbornih predmeta proizlazi da je udjel izbornih predmeta na EFST manji za 6 p.p. u odnosu na sve ostale studijske programe iz usporedne analize.

Tablica IM-DIP-1. *Struktura ECTS bodova – Obvezni vs. izborni*

Studij	EFST Diplomski studij Poslovna Ekonomija; smjer Poslovna informatika		EFZG, Poslovna Ekonomija; smjer Menadžerska informatika		University of Ljubljana, School of Economics and Business; Master Programme Business Informatics		Bocconi University MSc in Economics; Management of Innovation and Technology		Utrecht University; MSc in Business Informatics		University of South Carolina; MA in Business Analytics	
	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ECTS	% ECTS	ETCS	% ETCS	Credit s	% Credits
Izborni predmeti	30	25	40	33	28	23	30	25	43	36	12	40
Obvezni predmeti	90	75	80	67	92	77	90	75	77	64	18	60

Uvidom u studijske programe može se utvrditi da su izborni predmeti obvezno vezani uz smjer kada su u strukturi obaveznih predmeta više zastupljeni ne-informatički predmeti (School of Economics and Business Ljubljana, Bocconi University, University of South Carolina). Vrijedi i obrat, što znači da studijski programi na kojima se kao obavezni predmeti nude isključivo predmeti smjera (Ekonomski fakultet Zagreb, Utrecht University) bilježe veću „ponudu“ izbornih predmeta i iz drugih područja specijalizacije.

Svih 5 usporedivih studijskih programa imaju obveznu izradu **diplomskog rada/ispita** u cilju završetka studija. Diplomski rad (zajedno sa diplomskim ispitom) na EFST nosi 25% studijskih obveza, što je usporedivo sa studijem u Ljubljani (23%) ako se promatra diplomski rad zajedno sa prijedlogom rada/*thesis proposal*. Iz perspektive preostalih studijskih programa iz ove analize, udjel “težine“ diplomskog rada varira, od 10% (Ekonomski fakultet Zagreb i University of South Carolina), odnosno 15% (Bocconi University) do 38% (Utrecht University).

Tablica IM-DIP-2. *Struktura ECTS bodova prema sadržaju kolegija*

Studij	EFST Diplomski studij Poslovna Ekonomija ; smjer Poslovna informatika		EFZG, Poslovna Ekonomija; smjer Menadžerska informatika		University of Ljubljana, School of Economics and Business; Master Programme Business Informatics		Bocconi University Master in Economics; Management of Innovation and Technology		Utrecht University; MA in Business Informatics		University of South Carolina; MA in Business Analytics	
	ECTS	% ECTS	ECT S	% ECTS	ECT S	% ECTS	ECTS	% ECTS	ETCS	% ETCS	Credits	% Credits
Diplomski rad/ispit	30	25%	12	10%	28	23%	18	15%	45	38%	3	10%
Kvantitativni predmeti	0	0%	0	0%	7	6%	0	0%	0	0%	9	30%

Ekonomski predmeti	20	17%	0	0%	21	18%	34	28%	0	0%	0	0%
Pravni predmeti	0	0%	0	0%	0	0%	6	5%	0	0%		0%
Specijalistički predmeti IM smjera (uključeni svi informatički predmeti!)	25	21%	68	57%	28	23%	14	12%	32	27%	6	20%
Ostali predmeti	15	13%	0	0%	8	7%	18	15%	0	0%	0	0%
Ukupno obvezni predmeti	90	75%	80	67%	92	77%	90	75%	77	64%	18	60%

Detaljnijom analizom može se utvrditi da studijski program na EFST **ima veći udjel obveznih studijskih obveza** u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ ekonomski predmeti (+8 p.p. 7 p.p. u odnosu na sve studije iz usporedne analize)
- ❖ ostali predmeti (+9 p.p. u odnosu na sve studije iz usporedne analize).

Suprotno tome, analiza strukture studija ukazuje da studijski program EFST **ima manji udjel obveznih studijskih obveza** u sljedećim kategorijama predmeta:

- ❖ Kvantitativni predmeti (-7 p.p. u odnosu na sve studije iz usporedne analize)
- ❖ Pravni predmeti (-1 p.p. u odnosu na sve studije iz usporedne analize)
- ❖ Specijalistički predmeti IM smjera (-7 p.p. u odnosu na sve studije iz usporedne analize)

Slijedi uvid u kategorije predmeta po promatranim studijskim programima.

Samo na dva od pet studijskih programa među obaveznim predmetima zastupljeni su ekonomski predmeti. Radi se o sljedećim:

- ❖ FELU - *Accounting Information for Decision Making, Strategic Management, Organization and Management* - (18%)
- ❖ Bocconi University - *Economics of business strategy 1 i 2, Venture capital and valuation, Developing your company* - (28%)

Od prehodno navedenih studijskih programa, EFST ima najveći udjel ekonomskih predmeta u studijskim obavezama.

Na dva od pet studijskih programa iz usporedne analize zastupljeni su kvantitativni predmeti:

- ❖ FELU - *Research Methods and Techniques* - (6%)
- ❖ University of South Carolina - *Quantitative Methods* (30%)

Na EFST nema kvantitativnih predmeta među obaveznim predmetima na diplomskoj razini.

Pravni predmet (*Intellectual property and competition law*) obavezan je samo na jednom studijskom smjeru (Bocconi University) sa udjelom 5% u strukturi obaveznih predmeta. Na EFST ovaj predmet nije obavezan.

Specijalistički predmeti smjera, očekivano su najzastupljenija kategorija predmeta na svim studijskim programima. Na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu, za razliku od svih ostalih studijskih programa, ovo je (uz Diplomski rad – 10%) jedina zastupljena kategorija obaveznih predmeta (57%). U ovoj kategoriji EFST, kako je prethodno navedeno zaostaje za 7 p.p. u odnosu na prosjek svih studijskih programa iz usporedne analize. Prostor za unepređenje EFST smjera Informatički menadžment bilo bi korisno razmatrati počev upravo od ovog segmenta.

Od predmeta iz kategorije Ostalo, dva od pet studijskih programa imaju obavezne predmete i to:

- ❖ University of Ljubljana - *Business Skills Development 1 i 2* - (7%)
- ❖ Bocconi University - *Professional English seminars, Second language, Enhancing Experience - Curricular Supplementary Activities, Internship or similar activities* - (15%)

Ako bi se na EFST Istraživački rad 1 i Istraživački rad 2 svrstali u kategoriju Ostalo, tada bi, u istoj, udjel EFST za 9 p.p. bio veći u odnosu na sve studije iz usporedne analize.

Dodatno, nakon uvida u rezultate studentskih anketa provedenih s ciljem vrednovanja cjelokupne razine studija Poslovna ekonomija na Ekonomskom fakultetu u Splitu, evidentan je manjak praktičnog rada i mogućnosti stjecanja radnih vještina u neposrednoj komunikaciji s poslodavcima. Stoga su dodatno, na kraju usporedne analize, sagledane **dobre prakse** analiziranih studijskih programa koje mogu se razmatrati i na našem Fakultetu u kontekstu budućih unapređenja kvalitete nastave na studiju Poslovna ekonomija. Slijedom navedenog, vrijedi istaknuti dvije prakse:

- ❖ University of South Carolina – diplomski rad se realizira u formi obaveznih jednosemestralnih praktikuma ili stažiranja u suradnoj instituciji iz prakse u području IT i poslovne analitike. U okviru navedenog studenti utvrđuju potrebne vještine iz IT i poslovne analitike te iste primjenjuju u završnom projektu (diplomskom radu) tijekom kojeg rješavaju stvarne probleme iz prakse u suradnji sa ko-mentorom iz prakse, a rješenja/rezultate obavezno prezentiraju i akademskoj i stručnoj zajednici.
- ❖ Utrecht University – planiranje i provedba diplomskih istraživanja vrši se pod nadzorom jednog nastavnika sa Fakulteta i vanjskog suradnika (poslodavca iz renomirane IT tvrtke). Suradnja (projekt) završava pisanjem diplomskog rada, ponekad i zajedničkom objavom znanstvenog članka na temelju ovog istraživanja. Rezultati diplomskog rada prezentiraju se i raspravljaju na nastavnicima i studentima, uključujući i alumni studenete ovog studijskog programa.

5.2.2.3. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Menadžment (izv. prof. dr. sc. Marina Lovrinčević)

U analizi diplomskog sveučilišnog studija Poslovna ekonomija - smjer **Menadžment** krenulo se od izbora referentnih sveučilišta za potrebe komparacije studijskih programa. Budući okosnicu usporedne analize čini **dvogodišnji diplomski studijski program**, to su kao potencijalna usporedna sveučilišta eliminirana sveučilišta koja nude jednogodišnje *master* programe (60 ECTS), a eliminirana su i ona koja nude diplomske studije s velikim udjelom internacionalne komponente (obvezni semestar u inozemstvu). Poseban je izazov predstavljalo odabrati adekvatna *benchmark* sveučilišta iz USA i UK zbog specifičnosti američkog i britanskog sustava obrazovanja koja nameću ograničenja u komparativnoj analizi s europskim sveučilištima (zbog strukture i sadržaja i/ili trajanja studijskog programa). Tako je za UK referentno sveučilište odabrano Lancaster University (66. mjesto na QS ljestvici rangiranja prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja – *Business and Management Studies*), odnosno dvogodišnji MSc in Management studijski program kojega sveučilište nudi. Za USA referentno sveučilište odabrano je Cornell University (47. mjesto na QS ljestvici), odnosno dvogodišnji MBA program kojega sveučilište nudi, a koji je strukturom i sadržajem prikladniji za usporednu analizu u odnosu na MBA programe koje nude najbolje rangirana američka sveučilišta na QS listi (MBA studiji sveučilišta Harvard, MIT, Stanford, Pennsylvania, Berkeley i sl., zbog kompleksnosti strukture i sadržaja nisu adekvatni referentni studijski programi). I kod europskih sveučilišta je veliki broj vrhunskih sveučilišta i poslovnih škola koje nude jednogodišnje *master* programe (što je diskvalificiralo za daljnju analizu veći broj vrhunskih sveučilišta i poslovnih fakulteta/škola poput Erasmus University, Universitat Ramon Llull, University of Navarra, IE University, University of St. Gallen – navodimo samo one rangirane do 30. mjesta na QS ljestvici), pa su odabrana sveučilišta Bocconi (7. mjesto na QS ljestvici) i Copenhagen (15. mjesto na QS ljestvici) kao reprezentanti sveučilišta iz zapadnog dijela Europe te sveučilišta Wien (42. mjesto na QS ljestvici rangiranja) i Ljubljana (nalazi se između 251. i 300. mjesta na QS ljestvici rangiranja) kao reprezentanti sveučilišta iz srednje Europe. Konačno, kao *benchmark* sveučilište iz Republike Hrvatske izbrano je Sveučilište u Zagrebu. U nastavku se daju detalji studijskih programa koji su obuhvaćeni analizom.

1. Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija smjer – Menadžment (dvogodišnji studijski program, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu EFST;
2. Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet, 4. i 5. godina integriranog studijskog programa Poslovna ekonomija – smjer Menadžment (dvogodišnji studijski program, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu EFZG;
3. University of Ljubljana, School of Economics and Business, Master Programme Management (dvogodišnji MSc, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu Ljubljana;
4. Bocconi University Milan, Master in Management (dvogodišnji MSc, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu Bocconi;
5. Copenhagen Business School, Master in Economics and Business Administration – Strategy, Organization and Leadership (dvogodišnji MSc, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu Copenhagen;
6. Wiena University, Master's Program in Strategy, Innovation and Management Control (dvogodišnji MSc, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu Wien;
7. Lancaster University, MSc in Management (triple degree with EMLyon Business School and Ludwig Maximilian University of Munich, dvogodišnji MSc, 120 ECTS bodova), dalje u tekstu Lancaster;
8. Cornell University (dvogodišnji MBA program), dalje u tekstu Cornell.

Analiza strukture i sadržaja studijskih programa

Uvidom u analizu studijskih programa dolazi se do zaključka kako je struktura prilično neujednačena u pogledu odnosa obveznih i izbornih sadržaja. Tako je studijski program EFZG najfleksibilniji, s udjelom od 66,7% ECTS bodova koje nose obvezni sadržaji, dok su programi sveučilišta Wien i Bocconi u najvećemu dijelu fiksni (83,3%, odnosno 80% od ukupnog broja ECTS bodova čine obvezni sadržaji). Struktura studijskih programa EFST, Ljubljana i Wien je u ovom pogledu ujednačena (75% sadržaja je fiksno). Kod Lancastera i Cornella nije bilo moguće načiniti distinkciju između obveznih i izbornih sadržaja.

Zasebno je u analizi adresiran diplomski rad kao obvezni sadržaj studijskog programa. Diplomski rad EFST u strukturi ukupnih ECTS bodova sudjeluje s 33,3%, što je i najveći zabilježeni udio (Istraživački rad 2, Diplomski rad i Diplomski ispit), pri čemu je važno istaknuti kako *benchmark* studijski programi uglavnom ne poznaju kategoriju pripreme/prijave teme diplomskog rada koja bi bila ekvivalent Istraživačkom radu 2, osim Ljubljane gdje prijava teme nosi 7 ECTS bodova. Diplomski ispit EFST koji nosi 10 ECTS bodova, jedinstvena je kategorija koju usporedni studijski programi ne prepoznaju (Wien poznaje kategoriju obrane rada koja nosi 1 ECTS bod). Ukupno gledajući, najmanje je opterećenje ECTS bodovima na diplomskom radu EFZG (10%), dok je ono najveće na Copenhagen (25%) i tek neznatno manje u Ljubljani (23,3%). Opterećenje ECTS bodovima na diplomskom radu je slično za Bocconi (15%) i Wien (16,7%), ali značajno manje u odnosu na EFST i Copenhagen. Za Lancaster i Cornell nije bilo moguće identificirati opterećenja/težine diplomskih radova u strukturi studijskog programa.

Dalje, analizirana je struktura ECTS bodova na EFST u odnosu na obvezne i izborne kolegije koji ravnomjerno nose po 5 ECTS bodova. Na EFST, 50% od ukupnog broja ECTS bodova nose obvezni predmeti, dok izborni predmeti sudjeluju u ukupnoj strukturi ECTS bodova s 25%. Obvezni predmeti EFST studija uključuju *Strateški menadžment ljudskih resursa*, *Financijski menadžment 2*, *Marketing menadžment*, *Mikroekonomija 3*, *Strateški menadžment*, *Operacijski menadžment 2*, *Projektiranje organizacije*, *Poslovno odlučivanje*, *Sistemi za potporu odlučivanju*, *Istraživački rad 1. i 2.* U strukturi obveznih predmeta u odnosu na ECTS bodove, kvantitativni i metodološki predmeti sudjeluju sa 16,7% (2 kolegija ili 10 ECTS), specijalistički predmeti smjera sudjeluju s 50%, informatički s 8,3% te ostali s 25% (ovako visok udio ostalih kolegija determiniran je visokim opterećenjem ECTS bodovima Istraživačkog rada 1. i 2.). Izbornih je predmeta ukupno 6, a koje student odabire između 24 ponuđena (nisu ubrojene inačice kolegija na engleskom jeziku ukoliko se kolegij izvodi na hrvatskom i na engleskom jeziku). Od 25 kolegija samo su 2 praktične prirode i uključuju Stručnu praksu i Stručnu praksu - Društveno korisno učenje, a 5 je kolegija smjerske specijalizacije - *Upravljanje kvalitetom*, *Kompenzacijski menadžment*, *Poslovna inteligencija*, *Krizni menadžment* i *Upravljanje promjenama* (20% od ukupne ponude izbornih sadržaja direktno je vezano uz menadžment).

Na EFZG obvezni kolegiji u ukupnoj strukturi ECTS bodova sudjeluju sa 56,7%, dok izborni nose 33,3% ECTS bodova (svaki obvezni kolegij nosi 6 ECTS bodova, dok od 6 izbornih koje studenti upisuju, 4 nose po 6 ECTS bodova, a 2 nose po 5 ECTS bodova). Gotovo svi obvezni kolegiji su specijalistički kolegiji smjera (izuzetak je Seminarski rad za koji nije moguće utvrditi bira li se (isključivo) iz tema i sadržaja pokrivenih obveznim kolegijima), od kojih je samo jedan kvantitativni (ali specijalistički). U odnosu na EFST, primjećuje se kako je struktura obveznih predmeta EFZG visoko specijalizirana i ne nudi niti minimum marketinških, računovodstvenih, financijskih i informatičkih sadržaja bez kojih specijalizacija u području menadžmenta ne može biti kompletna i u skladu s potrebama tržišta rada. S druge strane,

ponuda izbornih kolegija čiji sadržaj je direktno vezan uz smjersku specijalizaciju je u odnosu na EFST prilično interesantna i široka (zbog specifičnosti analiziranog studijskog programa - 4. i 5. godina integriranog studija, broj izbornih kolegija u ponudi je čak 135, a onih vezanih uz menadžment je oko 15%) i uključuje kolegije poput *Decentralizirani menadžment*, *Organizacijsko ponašanje*, *Poslovnu etiku*, *Društvenu odgovornost poduzeća*, *Upravljanje inovacijama*, *Upravljanje promjenama*, *Menadžerske simulacijske igre*, *Upravljanje poslovnim procesima*, *Operacijska istraživanja*, *Teorija igara*, *Menadžment neprofitnih organizacija*, *Menadžment javnog sektora*, *Operacijski menadžment u uslugama* i sl. U odnosu na EFST, ponuda izbornih kolegija na EFZG omogućuje veći stupanj smjerske specijalizacije i dostupnost sadržaja bez kojih kompetentno i odgovorno upravljanje nije moguće u suvremenom poslovnom ambijentu.

Analizirajući strukturu obveznih i izbornih kolegija u odnosu na ECTS bodove u Ljubljani (svi obvezni i izborni predmeti nose po 7 ECTS bodova, osim praktičnih predmeta), dolazi se do zaključka kako je vrlo slična onoj na EFST (obvezni kolegiji nose 53,3% od ukupnog broja ECTS bodova, a izborni 23,3%), pri čemu struktura obveznih kolegija ukazuje na veći stupanj specijalizacije. U ukupnom broju ECTS bodova koje nose obvezni predmeti, specijalistički predmeta smjera sudjeluju sa 76,6%, praktični predmeti sa 12,5% (*Business Skills Development 1 i 2*), a obavezan je i metodološki kolegij *Research Methods and Techniques* (10,9%). Odabir izbornih kolegija (4 izborna ukupno) je fleksibilan za 2 izborna kolegija, a za 2 je ograničen izborom između visoko specijaliziranih kolegija. Za razliku od EFST i EFZG specijalistički su sadržaji u Ljubljani komprimirani u manji broj kolegija (funkcije menadžmenta ne izučavaju se kao zasebni kolegiji nego u sklopu manjeg broja visoko specijaliziranih i naprednih kolegija), a uključeni su i sadržaji iz područja računovodstva kao nezamjenjiv input za donošenje odluka.

Pregledom strukture studijskog programa Bocconi, uočava se nejednolikost u distribuciji ECTS bodova, pri čemu kolegiji *Performance measurement and corporate strategy 1 i 2*, kao i kolegij *Internship* nose po 8 ECTS bodova, dok najveći broj ostalih kolegija (uključivo i izborne) nose po 6 ECTS bodova. Drugi strani jezik nosi 4 ECTS, a preostali kolegiji nose po 2 ECTS boda (2 kolegija u tipu radionice – *Behavioral skills seminar* i *Business game*, *Professional English* i *Curricular Supplementary Activities*). U strukturi ukupnih ECTS bodova, obvezni kolegiji sudjeluju sa 65%, dok izborni nose 20% od ukupnog broja ECTS bodova. Uvidom u strukturu obveznih kolegija identificirano je kako specijalistički kolegiji smjera nose gotovo 50% ECTS bodova, jedan je predmet kvantitativne (7,7%), a jedan pravne prirode (7,7%). Praktičnih je sadržaja u strukturi obveznih kolegija gotovo 20%, a isti se udio odnosi i na ostale predmete (od kojih je zanimljivo izdvojiti kolegij *Business History*). Slično kao i kod EFST, u obvezne su sadržaje studijskog programa uključeni marketinški i financijski sadržaji (s napomenom da se *Financial Management and Corporate Banking* značajno razlikuje od *Financijskog menadžmenta 2*, a *Marketing Management – Advanced* u odnosu na *Marketing menadžment* je nešto kompleksniji). Bocconi u obvezne sadržaje uključuje i poslovno pravo koje je u studijskom programu predstavljeno kolegijem *Company and business law (advanced course)*. Odabir izbornih kolegija ovisi o izboru koncentracije (7 ponuđenih: Fashion, Luxury, and Made in Italy, Organizational Change and Consulting, Sustainability, Entrepreneurship, SMEs and Growth Strategy, Finance, Sport Management, Global Experience), pri čemu se izbor za 3 kolegija ograničava na unaprijed definiranu ponudu kolegija (čime se postiže veći stupanj specijalizacije), a 1 se slobodno upisuje.

Copenhagen nudi 13 smjerova diplomske razine studija iz područja menadžmenta (od čega se 2 izvode isključivo na danskom jeziku). Smjerovi su visoko specijalizirani poput Diversity and Change Management, Management of Creative Business Process, Supply Chain Management. Kao *benchmark* studijski program izabran je MSc in Economics and Business Administration

– Strategy, Organization and Leadership zbog sličnosti u obuhvatu specijalističkih sadržaja s EFST. Struktura studijskog programa najjednostavnija je u odnosu na analizirane; 8 je obveznih kolegija, 4 izborna, od čega svaki nosi 7,5 ECTS bodova. U ukupnoj strukturi ECTS bodova, obvezni kolegiji sudjeluju sa 50%, a izborni s 25%. Specijalistički smjerski predmeti u ukupnoj strukturi obveznih kolegija sudjeluju sa 75% u odnosu na ECTS bodove, informatički predmeti sa 12,5% i praktični (*Business Project*) s 12,5%. Za razliku od naprijed analiziranih programa, danski je minimalistički pristup uspješno organizirao visoko specijalizirane i napredne sadržaje u relativno mali broj kolegija.

Wien nudi 9 smjerova diplomske razine, od kojih 4 najuže vezana uz menadžment: Business Communication, International Management, Strategy, Innovation and Management Control, Supply Chain Management. Kao *benchmark* studijski program izabran je Strategy, Innovation and Management Control (zbog činjenice da EFST u ponudi diplomskih studija ne uključuje specijalizaciju iz poduzetništva i kao primjer uspješne integracije menadžmenta i poduzetništva u dvogodišnji studijski program, pri čemu je sličan pristup specijalizaciji evidentan i na primjeru Copenhagena i Bocconija). Wien, slično kao i Bocconi nudi niži stupanj specijalizacije kroz obvezne smjerske kolegije, a također usvaja praksu nejednolike distribucije ECTS bodova u strukturi studijskog programa. Tako *Business Project* nosi 15 ECTS bodova, *Business Planning and Performance Management* 10 ECTS, 4 obvezna kolegija nose po 7 ECTS; *Fundamentals of Strategic Management*, *Fundamentals of Entrepreneurship and Innovation Management*, *Fundamentals of Entrepreneurial Finance*, *Fundamentals of Management Control*, a 4 obvezna kolegija nose po 5 ECTS bodova; *Digital Transformation*, *Managerial Economics*, *Strategic Business Analytics*, *Professional Development Workshop*. Izbornih je kolegija 4, a svi su napredne inačice (primjer takvih kolegija su *Advanced Organizational Design*, *Advanced Business Research Methods* i *Advanced Entrepreneurship and Innovation Management*). U ukupnoj strukturi ECTS bodova, obvezni predmeti sudjeluju sa 65,8%, a izborni s 16,7%. Pregledom strukture i sadržaja studijskog programa dolazi se do zaključka kako je udio praktičnih sadržaja značajan (30,4%) i najveći u odnosu na analizirane programe (osim poslovnog projekta uključuje i metodološki seminar i 2 radionice za stjecanje dodatnih vještina). Specijalistički smjerski kolegiji zastupljeni su u strukturi ECTS bodova s 54,4%, kvantitativni i metodološki sadržaji zastupljeni su s 8,9%, a informatički s 6,3%.

Lancaster jeste odabrani *benchmark* za UK sveučilišta, ali je posebno zgodan primjer budući je analizirani MSc triple degree (u suradnji s prestižnom francuskom poslovnom školom EMLyon i njemačkim sveučilištem Ludwig Maximilian). Premda podaci o opterećenju ECTS bodovima nisu dostupni, kao ni podaci o statusu kolegija (obvezni/izborni), već iz liste kolegija je razvidno kako je riječ o strukturi i sadržaju nalik onima na EFZG i EFST. Kolegiji uključuju *Accounting and Reporting for Managers*, *Business Strategy Game*, *Company Internship*, *Corporate Financial Management*, *Corporate Governance*, *Digital Transformation of Business*, *Entrepreneurship: Principles and Practices*, *Human Resource Management*, *Leadership Development*, *Management Accounting*, *Managerial Economics*, *Market Research*, *Marketing Management*, *Operations Management*, *Organizational Behaviour*, *Strategic Management*, *Dissertation*. Riječ je o specijaliziranom programu koji pored ključnih sadržaja iz područja menadžmenta (funkcije) obuhvaća i stručnu praksu kao i sadržaje iz područja računovodstva, financija, poduzetništva, marketinga i informatike te od analiziranih studija nudi najkompletniju specijalizaciju iz menadžmenta.

Podaci o strukturi studijskog programa nisu za Cornell u potpunosti transparentni ni dostupni. Iz dostupne liste kolegija se uočava kako je riječ o studijskom programu sličnom onome na EFST (u dijelu obveznih kolegija). Obvezni kolegiji uključuju *Leading teams*, *Financial Accounting*, *Microeconomics for Management*, *Marketing Management*, *Critical and Strategic*

Thinking, Managerial Finance, Strategy, Managing Operations, Dana Analytics and Modeling. Odabir izbornih kolegija ovisi o izboru koncentracije kojih je u ponudi 6; Investment research and asset management, Digital technology, Investment banking, Corporate finance, Strategic operations, Strategic product and marketing. U odnosu na EFST, zaključuje se kako je na Cornellu akcentiran razvoj analitičkih vještina i kritičnog promišljanja, a slično kao i na EFST, uključeni su u studijski program obvezni sadržaji iz područja računovodstva, marketinga i financija.

Zaključci:

- ❖ u odnosu na odabrane *benchmark* studijske programe, diplomski rad EFST nosi najveći broj ECTS bodova (kad se bodovima koje nose Diplomski rad i Diplomski ispit pribroje bodovi koje nosi obvezni kolegij Istraživački rad 2),
- ❖ svi *benchmark* studijski programi, osim Copenhagen, imaju veći udio obveznih kolegija u ukupnoj strukturi studija (koncept diplomskog studija Copenhagen je specifičan utoliko što ima najmanji ukupan broj kolegija u odnosu na analizirane programe, ali kolegiji pokrivaju široki set specijalističkih znanja i vještina),
- ❖ u strukturi obveznih kolegija, u odnosu na analizirane *benchmark* studijske programe, EFST ima manji udio specijalističkih kolegija iz područja menadžmenta (osim Bocconija, koji ima nešto manji udio obveznih specijalističkih kolegija, ali zato ima stručnu praksu kao obvezni sadržaj studijskog programa, kao i set kolegija praktične prirode suplementarnih specijalističkom nukleusu studijskog programa),
- ❖ EFST, u odnosu na analizirane studijske programe, ima značajno veći udio kvantitativnih predmeta u strukturi obveznih predmeta, a niti jedan metodološki,
- ❖ u odnosu na *benchmark* studijske programe, EFST ima najveći udio ECTS bodova koje nose izborni kolegiji, a ponuda izbornih kolegija je veoma ograničena (ponuda izbornih kolegija omogućuje veći stupanj specijalizacije samo u manjem broju područja; ne pokriva u dovoljnoj mjeri širinu specijalističkog područja),
- ❖ EFST, u odnosu na analizirane studijske programe (osim EFZG i Cornella za koji je dostupan samo *core* studijskog programa), nema uključenih praktičnih sadržaja u strukturi obveznih sadržaja studijskog programa (stručna praksa, poslovni projekt, radionice za stjecanje dodatnih vještina i sl.),
- ❖ ukupno gledajući, ponuda obveznih i izbornih predmeta na EFST, u odnosu na analizirane *benchmark* studijske programe, nije zadovoljavajuća s aspekta širine i dubine specijalističkih sadržaja niti nudi konkurentnu i kompletnu specijalizaciju iz područja menadžmenta.

PRILOZI MAN-DIP-1.

EFST, diplomski Poslovna Ekonomija; smjer Menadžment	ECTS
Strateški menadžment ljudskih resursa	5
Financijski menadžment II	5
Marketing menadžment	5
Mikroekonomija III	5
Strateški menadžment	5
Operacijski menadžment II	5
Projektiranje organizacije	5
Poslovno odlučivanje	5
Sistemi za potporu odlučivanju	5
Istraživački rad 1	5
Istraživački rad 2	10
Izborni 1	5
Izborni 2	5
Izborni 3	5
Izborni 4	5
Izborni 5	5
Izborni 6	5
Diplomski rad	20
Diplomski ispit	10
Total	120

EFZG, Poslovna Ekonomija; smjer Menadžment	ECTS
4. i 5. godina integriranog studija	
Operacijski menadžment	6
Menadžment ljudskih potencijala	6
Poslovno odlučivanje	6
Strateški menadžment	6
Menadžerske vještine	6
Kompenzacijski menadžment	6
Dizajniranje organizacije	6
Vodstvo	6
Projektni menadžment	6
Korporativno upravljanje	6
Međunarodni menadžment	6
Seminarski	2
Izborni 1	6
Izborni 2	6
Izborni 3	6

Izborni 4	6
Izborni 5	5
Izborni 6	5
Izborni 7	6
Diplomski rad	12
Total	120

University of Ljubljana, School of Economics and Business; Master Programme Management	ECTS
2 years, 120 ECTS	
Organization and management	7
Research Methods and Techniques	7
Advanced management	7
Accounting Information for Decision-Making	7
Strategic Management 2	7
Managing Non-profit Organizations	7
Business Excellence Management	7
Business Skills Development 1	4
Project Management 2	7
Business Skills Development 2	4
Elective 1	7
* Change Management	7
* Creativity and Innovation Management	7
** Contemporary Organization Theories	7
** Mergers and Acquisitions	7
Elective 2	7
MASTER'S THESIS PROPOSAL	7
MASTER'S THESIS	21
Total	120
* 1 od 2	
** 1 od 2	

Bocconi University Milan, Master in Management	ECTS
2 years, 120 ECTS	
Principles of Business Analytics	6
Economic prospects	6
Performance measurement and corporate strategy I (Performance measurement)	8
Human Resource Management	6
Marketing Management - Advanced	6
Behavioural skills seminars	2

Performance measurement and corporate strategy II (Corporate strategy)	8
Business game	2
Company and business law (advanced course)	6
Business History	6
Financial Management and Corporate Banking	6
Second foreign language (lessons only)	
4 electives	24
Professional English seminars (lessons + exam)	2
Second foreign language (lessons + exam 1st semester 2nd year)	4
Enhancing Experience - Curricular Supplementary Activities	2
Internship or similar activities	8
Thesis	18
Total	120

Copenhagen Business School, Master in Economics and Business Administration - Strategy, Organization and Leadership	ECTS
2 years, 120 ECTS	
Strategy and Identity	7,5
Organizing Change	7,5
Organizing Digitalization	7,5
Organizing Markets	7,5
Managing Innovation	7,5
Organizations and Society	7,5
Leadership	7,5
Business Project	7,5
Electives (4)	30
Master's thesis	30
Total	120

Vienna University, Master's Program in Strategy, Innovation and Management Control	ECTS
2 years, 120 ECTS	
Fundamentals of Strategic Management	7
Fundamentals of Entrepreneurship and Innovation Management	7
Fundamentals of Entrepreneurial Finance	7
Fundamentals of Management Control	7
Thesis Seminar: How to Write a Thesis	2
Business Planning and Performance Management	10
Digital Transformation	5

Managerial Economics	5
Strategic Business Analytics	5
Professional Development Workshop	5
Business Project	15
Electives (4)*	20
Professional Skills I+II	4
Master's Thesis	20
Master's Thesis Defence	1
Total	120

Lancaster University, MSc in Management
2 years, 120 ECTS
Accounting and Reporting for Managers
Business Strategy Game
Company Internship
Corporate Financial Management
Corporate Governance
Digital Transformation of Business
Entrepreneurship: Principles and Practices
Human Resource Management
Leadership Development
Management Accounting
Managerial Economics
Market Research
Marketing Management
Operations Management
Organisational Behaviour
Strategic Management
Dissertation

Cornell University
2 year MBA
Leading teams
Financial Accounting
Microeconomics for Management
Marketing Management
Critical and Strategic Thinking
Managerial Finance
Strategy
Managing Operations
Data Analytics and Modelling

5.2.2.4. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Marketing

(doc. dr. sc. Goran Dedić)

Usporedna analiza smjera Marketing provedena je uzimajući u obzir sljedeće diplomske studijske programe:

1. [Diplomski sveučilišni studij Marketing](#) – Ekonomski fakultet, Sveučilište u Rijeci, Hrvatska⁹
2. [MSc in Marketing](#), Ekonomski fakultet, Sveučilište u Ljubljani, Slovenija¹⁰
3. [MSc in Marketing](#), Stockholm Business School, University of Stockholm, Sweden¹¹
4. [MSc in Marketing](#); Alliance Manchester Business School, University of Manchester, UK¹²
5. [MSc in Marketing](#); Marshall business school, University of Southern California, US¹³.

Kako bi proces usporedbe bile učinkovitiji i informativniji, kolegiji ponuđeni u sklopu promatranih programa su podijeljeni prema dva kriterija – **sadržaju** i **statusu** kolegija.

S obzirom na sadržaj, kolegiji su svrstani u tri kategorije:

- ❖ **Marketinški** (kolegiji poput *Marketing Managementa*, *Istraživanja tržišta* i sl.)
- ❖ **Ostali ekonomski** (kolegiji iz područja *Managementa*, *Financija* i sl.), te
- ❖ **Opći/ostali kolegiji** (npr. *metodologija istraživanja*, *kvantitativni kolegiji bez marketinškog fokusa* i sl.).

S obzirom na status kolegija, podijeljeni su na **obvezne** i **izborne**.

Konačno, kao posebna kategorija (zajednička svim studijima) je promatran **diplomski rad** i za njega vezani sadržaji – npr. Istraživački rad 2 (EF), Thesis proposal (UNILJ).

Na startu valja naglasiti određena ograničenja provedene analize:

- ❖ Studijski program iz Rijeke ne nudi jasne informacije o načinu odabira izbornih kolegija (tj. iz materijala nije jasno koliko se kolegija bira iz koje skupine izbornih). Svi prikazi i proračuni su napravljeni uz pretpostavku o 2 izborna iz svake od skupina (Izborni 1 i Izborni 2) ponuđenih izbornih kolegija.
- ❖ Bodovanje studijskih programa iz Engleske se razlikuje od sustava u EU – umjesto ECTS bodova koristi se britanski sustav kredita. Prema informacija dostupnima na stranicama sveučilišta u Manchesteru, 20 Engleskih kredita je ekvivalentno opterećenju od 10 ECTS bodova. Koristeći ovako definirane omjere, magistarski studiji ponuđeni u području marketinga bi imali manje od 120 ECTS bodova. Međutim, zbog praktičnih razloga izrade ovog izvješća izvršeno je niveliranje bodovanja na način da je ukupan broj kredita (180) stavljen u odnos sa propisanim brojem ECTS bodova za diplomske studije (120). Rezultirajući je koeficijent (0.67) korišten za ponderiranje kredita kolegija koji tvore program na studiju u Manchesteru.
- ❖ Studijski programi u US ne pružaju detaljne informacije o bodovanju pojedinih kolegija (mada se na stranicama sa informacijama spominje 30 kredita kao preduvjet ostvarenja MSc Marketing), stoga je analiza opterećenja studenata na tim programima bazirana isključivo na brojnosti pojedinih tipova kolegija pri čemu je, iz razloga praktičnosti i usporedivosti grafičkih prikaza, svim kolegijima dodijeljeno 10 bodova. Ovakav je

⁹ Promatran je samo „novi“ program pokrenut u ak.god. 2021/2022

¹⁰ promatran je samo studij na engleskom jeziku

¹¹ Sveučilište rangirano kao 148. u svijetu

¹² Pozicionirani kao 12. na QS Top Universities listi najboljih magisterija u području marketinga

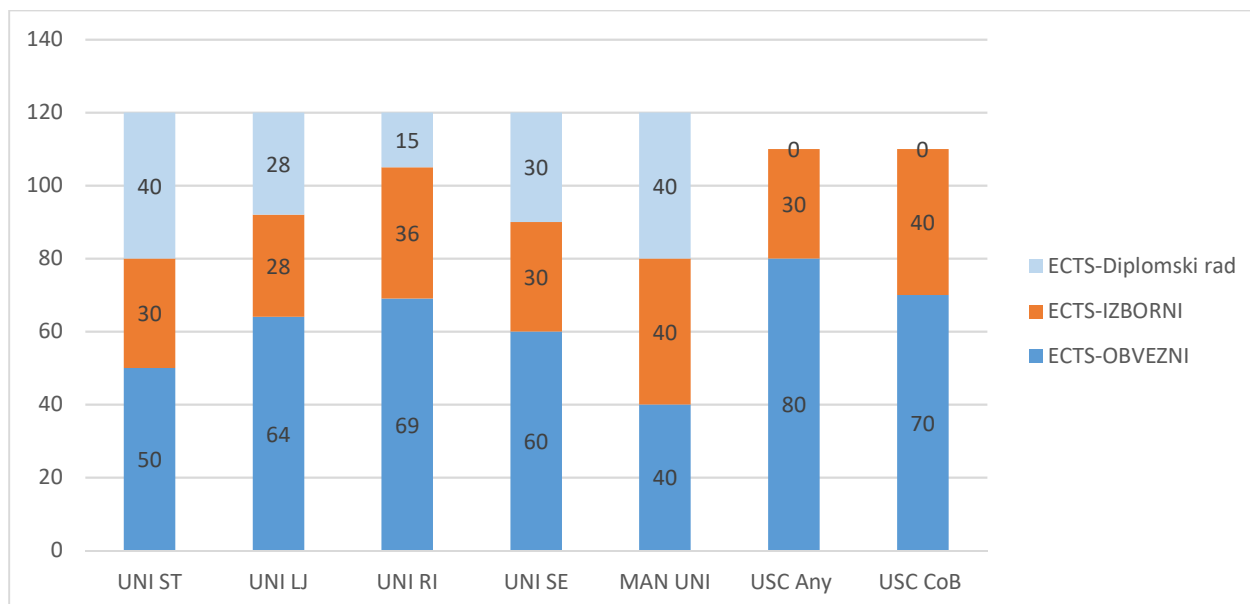
¹³ Pozicionirani kao 15. na QS Top Universities listi najboljih magisterija u području marketinga

pristup podložen pogreškama uslijed potencijalnih značajnih razlika u predviđenom opterećenju na pojedinim kolegijima.

Opća struktura kolegija

Kako se može vidjeti iz grafikona 1, udio opterećenja proizašlog iz obveznih kolegija i diplomskog rada u odnosu izborne kolegije na većini je promatranih sveučilišta sličan i kreće se oko omjera 90:30 (izraženog u ECTS bodovima). Važno je naglasiti da su, zbog nedostatka podataka o načinu vrednovanja diplomskog rada, za sveučilište USC navedeni samo omjeri obveznih i izbornih kolegija izračunatih temeljem brojnosti istih u programu (radi usporedivosti, svaki je kolegij u programu vrednovan s 10 bodova). Također, temeljem svih raspoloživih informacija, može se zaključiti kako magisterij na USC ne uključuje pisanje diplomskog rada.

Grafikon MAR-DIP-1. Odnos obveznih (kolegiji + diplomski) i izbornih sadržaja (u ECTS)

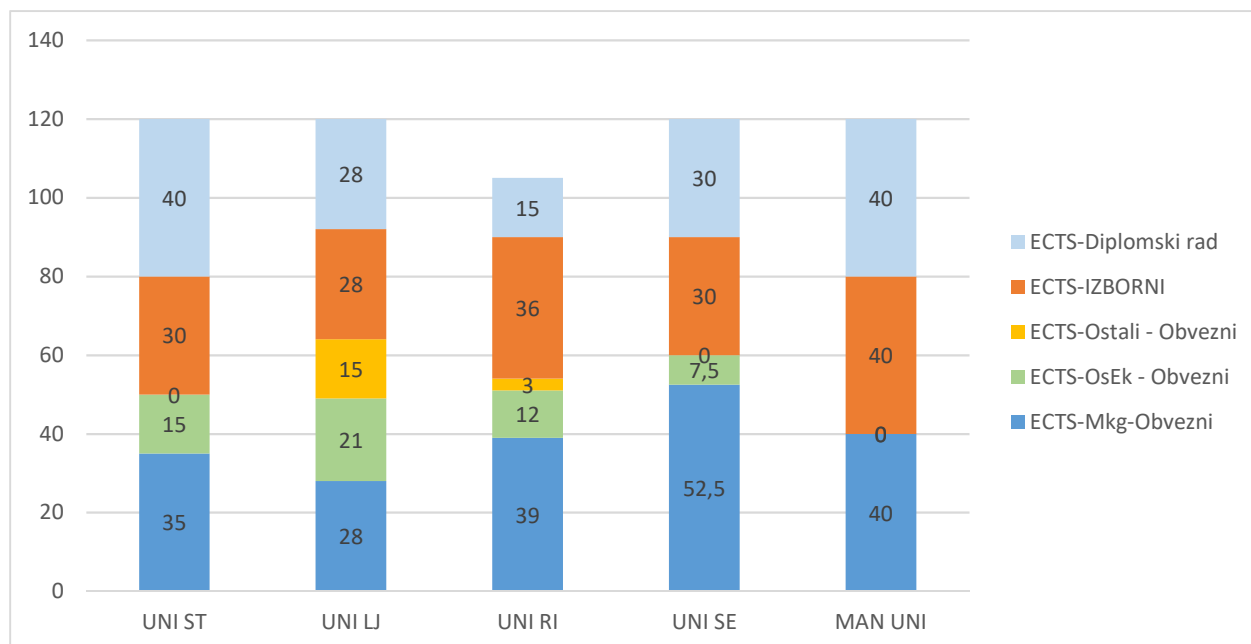

Ukoliko se promatra struktura opterećenja po sadržaju obveznih kolegija (podjela na marketinške, ne-marketinške ekonomske i ostale) i vrednovanju diplomskog rada (grafikon 2), vidljive su značajne razlike među promatranim programima. Tako primjerice, predviđeno opterećenje diplomskim radom varira od 15 ECTS bodova (Rijeka) do 40 (Split i Manchester). Fleksibilnost sadržaja studija (izražena udjelom izbornih kolegija) je najveća na studijima u Manchesteru i Rijeci, a najmanja u Ljubljani. Zastupljenost obveznih kolegija iz područja specijalizacije studija u ukupnom opterećenju je najveća na studiju u Stockholmu (52.5 ECTS bodova je u obveznim marketinškim kolegijima) dok je najmanje izražena na studiju u Ljubljani.

Potrebno je napomenuti da, na donjem prikazu, studiju u Rijeci nedostaje 15 bodova jer njihov studij (jedini) uključuje obveznu stručnu praksu, vrednovanu s 15 ECTS bodova. Konačno, studiji u Ljubljani i Rijeci u segmentu obveznih kolegija uključuju i opće metodološke (Ljubljana i Rijeka) te kvantitativne (Ljubljana) kolegije. Takva se praksa ne može uočiti na ostalim studijima, mada nije isključeno postojanje određenih edukacija van temeljnog programa a koje bi bile usmjerene na izgradnju istraživačkih kompetencija studenata. Konkretno, uvidom

u detaljnu razradu opterećenja proizašlog iz pisanja diplomskog rada na sveučilištu u Stockholmu, saznaje se da je u to opterećenje uvršteno i 10 sati seminara iz područja metodologije znanstveno-istraživačkog rada.

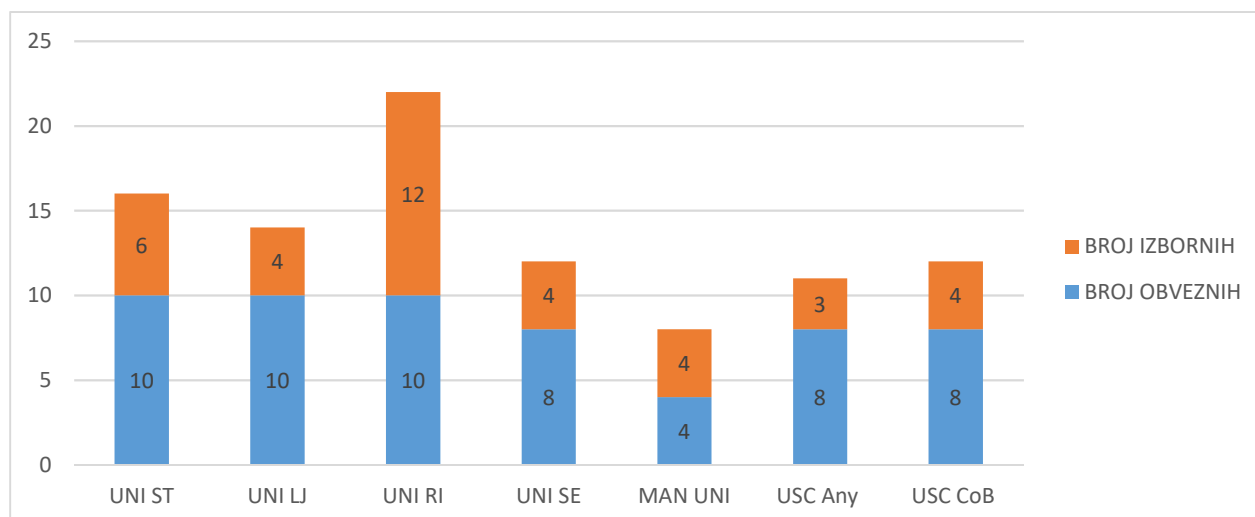
Grafikon MAR-DIP-2. Odnos obveznih marketinških, nemarketinških ekonomskih i ostalih kolegija te diplomskog rada u ukupnom opterećenju

Struktura studija prema broju ponuđenih kolegija, tematskoj fokusiranosti i/ili fleksibilnosti

U nastavku je pružen osvrt na broj kolegija koji tvore strukturu svakog od promatranih programa, kao i na sadržaj izbornih kolegija. Kako bi se stekao dojam o stupnju u kojem su promatrani studijski programi sadržajno usmjereni na nominalnu specijalizaciju smjera promatrani su slijedeći pokazatelji:

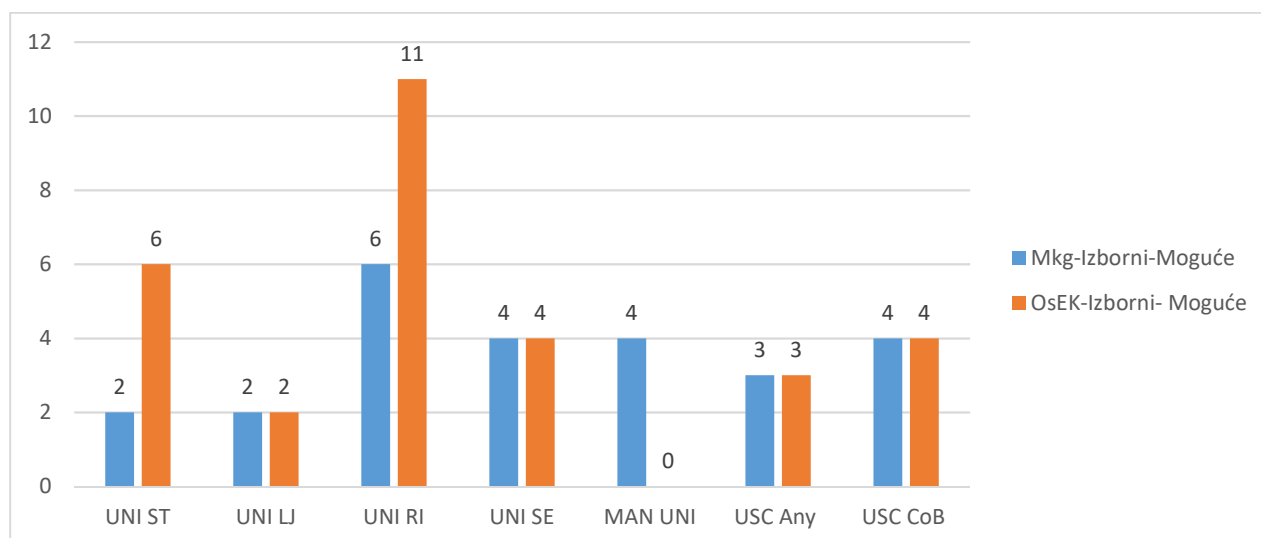
- ❖ ukupan broj izbornih kolegija i obveznih kolegija u strukturi studijskog programa,
- ❖ broj izbornih kolegija koji tematski prate nominalnu specijalizaciju studija, a koje je moguće ili uvjetovano izabrati prilikom odabira izbornih kolegija. Među studijima, ovaj broj varira u ovisnosti o količini marketinških kolegija u ponudi izbornih, kao i o uvjetovanjima izbora određenih kolegija kroz pravila studija. Konačno, promatrana je i
- ❖ rezultirajuća struktura studija i stupanj specijaliziranosti (promatrani kroz ukupno opterećenje proizašlo iz obveznih i izbornih kolegija s obzirom na njihovu usmjerenost na smjerski ili opći sadržaj)

Grafikon MAR-DIP-3. *Struktura studija prema ukupnom broju kolegija (obveznih i izbornih)*

Na grafikonu 3 se može uočiti širok raspon pristupa u strukturiranju studija s obzirom na broj kolegija koji ga tvore. Tako se studij Sveučilišta u Manchesteru sastoji od najmanjeg broja kolegija (8 kolegija - 4 obvezna i 4 izborna), dok je uvjerljivo najveći broj kolegija (22 – 10 obveznih i 12 izbornih) predviđen na studiju EF Rijeka. Ovakva je struktura studija praćena i različitim vrednovanjem opterećenja po kolegijima pa tako većina izbornih kolegija na studiju EF Rijeka nosi duplo manje ECTS bodova (3) u odnosu na obvezne (6) dok su svi kolegiji na studiju u Manchesteru jednako vrednovani i nose ekvivalent cca 10 ECTS bodova.

Općenito, uočljivo je da bolje rangirana sveučilišta u strukturi studija nude manji broj izbornih kolegija kako u apsolutnom iznosu tako i u relativnom smislu (odnos obvezni/izborni – izuzetak je Manchester kod kojeg je omjer obveznih i izbornih 1:1). Također, na bolje rangiranim sveučilištima ukupan broj kolegija koji tvore strukturu studija je manji, a kolegiji su vrednovani kao zahtjevniji (u smislu opterećenja). Što se tiče palete kolegija iz koje se mogu birati izborni kolegiji, ne može se govoriti ni o kakvim 'standardnim' praksama – pristupi variraju od strogo definiranog skupa relativno specijaliziranih kolegija (Manchester i USC na Marketing Analytics tracku) do vrlo širokog izbora (USC na Consumer behaviour tracku, Stockholm, Ljubljana pa i Rijeka).

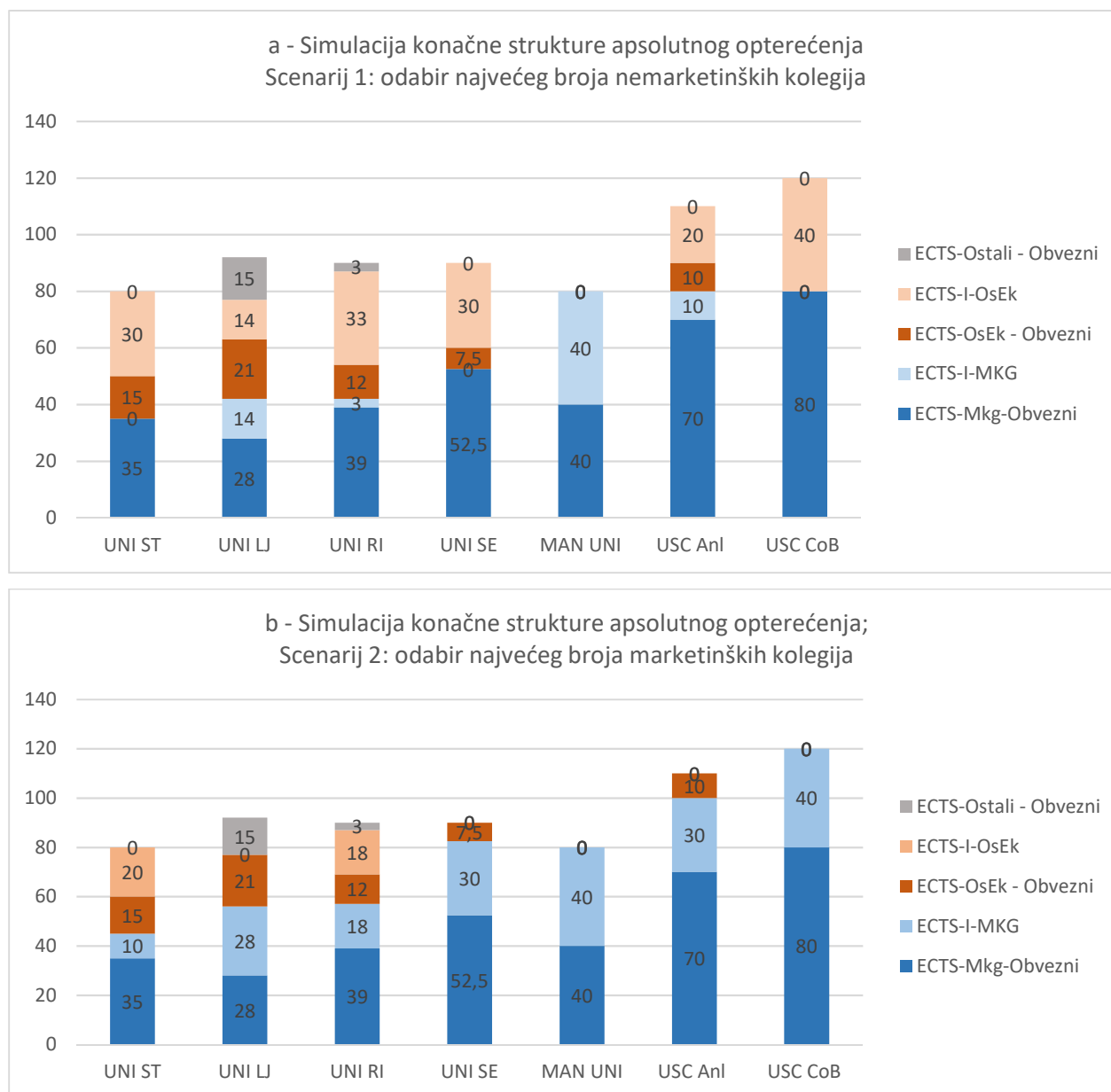
Grafikon MAR-DIP-4. Odnos ponude marketinških i svih ostalih izbornih kolegija (najveći mogući broj odabira s obzirom na ponudu kolegija i strukturu studija)

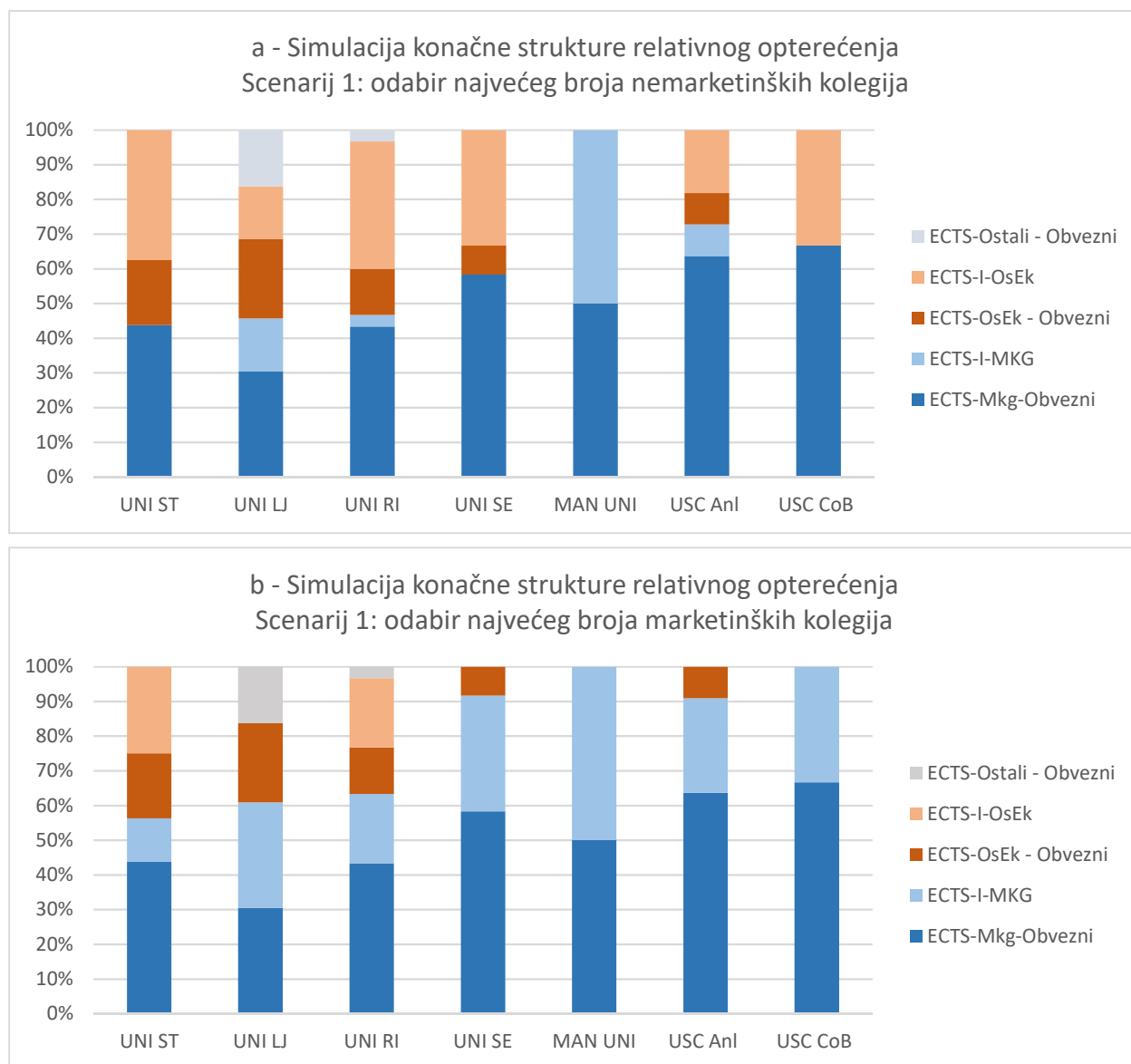
Grafikonom 4 je pružen uvid u potencijalni sadržaj odabranih izbornih kolegija. Prikazane brojke su definirane uzevši u obzir ponudu marketinških i ne-marketingških izbornih kolegija po semestrima, broj izbornih kolegija koje se može odabrati te eventualna uvjetovanja odabira kroz studijski program. Prikazani rezultat predstavlja najveći mogući broj odabira određenog tipa kolegija s obzirom na sve prethodno definirane parametre.

Općenito, može se reći kako pristup ponudi izbornih kolegija s obzirom na njihov sadržaj značajno varira među sveučilištima. Kako je prethodno već rečeno, dio studijskih programa (Rijeka, Ljubljana, dijelom USC) ne nude potpunu slobodu odabira izbornih kolegija, već jednim dijelom usmjeravaju odabir na predefinirane kolegije iz ponude, u pravilu specifično marketingškog sadržaja. Sveučilište u Manchesteru kao izborne nudi isključivo marketingške kolegije. Sveučilište u Stockholmu, kao i USC nude veću dozu slobode izbora - posebno USC na Consumer Behaviour tracku studija na kojem se nude brojni sadržaji sa cijelog sveučilišta (npr. iz područja industrije zabave, zdravstva, poduzetništva i startupa itd.).

Većina je promatranih studijskih programa od samog početka fokusirana na sadržaje specifične za područje specijalizacije studija (u ovom slučaju, marketing). Jedina značajnija iznimka od ovog pravila je studij EF Ljubljana kod kojeg u prvom semestru postoje preklapanja nekoliko ne-marketingških kolegija između studija MSc Marketing i drugih studija (npr. MSc International Business, MSc Money and Finance itd.).

Grafikoni MAR-DIP-5 a i b. *Simulacije konačne strukture apsolutnog opterećenja*

Za potrebe analize mogućih ishoda različitih odabira izbornih kolegija s obzirom na njihov sadržaj, na grafikonima 5a i 5b su prikazana dva suprotna scenarija raspodjele opterećenja studenta izraženog u ECTS bodovima – grafikon 5a prikazuje ishod u kojem student među ponuđenim izbornim kolegijima i prateći zadanu strukturu studija bira najveći mogući broj nemarketinških kolegija. S druge strane, na grafikonu 5b je prikazan suprotan scenarij, u kojem student nastoji odabrati što više specifično marketinških izbornih kolegija.

Grafikoni MAR-DIP-6 a i b. *Simulacije konačne strukture relativnog opterećenja*

Na grafikonima 6a i 6b je prethodno raspravljana struktura opterećenja proizašlog iz nastave prikazana u relativnim odnosima – promatrajući udio svake od komponenti u ukupnom nastavnom opterećenju.

Iz prethodnih je prikaza uočljivo da su studijski programi na najboljim institucijama (USC, Manchester i Stockholm) visoko specijalizirani, pri čemu prednjači studij u Manchesteru na kojem praktički nema mogućnosti odabira kolegija koji ne spadaju u područje marketinga. Na USC, na marketinške kolegije otpada minimalno 70% opterećenja iz nastave, pri čemu taj postotak – u ovisnosti o izborima, može ići i do 100% na studiju fokusiranom na ponašanje potrošača (Consumer Behaviour track). Marketinški su kolegiji nešto slabije zastupljeni na studijima u Ljubljani i Rijeci, pri čemu postoje značajne varijacije opterećenja u ovisnosti o odabirima studenata. Tako u slučaju odabira najmanjeg mogućeg broja izbornih kolegija iz područja marketinga, opterećenje proizašlo iz marketinških kolegija iznosi cca 45% ukupnog opterećenja. Preostalih 55% se na oba studija dijele na ekonomske (ostala područja) i opće (metodologija i kvantitativne metode) kolegije, pri čemu na opće kolegije otpada oko 6%

(Ljubljana) odnosno oko 3% (Rijeka) opterećenja. Važno je zamijetiti da niti na jednom od promatranih studija (EU, UK niti US), ni u kojoj kombinaciji nije moguća situacija u kojoj bi nemarketingški ekonomski kolegiji dominirali strukturom studija u smislu predviđenog opterećenja.

Ako promatramo studij EF Split, gornji prikazi otkrivaju dva ozbiljna problema:

- ❖ **rizik potpune „generalizacije“ sadržaja studija kroz odabire izbornih kolegija i**
- ❖ **općenito nisku razinu specijalizacije u nominalnom području studija**

Naime, u situaciji u kojoj student ne odabere niti jedan marketingški kolegij ako mu to organizacija studijskog programa ne uvjetuje (a kod našeg studija takvog uvjetovanja nema), moguća je situacija u kojoj samo 35 ECTS bodova proizlazi iz marketingških kolegija (naspram 45 ECTS iz ostalih područja i općih kolegija). Kada se iz računice izuzme diplomski rad, ova brojka govori kako je, na diplomskoj razini, moguće završiti studij iz marketinga na kojem većina nastavnog opterećenja dolazi iz nemarketingških kolegija. Čak i kada studenti žele upisati maksimalan broj raspoloživih marketingških kolegija, situacija nije puno bolja. Uslijed vrlo uske ponude istih, najveći udio marketingških kolegija koje je moguće dosegnuti iznosi oko 55% opterećenja proizašlog iz nastave, tj. 45 ECTS-a. Dodatna je otegotna okolnost za naš studij činjenica da kod nas ne postoje obvezni opći kolegiji (metodološki ili kvantitativni) kao što je to slučaj na ostalim sveučilištima (primarno Ljubljana i Rijeka, te Stockholm – integrirano u opterećenje diplomskog rada), što ukupnu sadržajnu strukturu studija čini još nepovoljnijom. Zaključno, uspoređujući sve brojke iznesene za EF Split sa promatranim inozemnim i domaćim studijima, očigledan je strukturalni i sadržajni problem našeg studija.

Diplomski rad i stručne prakse

S izuzetkom studija pri USC, za koji nema jasnih informacija o postojanju ili izostanku diplomskog rada, svi promatrani studiji uključuju nekakav oblik diplomskog rada u osnovnoj strukturi studija. Osim toga, na svim je promatranim studijima uočeno uvrštavanje nekog oblika rada vezanog za poslovnu praksu, bilo u formi obveznog angažmana (npr. Rijeka), kao alternativa klasičnom diplomskom radu (Manchester), kao alternativa upisu izbornih kolegija (Stockholm) ili kao izvor dodatnih kredita obično (0.5-1; ovisno o obliku prakse) koji se računaju u ispunjenju obveza studijskog programa (USC)

Sadržajna analiza obveznih kolegija

Analiza sadržaja promatranih programa s obzirom na ponudu kolegija je ograničena na obvezne kolegije iz razloga koji su prethodno već raspravljani (primarno – nemogućnost obuhvata cjelokupne ponude izbornih kolegija zbog brojnosti ponuđenih kolegija, kao i ograničenih informacija o paleti ponuđenih kolegija na određenim sveučilištima). Temeljem uvida u sadržaj (dostupnih) syllabusa ponuđenih kolegija, isti su grupirani u tematske skupine kako slijedi (poredane po broju programa u kojima se javljaju određeni kolegiji):

- ❖ Marketing management & Marketing strategy (u ponudi 5 programa)
- ❖ Quantitative analysis for marketing (4 programa)
- ❖ Research methods¹⁴ (3 programa)
- ❖ Digital marketing (3 programa)

¹⁴ Opći kolegiji vezani za metodologiju znanstveno-istraživačkog rada

- ❖ Marketing research and analysis¹⁵ (2 programa)
- ❖ Marketing Communications (2 programa)
- ❖ Brand Management (2 programa)
- ❖ Consumer behaviour (2 programa)
- ❖ Razne teme iz područja marketinga, specifične za pojedine studije - npr. Međunarodni marketing (RI), Teorija marketinga i Marketing usluga (SE).
- ❖ Razne ekonomske teme koje nisu strogo vezane za područje marketinga

Uspoređujući rezultat ove analize sa strukturom ponude obveznih kolegija na studiju EF Split, mogu se uočiti slijedeće sličnosti i razlike:

- ❖ Studij EF sadrži Marketing management i Marketinšku komunikaciju u ponudi obveznih kolegija
- ❖ Obvezni marketinški kolegiji koji se preklapaju s pojedinim sveučilištima su Marketing usluga (preklapanje sa Stockholmom) i Međunarodni marketing (preklapanje s Rijekom). Preostali se obvezni kolegiji (Poslovna logistika, Upravljanje odnosima s kupcima) ne preklapaju s grupama obveznih kolegija koje su prepoznate u analizi.

Općenito govoreći, ako bi se u obzir uzeli i izborni kolegiji, može se reći kako određeni stupanj poklapanja postoji za sve ponuđene kolegije, no isto tako su prisutne i značajne razlike u ukupnoj strukturi studija. Dodatno, valja naglasiti vidni izostanak kolegija koji bi pružali znanja iz područja kvantitativne analize u marketingu¹⁶ i/ili primjene informacijskih tehnologija za potrebe prikupljanja i obrade podataka (npr. korištenje Phytona i R u prikupljanju i obradi podataka; baratanje Velikim podacima i sl.) kao i izostanak kolegija u kojima se primjena kvantitativnih metoda stavlja u marketinški kontekst.

Cjeloviti uvid u grupiranja kolegija po tematskim grupama je dostupan u **prilogu 1**.

Upisni kriteriji

Za razliku od prakse u Hrvatskoj i Sloveniji (tj. na našem, Riječkom i Ljubljanskom studiju) na studijima u zapadnoj Europi i SAD ne postoji razlikovni program za upis diplomske razine studija.

Po pitanju razlikovnih programa, u **Ljubljani** se od kandidata očekuje polaganje dva kolegija (6 ECTS svaki) – Microeconomics I i Introduction to business. Dodatno, za upis smjera Quantitative Finance and Actuarial Science potrebno je položiti i Mathematics for Business and Economics. U **Rijeci** razlikovni program obuhvaća četiri kolegija (6 ECTS svaki) – Makroekonomiju, Mikroekonomiju, Međunarodnu ekonomiju te izborni kolegij. Dodatno, program uključuje i pisanje završnog rada (6 ECTS).

Uvjeti upisa na **zapadnoeuropske i američki fakultet** su definirani kroz različite parametre (uspješnost na prethodnim razinama, rezultati testova – npr. GMAT/GRE, TOEFL/IELTS za engleski jezik, eseji, pisma preporuke i sl.) međutim ne nailazi se na situacije uvjetovanja polaganja dodatnih kolegija koji nisu vrednovani kao dio studija.

¹⁵ Razlika u odnosu na *Quantitative analysis for marketing* je veći naglasak na proces istraživanja; Kolegij sa sveučilišta u Manchesteru svrstan u ovu kategoriju se realno nalazi između Quantitative Analysis i Marketing Research kategorija.

¹⁶ Ova se primjedba odnosi na grupaciju kolegija nazvanu Quantitative analysis for marketing u analizi ponude promatranih studija

Prilog 1 - Grupiranje obveznih kolegija prema sadržaju i organizacija u tematske skupine

5.2.2.5. Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Financijski menadžment (izv. prof. dr. sc. Ana Kundid Novokmet)

Komparativna analiza strukture i sadržaja smjera *Financijski menadžment* učinjena je u odnosu na studijske programe izabranih *benchmark* institucija objedinjenih tablicom. Umjesto izbora jednog sveučilišta iz SAD-a, izabrano je dodatno sveučilište iz UK-a, obzirom da su programi financijskog sadržaja iz SAD-a zbog nedovoljne ili nikakve transparentnosti onemogućavali kvalitetnu i smislenu usporedbu. Izbor institucija među 300 rangiranih u domeni *Accounting and Finance* prema QS ljestvici rangiranja sveučilišta učinjen je uvažavajući dostupnost studijskih programa na engleskom jeziku, usporedivost studijskih programa s onima matične institucije te reputaciji institucija u području financijskih sadržaja, vodeći pritom računa da svaki od izbora bude kompatibilan s analitikom preddiplomskog studija iz *Financijskog menadžmenta*. U nastavku se ukratko opisuju osnovne značajke promatranog programa matične institucije, nakon čega, prema javno dostupnim podacima, slijedi isto za svaki promatrani *benchmark* te zaključna razmatranja o sličnostima i razlikama matičnog i *benchmark* programa.

Tablica FM-DIP-1. *Benchmark sveučilišta – kriterij izbora, QS rang i obuhvatnost analize*

Benchmark sveučilište	Kriterij izbora	QS rang u domeni Accounting and Finance	Broj programa pretežno financijskog sadržaja	Broj programa odabran za usporedbu
Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet	HR sveučilište	nije među prvih 300	2	2
University of Ljubljana – School of Economics and Business	sveučilište iz srednje Europe	251.-300.	3	1
University of St. Gallen	sveučilište iz kontinentalnog, zapadnog dijela Europe	65.	3	2
Stockholm School of Economics	sveučilište iz sjevernog dijela Europe	56.	2	2
The University of Manchester	sveučilište iz UK	17.	7	3
Newcastle University	sveučilište iz UK	151.-200.	5	3

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu

Diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija – smjer Financijski menadžment ima odnos obveznih spram izbornih ECTS bodova 3:4, odnosno 75% (90 ECTS bodova) od ukupnog broja ECTS bodova (120 ECTS bodova) odnosi se na obvezne ECTS bodove, a 25% na izborne kolegije (30 ECTS bodova), koji ne moraju biti financijskog sadržaja tj. nisu uvjetovani područjem specijalizacije. Manji dio kolegija izvodi se na engleskom jeziku. Od 30 različitih izbornih kolegija 2 se izvode kroz stručnu praksu, dok je samo 5 kolegija financijskog sadržaja.

Obveze vezane uz prijavu, izradu i obranu diplomskog rada nose čak 40 ECTS bodova, odnosno 44% fiksnih (obveznih) ECTS bodova te u konačnici čine **30% ukupnih ECTS bodova smjera**. Na taj način opterećenje ECTS bodovima diplomskog rada **odgovara obvezama vezanim uz 8 obveznih kolegija**. Preostalu strukturu obveznih ECTS bodova čine:

- ❖ Temeljni ekonomski kolegij – 6% (1 kolegij),
- ❖ Kvantitativni kolegij – 6% (1 kolegij),
- ❖ Specijalistički kolegiji smjera – 28% (5 kolegija),
- ❖ Ostali kolegiji (Strateški menadžment ljudskih resursa, Marketing menadžment, Istraživački rad I) – 17% (3 kolegija).

Tablice FM-DIP-2-3. *Struktura sadržaja programa diplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije – smjer Financijski menadžment (FM)*

EFST, Poslovna ekonomija; smjer Financijski menadžment	ECTS	Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Strateški menadžment ljudskih resursa	5	Izorno	30	25%
Financijski menadžment 2	5	Obvezno	90	75%
Marketing menadžment	5	Struktura obveznih ECTS bodova		
Mikroekonomija 3	5	Diplomski rad	40	44%
Ekonomika osiguranja	5	Kvantitativni kolegiji	5	6%
Financijsko modeliranje	5	Temeljni ekonomski kolegiji	5	6%
Porezni menadžment	5	Pravni kolegiji	0	0%
Financijski sustav	5	Informatički kolegiji	0	0%
Bankovni menadžment	5	Specijalistički kolegiji smjera	25	28%
Istraživački rad 1	5	Ostalo	15	17%
Diplomski rad	40			
Izborni kolegiji 1 - minimum	10			
Izborni kolegiji 2 - minimum	10			
Izborni kolegiji 3 - minimum	10			
*izborni kolegiji obično nose 5 ECTS.				
Ukupno	120			

Sveučilište u Zagrebu

Sveučilište u Zagrebu, na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nije izlistan tj. ne nalazi se u poretku od prvih 300 mjesta. No, prema QS globalnoj ljestvici rangiranja sveučilišta u 2021. godini nalazi se između **751. i 800. mjesta**.

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Zagrebu u ponudi ima:

- ❖ Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij u trajanju od 5 akademskih godina koji ukupno nosi 300 ECTS bodova. Na studiju Poslovne ekonomije na 4. godini studija, nakon prve tri zajedničke godine u smislu strukture i sadržaja programa, bira se smjerska specijalizacija pri čemu je ponuđeno 8 programa od kojih je jedan specijaliziran za financije (Financije), a drugi u strukturi obveznih kolegija ima sadržaje financijskog menadžmenta (Analiza i poslovno planiranje) poput kolegija Investicijska analiza, Budžetiranje kapitala, Izvedenice, Analiza i vrednovanje poduzeća. Značajan broj izbornih kolegija financijske je orijentacije.
- ❖ Diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije kao odvojen jednogodišnji studij sa smjerskom specijalizacijom u području Financija te Analize i poslovnog planiranja više nije moguće upisati. Međutim, nudi se upis 5 smjerova Poslovne ekonomije na engleskom jeziku (Managerial Informatics, Management, Trade and International Business, Marketing i Leadership) te jedan smjer Ekonomije.

Obzirom da su na **Ekonomskom fakultetu u Zagrebu financijski sadržaji**, koji su usporedivi sa sadržajem studija Financijskog menadžmenta EFST-a, **obuhvaćeni kroz dva smjera**, oba smjera predmet su komparativne analize.

Tablice FM-DIP-4-6. *Struktura diplomskog sveučilišnog studija Poslovne ekonomije – benchmark smjerovi*

EFZG, Poslovna ekonomija; smjer Analiza i poslovno planiranje	ECTS	EFZG, Poslovna ekonomija; smjer Financije	ECTS
Kontroling	6	Upravljanje institucionalnim investitorima	6
Poslovna analiza	6	Upravljanje bankama	6
Oblikovanje strategije	6	Fiskalna politika	6
Investicijska analiza	6	Međunarodni financijski menadžment	6
Upravljanje troškovima	6	Modeli financiranja posebnih namjena	6
Upravljačka ekonomika	6	Burze vrijednosnica	6
Budžetiranje kapitala	6	Investicijsko bankarstvo	6
Planiranje	6	Suvremena financijska tržišta	6
Krizni menadžment	6	Regulacija i nadzor financijskog sektora	6
Izvedenice	6	Monetarna analiza	6
Analiza i vrednovanje poduzeća	6	Osiguranje i rizici	6
Seminarski rad	2	Seminarski rad	2
Diplomski rad	12	Diplomski rad	12
<i>Izborni kolegiji 1 - minimum</i>	12	<i>Izborni kolegiji 1 - minimum</i>	12
<i>Izborni kolegiji 2 - minimum</i>	12	<i>Izborni kolegiji 2 - minimum</i>	12
<i>Izborni kolegiji 3 - minimum</i>	10	<i>Izborni kolegiji 3 - minimum</i>	10
<i>Izborni kolegiji 4 - minimum</i>	6	<i>Izborni kolegiji 4 - minimum</i>	6
Ukupno	120	Ukupno	120

Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Izorno	40	33%
Obvezno	80	67%
Struktura obveznih ECTS bodova		
Diplomski rad	12	15%
Kvantitativni kolegiji	0	0%
Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Pravni kolegiji	0	0%
Informatički kolegiji	0	0%
Specijalistički kolegiji smjera	66	83%
Ostalo	2	3%

Struktura oba smjera najvećim je dijelom fiksno zadana, budući da u strukturi ECTS bodova dominiraju obvezni kolegiji (11 obveznih kolegija, svaki po 6 ECTS bodova) te obveze vezane uz izradu seminarskog (2 ECTS boda) i diplomskog rada (12 ECTS bodova). Fiksno je definirano 67% ukupnih ECTS bodova, dok izborni kolegiji nose 33% ukupnih ECTS bodova. **Svi obvezni kolegiji specijalistički su kolegiji smjera.** Nije transparentno biraju li se izborni kolegiji, seminarski i diplomski rad iz područja smjerske specijalizacije.

U odnosu na studijski smjer *Financijskog menadžmenta* EFST-a razvidno je da na diplomskoj razini studija EFZG-a nema jednog općeg kolegija iz Financijskog menadžmenta, već postoji niz kolegija fokusiranih na sadržaje iz financijskog menadžmenta, dok na smjeru Financije postoje dva usporediva obvezna kolegija sa onima na EFST-u, a to su Upravljanje bankama te Osiguranje i rizici. Među obveznim kolegijima uočavaju se i kolegiji koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

University of Ljubljana – School of Economics and Business

Sveučilište u Ljubljani, Slovenija na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nalazi se između **251. i 300. mjesta**.

Ekonomski fakultet Sveučilišta u Ljubljani u ponudi ima **16** studijskih smjerova na diplomskoj razini na slovenskom jeziku, pri čemu se njih **10** u potpunosti nudi i na **engleskom jeziku**. Dodatno se nude još **4** smjera na engleskom jeziku, a **5** studijskih programa posjeduje mogućnost **double degree** kvalifikacije. Od navedenih studijskih smjerova, **3** su fokusirana na područje **financija** te se istovremeno nude na **slovenskom i engleskom jeziku** te imaju mogućnost **double degree** kvalifikacije. Nazivi smjerova su:

- ❖ Money and Finance,
- ❖ Bank and Financial Management,
- ❖ Quantitative Finance and Actuarial Sciences.

Money and Finance je makrofinancijske orijentacije i nudi mogućnost *double degree* kvalifikacije sa *Norwegian Business School (BI)* te *University of Siena*. *Quantitative Finance and Actuarial Sciences* odlikuje interdisciplinarnost financija i kvantitativnih metoda te nudi mogućnost *double degree* kvalifikacije sa *Stockholm Business School*, dok dio programa koji se odnosi na aktuarsku znanost odgovara sadržajima potrebnim za licenciranje ovlaštenih aktuara od strane slovenske agencije za superviziju osiguravatelja (*Insurance Supervision Agency*), a što je sukladno zahtjevima europskog udruženja aktuara (*Actuarial Association of Europe*). Stoga se **smjer Bank and Financial Management uzima kao benchmark** za diplomski studij *Financijskog menadžmenta* EFST-a. *Bank and Financial Management* nudi mogućnost *double degree* kvalifikacije sa *Norwegian Business School (BI)*. To je također *CFA Institute University Affiliation Program*. Od preko 130 izbornih kolegija izdvajaju se oni financijskog sadržaja (19 izbornih kolegija):

1. *Alternative Investments*
2. *Asset - Liability Management*
3. *Behavioral Finance*
4. *Credit Insurance*
5. *Derivatives*
6. *Economic Policy and Public Finance*
7. *Economics of Real Property*
8. *Fixed Income Securities*
9. *International Business Finance*
10. *International Finance Instruments*
11. *Life and Pension Insurance*
12. *Market Microstructure of Financial Markets*
13. *Organization and Management of Insurance Companies*
14. *Overseeing and Regulation of Financial Market and Financial Institutions*
15. *Personal Finance*
16. *Project Finance*
17. *Risk Management*
18. *Theory of Financial Intermediation*
19. *Topics in the Theory of Finance*

Tablice FM-DIP-7-8. *Struktura diplomskog studijskog smjera Bank and Financial Management*

University of Ljubljana - School of Economics and Business; Master Programme Bank and Financial Management	ECTS	Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Managerial Economics	7	Izorno	28	23%
Quantitative Methods in Finance	7	Obvezno	92	77%
Corporate Finance 2	7	Struktura obveznih ECTS bodova		
Financial Accounting 2	7	Diplomski rad	28	30%
Economic Policies of the EU	7	Kvantitativni kolegiji	7	8%
Law of Business Finances	7	Temeljni ekonomski kolegiji	21	23%
Financial Institutions Management 2	7	Pravni kolegiji	7	8%
Corporate Valuation and Financial Statement Analysis	7	Informatički kolegiji	0	0%
Business Skills Development 1	4	Specijalistički kolegiji smjera	21	23%
Business Skills Development 2	4	Ostalo	8	9%
Master's Thesis Proposal	7			
Master's Thesis	21			
<i>Applied Asset Management or Insurance Finance</i>	7			
<i>Bank Management or Enterprise Risk Management</i>	7			
<i>Elective course 1</i>	7			
<i>Elective course 2</i>	7			
Total	120			

Uvidom u strukturu studijskog smjera zaključuje se kako je struktura studija uglavnom fiksna, obzirom da 77% od ukupnih ECTS bodova predstavljaju obvezni kolegiji i diplomski rad (92 ECTS boda), dok preostalih 23% se odnosi na četiri izborna kolegija financijskog sadržaja (28 ECTS bodova). Pri tome se kod dva izborna kolegija bira između samo dva visoko specijalizirana kolegija. Struktura ECTS bodova obveznih kolegija je sljedeća:

- ❖ Temeljni ekonomski kolegiji – 23% (3 kolegija),
- ❖ Kvantitativni kolegiji – 8% (1 kolegij),
- ❖ Pravni kolegiji – 8% (1 kolegij),
- ❖ Specijalistički kolegiji smjera – 23% (3 kolegija),
- ❖ Diplomski rad – 30% (prijedlog i izrada diplomskog rada) te
- ❖ Ostali kolegiji (Business Skills Development) – 9% (2 kolegija).

Dodatno, uočava se **interdisciplinarni pristup** u izvođenju studija, pri čemu su izvođači pored financijske, računovodstvene, pravne, kvantitativne i opće ekonomske orijentacije. Obvezni kolegiji i izborni kolegiji kod kojih se bira između samo dva kolegija smjerske specijalizacije donekle su usporedivi s onima EFST-a u kolegijima: Managerial Economics (mikroekonomski sadržaji), Corporate Finance 2 (Financijski menadžment 2), Insurance Finance (Ekonomika osiguranja), Bank Management / Financial Institutions Management 2 (Bankovni menadžment). Među obveznim i izbornim kolegijima uočavaju se i kolegiji koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

University of St. Gallen

University of St. Gallen (HSG), Švicarska na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nalazi se na **65. mjestu**.

University of St. Gallen (HSG) u ponudi ima **12** smjerova na diplomskoj razini studija iz područja ekonomije od kojih samo za nekolicinu ističu da se izvode na njemačkom jeziku, dok je jedan interdisciplinarne prirode te povezuje ekonomiju i pravo. Navode i da su pioniri *double degree* kvalifikacija. Od navedenih studijskih smjerova, **3** su fokusirana na područje **financija**, izvode se na engleskom jeziku te imaju mogućnost *double degree* kvalifikacije. Programi se izvode u 3 semestra te ukupno nose 90 ECTS bodova. Nazivi smjerova su:

- ❖ Accounting and Corporate Finance,
- ❖ Banking and Finance,
- ❖ Quantitative Economics and Finance.

Accounting and Corporate Finance izvodi se na njemačkom i engleskom jeziku. Program je prvi put uveden 2004. godine, a od jeseni 2022. godine upisi se vrše prema reformiranim studijskim programima. To je ujedno i najveći studijski program na St. Gallenu s oko 700 studenata, od kojih je čak 1/3 inozemnih studenata. Zanimljivo je da svaki semestar dodjeljuju izdašne novčane nagrade troje najboljih studenata obzirom na prosjek ocjena. Potiču mobilnost studenata prema 170 inozemnih partnerskih sveučilišta te drugim sveučilištima u Švicarskoj. Također posjeduju sporazume o *double degree* kvalifikaciji s Bocconi University (Milano), Erasmus University (Rotterdam), HEC (Paris) te ESADE (Barcelona).

Tablice FM-DIP-9-10. *Struktura diplomskog studijskog smjera Accounting and Corporate Finance, reformirani studijski program za upis na jesen 2022. godine*

University of St. Gallen - Master Programme Accounting and Corporate Finance	ECTS
Management Accounting	3
Corporate Finance	6
Reporting and Auditing	6
Master's Thesis	18
Elective courses - General Core	12-27
Elective courses - Immersion Core	12-24
*Total General and Immersion Core	30-39
Elective courses	0-9
Contextual Studies - Skills	0-6
Contextual Studies - Areas of Concentration	12-18
*Total Contextual Studies	18
Total	90

Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Izborno	57	63%
Obvezno	33	37%
Struktura obveznih ECTS bodova		
Diplomski rad	18	55%
Kvantitativni kolegiji	0	0%
Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Pravni kolegiji	0	0%
Informatički kolegiji	0	0%
Specijalistički kolegiji smjera	15	45%
Ostalo	0	0%

Accounting and Corporate Finance je **visoko specijaliziran** studijski program te **sadržaj financijskog menadžmenta podučava isključivo u kombinaciji s računovodstvenim sadržajima**. U strukturi ukupnih ECTS bodova **dominiraju izborni (63% ukupnih ECTS bodova) u odnosu na obvezne kolegije (37% ukupnih ECTS bodova)** pri čemu se kolegiji

biraju iz područja financija i računovodstva te se dopušta samo manja mogućnost izbora drugih kolegija.

Izborni kolegiji specijalizacije dijele se na opće i dubinske kolegije specijalizacije. Neki od općih izbornih predmeta specijalizacije su u domeni računovodstva banaka, strateških korporacijskih financija, kontrolinga u području tržišta kapitala, derivata, financija nekretnina, upravljanja rizicima i osiguranja, etike u financijskim uslugama, simulacije revizije, korporativnih kriza, poslovnog prognožiranja itd. Dubinski kolegiji specijalizacije još su fokusiraniji.

Obveznih kolegija je samo tri, pri čemu su dva računovodstvenog sadržaja, a jedan kolegij financijski menadžment. Diplomski rad nosi tek 18 ECTS bodova.

Studij je poseban i po tzv. kontekstualnim sadržajima/kolegijima koji nose ukupno do 18 ECTS bodova i gdje studenti biraju jedan dio kolegija usmjerenih na vještine, a drugi dio kolegija iz određenog područja. Kolegiji se realiziraju kroz radionice, istraživačke radove te imaju za cilj afirmaciju interdisciplinarnosti u studije ekonomije sa kulturom, sociologijom, pravom, medijima, tehnologijom, povijesti te stjecanje dodatnih vještina. Među izbornim kolegijima uočavaju se poneki kolegiji koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

Banking and Finance izvodi se na engleskom jeziku u tri semestra i nosi ukupno 90 ECTS bodova. Program se izvodi od 2004. godine te je prema rangiranju Financial Times Finance Rankinga 2021. godine zauzeo poredak od 6. mjesta u svijetu u kategoriji najboljih diplomskih studija iz područja financija. Nudi mogućnost pripravnštva sa različitim partnerskim i alumni subjektima od kojih je jedna i CFA institut. Također, nekoliko švicarskih banaka kao partneri programa dodjeljuju nagrade najboljim studentima i najboljim diplomskim radovima. Oko 45% upisanih su inozemni studenti. Potiču mobilnost studenata prema 200 inozemnih partnerskih sveučilišta te sa drugim sveučilištima u Švicarskoj. Također posjeduju sporazume o *double degree* kvalifikaciji s Bocconi University (Milano), Erasmus University (Rotterdam), HEC (Paris), ESADE (Barcelona) te FGV (Sao Paulo).

Tablice FM-DIP-11-12. *Struktura diplomskog studijskog smjera Banking and Finance*

University of St. Gallen - Master Programme Banking and Finance	ECTS
Financial Markets	ukupno 15
Financial Institutions	
Quantitative Methods	
Master's Thesis	18
Elective courses - Research Seminar	27-39
Elective courses - Core	
Elective courses - Independent	0-12
Contextual Studies - Skills	0-6
Contextual Studies - Areas of Concentration	12-18
*Total Contextual Studies	18
Total	90

Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Izborni	57	63%
Obvezno	33	37%
Struktura obveznih ECTS bodova		
Diplomski rad	18	55%
Kvantitativni kolegiji	5	15%
Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Pravni kolegiji	0	0%
Informatički kolegiji	0	0%
Specijalistički kolegiji smjera	10	30%
Ostalo	0	0%

Kao i kod prethodnog studijskog programa, pored diplomskog rada, samo su tri s ukupno 15 ECTS bodova obvezni kolegiji i to: Financijska tržišta, Financijske institucije i Kvantitativne metode. **Najveći dio ECTS bodova studenti ostvaruju birajući između izbornih kolegija u području**

financija te ispunjavajući obveze oko jednog istraživačkog seminara. Jedan dio kolegija studenti mogu birati iz drugih, ali srodnih studijskih smjerova. Na taj način studenti imaju slobodu kreiranja studija prema vlastitim afinitetima i potrebama, s tim da se ukoliko izaberu dio izbornih kolegija iz određene **uže specijalizacije**, kao i izrade diplomski rad u tom području, takva **kvalifikacija za određeno područje može unijeti kao dodatak diplomi**. Neka od područja za koja se mogu specijalizirati kroz temeljne izborne kolegije su: **Alternativne investicije, Bankarstvo i financijska ekonomija, Korporativne financije, Financijska tržišta, Kvantitativne metode i znanost o podacima, Upravljanje rizicima i osiguranje** (Slika 1). Dio ECTS bodova studenti mogu ostvariti kroz stručnu praksu te pohađanje međunarodnih kolegija kao što su Trgovanje robnim derivatima u Londonu, Private equity u Singapuru te Kvantitativni pristup upravljanju portfeljem u Frankfurtu.

Slika FM-DIP-1. Područja specijalizacije studija *Banking and Finance* i lista izbornih kolegija

Alternative Investments	<ul style="list-style-type: none"> • Alternative Investments • Asia Compact – Private Equity • Energy Finance 	<ul style="list-style-type: none"> • Entrepreneurial Finance, Venture Capital and Economic Performance • Empirical Real Estate Finance • Europe Compact: Commodities 	<ul style="list-style-type: none"> • Real Estate Finance • Real Estate Economics
Banking & the Financial Economy	<ul style="list-style-type: none"> • Banking and Insurance Regulation • Commercial Banking • Economics of Central Banking • Ethics of Financial Services 	<ul style="list-style-type: none"> • Market Microstructure • Monetary Policy and Financial Markets • Private Banking and Wealth Management 	<ul style="list-style-type: none"> • Regulation of Financial Systems • Sustainable Finance • Systemic Risk
Corporate Finance	<ul style="list-style-type: none"> • Advanced Corporate Finance • Applied Corporate Valuation • CFA Research Challenge • Corporate Finance 	<ul style="list-style-type: none"> • Corporate Valuation • Excel-based Financial Modelling • Fundamental Corporate Valuation for Active Investors 	<ul style="list-style-type: none"> • Mergers and Acquisitions
Financial Markets	<ul style="list-style-type: none"> • Asset Management and Mutual Funds • Asset Pricing • Behavioral Finance • Derivatives • Dynamic Equity Analysis and Security Trading 	<ul style="list-style-type: none"> • Europe Compact – Quantitative Portfolio Management • Financial Modelling Workshop: Asset Allocation • Financial Modelling Workshop: Derivatives 	<ul style="list-style-type: none"> • Fixed Income Instruments • International Finance • Social Responsible Investments and Impact Investing
Quantitative Methods & Data Science	<ul style="list-style-type: none"> • Advanced Mathematics and Statistics • Computational Finance • Financial Econometrics • Financial Technology 	<ul style="list-style-type: none"> • Machine Learning • Mathematics • Microeconometrics • Smart Data Analytics 	<ul style="list-style-type: none"> • Software Engineering for Economists • Statistics • Time Series Econometrics
Risk Management & Insurance	<ul style="list-style-type: none"> • Asset Liability Management for Insurance Companies • Financial Risk Management • Insurance-Linked Securities 	<ul style="list-style-type: none"> • Value Based Management in Insurance • Insurance Operations • Pension Finance 	<ul style="list-style-type: none"> • Quantitative Risk Management • Risk Management and Insurance • Theory of Risk and Insurance

U konačnici, studijski program *Banking and Finance* je **visoko specijaliziran**, pri čemu je **sadržaj financijskog menadžmenta samo jedno od područja specijalizacije kroz izborne kolegije, i to nakon obveznih kolegija iz financijskih institucija i tržišta**. Kao i za program *Accounting and Corporate Finance* **dominiraju izborni** (63% ukupnih ECTS bodova) **u odnosu na obvezne kolegije** (37% ukupnih ECTS bodova), pri čemu se kolegiji biraju iz područja financija i računovodstva te se dopušta samo manja mogućnost izbora drugih kolegija. Diplomski rad nosi tek 18 ECTS bodova kao i interdisciplinarni, kontekstualni kolegiji.

Quantitative Economics and Finance smjer je koji je najvećim dijelom fokusiran na kvantitativne metode i opće ekonomske sadržaje, dok su financijski sadržaji malo zastupljeni. Stoga ovaj smjer nije korisno uspoređivati s diplomskim studijem *Financijskog menadžmenta* EFST-a. Studij ima *double degree* program sa nekoliko sveučilišta u Europi, kao program *Accounting and Corporate Finance* te dodatno sa Stockholm School of Economics. Program se izvodi isključivo na

engleskom jeziku te je reformiran čak 3 puta od kada se uveo 2003. godine. Inozemni studenti čine 40% upisanih studenata.

Stockholm School of Economics

Stockholm School of Economics, Švedska na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nalazi se na **56.** mjestu.

Stockholm School of Economics u ponudi ima 5 smjerova na diplomskoj razini studija (120 ECTS bodova – dvogodišnji studij), koji se izvode na engleskom jeziku. Od toga su 2 smjera financijske orijentacije:

- ❖ Accounting, Valuation and Financial Management,
- ❖ Finance.

Accounting, Valuation and Financial Management je diplomski studijski smjer uglavnom računovodstvene orijentacije, pri čemu se kao preduvjet upisa postavlja minimalan broj ECTS bodova s preddiplomske razine studija iz područja ekonomije te zasebno iz područja računovodstva i financija. Na prvoj od dvije godine studija, obvezni kolegiji mahom su računovodstvenog sadržaja (Strategic Management Control, Financial Analysis, International Financial Reporting). U prvoj godini studenti također izabiru 4 između 7 ponuđenih izbornih kolegija, koji su po ECTS bodovima izjednačeni s obveznim kolegijima. Neki od tih kolegija imaju veze s financijskim menadžmentom multinacionalnih kompanija, banaka i održivim financijama, no i takvi se sadržaji podučavaju uvažavajući računovodstvene standarde i financijsko izvještavanje. Diplomski rad (30 ECTS bodova) se obvezno mora pisati u području smjerske specijalizacije u paru studenata, pri čemu je naglasak na praktičnim problemima iz švedskog poslovnog okruženja. Smjer nudi mogućnost različitih treninga, pripravnništva i seminara s partnerskim institucijama. Tek kod izbornih kolegija moguća je veća orijentacija na financijske sadržaje (primjerice kroz kolegije: Investments and Value Creation in Global Sports, Finance for Start-Ups, International Financial Management, Corporate Finance, Venture Capital and Private Equity).

Tablice FM-DIP-13-15. *Diplomski studijski smjerovi iz područja financija*

Stockholm School of Economics - Master Programme Accounting, Valuation and Financial Management		ECTS
Strategic Management Control	7,5	
Financial Analysis	7,5	
International Financial Reporting	7,5	
Corporate Valuation	7,5	
Master Thesis	30	
Elective course 1	7,5	
Elective course 2	7,5	
Elective course 3	7,5	
Elective course 4	7,5	
Elective courses 5-8 or exchange semester at one of partner schools or Executive Trainee Module	30	
Total	120	

Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Izorno	60	50%
Obvezno	60	50%
Struktura obveznih ECTS bodova		
Diplomski rad	30	50%
Kvantitativni kolegiji	0	0%
Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Pravni kolegiji	0	0%
Informatički kolegiji	0	0%
Specijalistički kolegiji smjera	30	50%
Ostalo	0	0%

Stockholm School of Economics - Master Programme Finance	ECTS
Portfolio Choice and Asset Pricing	7,5
Fixed Income and Derivatives Markets	7,5
Corporate Finance	7,5
Responsibility and Sustainability (during International Study Trip)	*1,5
Sustainable Finance (during International Study Trip)	7,5
*Accounting and Financial Statements Analysis (mandatory for students with limited background in accounting)	7,5
Master Thesis	30
Elective courses 1-3	22,5
Elective courses 4-8 or exchange semester at one of partner schools	37,5
Total	120

Finance je 22. diplomski studij u svijetu prema Financial Times listi iz 2021. godine, koji privlači značajan broj inozemnih studenata. Nakon prvog semestra pruža mogućnost subspecijalizacije u smjeru korporacijskih financija (Corporate Finance) ili upravljanja investicijama (Investment Management). Prvi semestar obuhvaća 4 obvezna kolegija od kojih 3 kolegija nose po 7.5 ECTS bodova (Portfolio Choice and Asset Pricing, Fixed Income and Derivatives Markets, Corporate Finance), dok 1 kolegij (Responsibility and Sustainability) nosi 1.5 ECTS bod te se realizira kroz studijsko putovanje. Potonji kolegij usmjeren je na probleme osobne odgovornosti i održivosti organizacije u području financija te ga se polaže bez ocjene. U okviru studijskog putovanja realizira se i kolegij Sustainable Finance. No, ovisno o računovodstvenom predznanju umjesto tog kolegija, može se zahtijevati polaganje jednog računovodstvenog kolegija (Accounting and Financial Statements Analysis). Nakon toga slijedi izbor smjerske subspecijalizacije na kojoj studenti biraju barem 3 izborna kolegija u području specijalizacije, dok 5 izbornih kolegija biraju bez ograničenja. Diplomski rad (30 ECTS bodova) se obvezno mora pisati u području financija, najčešće u paru dvoje studenata. Diplomski rad mora obrađivati stvarni poslovni problem neke

kompanije ili financijske institucije ili biti research paper. Ovaj program ima *double degree* kvalifikaciju u suradnji s University of St. Gallen, Bocconi University, Sciences Po in Paris i CEMS. Primjeri izbornih kolegija financijske specijalizacije su: International Financial Management, Value Investing I: Listed Equities, Value Investing II: Frontiers, Applied Financial Econometrics, Behavioral Finance and Trading, Household Finances and Wealth Management, Macroeconomics and Finance, Private Equity, Advanced Methods in Finance, M&A: Value, Corporate Structure and Control, Entrepreneurial Finance and Venture Capital, Real Estate Finance.

Za oba studijska smjera može se zaključiti da su **visoko specijalizirana** te da je **struktura ECTS bodova ravnomjerno raspoređena između obveznih i izbornih sadržaja**. ECTS bodovi obveznog sadržaja također su ravnomjerno raspoređeni između diplomskog rada (30 ECTS bodova) i obveznih kolegija (30 ECTS bodova). **Najveći dio izbornih kolegija i obvezno tema diplomskog rada biraju se u području specijalizacije**. Diplomski radovi pišu se u paru i moraju biti fokusirani na stvarni praktični problem. Studente se potiče na pripravnštvo tijekom studiranja, suradnju s relevantnim asocijacijama te razmjenu s partnerskim sveučilištima kroz priznavanje ECTS bodova.

Zaključuje se i da se **sadržaj financijskog menadžmenta** podučava isključivo uvažavajući računovodstveni kontekst. Sadržaj vezan uz izbor ulaganja, vrijednosne papire i financijska tržišta podučava se u okviru specijalizacije iz *Investment Managementa*, dok se **sadržaj vezan uz investicijsko i komercijalno bankarstvo, private equity te korporativne financije** podučava u okviru specijalizacije *Corporate Finance*.

Uslijed visoke specijalizacije sadržaji obveznih kolegija promatrane *benchmark* institucije nisu usporedivi s onima matične institucije. No, među izbornim kolegijima uočavaju se poneki kolegiji koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

The University of Manchester

The University of Manchester, Ujedinjeno Kraljevstvo na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nalazi se na **17. mjestu**.

The University of Manchester nudi 7 smjerova diplomske razine studija u području financija, od kojih dio 5 traje 1 godinu, a 2 smjera 2 godine.

Accounting and Finance je program koji traje 12 mjeseci i nosi 180 bodova. Čak 60 bodova nosi diplomski rad, koji mora biti u području specijalizacije te pored pregleda literature sadržavati kvalitativnu obradu problema ili statističko istraživanje. Ostalih 120 bodova ostvaruje se kroz 5 obveznih kolegija (75 bodova) te tri izborna kolegija (45 bodova). Od 5 obveznih kolegija 1 je kvantitativnog sadržaja, 1 računovodstvenog sadržaja, 2 financijskog sadržaja te 1 metodološke orijentacije. Među izbornim kolegijima dominiraju oni financijsko-računovodstvene orijentacije, ali i iz područja menadžmenta: 1) Accounting and Financial Perspectives for Small and Medium Enterprises, 2) International Accounting Practice and Regulation, 3) Portfolio Investment, 4) Financial Statement Analysis, 5) Time Series Econometrics, 6) Mergers & Acquisitions: Economic and Financial Aspects, 7) Current Issues in Empirical Finance, 8) Advanced Management Accounting, 9) Corporate Governance.

Tablice FM-DIP-16-17. *Struktura diplomskog studijskog smjera Accounting and Finance*

The University of Manchester - Master Programme Accounting and Finance	ECTS	Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Asset Pricing	15	Izorno	45	25%
Cross Sectional Econometrics	15	Obvezno	135	75%
Corporate Financial Reporting	15	Struktura obveznih ECTS bodova		
Corporate Finance	15	Diplomski rad	60	44%
Qualitative Research Methods	15	Kvantitativni kolegiji	15	11%
Master Thesis (dissertation)	60	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Elective course 1	15	Pravni kolegiji	0	0%
Elective course 2	15	Informatički kolegiji	0	0%
Elective course 3	15	Specijalistički kolegiji smjera	45	33%
Total	180	Ostalo	15	11%

Finance je program koji traje 12 mjeseci i nosi 180 bodova, od kojih 60 bodova nosi diplomski rad, 90 bodova obvezni kolegiji te 30 bodova izborni kolegiji. Od 6 obveznih kolegija, 2 su kvantitativnog sadržaja te 4 specijalistička, financijska kolegija. Biraju se dva izborna kolegija među onima financijskog, metodološkog i računovodstvenog sadržaja: 1) Current Issues in Empirical Finance, 2) Mergers & Acquisitions: Economic and Financial, 3) Financial Statement Analysis, 4) Qualitative Research Methods.

Tablice FM-DIP-18-19. *Struktura diplomskog studijskog smjera Finance*

The University of Manchester - Master Programme Finance	ECTS	Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Asset Pricing	15	Izorno	30	17%
Cross Sectional Econometrics	15	Obvezno	150	83%
Derivative Securities	15	Struktura obveznih ECTS bodova		
Corporate Finance	15	Diplomski rad	60	40%
Time Series Econometrics	15	Kvantitativni kolegiji	30	20%
Portfolio Investment	15	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Master Thesis (dissertation)	60	Pravni kolegiji	0	0%
Elective course 1	15	Informatički kolegiji	0	0%
Elective course 2	15	Specijalistički kolegiji smjera	60	40%
Total	180	Ostalo		0%

Financial Management traje 24 mjeseca i izvodi se na hibridan način (online i kontaktno kroz radionice i seminare na nekima od sljedećih lokacija: Manchester, Shanghai, Singapore, Hong Kong ili Dubai). Od ukupnih 180 bodova, 150 bodova se odnosi na 10 kolegija, a 30 na finalni grupni projekt. Svi kolegiji su obvezni te ih je 5 financijskog sadržaja, 2 računovodstvenog sadržaja, 2 kvantitativnog sadržaja te 1 koji kombinira financijske sadržaje i one iz menadžmenta. Kolegiji nemaju klasične ispite, već online kvizove i druge aktivnosti te 2 aktivnosti po kolegiju kojima se provjerava znanje.

Tablice FM-DIP-20-21. *Struktura diplomskog studijskog smjera Financial Management*

The University of Manchester - Master Programme Financial Management	ECTS
Foundations of Accounting	15
Foundations of Finance	15
Corporate Finance	15
Global Financial Markets and Institutions	15
Data Analysis and Statistical Techniques	15
Financial Statement Analysis	15
International Financial Management	15
Quantitative Methods for Financial Management	15
Venture Capital and Private Equity	15
Business Models and Financial Strategy	15
Group Project	30
Total	180

Struktura smjera	ECTS	% ECTS
Izorno	0	0%
Obvezno	180	100%
Struktura obveznih ECTS bodova		
Diplomski rad	30	17%
Kvantitativni kolegiji	30	17%
Temeljni ekonomski kolegiji	30	17%
Pravni kolegiji	0	0%
Informatički kolegiji	0	0%
Specijalistički kolegiji smjera	90	50%
Ostalo		0%

Napomena: Iako nije navedeno odnose li se bodovi na ECTS bodove, u tablicama se zadržava navedeni termin. Prema kasnijem iskustvu s Newcastle University, bodovi su dvostruki iznos ekvivalentnih ECTS bodova.

Na sličan način kao prethodni smjer organiziran je i program *Real Estate* gdje je 120 bodova obveznih kolegija (6 kolegija: Real Estate Markets, Property Valuation, Planning for Future Cities, Land and Development, Real Estate Investment and Finance, Strategic Asset Management), 40 bodova vezanih uz istraživački projekt te 20 iz izbornih kolegija (ponuđeni: Real Estate Law in Practice, Real Estate Modelling, Corporate Real Estate Project). Obvezni kolegiji na tom smjeru kombiniraju financijske i opće ekonomske sadržaje.

Development Finance je smjer koji povezuje financijske sadržaje sa ekonomskim politikama. Nije usporediv sa smjerom *Financijski menadžment* EFST-a.

Mathematical Finance je smjer koji traje 12 mjeseci i sastoji se od diplomskog rada te isključivo 8 obveznih kolegija u području financija, kvantitativnih financija i metoda. Nije usporediv sa smjerom *Financijski menadžment* EFST-a.

Quantitative Finance je smjer koji traje 12 mjeseci i sastoji se od diplomskog rada koji nosi 60 bodova, 90 bodova obveznih kolegija (6 kolegija) te 30 bodova izbornih kolegija (2 kolegija). Obvezni kolegiji su usmjereni na mjerenje rizika i upotrebu derivata (Interest Rate Derivatives, Derivative Securities, Asset Pricing Theory, Credit Risk Measurement and Management), a 2 su kvantitativnog sadržaja (Time Series Econometrics, Stochastic Calculus for Finance). 2 izborna kolegija biraju se između: Risk, Performance and Decision Analysis, Cross Sectional Econometrics, Corporate Finance, Portfolio Investment, Simulation and Risk Analysis, Computational Finance, Generalised Linear Models and Survival Analysis, Scientific Computing.

Veliki broj smjerova omogućuje pripremu za CFA kvalifikacije te dodjeljuje nagrade uglednih asocijacija za najbolje studente i istraživačke projekte.

Iz navedenog se može zaključiti da na The University of Manchester:

- ❖ Postoji čak 7 različitih diplomskih smjerova iz područja financija, koji omogućavaju visoku specijalizaciju u područjima: računovodstva i financija (1 smjer), financija, matematike i kvantitativnih metoda (2 smjera), financija i razvoja gospodarstva (1 smjer), financija i nekretnina (1 smjer) te isključivo financija u fokusu (2 smjera).

- ❖ Diplomski smjerovi heterogeni su u pogledu odnosa bodova obveznih i izbornih sadržaja, kao i bodova dodijeljenih kolegijima (od 15-20 bodova).
- ❖ Čisti financijski smjerovi (*Finance, Financial Management*) osiguravaju visoku razinu specijalizacije u području investiranja te financijskog menadžmenta, globalnih financijskih institucija i alternativnih izvora financiranja. **Struktura oba smjera uglavnom je fiksno zadana** (83-100% ukupnih bodova) kroz diplomski rad/grupni projekt te obvezne kolegije (6-10 kolegija). **Ako ih ima, izborni kolegiji biraju se između kolegija specijalizacije.** Smjer *Finance* uključuje obvezne kolegije iz kvantitativnih financija i metoda, a *Financial Management* osim prethodno navedenih i računovodstvene kolegije.

Uslijed visoke specijalizacije sadržaji obveznih kolegija promatrane benchmark institucije nisu toliko usporedivi s onima matične institucije. Ipak, na različitim studijskim programima *benchmark* institucije uočavaju se poneki kolegiji financijskog sadržaja koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

Newcastle University

Newcastle University, Ujedinjeno Kraljevstvo na QS ljestvici rangiranja sveučilišta prema kriteriju specifičnog studijskog usmjerenja u domeni *Accounting and Finance* nalazi se između **151. i 200. mjesta.**

Newcastle University nudi 5 studijskih smjerova diplomske razine u području financija i to:

- ❖ Finance,
- ❖ Accounting, Finance and Strategic Investment,
- ❖ Banking and Finance,
- ❖ Quantitative Finance and Risk Management,
- ❖ International Economics and Finance.

Finance je diplomski studij orijentiran na financijske institucije i tržišta u trajanju od 12 mjeseci. Studij ima status *Bloomberg Experiential Learning Partnera* te *CFA Institute's University Affiliation Program*, kao i neke druge reference vezane uz licenciranje financijskih zanimanja u praksi. Podučava se kroz različita software rješenja i na različitim bazama podataka. Veći dio programa je fiksne strukture prema dodijeljenim bodovima (72%), u kojoj dominira diplomski rad (46%), kvantitativni i metodološki kolegiji (23%) te 2 specijalistička kolegija smjera (31% obveznih bodova). Smjerska se specijalizacija uglavnom postiže kroz izborne kolegije gdje su ponuđeni: International Money and Banking, Behavioural Finance, Risk Modelling, Retail and Investment Banking, International Finance, Corporate Finance, Portfolio Management, Introduction to Financial Reporting, Postgraduate International Experience.

Tablice FM-DIP-22-23. *Struktura diplomskog studijskog smjera Finance*

Newcastle University - Master Programme Finance	Bodovi	Struktura smjera	Bodovi	% Bodova
Applied Econometrics	10	Izorno	50	28%
Research Methods in Economics and Finance	10	Obvezno	130	72%
Introductory Econometrics	10	Struktura obveznih ECTS bodova		
Financial Theory	20	Diplomski rad	60	46%
Financial Derivatives	20	Kvantitativni kolegiji	20	15%
Critical Skills for Finance	0	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Master Thesis (dissertation)	60	Pravni kolegiji	0	0%
Elective courses 1-5	50	Informatički kolegiji	0	0%
Total	180	Specijalistički kolegiji smjera	40	31%
		Ostalo	10	8%

*Bodovi su dvostruki iznos ekvivalentnih ECTS bodova (npr. 10 bodova = 5 ECTS bodova).

Accounting, Finance and Strategic Investment je diplomski studij u trajanju od 12 mjeseci, čija je struktura u cijelosti fiksno zadana te orijentirana na financijsko-računovodstvene te sadržaje iz područja menadžmenta. Dva kolegija financijskog sadržaja čine 42% bodova obveznih kolegija (International Finance and Capital Markets, Financial Planning and Investment), 1 je kolegij računovodstvenog sadržaja, a preostali iz područja menadžmenta.

Tablice FM-DIP-24-25. *Struktura diplomskog studijskog smjera Accounting, Finance and Strategic Investment*

Newcastle University - Master Programme Accounting, Finance and Strategic Investment	Bodovi	Struktura smjera	Bodovi	% Bodova
International Finance and Capital Markets	30	Izorno	0	0%
Introduction to Financial Reporting	10	Obvezno	180	100%
Performance and Decision Management	10	Struktura obveznih ECTS bodova		
Managerial Decision Making and Control	20	Diplomski rad	60	33%
Financial Planning and Investment	20	Kvantitativni kolegiji	0	0%
Managerial Economics and Organisational Architecture	20	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Business Context and Operations	10	Pravni kolegiji	0	0%
Academic Skills in AFSI MSc	0	Informatički kolegiji	0	0%
Master Thesis (dissertation - consultant report)	60	Specijalistički kolegiji smjera	120	67%
Total	180	Ostalo	0	0%

*Bodovi su dvostruki iznos ekvivalentnih ECTS bodova (npr. 10 bodova = 5 ECTS bodova).

Banking and Finance je diplomski studij orijentiran na bankarstvo i financijska tržišta u trajanju od 12 mjeseci. Kvalitativnim obilježjima, načinom rada i strukturom kolegija prilično je sličan diplomskom studiju *Finance*. Razlike se ogledaju u listi izbornih kolegija te jednom obveznom kolegiju više u odnosu na ranije studijski smjer (Retail and Investment Banking). Biraju se 4 među sljedećim izbornim kolegijima: International Money and Banking, Strategy for Managers, Marketing, International Entrepreneurship, Behavioural Finance, Risk Modelling, Central Banking, Legal and Regulatory Aspects of Money Laundering and Financial Crime, International Finance, Managing Organisations and People, Corporate Finance, Portfolio Management, Introduction to Financial Reporting, International Marketing. Razvidno je da među izbornim kolegijima ima i onih iz područja marketinga i menadžmenta.

Tablice FM-DIP-26-27. *Struktura diplomskog studijskog smjera Banking and Finance*

Newcastle University - Master Programme Banking and Finance	Bodovi	Struktura smjera	Bodovi	% Bodova
Retail and Investment Banking	10	Izorno	40	22%
Applied Econometrics	10	Obvezno	140	78%
Research Methods in Economics and Finance	10	Struktura obveznih ECTS bodova		
Introductory Econometrics	10	Diplomski rad	60	43%
Financial Theory	20	Kvantitativni kolegiji	20	14%
Financial Derivatives	20	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Critical Skills for Finance	0	Pravni kolegiji	0	0%
Master Thesis (dissertation)	60	Informatički kolegiji	0	0%
Elective courses 1-4	40	Specijalistički kolegiji smjera	50	36%
Total	180	Ostalo	10	7%

*Bodovi su dvostruki iznos ekvivalentnih ECTS bodova (npr. 10 bodova = 5 ECTS bodova).

Quantitative Finance and Risk Management je diplomski studij po svim značajkama sličan studijskim programima *Finance* te *Banking and Finance*. Iako nije čistog financijskog profiliranja, ovdje se navodi indikativno, da bi se ukazalo kako se minimalnim zahvatima u strukturi obveznih kolegija te ponuđenim izbornim kolegijima može kreirati novi diplomski studij. Ponuđeni izborni kolegiji su: International Money and Banking, Behavioural Finance, Retail and Investment Banking, International Finance, Corporate Finance, Portfolio Management, Critical Skills for Finance.

Tablice FM-DIP-28-29. *Struktura diplomskog studijskog smjera Quantitative Finance and Risk Management*

Newcastle University - Master Programme Quantitative Finance and Risk Management	Bodovi	Struktura smjera	Bodovi	% Bodova
MATLAB for Finance	10	Izorno	30	17%
Risk Modelling	10	Obvezno	150	83%
Applied Econometrics	10	Struktura obveznih ECTS bodova		
Research Methods in Economics and Finance	10	Diplomski rad	60	40%
Introductory Econometrics	10	Kvantitativni kolegiji	40	27%
Financial Theory	20	Temeljni ekonomski kolegiji	0	0%
Financial Derivatives	20	Pravni kolegiji	0	0%
Master Thesis (dissertation)	60	Informatički kolegiji	0	0%
Elective courses 1-3	30	Specijalistički kolegiji smjera	40	27%
Total	180	Ostalo	10	7%

*Bodovi su dvostruki iznos ekvivalentnih ECTS bodova (npr. 10 bodova = 5 ECTS bodova).

International Economics and Finance je diplomski studij usmjeren na makrofinancijske sadržaje i međunarodnu ekonomiju, stoga se izostavlja iz detaljnije analize, iako je struktura i velik dio obveznih te ponuđenih izbornih kolegija usporediv s prethodno prezentiranim programima Newcastle Universitya.

U konačnici zaključuje se da na Newcastle University:

- ❖ Postoji **5 diplomskih studija s financijskim sadržajima**, iako s ponekad **minimalnim razlikama u listi obveznih te ponuđenih izbornih kolegija po smjeru**.
- ❖ Diplomski smjerovi heterogeni su u pogledu odnosa bodova obveznih i izbornih sadržaja, no uglavnom su **fiksno zadani (72-100%)**.

❖ **Smjerska specijalizacija uglavnom se postiže kroz izborne kolegije.**

Sadržaji obveznih kolegija promatrane *benchmark* institucije nisu usporedivi s onima matične institucije. Ipak, na različitim studijskim programima *benchmark* institucije uočavaju se poneki kolegiji financijskog sadržaja koji se izvode na EFST-u, ali na različitim studijskim programima i razinama.

Zaključna razmatranja

Sukladno učinjenoj komparativnoj analizi zaključuje se kako su kvalitativna obilježja, stupanj specijalizacije te fleksibilnost u izboru sadržaja diplomskog studija heterogeni među promatranim sveučilištima. Ipak, **većina ih teži većoj fiksnoj zadanosti studija** (*benchmark* sveučilišta u Hrvatskoj, Sloveniji, UK), promatrano udjelom bodova obveznih sadržaja u ukupnim bodovima studija (minimalno preko 65% sadržaja). University of St. Gallen njeguje obrnuti pristup te dopušta izbor preko 60% ukupnih ECTS bodova studijskih programa, dok je kod Stockholm School of Economics omjer obveznih i izbornih sadržaja ujednačen na razini od 50%.

Smjerska specijalizacija na izabranim uglednim europskim sveučilištima je visoka te pored očekivano smjerski fokusiranih obveznih kolegija, gotovo uvijek podrazumijeva odabir izbornih kolegija te pisanje diplomskog rada iz područja specijalizacije ili čak subspecijalizacije. Nadalje, iz strukture obveznih kolegija razvidno je da **se kod sadržaja iz financijskog menadžmenta oni mahom podučavaju integrirano s računovodstvenim sadržajima**, dok se kod podučavanja **investicija, upravljanja rizicima i financijskih tržišta oni nadovezuju na kvantitativne metode**. Time je moguće postići visoki stupanj smjerske specijalizacije i profiliranja za praksu. Osim toga, većina promatranih sveučilišta ima barem 2, a neka i do 7 diplomskih studija financijske orijentacije, što dovoljno govori o atraktivnosti financijskih sadržaja te mogućem holističkom pristupu u njihovom podučavanju.

Benchmark institucije nastoje imati *double degree* kvalifikacije, potiču pripravnništva, studijska putovanja, studijske razmjene, praktično podučavanje, podučavanje u softwareskim paketima i bazama podataka te održavanje kolegija čije je polaganje preduvjet za licenciranje financijskih zanimanja u praksi. Dio *benchmark* institucija također, iako u manjoj mjeri, omogućava slobodan izbor različitih nefinancijskih ili čak neekonomskih kolegija te afirmira podučavanje o akademskim i poslovnim vještinama te metodologiji istraživanja.

U odnosu na većinu *benchmark* studijskih programa za diplomski studij *Financijskog menadžmenta* EFST-a moguće je donijeti sljedeće zaključke:

1. Diplomski rad nosi neuobičajeno visokih 40 ECTS bodova, pri čemu tema istog ničim nije ograničena na područje smjerske specijalizacije.
2. Selekcija izbornih kolegija nije ograničena na kolegije kojima se postiže visoka smjerska specijalizacija, dok je sama ponuda izbornih kolegija financijskog sadržaja prilično skromna.
3. U podučavanju sadržaja iz financijskog menadžmenta nema dovoljne integriranosti s računovodstvenim sadržajima.
4. Nema dovoljne specijalizacije/subspecijalizacije u području menadžmenta ulaganja, odnosno investicijskog bankarstva i private equitya.

5. Postoji zastupljenost određenih obveznih kolegija, kojima se ne postiže uobičajena interdisciplinarnost smjera u pravcu računovodstva, prava, kvantitativnih metoda i opće ekonomije, ali niti razvoj određenih akademskih i/ili poslovnih vještina. Općenito, nema ni dovoljne ponude kolegija kojim bi se razvijale određene neekonomske vještine, niti kontekstualni kolegiji kojima se postiže interdisciplinarni pristup ekonomiji.
6. Nema dovoljne ponude kolegija kojim bi se razvijale analitičke vještine te promišljala osobna odgovornost i organizacijska održivost izuzev DKU stručne prakse.
7. Ne postoji mogućnost studiranja na engleskom jeziku u potpunosti, što sve *benchmark* institucije s neengleskog govornog područja omogućavaju.
8. Naziv smjera ne odgovara njegovom sadržaju obzirom da na smjeru među obveznim kolegijima postoji samo jedan kolegij usmjeren na Financijski menadžment, dok su ostali obvezni kolegiji mahom vezani uz osiguranje, banke, financijske sustave i porezni menadžment.
9. Postoji zastupljenost obveznog kolegija porezne orijentacije, što nije uočeno na niti jednom *benchmark* diplomskom studiju iz financija.
10. Postoji mogućnost stručne prakse.

Ovi opći nalazi proizašli iz komparativne analize svjedoče o **brojnim konceptualnim, strukturnim i sadržajnim nedostacima diplomskog studija iz *Financijskog menadžmenta* matične institucije** u odnosu na diplomatske studije iz područja financija uglednih europskih sveučilišta. Dakle, **studij niti s aspekta ponude modernih financijskih diplomskih studija, a očito niti s aspekta potražnje – uvažavajući ponavljajuće opisne komentare anketiranih studenata za cjelokupnu razinu studija** (od kojih se zasigurno dobar dio odnosi i na *Financijski menadžment*) **ne odgovara suvremenim obrazovnim trendovima u području financija, kao ni percipiranim potrebama studenata za skori rad u praksi.** Također, uzimajući u obzir perzistentno visok interes studenata za ovim diplomskim studijem te zadovoljavajuće i stabilne pokazatelje uspješnosti studiranja, zaključuje se da postoji realna i opravdana potreba neophodne i što skorije reforme ovog diplomskog studija, kao i potencijalno povećanje kvota za upis na reformirani studijski smjer.

5.2.3. Diplomski sveučilišni studij Turizam i hotelijerstvo (doc. dr. sc. Ante Mandić)

Za potrebe provedbe analize uspješnosti studijskih programa na Ekonomskom fakultetu u Splitu u kontekstu benchmarking analize *diplomskog sveučilišnog studija Turizam i hotelijerstvo*, odabrani su relevantni programi šest institucija, uključujući (1) Diplomski sveučilišni studij *Menadžment u turizmu*, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu, Opatija, Hrvatska; (2) Graduate programme: *Tourism*, School of economics and business, University of Ljubljana, Slovenija; (3) Postgraduate course: *International Tourism Management MSc*, School of Hospitality and Tourism Management, University of Surrey, Ujedinjeno Kraljevstvo; (4) Master programme: *Master of Tourism, Hotel and Event Management*, Business School, University of Queensland, Australija; (5) Master programme: *Master in Tourism Management, and Planning*, Universidade de Aveiro, Portugal; (6) *Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij Poslovna ekonomija: Turizam*, Ekonomski fakultet, Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska.

Naredna analiza strukturirana je na način da daje prikaz (1) *organizacije i strukture programa*, te sažet osvrt na (2) *sadržajne aspekte programa*. Program koji se upisuje na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu je jedini integralnog karaktera, što podrazumijeva da spaja četverogodišnji preddiplomski i jednogodišnji diplomski sveučilišni studij Poslovne ekonomije u integralnu cjelinu. Na tragu navedenog, u situacijama kada u analizi nije bilo moguće vršiti direktnu komparaciju navedenog s preostalim odabranim programima, na kraju paragrafa je dana izdvojena referenca vezano uz program koji se izvodi u Zagrebu.

Analiza organizacije i strukture programa

Diplomski sveučilišni studij Turizam i hotelijerstvo na Ekonomskom fakultetu u Splitu izvodi se kao dvogodišnji studij, te nosi ukupno 120 ECTS-bodova. S obzirom na navedeno, Studij je istovjetan promatranim konkurentskim programima u Sloveniji, Australiji i Portugalu, međutim različit u odnosu na program u Opatiji koji se izvodi kao jednogodišnji te nosi 60 ECTS bodova, te u odnosu na jednogodišnji program na sveučilištu Surrey u Ujedinjenom kraljevstvu koji nosi 90 ECTS bodova.

Kada se promatra struktura ECTS bodova, odnosno kolegija, s obzirom na *obvezne i izborne*, program koji se izvodi pri Ekonomskom fakultetu u Splitu je "najfleksibilniji", budući da obvezni kolegiji pokrivaju 75% ukupnih ECTS bodova. Kod preostalih programa je to: Slovenija: 77%, Opatija: 90%; Ujedinjeno Kraljevstvo: 83%; Australija: 87,5%; Portugal: 90%. Viša razina fleksibilnosti uistinu može predstavljati prednosti budući da studenta stavlja u ulogu "sukreatora" finalnog obrazovnog programa. Međutim, istovremeno ona se može promatrati i kao ugroza u kontekstu ostvarenja željenih ishoda samog programa. Na tragu navedenog, potrebno je istaknuti da analiza ukazuje na to da viša razina specijalizacije programa (kroz smjerove), sužava prostor odabira izbornih kolegija, odnosno ECTS bodova u tom kontekstu. Tako primjerice, studenti koji upisuju program Menadžment u turizmu i hotelijerstvu pri Ekonomskom fakultetu u Splitu mogu odabrati šest izbornih kolegija, što je ekvivalent 30 ECTS bodova. Istovremeno, na preostalim analiziranim programima, izuzev Slovenije gdje je taj broj 4 kolegija, studenti mogu odabrati maksimalno 2 izborna kolegija.

Udio ECTS bodova koji se odnosi na *završni rad*, kao i pristup njegovoj organizaciji se razlikuju od zemlje do zemlje. U svim analiziranim programima završni rad se odnosi na jedan istraživački

projekt koji student izrađuje samostalno uz nadzor mentora. Izuzetak je Split, u kojemu završni rad integrira Istraživački rad 1, Istraživački rad 2, Diplomski ispit i Diplomski rad te nosi 35,7% ukupnog broja ECTS bodova. Za usporedbu, u Portugalu udio završnog rada u ECTS bodovima čini 45%, na sveučilištu Surrey 33,3%, u Australiji 25%, te Ljubljani 23,3%. Potrebno je naglasiti kako Surrey prepoznaje tri tipa završnih radova, uključujući teorijske radove, radove fokusirane na poslovne probleme (mogu biti izvedeni u suradnji s partnerom iz industrije), te završne radove u obliku poslovnih planova.

*Studij koji se izvodi na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu je jedini integralnog karaktera, u trajanju od 5 akademskih godina te nosi 300 ECTS bodova. Kolegiji koji se odnose na usmjerenje, u ovom slučaju Turizam, upisuju se na četvrtoj i petoj godini studija. Polaznici upisuju 80 ECTS bodova obveznih kolegija, što ukoliko promatramo diplomski studij na razini od 120 bodova (komparacija je ilustrativne naravi), čini približno 66,7% ukupnog broja bodova. Preostali iznos ECTS bodova (40) odnosi se na izborne kolegije (moguće je upisati sa svih smjerova). Diplomski rad nosi 12 ECTS bodova.

Analiza sadržajnih aspekata programa

Navedeni uzorak studijskih programa u području turizma i hotelijerstva ukazuje na tri pristupa konceptualizaciji i izvođenju samog programa:

1. ***Programi*** koji se izvode pri Ekonomskom fakultetu u Splitu, te Sveučilištu u Ljubljani ***u trajanju od 2 godine (120 ECTS bodova)*** konceptualizirani su na način da obrađuju simultano tematiku iz područja turizma (eng. *tourism*), te ugostiteljstva (eng. *hospitality*) ***isključivo kroz jedan program (smjer)***. U oba slučaja, ponuđeni predmeti se mogu sistematizirati s obzirom na to fokusiraju li se dominantno na turizam, ugostiteljstvo, ili su zajednički za oba područja. Tako primjerice u programu koji se nudi u Splitu dominiraju predmeti usmjereni na ugostiteljstvo (primjerice, *Strateški menadžment hotela*, *Upravljačko računovodstvo hotela*, *Upravljanje prihodima u turizmu i ugostiteljstvu*), te predmeti koji se mogu smatrati zajedničkim (primjerice, *Istraživanje tržišta u turizmu*, *Sociologija turizma*, *Upravljanje manifestacijama*). Istovremeno, teme iz područja turizma su pokrivene primarno kroz kolegij *Upravljanje razvojem turizma*, te djelomično kroz kolegij *Turizam i okoliš*. U kontekstu programa koji se nudi na sveučilištu u Ljubljani, potrebno je istaknuti prevagu predmeta koje se fokusiraju na tematiku turizma. Međutim navedeno ne začinjuje, uzme li se u obzir činjenica da se program u Ljubljani izvodi pod nazivom "*Tourism*", dok se program u Splitu izvodi pod nazivom "*Turizam i hotelijerstvo*". Na tragu navedenog, potrebno je istaknuti da od svih promatranih programa, koji se izvode u trajanju od dvije godine, 120 ECTS bodova, jedino program u Splitu u samom nazivu obuhvaća dva područja, pri čemu ne uključuje dva smjera. Primjerice, osim već spomenutog programa u Ljubljani koji se naziva "*Tourism*" i fokusira dominantno na turizam, u Australiji i Portugalu se izvode programi naziva "*Master of tourism, hotel and event management*" i "*Master in tourism management and planning*" pri čemu se kod oba studentima pruža mogućnost specijalizacije kroz tri smjera, što uključuje i jedinstvene skupine kolegija.

Unatoč tome što direktna komparacija nije moguća, kolegiji koji se upisuju na četvrtoj i petoj godini *Integriranog preddiplomskog i diplomskog sveučilišnog studija Poslovna*

ekonomija: Turizam, predstavljaju sintezu tema iz područja turizma i ugostiteljstva. Program je koncipiran na način da ne omogućava adekvatnu specijalizaciju u određenom aspektu djelatnosti, te u suštini kroz prizmu jedinstvenog naziva "Turizam" zadire u kompleksnu problematiku dva komplementarna, međutim različita područja.

2. Drugu skupinu čine programi koji se izvode u Opatiji, te na sveučilištu Surrey u Ujedinjenom Kraljevstvu. Radi se o **jednogodišnjim programima koji nose 60 i 90 ECTS bodova** i koji su kroz ponuđene predmete **fokusirani na specifičnu temu** pri čemu se u oba konkretna slučaja radi o *Menadžmentu u turizmu* (Opatija), odnosno *International tourism management* u kontekstu Surrey-a. Na tragu navedenog ne začuđuje činjenica da su i predmeti koji se nude u promatranim programima dominantno fokusirani na koncept turizma, ili pak tema koje se mogu promatrati kao zajedničke turizmu i ugostiteljstvu, poput *Ponašanja potrošača u turizmu*, *Hospitality and tourism operating systems*, *Service marketing for events, tourism and hospitality*. Nadalje, potrebno je također istaknuti da *obje promatrane institucije uz navedene programe koji su predmet ove analize u ponudi studijskih programa imaju i one koji su direktno fokusirani na koncept ugostiteljstva*. Tako primjerice, Opatija nudi *Menadžment u hotelijerstvu i Marketing u turizmu*, dok Surrey upisuje *International event management MSc* i *International hotel management MSc*.
3. Treću skupinu čine **programi** koji se izvode na promatranim institucijama u Australiji i Portugalu **u trajanju od 2 godine (120 ECTS bodova), te uključuju već broj smjerova** (konkretno u ova oba slučaja se radi o tri smjera).

Program koji se nudi na sveučilištu Queensland u Australiji uključuje osam zajedničkih, temeljenih kolegija kojima se pokrivaju različiti aspekti djelatnosti, primjerice *Tourism, Hospitality and Event Industries, Tourism, Hospitality and Event Services, Visitor Management, Managing Resources in Tourism, Hospitality and Events*. Uz navedene kolegije, studenti biraju između tri smjera, uključujući *Event Management, Hotel Management* i *Travel and Tourism Management*. Svaki od ovi smjerova uključuje 4, odnosno u kontekstu posljednjeg smjera 6 obveznih predmeta.

Program koji se nudi na sveučilištu Aveiro u Portugalu je unatoč tome što je ustrojen po principu smjerova drugačiji u odnosu na prethodni program. Naime, on kroz uvodne kolegije veći naglasak stavlja na koncept turizma (primjerice predmeti uključuju: *Innovation in tourism; Tourism and economic development; Development and integrated planning of tourism destination; Strategic marketing of tourism destination*). Nadalje, studenti mogu odabrati između tri ponuđena smjera, pri čemu dva u potpunosti stavljaju naglasak na kontekstu turizma (*Tourism and Culture; Tourism and Environment/spatial planning*, a jedan (*Tourism Economics/Management*) na koncept ugostiteljstva.

U konačnici, moguće se kratko referirati i na način na koji se kroz programe potiče **sinergija između teorije i prakse**. U ovom kontekstu, kao najbolje primjere je potrebno istaknuti Split i Australiju. Naime, polaznici koji upišu program *Turizam i hotelijerstvo* imaju mogućnost upisa dva izborna kolegija (*Stručna praksa i Stručna praksa DKU*) putem kojih mogu doći direktno u doticaj s poslovnim subjektima. U slučaju sveučilišta Queensland, polaznici mogu upisati *Destination Study Tour*, program u kojemu polaznici dolaze u direktnu suradnju s različitim dionicima u destinaciji, pri čemu se naglasak stavlja na poslovne subjekte, te promatranje i sudjelovanje u izvršenju određenih konkretnih zadataka. Druga opcija je *Tourism Industry Placement*, koja podrazumijeva stažiranje ili rad tijekom jednog semestra u partnerskoj

organizaciji. U slučaju programa koji se nude u Opatiji, Zagrebu, Ljubljani i Aveiru, navedene aktivnosti nisu predviđene. U slučaju programa na sveučilištu Surrey, sinergija se potiče kroz pristupe izvođenja pojedinih kolegija u kojima se naglasak stavlja na integraciju teorijskih spoznaja u kontekst realnih izazova na razini destinacije ili poslovnog subjekta, te kroz poticanje izrade završnih radova u prethodno elaboriranom obliku.

6. SWOT ANALIZA (u ime obje radne skupine izv. prof. dr. sc. Ana Kundić Novokmet i izv. prof. dr. sc. Marina Lovrinčević)

Temeljni cilj analize uspješnosti postojećih sveučilišnih studijskih programa bio je donijeti zaključke o njihovim prednostima, nedostacima, izazovima i potencijalima. U tu svrhu posegnulo se za analitičkim alatom SWOT-a. Naime, upravo se SWOT analizom mogu prezentirati informacije dobivene analizom stanja, utvrđivanjem snaga, slabosti, prilika i prijetnji te prepoznati razvojne potrebe i potencijali određenog studijskog programa. Slabosti i prijetnje analiziraju se u kontekstu razvojnih potreba, a snage i prilike u kontekstu potencijala za razvoj studijskih programa. Pri tome je potrebno imati na umu sljedeća osnovna polazišta SWOT analize:

- ❖ **Snage** su značajke studijskog programa (kvalitete, dobre prakse i sl.) na koje se Fakultet može osloniti u razvoju/reformi studijskih programa, s najvećom vjerojatnosti za uspjeh.
- ❖ **Slabosti** su značajke studijskog programa (mane, nedostaci, neusklađenosti i sl.) koje ograničavaju konkurentsku poziciju Fakulteta.
- ❖ **Prilike** su okolnosti/faktori utjecaja izvan studijskog programa koje bi se moglo iskoristiti za razvoj/reformu studijskog programa (da bi se povećalo snage i/ili umanjilo slabosti).
- ❖ **Prijetnje** su okolnosti/faktori utjecaja izvan studijskog programa koje mogu ugroziti reformu studijskih programa i konkurentsku poziciju Fakulteta (smanjiti snage i/ili povećati slabosti).

Svi elementi SWOT analize raspravljani su i usuglašeni među članovima radne skupine, a budući da imaju uporište u zaključnim razmatranjima prethodno predložene analize stanja, zbog ekonomičnosti samog dokumenta argumentacija istih se ne ponavlja jer je razvidna iz ranijih poglavlja. Tamo gdje to nije slučaj tj. gdje je identificirani element SWOT-a rezultat diskusije na radionici, a ne same analize stanja bit će naglašeno.

Nadalje, iako je prvotna zamisao Uprave EFST-a bila da se izrade dvije SWOT analize tj. odvojeno pristupi analitičkom procesu i uobličavanju dokumenata analize za preddiplomski i diplomski sveučilišni studij, u vrlo ranoj fazi rada članova radne skupine utvrđeno je kako se cijela sveučilišna studijska vertikalna susreće s istim kontekstualnim čimbenicima te dijeli usporedive interne snage i slabosti. Osim toga, krojiti bilo kakve buduće planove o strukturi i sadržaju studijskih programa, moguće je samo uvažavajući komplementarnost studijskih programa preddiplomske i diplomske razine, zbog čega su i rezultati analize objedinjeno prezentirani. Također, iako je inicijalno planirano da se predložena SWOT analiza nastavi na zaključke cjelokupne SWOT analize EFST-a, uočeno je da brojni elementi i zaključci iz ranije analize više ne vrijede. Stoga u nastavku predložena SWOT analiza predstavlja suštinski i sadržajno nove spoznaje o snagama, slabostima, prilikama i prijetnjama sveučilišnih studijskih programa EFST-a.

6.1. Snage

Promatrani element s direktnim utjecajem na uspješnost studijskih programa	Prepoznata snaga - opis
Uspješnost upisa studija / tijekom studiranja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postoji perzistentno velika potražnja za upisom određenih studijskih programa i usmjerenja i to za: <ul style="list-style-type: none"> ○ Preddiplomski i diplomski studij PE, Financijski menadžment ○ Preddiplomski i diplomski studij PE, Računovodstvo i revizija ○ Preddiplomski i diplomski studij Turizam ○ Preddiplomski studij PE, Poduzetništvo ▪ Studenti koji završe studij (vrijedi za obje razine studija, preddiplomski i diplomski) uglavnom završavaju studij u roku, uz eventualno produženje studiranja do 6 mjeseci. ▪ Raste broj dolaznih mobilnosti studenata. ▪ Raste broj studenata upisanih na kolegije koji se izvode na engleskom jeziku.
Zadovoljstvo studenata cjelokupnom razinom studija	-
Struktura i sadržaj studijskih programa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Postoji nastavnički kapacitet (ljudski resursi) za izvođenje potrebnih dodatnih specijalističkih sadržaja u obliku obveznih kolegija. Naime, u postojećoj strukturi studijskih programa, na različitim studijskim razinama i vertikalama, izvode se brojni kolegiji koji su na benchmark institucijama obvezni kolegiji smjerske specijalizacije, a koji na EFST-u imaju status izbornog kolegija ili obveznog kolegija, ali na drugoj studijskoj vertikali. ▪ Postoji stručna praksa kao praktični oblik podučavanja. ▪ Postoji stručna praksa DKU kao praktični oblik podučavanja, kao i način podučavanja o osobnoj odgovornosti i konceptu održivog razvoja. ▪ Postoji Studentski poduzetnički inkubator te Centar za društveno korisno učenje, kao platforma za praktičnu nadogradnju sadržaja iz područja poduzetništva, neprofitnih institucija, stakeholderskog menadžmenta i održivog razvoja. ▪ Postoji veliki broj partnerskih institucija za realizaciju stručne prakse i stručne prakse DKU. ▪ Raste dolazna mobilnost profesora s inozemnih visokoobrazovnih institucija. ▪ Preddiplomski studij Turizma je multidisciplinaran jer uključuje i opće ekonomske te sadržaje iz poslovne ekonomije.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sveučilišna vertikala Poslovne ekonomije ima EPAS akreditaciju.
--	---

Dodatno, tijekom rasprave na radionici prepoznate su dvije potencijalne snage postojećih sveučilišnih studijskih programa, koje nisu bile obuhvaćene pa time ni činjenično potkrijepljene ovom analizom. Kao dio analitičkog elementa uspješnost studija / tijekom studiranja potrebno je u narednim fazama reforme sveučilišnih studijskih programa imati na umu da:

1. Raste broj nagrađivanih studenata na raznim domaćim, međunarodnim i strukovnim natjecanjima, što je dijelom rezultat mentorskog rada i orijentiranosti ka poslovnoj praksi nastavnog osoblja.
2. Zapošljivost diplomiranih studenata je izrazito velika kod studenata koji završe diplomski studij i to za usmjerenja Financijski menadžment, Računovodstvo i revizija te Informatički menadžment.

6.2. Slabosti

Promatrani element s direktnim utjecajem na uspješnost studijskih programa	Prepoznata slabost - opis
Uspješnost upisa studija / tijekom studiranja	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Struktura i kvaliteta upisanih studenata je nezadovoljavajuća i bilježi negativni trend (promatrano prosječnim ocjenama na državnoj maturi, odnosom upisanih gimnazijalaca/učenika iz strukovnih škola). ▪ Studijski programi EFST-a nisu visoko na listi upisnih prioriteta (EFST kao prvi izbor) tj. EFST je manje atraktivan za upis iz perspektive najuspješnijih maturanata u odnosu na druge fakultete. ▪ Postoji kontinuirani pad potražnje studenata za upisom na studij Ekonomije na preddiplomskoj i diplomskoj razini. ▪ Postotak odustajanja od studiranja na prvoj godini preddiplomskog studija je iznimno visok (u prosjeku preko 50% u analiziranim godinama).
Zadovoljstvo studenata cjelokupnom razinom studija	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Na preddiplomskoj razini studenti smatraju da je nedovoljno praktičnih sadržaja u studijskom programu. ▪ Na diplomskoj razini Poslovne ekonomije sukladno studentskim percepcijama postoji značajan problem vezan uz strukturu, aktualnost te način realizacije nastavnih sadržaja. Iz ponavljajućih, opisnih komentara studenata razvidno je da treba:

	<ul style="list-style-type: none"> ○ Filtrirati nastavne sadržaje budući da se dio kolegija preklapa, odnosno da se ponavljaju sadržaji prethodno odslušanih kolegija. ○ Aktualizirati nastavne sadržaje jer studenti smatraju da dio zanimljivih sadržaja propuštaju i da iste treba uvesti kroz specijalističke kolegije studija. Također, dio gradiva smatraju zastarjelim. ○ Modernizirati način izvođenja nastave, između ostalog kroz podučavanje bazirano na studijama slučajeva i primjerima iz prakse te redukciju teorijskih sadržaja. Dodatno, potrebno je obogatiti nastavu gostujućim predavanjima, a u koncept studiranja uvesti posjete kompanijama, projektne zadatke i studentske radove. ○ Uvesti stručnu praksu kao redovni/obvezni kolegij. ○ Uvesti digitalne sadržaje u nastavu poput rada u različitim softverima koji se koriste u praksi. ○ Uvesti sadržaje koji studentima omogućuju razvoj specifičnih poslovnih vještina (obrada stvarnih dokumenata iz poslovne prakse, obvezno pohađanje engleskog jezika, pisanje životopisa, ponašanje na razgovoru za posao). ○ Kod pojedinih izvođača kolegija nužno povećati motiviranost za kvalitetnim izvođenjem nastave te ulaganjem u razvoj kolegija. ○ Pružiti aktivnu podršku studentima tijekom studiranja.
Struktura i sadržaj studijskih programa	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Upitna je opravdanost postojećeg modela završnog rada (uopće postojanje obveze izrade rada, broja dodijeljenih ECTS bodova te izostanka mogućnosti zamjene za druge kolegije) na preddiplomskoj razini (za sve programe i usmjerenja) u odnosu na benchmark institucije. Ovu slabost treba promatrati i u kontekstu druge slabosti – izostanka ikakvog obveznog kolegija na preddiplomskoj razini studija koji omogućava razvijanje akademskih vještina pisanja (koji nužno ne mora imati ECTS bodove ili puno ECTS bodova). ▪ Upitan je način izbora teme i broja ECTS bodova dodijeljenih diplomskom radu (za sve programe i usmjerenja). U odnosu na benchmark institucije, diplomski rad nosi preveliki broj ECTS bodova, pri čemu izbor teme nije uvjetovan smjerskom specijalizacijom, što je uočeno kao praksa na više benchmark institucija. ▪ Na diplomskoj razini studija postoji vidljiv nedostatak obveznih kolegija koji omogućavaju stjecanje dodatnih vještina u području: akademskih vještina, metodologije znanstveno-istraživačkog rada, poslovnih vještina.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ne postoji studijska vertikalna, odnosno diplomski studij iz područja Poduzetništva usprkos velikoj potražnji studenata za tim smjerom na preddiplomskoj razini. ▪ Ne postoji dovoljna smjerska fokusiranost / specijalizacija kroz obvezne kolegije u programima većine studijskih usmjerenja na preddiplomskoj i diplomskoj razini (izuzetak je jedino studij Ekonomije gdje su opći ekonomski sadržaji standardni dio studija). ▪ Za većinu studijskih usmjerenja ponuda izbornih kolegija je skromna u području specijalizacije te neadekvatna jer ne omogućava veći stupanj specijalizacije u području smjerske specijalizacije. Ni sam odabir izbornih kolegija za razliku od većine benchmark institucija nije uvjetovan smjerskom specijalizacijom. ▪ Ne postoji studijski program koji se u potpunosti izvodi na engleskom jeziku. ▪ Ne postoji mogućnost double degree kvalifikacija. ▪ Nedostatno je korištenje softwareskih rješenja tj. programskih paketa i baza podataka u nastavi. ▪ Kasno se započelo s razmatranjem potrebe restrukturiranja studijskih programa jer se programi benchmark institucija učestalo reformiraju, a ovi studijski programi EFST-a su u primjeni već 16 godina. ▪ U nastavku se navode slabosti svakog studijskog programa i usmjerenja: <ul style="list-style-type: none"> ○ Preddiplomski studij Ekonomija ima sljedeće specifične slabosti: manji udio temeljnih ekonomskih i kvantitativnih predmeta te veći udio specijalističkih ekonomskih i predmeta poslovne ekonomije; udio izbornih predmeta je drastično manji, a udio „ostalih“ predmeta značajno veći u odnosu na benchmark institucije. Diplomski studij Ekonomija obilježava: manji udio izbornih kolegija te veći udio kolegija iz područja poslovne ekonomije (što se nužno ne mora smatrati slabošću u odnosu na heterogene prakse u tom pogledu benchmark institucija). ○ Preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjer Marketing ima sljedeću slabost: nedovoljnu specijalizaciju kroz obvezne kolegije. Diplomski studij Poslovne ekonomije, smjer
--	--

	<p>Marketing ima sljedeće specifične slabosti: preveliki udio općih kolegija, nepostojanje metodološkog kolegija, neadekvatnu ponudu izbornih kolegija te manjak kvantitativnih specijaliziranih kolegija za područje marketinga.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Informatički menadžment (na preddiplomskoj i diplomskoj razini) ima sljedeće specifične slabosti: nedostatak specijalističkih sadržaja, neadekvatnu ponudu izbornih kolegija ili sadržaja koji ne omogućuju veći stupanj specijalizacije u IT području te diplomski rad koji ne uključuje u dovoljnoj mjeri praktične sadržaje. ○ Preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjerovi Menadžment i Poduzetništvo imaju sljedeće slabosti: višak općih sadržaja (veći udio općih obveznih kolegija), manjak kvantitativnih specijalističkih kolegija, trgovačko pravo je izborni kolegij (a trebalo bi biti obvezni), nedovoljan stupanj specijalizacije i interdisciplinarnosti s područjima financija i računovodstva, neadekvatnu ponudu izbornih kolegija koja ne omogućava veći stupanj specijalizacije. Diplomski studij, smjer Menadžment ima sljedeće slabosti: nedovoljan udio obveznih kolegija u strukturi programa, nedovoljan udio specijalističkih obveznih sadržaja u strukturi studijskog programa, neadekvatnu ponudu izbornih kolegija (ne omogućuje veći stupanj specijalizacije), nepostojanje obveznih praktičnih sadržaja u studijskom programu (stručna praksa ili radionice za stjecanje poslovnih vještina), nepostojanje metodološkog kolegija ili radionica za stjecanje akademskih vještina. ○ Preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjer Računovodstvo ima sljedeće specifične slabosti: ostali i temeljni ekonomski predmeti imaju visok udio u ukupnoj strukturi programa, manjak specijalističkih kolegija smjera, trgovačko pravo kao izborni predmet. Diplomski studij, smjer Računovodstvo i revizija ima sljedeće specifične slabosti: ostali i temeljni ekonomski predmeti imaju velik udio u ukupnoj strukturi programa, manjak specijalističkih kolegija smjera, neadekvatnu ponudu izbornih kolegija, nema obveznog kolegija koji bi uključivao sadržaje financijske analize, nedostaje metodološki kolegij i kolegij koji bi uključivao stjecanje dodatnih vještina (soft skills). ○ Preddiplomski studij Poslovne ekonomije, smjer Financijski menadžment ima sljedeće slabosti: veliki udio temeljnih ekonomskih predmeta i ostalih predmeta,
--	---

	<p>nedostatak/nedovoljnu zastupljenost specijalističkih kolegija, nepostojanje interdisciplinarnosti, trgovačko pravo je izborni kolegij (treba biti obvezni), neusklađenost ishoda učenja s različitim licencama i standardima, neadekvatnost naziva studijskog usmjerenja, rigidnost u uvođenju novih kolegija, nepostojanje studija na engleskom jeziku. Diplomski studij, smjer Financijski menadžment ima sljedeće specifične slabosti: naziv studijskog usmjerenja je neadekvatan te ne postoji zadovoljavajuća interdisciplinarnost sa kompatibilnim sadržajima iz računovodstva i kvantitativnih metoda. Smjerska specijalizacija nije dovoljna kroz obvezne kolegije, ne uvjetuje se kroz izborne kolegije (kojih je generalno iz područja specijalizacije malo), niti kroz izbor teme diplomskog rada. Ne postoji specijalizacija u području financijskih tržišta i menadžmenta ulaganja, investicijskog bankarstva i private equitya. Nedostaju kolegiji kojima se promišlja osobna odgovornost, organizacijska održivost i razvijaju analitičke vještine. Postoji kolegij porezne orijentacije koji nije kompatibilan sa drugim sadržajima te višak sa smjerom nekompatibilnih obveznih kolegija.</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Prethodno navedeni višak udjela temeljnih ekonomskih predmeta i ostalih predmeta nije samo uočljiv u odnosu na inozemne benchmark preddiplomske studije sa specijalizacijom, već je uočljiv i u odnosu na benchmark studije Poslovne ekonomije bez specijalizacije koji također imaju veći udjel predmeta iz područja poslovne ekonomije. ▪ Preddiplomski studij Turizam ima sljedeće specifične slabosti: mali broj obveznih specijalističkih kolegija (ECTS bodova iz obveznih kolegija), neadekvatnu strukturu izbornih kolegija, postojanje dva smjera koji imaju mali broj obveznih specijalističkih kolegija po smjeru te ne osiguravaju dovoljnu razinu specijalizacije. Diplomski studij Turizam ima sljedeće specifične slabosti: premali udio specijalističkih sadržaja, neadekvatnu strukturu studijskog programa (2 studijska smjera u 1) te nedostatak interdisciplinarnih sadržaja. Za obje razine studija nedostatak je i slaba ponuda stranih jezika.
--	--

Također, kao rezultat diskusije na radionici SWOT analize identificirane su sljedeće potencijalne slabosti koje treba uzeti u obzir u fazama koje će uslijediti nakon podnošenja ove analize:

1. Nepovoljna demografska struktura nastavnog kadra (tzv. obrnuta piramida) u kojoj dominira veliki udio nastavnika u višim i najvišim znanstveno – nastavnim zvanjima (profesora), a malo je suradničkih zvanja. Obzirom da se znanstveno – nastavnom osoblju kontinuirano nameću sve stroži nacionalni i interni zahtjevi znanstvenog rada, izvrsnosti i produktivnosti, postavlja se pitanje realnosti kontinuiranog kvalitetnog rada na

raznovrsnim oblicima nastave (predavanja, vježbe, praktični sadržaji), kao i raspoloživog vremena za sve popratne nastavne aktivnosti, osobito pripremu nastavnih materijala i sveučilišnih udžbenika, što je jedna i od zamjerki upućena od strane EPAS akreditacijskog tijela. Problem je naročito izražen kod nastavnika angažiranih na kolegijima s velikim brojem studenata, nastavnika angažiranih na više sadržajno različitih kolegija, različitim studijskim vertikalama i to osobito kod kolegija s „živim“ sadržajima tj. sadržajima koji zahtijevaju stalno praćenje aktualnih zbivanja u poslovnom svijetu te regulatornih sadržaja. Situaciju dodatno otežava realizacija odredbi KUZVO-a u praksi kroz nejednaku distribuiranost mentorskog opterećenja te postojanje nerealiziranog mentorskog opterećenja.

2. Neprilagođenost sveučilišnih studijskih programa studentima koji tijekom studiranja kontinuirano rade, bez obzira na njihov upisni status (status redovitog ili izvanrednog studenta). Ipak, ovaj problem donekle biva amortiziran postojanjem stručnih i specijalističkih studija te programa cjeloživotnog obrazovanja.
3. Nepostojanje distance learning studijskog programa tj. akreditiranog studija prilagođenog online izvođenju, što se pokazalo kao prepreka u izvođenju nastave u pandemijskom razdoblju.

6.3. Prilike

Promatrani element s indirektnim utjecajem na uspješnost studijskih programa	Prepoznata prilika - opis
Kontekstualni čimbenici	<ul style="list-style-type: none"> Izlazak na nova tržišta kroz studije na engleskom jeziku (orijentiranost na inozemne studente) uslijed atraktivnosti lokacije grada Splita. Mogućnost razvoja novih interdisciplinarnih, ali istovremeno kompatibilnih studijskih programa. Dodatno angažiranje visiting profesora u nastavi. Postoji interes tržišta za usklađivanjem studijskih programa s profesionalnim certifikatima iz područja financija i računovodstva (CIMA, CFA, ACCA). Zahtjevi studenata (očekivano i poslodavaca) za više praktičnih sadržaja u studijskim programima i nastavnim sadržajima (mogućnost angažiranja Gospodarskog savjeta i partnerskih institucija). Jasni zahtjevi u području reforme visokog obrazovanja od strane akreditacijskih kuća. Rastuća važnost međunarodno priznatih akreditacija za studijske programe (npr. EQUIS, AACSB).

6.4. Prijetnje

Promatrani element s indirektnim utjecajem na uspješnost studijskih programa	Prepoznata prijetnja - opis
Kontekstualni čimbenici	<ul style="list-style-type: none"> Negativni demografski trendovi i smanjivanje baze potencijalnih studenata među maturantima. Rastuća konkurencija na tržištu visokoškolskog obrazovanja u domeni ekonomije (veleučilišta i privatne poslovne škole). Postojanje studija hotelijerstva na Sveučilištu u Splitu (Makarska), kao prijetnja potražnji za studijima iz područja Turizma. Zagreb kao sveučilišni centar te koncentriranost tržišta rada u njemu, naročito u pogledu mogućnosti napredovanja u karijeri (posebno vrijedi za određena studijska usmjerenja). Pad studentskog standarda u gradu Splitu, naročito uslijed ograničenih i studentima nepriuštivih smještajnih kapaciteta. Loša opća percepcija ekonomske struke. Ne postoji jasna distinkcija između studija na sveučilišnoj i stručnoj studijskoj vertikali iz perspektive studenata.

Većina kontekstualnih čimbenika identificirana je kroz radionicu SWOT analize te najčešće nije činjenično potkrijepljena analizom stanja.

7. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA *(u ime obje radne skupine koordinatori)*

Analiza sveučilišnih preddiplomskih i diplomskih studijskih programa Ekonomskog fakulteta u Splitu uzela je u razmatranje: (1) uspješnost upisa studija/tijekom studiranja, (2) zadovoljstvo studenata cjelokupnom razinom studija, (3) strukturu i sadržaj studijskih programa te određene kontekstualne čimbenike. Za potrebe komparativne analize studijskih programa referiralo se na ukupno 106 benchmark studijskih programa najboljih sveučilišta kontinentalnog dijela Europe i onih iz anglosaksonskog područja te konačno Hrvatske. Informacije dobivene dosljednom primjenom objektivnih i mjerljivih kriterija tijekom analize stanja prezentirane su SWOT analizom.

Rezultati SWOT analize pokazali su da se EFST u razvoju sveučilišnih studijskih programa može osloniti na relativno mali broj faktora koji se tiču elemenata uspješnosti upisa studija/tijekom studiranja te strukture i sadržaja studijskih programa. Naime, pokazalo se kako postoji perzistentno velika potražnja za upisom određenih studijskih programa i usmjerenja (preddiplomski i diplomski studij Financijski menadžment, preddiplomski i diplomski studij Računovodstvo i revizija, preddiplomski i diplomski studij Turizam i preddiplomski studij Poduzetništvo) te je utvrđeno da studenti koji završe studij uglavnom to čine, uz manja odstupanja, u rokovima. Identificirano je i da postoji značajan nastavnički kapacitet te stručna praksa i stručna praksa DKU koje treba sagledavati u kontekstu potencijala za razvoj studijskih programa.

S druge strane, utvrđene slabosti studijskih programa strukturne su i brojne te identificirane u svim analiziranim područjima. Od slabosti u području uspješnosti upisa studija/tijekom studiranja posebno se ističe nezadovoljavajuća struktura i kvaliteta studenata upisanih na preddiplomske studije (što se podudara i s pokazateljima odustajanja od studija na prvoj godini), a koji kasnije čine izvor za regrutiranje studenata diplomskog studija; neatraktivnost preddiplomskih studija iz perspektive najuspješnijih maturanata; te kontinuirani pad potražnje studenata za upisom na studij Ekonomije (na preddiplomskoj i diplomskoj razini), dok se upis studenata na atraktivna usmjerenja ograničava upisnim kvotama. U odnosu na provedene analize zadovoljstva studenata cjelokupnom razinom studiranja, identificirane su brojne slabosti u SWOT analizi koje se tiču nastavnih sadržaja i metoda poučavanja, pri čemu se nedostatak praktičnih sadržaja, zastarjeli i preklapajući sadržaji, kao i neadekvatne metode poučavanja ne smiju olako shvatiti. Zanimljivo je da su primjedbe na sadržaj i način izvođenja studijskih programa koje su upućene kroz studentske ankete podudarne područjima koja akreditacijska tijela zahtijevaju za poboljšanje.

Posebno široki skup slabosti identificiran je u elementima strukture i sadržaja studijskih programa, pri čemu se ističe postojeći model završnog i diplomskog rada, nedostatak obveznih kolegija koji bi omogućili stjecanje akademskih vještina, dodatnih poslovnih vještina i metodologije znanstveno-istraživačkog rada. Nepostojanje diplomskog studija iz područja Poduzetništva pokazuje se kao izrazita slabost, posebno uzimajući u obzir visoku potražnju za preddiplomskim studijskim programom iz područja. Studiji iz područja Turizma su neracionalno organizirani jer umjesto dva nedovoljno specijalizirana smjera na preddiplomskoj razini, opravdano bi bilo postojanje dva specijalizirana smjera na diplomskoj razini studija. Naziv usmjerenja Financijski menadžment nije adekvatan sadržaju preddiplomske i diplomske razine studija. Uz izuzetak studija Ekonomije, niti jedan od analiziranih studijskih programa ne nudi dovoljan stupanj specijalizacije kroz obvezne sadržaje studijskog programa, a ponuda izbornih kolegija je iznimno skromna i ne omogućuje veći stupanj smjerske specijalizacije. Relativno visok udio općih ekonomskih obveznih

kolegija i nedostatak sadržaja koji bi omogućavali interdisciplinarnost s komplementarnim područjima pokazuje se kao slabost naročito na diplomskim studijskim programima. Nepostojanje studijskog programa na engleskom jeziku, nepostojanje double degree studijskog programa te povezanosti sadržaja kolegija sa uvjetima za dobivanje profesionalnih licenci, kao i kašnjenje s provođenjem nužno potrebnih reformi studijskih programa posebno su otegotne okolnosti identificirane SWOT analizom. Konačno, SWOT analiza ukazala je i na postojanje kontekstualnih čimbenika, prilika i prijetnji, koje su donekle bile predmetom ove analize, ali se u buduću nikako ne mogu ispustiti iz razmatranja prilikom promišljanja novih pravaca razvoja studijskih programa. Identificirane kontekstualne čimbenike trebalo bi dodatno obuhvatiti zasebnom analizom (kao što je slučaj i za segment – istraživanje trenutnih i budućih potreba tržišta rada, pri čemu je prijedlog primjena metode fokus grupe).

Imajući u vidu rezultate provedenih analiza i elemente SWOT analize jasno je kako **ne postoje (dovoljni) argumenti u prilog opravdanosti nastavka izvođenja postojećih studijskih programa, a dominacija slabosti u identificiranim elementima SWOT analize ukazuje na nužnost provođenja strukturnih i sadržajnih reformi postojećih studijskih programa. Postojeći studijski programi nesukladni su percipiranim potrebama studenata, očekivanjima akreditacijskih institucija te ponudi studijskih programa prestižnih sveučilišta razvijenog svijeta.**

Prilikom promišljanja razvojnih pravaca nužno je definirati ulogu i značaj stručnih preddiplomskih i diplomskih studija u strukturi ukupne ponude studijskih programa, definirati ciljani stupanj specijalizacije studijskih programa i, s tim u vezi, definirati ciljane kompetencije završenih studenata, definirati broj specijalističkih usmjerenja na preddiplomskoj i diplomskoj razini (izbor optimalne diverzifikacije), definirati model završnog i diplomskog rada te se opredijeliti za model studija koji će se u punom opsegu nuditi i izvoditi na engleskom jeziku. Osim toga, potrebno je poraditi na prijedlogu usmjerenja koja interdisciplinarnim i kompatibilnim pristupom mogu polučiti interkatedarske sinergijske učinke.

U konačnici, obzirom da je predmetna problematika izrazito osjetljiva zbog višegodišnjeg rada nastavnih kadrova na određenim kolegijima, potrebe ispunjavanja norme u nastavnom radu te podložna subjektivnim ocjenama važnosti određenih sadržaja, neophodno je da se prije početka rasprave o bilo kakvom redizajnu ili potpunoj rekonstrukciji studijskih programa ova analiza detaljno prouči te na najvišim razinama odlučivanja definiraju određeni okviri unutar kojih će se iz temelja graditi atraktivni i dugoročno održivi studijski programi. Bez postojanja jasno komuniciranih i transparentnih strateških okvira, javna rasprava o predmetnoj tematici mogla bi imati za posljedicu vremenski predugo donošenje neekonomično velikog broja prijedloga reforme, kozmetičke izmjene te izostanak radikalnijih zaokreta u oblikovanju studijskih programa. Stoga, u nadi da će biti ključno uporište za definiranje strateškog okvira novih sveučilišnih studijskih programa, članovi radne skupine podnose ovu analizu Upravi EFST-a.